

॥ శ్రీ: ॥

శ్రీ వాయుపురాణాంతర్గత

శ్రీ మాఘమాస మాహాత్మ్య

(భాగ - ౧)

This book is published with the financial assistance of
Tirumala Tirupati Devasthanams under the scheme
'Aid to publish religious books'

కన్నడ అనువాద :

వరీ సుబ్బణ్ణా చాయ్
మదరాసు

ప్రకాశకరు :

శ్రీ మధ్వ సమాజ

13, కుప్పయ్య టెట్టె స్ట్రీట్

నేస్వ మాంబళం, మదరాసు-33

॥ श्रीः ॥

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ

ಶ್ರೀ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

(ಭಾಗ - ೧)

**This book is published with the financial assistance of
Tirumala Tirupati Devasthanams under the scheme
'Aid to publish religious books'**

ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ :

ಏರೀ ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ

ಮದರಾಸು

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವ ಸಮಾಜ

13, ಕುವೈಯ್ಯೆ ಚೆಟ್ಟಿ ಸ್ಟ್ರೀಟ್

ವೆಸ್ಟ್ ಮಾಂಬಲಂ, ಮದರಾಸು-33

ಶ್ರೀ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ—ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಸಹಿತ
ಅನುವಾದಕರು : ಶ್ರೀ ಎಂ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ
ಪುಟಗಳು : viii+219

ಬೆಲೆ : ರೂ. 35

© ಹಕ್ಕುಗಳು ಪ್ರಕಾಶಕರದು

ಮುದ್ರಕರು :

ಪ್ರಭಾ ಮುದ್ರಣಾಲಯ

22-A, ಡಾ|| ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪ ರಸ್ತೆ, ಬಸವನಗುಡಿ
ಬೆಂಗಳೂರು- 560 004

॥ श्रीः ॥

ಅನುವಾದಕನ ಬಿನ್ನಹ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವಾದ “ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ”ಯು ಅನೇಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಗ್ರಂಥ. ವಿಷ್ಣುಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ, ವಾಯುಜೀವೋತ್ತಮತ್ವ, ಅನಂದತಾರತಮ್ಯ, ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದರೊಡನೆ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳು ಯಾವವು, ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು, ಅವುಗಳಿಂದ ಬರುವ ಫಲ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೂ, ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳೂ ಸೇರಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಕುತೂಹಲಜನಕವಾಗಿದೆ.

1980 ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸಿನ “ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಸಮಾಜ”ದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡಿದೆ. ಮಂಗಳ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಕ್ಕೋಯಿಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ರಘೂತ್ತಮರ ದಿವ್ಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲಾಯಿತು.

ಇಂತಹ ತತ್ವಬೋಧಕ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಜನರ ಮುಂದೆ ಇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳಿರಬಹುದು. ಸಜ್ಜನರು ಅಂತಹ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಮೇಯ ಭಾಗಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು “ವಿಶೇಷಾಂಶ” ಎಂಬ ಶಿರೋನಾಮೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಉದಹರಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣರಾದ, ಸುಧಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ನಲವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಪರವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಿಂಹದಂತೆ ಇರುವ, ಪರಮಪೂಜ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟನೆಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಸಮಾಜಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಎರಡನೇ ಭಾಗವು ಇನ್ನು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಬರುತ್ತದೆ.

॥ श्रीः ॥

ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲ ಸಂಸ್ಥಾನ
ಶ್ರೀಮದುತ್ತರಾದಿ ಮಠದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ
ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿರುವ, ದುರ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಿಂಹಪ್ರಾಯರಾದ,
ಜ್ಞಾನ-ಭಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿಗಳಾಗಿರುವ, ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಧಾದಿ
ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರ ಪಾಠ, ಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ

ಶ್ರೀ ೧೦೦೮ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಸಾದಂಗಳವರ

ದಿವ್ಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ

ಅರ್ಪಿತ

ಜ್ಞಾನಭಕ್ತ್ಯಾದಿವೈರಾಗ್ಯಸದ್ಗುಣಾಬ್ಧಿಂ ಯತೀಶ್ವರಮ್ |

ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದತೀರ್ಥಾಖ್ಯಂ ವಂದೇ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಯೇ ||

PUBLISHER'S NOTE

The Madhwa Samaj at Mambalam started over twenty-six years ago with the object of study, dissemination of knowledge of, propagation of Dwaita Siddhānta and tenets and precepts of Mādhva cult among the general public and particularly among Mādhvas, has in its own humble way continued and continues to serve the ardent devotees of Mādhva faith. The Samaj has been conducting classes for study of works of Sri Madhva and his followers like Sri Jayathirtha, Sri Vādirāja, Sri Raghavendraswamy and others including Haridasas and has covered to some extent works on Prasthānatrayas, Hari-kathāmṛtasāra etc. The Samaj also conducts Ārādhana Mahotsavas, celebrates Madhwa Navami, Dhātrihavana and such other religious functions. Inviting and paying respects to Peethadhipathis, Swamijis and invoking their blessings is another activity of the Samaj. Its main activity is conducting regular classes for the study of Madhwa Philosophy and it is a matter of some satisfaction that by the grace of Sri Hari and Sri Vāyu this has been going on uninterruptedly for the last twenty-six years i.e., since the inception of the Samaj. Special works like 'Vishnu-rahasya', 'Sattattvaratnamāla' have also been covered in the studies.

Book publication on topics and works giving an elucidation of the deeper meanings therein, in simple Kannada, has also been one of the activities of the Samaj. 'Nārāyaṇa Śabdārtha', 'Sriman Mahābhāratha Tātparya Nirṇaya Bhāvasangraha', 'Sri Raghavendra Stotra' (Kannada meanings in Kannada script and Tamil script) 'Sri Rama Chāritra Manjari' are some of the publications by the Samaj.

The present book is titled 'Māghamāsa Māhātme' (in Kannada) by Sri A. R. Subbannachar—the patron of the Samaj and mainstay of all the activities of the Samaj (intellectual, spiritual, religious, study of dissemination of sāstric knowledge, publication etc.)

'Māghamāsa Māhātme' is from Vāyu Purāṇa—one of the Purāṇas elucidating Sāṅdilya Tattvas and Harimahātme and Hari Sarvottamatva. It is hoped that this publication will give the readers the knowledge of the greatness of Lord Vishnu and his Glory and Majesty and inculcate the spirit of deep devotion in Him.

This publication is rendered possible due to the munificent grant of financial assistance by 'Tirumala Tirupathi Devasthanams' and we offer our deep-felt thanks to them.

Our thanks are due to Sri D. S. Krishnachar of Prabha Printing House, Bangalore-4, in getting this printed neatly unmindful of the difficulties.

Our Special thanks to Sri A. R. Subbannachar, the author of this work, for giving us the opportunity of publishing the work and helping us fulfil one of the objectives of our Samaj.

"Sri Krishnarpanamastu"

13, Kuppaiah Street
West Mambalam
Madras-600 033

R. Srinivasa Rao
President, Madhva Samaj

॥ श्रीः ॥

॥ श्री गुरुगो विजयते ॥

ಶ್ರೀವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ

ಶ್ರೀ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ

ನರಸಿಂಹೋಬಿಲಾಜ್ಞಾ ನಮತಧ್ವಾಂತದಿವಾಕರಃ |

ಜಯತ್ಯಮಿತಸದ್ಜ್ಞಾನಸುಖಶಕ್ತಿಪಯೋನಿಧಿಃ ||

ಆಚಾರ್ಯಃ ಪವನೋಸ್ತಾಕಂ ಆಚಾರ್ಯಾಣೇ ಚ ಭಾರತೀ |

ದೇವೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಸಾವ್ತಾತ್ ದೇವೀ ಮಂಗಳದೇವತಾ ||

✓ ನಾರದ ಉವಾಚ—

ಸಂಸಾರೇ ಕ್ಲಿಷ್ಟಮಾನಾನಾಂ ಜಂತೂನಾಂ ಪಾಪಕಾರಿಣಾಮ್ |

ಕರ್ಮಣಾ ಭ್ರಾನ್ಯಮಾಣಾನಾಂ ಕಾ ಗತಿಃ ಕಮಲೋದ್ಭವ || ೧ ||

ನಾರದರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ :—

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವ, ಸದಾ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ತಪ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜನನಮನನರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಜೀತನರ ಗತಿ ಏನು ?

✓ ಸುಖಮಿಚ್ಛಂತಿ ತೇ ಮೂಢಾಃ ನೇಚ್ಛಂತಿ ಸುಖಕಾರಣಮ್ |

ನೇಚ್ಛಂತಿ ದುಃಖಲೇಶಂ ವಾ ತತ್ ಹೇತೌ ಸತತಂ ಯತಃ || ೨ ||

ಇಂತಹ ಮೂಢರು ಸುಖವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಸುಖ ಬರುವ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದುಃಖಲೇಶವೂ ಆಗಬಾರದೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಅವರು ದುಃಖ ಉಂಟಾಗದೆ ಇರುವ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯರು.

✓ ಅಲಸಾ ಧರ್ಮವಿಮುಖಾ ವಿಷಯಾಸಕ್ತ ಚೇತಸಃ |

ತೇಷಾಂ ಮುಕ್ತಿಃ ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ರತಿಃ ಧರ್ಮೇ ಕಥಂ ಭವೇತ್ || ೩ ||

ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಐಹಿಕವಿಷಯಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ ಅಂತಹವರಿಗೆ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯು ಹೇಗೆ ಆದೀತು ? ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದೀತು ?

ಕೃಪಾವಿಷ್ಟೇನ ಚಿತ್ತೇನ ನರಾನೇತಾನ್ ಸಮುದ್ಧರ |

ಧರ್ಮಾನಪೇಕ್ಷ್ಯ ವಚಸಾ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿವಿವರ್ಧನಾನ್ || ೪ ||

ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಮಾಡುವ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣು ವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಇಂತಹ ಜನರನ್ನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸು.

ವಹ್ನಿಮಾದಾತುಕಾಮಾನಾಂ ಬಾಲಾನಾಂ ಮಾತರೋ ಯಥಾ |

ನಿವರ್ತಯಿತ್ವಾ ಸುರುಚಿಂ ಜನಯಂತಿ ಫಲೇ ಯಥಾ || ೫ ||

ಆಟವಾಡಲು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾಯಂದಿರು ಹಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ರುಚಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ನಿವಾರಣೆಮಾಡುವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ

ತಥಾ ಭಾಗವತಾ ಲೋಕೇ ಸಾಧವಃ ಸಮದರ್ಶಿನಃ |

ನಿವರ್ತಯಿತ್ವಾ ಬೋಧೇನ ವಿಷಯಾನಲಮಿಚ್ಛತಃ || ೬ ||

ಜಂತೂನ್ ಧರ್ಮಫಲಂ ತೇಷಾಂ ದರ್ಶಯಂತಿ ಹಿತೇಚ್ಛಯಾ |

ಪಿತರೋ ಮಾತರೋಽಜ್ಞಾನಾಂ ಶಾಸ್ತ್ರಾರಃ ಸಾಧವೋ ನೃಣಾಮ್ || ೭ ||

ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಜಯಾಪಜಯ, ಮಾನಾಪಮಾನ, ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ಸಜ್ಜನರು ವಿಷಯಸುಖಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಧರ್ಮದ ಫಲವನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರು ಮಾಡುವಂತೆ, ಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ತ್ವಮಾದಿವಕ್ತಾ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ತ್ವಂ ಸರ್ವಂ ನೇತ್ತಿ ತತ್ತ್ವತಃ |

ಕರ್ಮಣಾ ಕೇನ ಕಾಲುಷ್ಯಂ ಮನಸೋ ಗಚ್ಛತಿ ಧ್ರುವಮ್ || ೮ ||

ನೀನು ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು; ಉಪದೇಶಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನು. ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾಲಿನ್ಯವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ?

ಧರ್ಮಾಸ್ತು ಬಹವಃ ಸಂತಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುದಿತಾ ಅಪಿ |

ತೇ ಧರ್ಮಾಃ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಾ ಹಿ ತೇಷ್ವಾದೌ ವಿಮುಖಾ ನರಾಃ || ೯ ||

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಧರ್ಮಗಳೇನೋ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಜನರು ಅವುಗಳಿಂದ ದೂರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ವದ ಧರ್ಮಂ ಸುಖೋಪಾಸ್ಯಂ ಸರ್ವಬಂಧವಿನಾಶನಮ್ |

ಯತ್ಕುರ್ವತೋಜೈತಿ ಸಮಸ್ತಬಂಧೋ

ಜಾಯೇತ ಶುದ್ಧಾ ಮತಿರಾಸ್ತಿಕಾ ಚ |

ಭಕ್ತಿಹರೌ ತತ್ಪರುಷೇಷು ಸಖ್ಯಂ

ತದೈವ ತೇಷಾಂ ಹಿತಕಾಮ್ಯಯಾ ವದ || ೧೦ ||

ಯಾವುದನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಎಲ್ಲ ಬಂಧನಗಳ ಬಿಡುಗಡೆಯು ಆಗುತ್ತದೆಯೋ, ಅಂತಃಕರಣವು ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಪಾಪಹರನಾದ ವಿಷ್ಣು ವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಅವನ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನರ ಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿ ನುಡಿ.

ಸೂತ ಉವಾಚ—

ಇತಿ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ |

ಸುಪ್ರಹೃಷ್ಯಮನಾ ಭೂತ್ವಾ ನಾರದಂ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೧ ||

ಸೂತರು ಹೇಳಿದರು :—

ನಾರದರ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು—

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

ತ್ವಮೇವ ನೂನಂ ಬತ ಭೂರಿಭಾಗೋಽ-

ನಿಮಿತ್ತಬಂಧುರ್ಭುವಿ ಮಾನವಾನಾಮ್ |

ತ್ವಮಗ್ರಣೀರ್ಧರ್ಮದೃಶಾಮೃಷೀನಾಂ

ದಯಾಪರಾ ಭಾಗವತಾ ಹಿ ಲೋಕೇ || ೧೨ ||

ನಾರದನೇ, ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಾಗ್ಯವಂತನೂ, ಲೋಕದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಮಿತ್ರನೂ, ಧರ್ಮವನ್ನರಿತ ಮುಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ದಯಾಪರನೂ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನೂ ಆಗಿರುವಿ.

ಕಿಂ ವರ್ಣಯಾಮಿ ಮನು ಭಾಗ್ಯಮಹಂ ಮಹಾತ್ಮಾ

ಭವಾದ್ಯಶೋ ಭಾಗವತಸ್ತನೂಭವಃ |

ತ ಏವ ಧನ್ಯಾಃ ಖಲು ಪುಣ್ಯಶೀಲಾಃ

ಏಷಾಂ ಸುತಾ ಭಾಗವತಾ ಹಿ ಲೋಕೇ || ೧೩ ||

ನಿನ್ನಂತಹ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನು ನನ್ನ ಮಗನಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಿ? ನಿನ್ನಂತಹ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಯಾರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯರು.

ಹಿತೇಚ್ಛಯಾ ತು ಮಂದಾನಾಂ ಕೃತಃ ಪ್ರಶ್ನಃ ತ್ವಯಾ ಮುನೇ |

ಸಂತೋಷಯತಿ ಲೋಕಾಂಶ್ಚ ಸಂತೋಷಯತಿ ಮೇ ಮನಃ || ೧೪ ||

ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿ. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.*

ಪುನಾತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪ್ರಕ್ರೋ ವಾಸುದೇವಕಥಾಶ್ರಯಃ |

ವಕ್ತಾರಂ ಪೃಚ್ಛಕಂ ಶ್ರೋತೃನ್ ಸದ್ಯಸ್ತಾನ್ಪುರುಷಾನ್ಮನೇ || ೧೫ ||

ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವವರೂ, ಶ್ರವಣಮಾಡಿಸುವವರೂ, ಅದನ್ನು ಆಲಿಸುವ ಇತರರೂ ಕೂಡಲೇ ಪಾವನರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಣಮ್ಯ ವಿಷ್ಣುಂ ಪುರುಷಂ ಪುರಾಣಂ

ನಿರಾಮಯಂ ನಿಶ್ಚಲಮದ್ವಿತೀಯಮ್ |

ವಕ್ತಾರಮಿ ಗೋಪ್ಯಂ ಸುಲಭಂ ಶುಭಾವಹಂ

ಧರ್ಮಂ ತ್ವಯಾ ಪೃಷ್ಠಮುತೋ ಮಹಾತ್ಮನ್ || ೧೬ ||

ಪುರಾಣಪುರುಷನೂ, ನಿಶ್ಚಲನೂ, ಸಮಾಧಿಕರಹಿತನೂ, ನಿರ್ದೋಷಿಯೂ, ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಚರಣೆಗೆ ಸುಲಭವಾದ, ಮಂಗಳಕರವಾದ, ರಹಸ್ಯವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಸ್ನಾನಂ ಮಾಘೇ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ |

ವಿನಾ ಸ್ನಾನಂ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಗಜಭುಕ್ತಕಪಿತ್ಥವತ್ || ೧೭ ||

ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮತವು. ಸ್ನಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೆಲ್ಲವೂ ಅನೇಯ ತಿಂದ ಬೇಲದ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ವೃಥಾ.

ತತ್ರಾಪ್ಯುತ್ಸಸಿ ಸುಸ್ನಾಯಾತ್ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮಪರಾಯಣಾಃ |

ನ ತಸ್ಮಿನ್ ಪಾಪಲೇಖೋಸ್ತಿ ಕೃತಘ್ನೇ ಸುಕೃತಂ ಯಥಾ || ೧೮ ||

*ಕಿಮತ್ರ ಚಿತ್ರಂ ಯತ್ಸಂತಃ ಪರಾನುಗ್ರಹತತ್ಪರಾಃ |

ನ ಹಿ ಸ್ವದೇಹಶೈತ್ಯಾಯ ಜಾಯಂತೇ ಚಂದನದ್ರುಮಾಃ ||

ಸಜ್ಜನರು ಪರರಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಲು ಕಾತುರರು. ಗಂಧದ ಮರವು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ತಂಪುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾರದರು ಲೋಕದ ಅಜ್ಞಜನರ ಪರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ಎಂಬುದು ಅವರ ಸ್ವಭಾವದೋತ್ತಕವಾಗಿದೆ.

ಕೃತಘ್ನರಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಲೇಶವೂ ಹೇಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಅರುಣೋದಯದಲ್ಲಿ ಮಾಘಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಪಾಪಲೇಶವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶೌಚಂ ಸ್ನಾನಂ ದ್ವಯಂ ಮಾತಾಪಿತರೌ ಸರ್ವಕರ್ಮಕಾಮೌ |

ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನೇ ಹೃಶಕ್ತಸ್ತು ಕುರ್ಯಾತ್ ಮಾಸತ್ರಯಂ ಬುಧಃ || ೧೯ ||

ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೂ ಶೌಚ, ಸ್ನಾನ, ಇವು ತಂದೆತಾಯಿಯರಂತೆ—
ಅಂದರೆ ಬಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅರುಣೋದಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು
ಅಶಕ್ತನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ತುಲಾಸಂಸ್ಥೇ ದಿನಕರೇ ಮಕರಸ್ಥೇ ಚ ಭಾಸ್ವತಿ |

ಮೇಷಸ್ಥೇ ಚ ಸದಾ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಮತಂದ್ರಿತಃ || ೨೦ ||

ಮೇಷ, ತುಲಾ ಮತ್ತು ಮಕರ ಈ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರುಣೋದಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ
ನಿರುವ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ವೈಶಾಖ, ಕಾರ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಮಾಘಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ
ಆಲಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ನ ಕುರ್ಯಾತ್ ತ್ರಿಘ್ನ ಲೋಕೇಷು ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ನರಾಧಮಃ |

ರೌರವಂ ನರಕಂ ಯಾತಿ ಯಾವದಿಂದ್ರಾಶ್ಚ ತುರ್ದಶ || ೨೧ ||

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನ ಮಾಡದೇ ಇರುವ ನೀಚನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಜನ ಇಂದ್ರರು
ಇರುವ ತನಕ ರೌರವವೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು.

ಕಾರ್ತಿಕಃ ಸರ್ವಮಾಸೇಭ್ಯಃ ಸಹಸ್ರಫಲದೋ ವಿಧುಃ |

ತಸ್ಯಾಲ್ಪಕ್ಷಗುಣೋ ಮಾಘ ಇತಿ ಸ್ವಾಹ ಜನಾರ್ದನಃ || ೨೨ ||

ಇತರ ಮಾಸಗಳಿಗಿಂತ ಕಾರ್ತಿಕಸ್ನಾನವು ಸಹಸ್ರ ಫಲ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು
ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಮಾಘಸ್ನಾನವು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು
ಫಲದಾಯಕವೆಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ನ ಮಾಘಸ್ನಾನಾತ್ಪರಮೋಸ್ತಿ ಧರ್ಮಃ

ಸಂಸಾರದುಃಖಂ ವಿನಿವರ್ತಿತುಂ ಕಲೌ |

ಯಥಾ ಕಲೌ ವಿಷ್ಣು ಕಥಾ ಪರಾಗತಿಃ

ತಥೈವ ಸ್ನಾನಂ ಮಕರೇ ದಿವಾಕರೇ || ೨೩ ||

ಹೇಗೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯ ಶ್ರವಣಮನನಾದಿಗಳು ಮೋಕ್ಷ
ವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆ ಜನನಮರಣರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರದಿಂದ
ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಘಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತ (ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿ

ಅರುಣೋದಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿರುವಾಗ ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತ) ಉತ್ತಮವಾದುದು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.

ಪಾಪಾನಿ ವಿಲಯಂ ಯಾಂತಿ ತಮಾಂಸೀನ ಭಗೋದಯೇ |

ಸಮಾಜಾತ್ಯಂತಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ಯಥಾ ಗೃಹ್ಯಪೋದಯೇ || ೨೪ ||

ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಲು ಕತ್ತಲೆಯು ನಾಶವಾಗುವಂತೆಯೂ, ಮತ್ತು ಸದ್ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹವಾಗಲು ಪುಣ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತೆಯೂ, ಇಂತಹ ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ.

ಜನ್ಮಕೋಟಿಸಹಸ್ರೇಷು ಯತ್ಪಾಪಂ ಸಮುಪಾರ್ಜಿತಮ್ |

ತತ್ಪಾಪಂ ಸಕಲಂ ಘೋರಂ ಮಾಘಸ್ನಾನೇನ ನಶ್ಯತಿ || ೨೫ ||

ಸಹಸ್ರಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದ ಪಾಪಗಳು ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ನ ಮಾಘಮಾಸಾತ್ಪರಮೋ ಹಿ ಲಾಭೋ

ನ ಮಾಘಸ್ನಾನಾದಪರಾ ಪರಾ ಗತಿಃ |

ನ ಮಾಘಸ್ನಾನಾತ್ಪರಮೋಽಸ್ತಿ ಧರ್ಮೋ

ನ ಮಾಘಸ್ನಾನಾದಪರಃ ಪರಾಯಣಃ || ೨೬ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತ ಲಾಭಕರವಾದುದು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮಾಘಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಸಾಧನವಿಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ, ಭಕ್ತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ.

ಅಕೃತಂ ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ನರಾಧಮಃ |

ಪೈಶಾಚೀಂ ಯೋನಿಮಾಸಾದ್ಯ ಶಿಷ್ಯತ್ಯಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಮ್ || ೨೭ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದ ನೀಚನು ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಜಲಾಶಯಗಳ ಬಳಿ ಇರುವನು.

ನ ಪಾಪಲೇಶೋ ನ ಚ ಕರ್ಮಬಂಧಃ

ಪುನರ್ಭವೋ ವಾ ಮನುಜೇ ಮುನೀಂದ್ರ |

ಯೇನಾಹ ಮಾಘೇ ಮಕರಸ್ಥಭಾನೌ

ನದ್ಯಾಂ ಜಲೇ ಸ್ನಾನಮನೂದಿತಾರ್ಕೇ || ೨೮ ||

ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನದಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಪಾಪಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲ, ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂಧನವಿಲ್ಲ, ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ.

ಗಂಗಾದ್ಯಾಃ ಸರಿತಃ ಸರ್ವಾ ದೇವಖಾತಾನಿ ಯಾನಿ ಚ |

ಪುಷ್ಕರಿಣ್ಯೋ ಜಲಾವಾಪ್ತೋ ಯೇ ಚಾನೈ ಚ ಜಲಾಶಯಾಃ || ೨೯ ||

ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳೂ, ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರೋವರಗಳೂ, ಕೆರೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಭಾವಿಗಳೂ ಜಲಾಶಯಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ.

ಸನ್ನಿಧಾನಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಜಲಮಾತ್ರಾಶಯಂ ಮುನೇ |

ಸ್ವಾತಃಕಾಲೇ ಮಾಘಮಾಸಿ ಮಕರಸ್ಥೇ ದಿವಾಕರೇ || ೩೦ ||

ನಾರದನೇ, ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಇಂತಹ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಜಲಾಶಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

ಗ್ರಾಮಾದ್ಯಹಿರ್ವಲೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮುಚ್ಯೇತ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ || ೩೧ ||

ಊರಿನಿಂದ ಹೊರಗಿರತಕ್ಕ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

✓ ಬ್ರಹ್ಮಘ್ನಂ ವಾ ಪಿತೃಘ್ನಂ ವಾ ಗೋಘ್ನಂ ಭ್ರೂಣಹನಂ ತಥಾ |

ಸ್ತ್ರೀಘ್ನಂ ಸುರಾಪಂ ಮಿತ್ರಘ್ನಂ ಸ್ತೇಯಿನಂ ಗುರುತ್ವಗಮ್ || ೩೨ ||

ಅಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷಣಂ ಕ್ರೂರಂ ಸದಾ ಪೈಶುನ್ಯವಾದಿನಮ್ |

ಅಧರ್ಮನಿರತಂ ಡಾಂಭಂ ತಥೈವಾನ್ಯವಾದಿನಮ್ || ೩೩ ||

ಪರಸ್ವಸೂಚಕದ್ರವ್ಯಂ ಗುರುದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರಿಣಮ್ |

ನಿಂದಕಂ ಸಾಧುವೃತ್ತಾಂತಾಂ ತಥೈವೋನ್ಮಾರ್ಗವರ್ತಿನಾಮ್ || ೩೪ ||

ಹೇತುವಾದರತಂ ದ್ಯೂತಕರ್ಮಾಣಂ ನಿಂದಿತಾಶ್ರಯಮ್ |

ಅಯಾಜ್ಯಯಾಜಕಂ ವಿಪ್ರಂ ತಥಾ ದುಷ್ಟಪ್ರತಿಗ್ರಹಮ್ || ೩೫ ||

ಪರದಾರಾಭಿನಿರತಂ ಪರದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರಿಣಮ್ |

ವೃಥಾಪವಾದಚ್ಛೇತ್ತಾರಂ ವರ್ಣಸಂಕರಕಾರಿಣಮ್ || ೩೬ ||

ಗೃಹೇಷ್ಟಗ್ನಿಪ್ರದಾತಾರಂ ವಿಷಕರ್ಮಪ್ರಯೋಗಿನಮ್ |

ಪಂಕ್ತಿಭೇದಂ ಪ್ರಕುರ್ವಾಣಂ ದಂಪತ್ಯೋ ವಿರಹಪ್ರದಮ್ || ೩೭ ||

ಏನಮಾದೀನಿ ಪಾಪಾನಿ ಕುರ್ವಾಣಮಪಿ ನಾರದ |

ಸ್ವಾತಃಸ್ನಾನಂ ಪುನಾತಿತಿ ಮಾಘೋ ಗರ್ಜತಿ ಗರ್ಜತಿ || ೩೮ ||

✓ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ, ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಹತ್ಯೆ, ಗೋಹತ್ಯೆ, ಶಿಶುಹತ್ಯೆ, ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆ, ಸುರಾಪಾನ, ಮಿತ್ರನ ಹತ್ಯೆ, ಕಳ್ಳತನ, ಗುರುಪತ್ನೀಗಮನ, ನಿಷಿದ್ಧಪದಾರ್ಥ ತಿನ್ನುವುದು, ಕ್ರೂರತನ, ಚಾಡಿ ಹೇಳುವುದು, ಅಧರ್ಮಕರ್ಮಮಾಡುವುದು, ಡಂಭಾಚಾರ, ಸುಳ್ಳುಹೇಳುವುದು, ಪರದ್ರವ್ಯ-ಗುರುದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದು,

ಸಜ್ಜನರನ್ನು ನಂದಿಸುವುದು, ದುರಾಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುವುದು, ಜೂಜಾಡುವುದು, ದುರ್ಜನರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವುದು, ಬಹಿಷ್ಕೃತನಾದ ಪುರೋಹಿತನಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು, ದುರ್ಜನರಿಂದ ನಿಂದಿತವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿರುವುದು, ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಅಪವಾದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು, ಜಾತಿಗಳ ಕಲಬೆರಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿರುವುದು, ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕುವುದು, ಇತರರಿಗೆ ವಿಷಪ್ರಯೋಗಮಾಡುವುದು, ಭೋಜನ ಸಂಕ್ರಿಯೆಲ್ಲಿ ಭೇದಮಾಡುವುದು, ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಮಾಡುವುದು— ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಸಹ, ನಾರದನೇ, ಮಾಘಮಾಸದ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವು ಪಾಪಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಿಂಚಿದಭ್ಯುತಿದೇ ಭಾನೌ ರಟಿಂತ್ಯಾಪೋ ದಿವಾನಿಶಮ್ || ೩೯ ||

ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತೇವೆಯೆಂದು ಜಲಾಶಯಗಳು ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ.

✓ **ಅಹ್ಯಗ್ರಸಾಪಿನಂ ವಾಪಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಾತ್ಪುನೀಮಹೇ |**

ತಿಕ್ರಃ ಕೋಟ್ಯೋರ್ಧಕೋಟ್ಯಸ್ತು ತೀರ್ಥಾನಿ ಭುವನತ್ರಯೇ || ೪೦ ||

✓ **ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಮಾಘಮಾಸಂ ತು ಪ್ರಾತಃ ಪ್ರಾತರ್ಜಲಾಶ್ರಯೇ |**

ಅಸ್ನಾನಂ ಸಾಪಿನಂ ಮೂಢಂ ಶಾಪಂ ದತ್ವಾ ವ್ರಜಂತಿ ಚ || ೪೧ ||

ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ವರೆಕೋಟಿ ಪವಿತ್ರತೀರ್ಥಗಳು ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ಉಗ್ರಪಾಪಿಗಳನ್ನೂ ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಸ್ನಾನಮಾಡದೇ ಇರುವ ಮೂರ್ಖರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ತೀರ್ಥಗಳು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಅಸ್ನಾತೋ ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಪ್ರಾತರ್ನಾಡೀಚತುಷ್ಟಯೇ |

ಸರಶ್ಚಾಂಡಾಲಶಾಂ ಯಾತಿ ನಾರೀ ಚೇದ್ವಿಧವಾ ಭವೇತ್ || ೪೨ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ಘಳಿಗೆಯಷ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಇರುವಾಗಲೇ ಯಾರು ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹವರು ಚಂಡಾಲರಾಗುತ್ತಾರೆ ; ಅಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿಧವೆಯಾಗುವರು.

ಸಮ್ಯಕ್ ಚೀರ್ಣಾನಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮಪರಾಜ್ಞಮುಖಾನ್ |

ನಿಃಪುನಂತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಮಯೋದಿತಮ್ || ೪೩ ||

ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮದಿಂದ ವಿಮುಖರಾದ ಜನರ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಭಗ್ನವಾಗುತ್ತವೆ, ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾರದನೇ, ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಮಾತು ಸತ್ಯ.

ಅನಂತಜನ್ಮಾನುಗತಂ ಮಹಾಂತಂ

ದುಷ್ಕರ್ಮಮೂಲಂ ಪ್ರತಿಬಂಧಮುಗ್ರಮ್ |

ಸ್ನಾನಂ ರಮೌ ಚಾಭ್ಯುದಿತೇ ನರಾಣಾಂ

ನಿರ್ವರ್ತಯತ್ವಾಶು ರವಿಯರ್ಥಾ ಹಿಮಮ್ || ೪೪ ||

ಸೂರ್ಯನು ಉದಯವಾಗಲು ಹಿಮ (ಚಳಿ)ವು ಹೇಗೆ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವು ಮಹತ್ತಾದ ಪಾಪವನ್ನೂ, ಬಂಧನವನ್ನೂ ಕಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಸತ್ವಸ್ಯ ಶುದ್ಧಿಸ್ತು ಅಚಿರೇಣ ಪುಂಸೋ

ಭಕ್ತಿಹರೌ ತತ್ಪರುಷೇಷು ಜಾಯತೇ |

ನಿರೂಪಮಂ ಭಾಗ್ಯಮನಲ್ಪಮಾಯು-

ಮಾರ್ಘೇ ಬಹಿಸ್ಸಾನರತಸ್ಯ ಜಾಯತೇ || ೪೫ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಊರಹೊರಗಿರುವ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವವನಿಗೆ ಅಂತಃಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ದೊರೆತು, ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ, ಮಹತ್ತಾದ ಭಾಗ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಆಯುಸ್ಸು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

✓ **ಮಾಘಸ್ನಾನಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಾಚ್ಯಮಾನಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |**

ನ ಶೃಣೋತಿ ವಿಮೂಢಾತ್ಮಾ ತಸ್ಮಾತ್ಕೋಽನ್ವಪರಃ ಪಶುಃ || ೪೬ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರವಚನ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡದೇ ಇರುವವನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಪಶು ಇರುವುದೇ? ಅಂತಹವನೇ ಪಶು ಸಮಾನ.

ಯಥಾ ಗಂಗಾನದೀನಾಂ ತು ದೇವಾನಾಂ ಚ ಯಥಾ ಹರಿಃ |

ವೃಕ್ಷಾಣಾಂ ಚ ಯಥಾಶ್ವತ್ಥಃ ಪಶೂನಾಂ ಗೌರ್ಯಥಾ ಮುನೇ || ೪೭ ||

ತಥಾ ವೈ ಮಾಘಮಾಸೋಽಯಂ ಮಾಸಾನಾಮುತ್ತಮೋತ್ತಮಃ |

ನೇದಾನಾಂ ಚ ಯಥಾ ಸಾಮ ಮಂತ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರಣವೋ ಯಥಾ || ೪೮ ||

ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸಾಂ ಯದ್ವತ್ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ಗರುಡೋ ಯಥಾ |

ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಯಥಾ ರುದ್ರ ಋತೂನಾಂ ಮಾಧವೋ ಯಥಾ || ೪೯ ||

ಮಾಸಾನಾಂ ಪ್ರವರೋ ಮಾಸೋ ಮಾಘಮಾಸ ಉದಾಹೃತಃ |

ಯಥಾಹೀನಾಂ ಶೇಷ ವರೋ ರೋಗಾಣಾಂ ಔಷಧಂ ಯಥಾ || ೫೦ ||

ಪರ್ವತಾನಾಂ ಯಥಾ ವಜ್ರೋ ಮತಂಗಾನಾಂ ಯಥಾಂಕುಶಃ |

ಹಿಮಾನಾಂ ತು ಯಥಾ ವಹ್ನಿಃ ಕೌಷ್ಠಿಕಾನಾಂ ಯಥಾ ರವಿಃ || ೫೧ ||

ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಂತೆ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಂತೆ, ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥದಂತೆ, ಪಶುಗಳಲ್ಲಿ ಗೋವಿನಂತೆ, ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಘಮಾಸವು ತುಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ನೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮವೇದದಂತೆ, ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವದಂತೆ (ಓಂ ಕಾರ) ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿಯಂತೆ, ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರುಡನಂತೆ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರಂತೆ (ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ಸರಸ್ವತಿ, ಭಾರತೀ ದೇವಿಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು), ಮತುಗಳಲ್ಲಿ ವಸಂತದಂತೆ, ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಷನಂತೆ, ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಘವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ರೋಗಗಳಿಗೆ ಔಷಧವು, ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ವಜ್ರಾಯುಧವು, ಅನೆಗಳಿಗೆ ಅಂಕುಶವು, ಚಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ, ಗೂಬೆಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯ.

ಪಾಪಾನಾಂ ತು ಯಥಾ ಧರ್ಮಃ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಕೇಶವೋ ಯಥಾ |

ತಥಾ ಮನುಷ್ಯಬಂಧಾನಾಂ ಮಾಘಮಾಸೋ ನಿವರ್ತಕಃ || ೫೨ ||

ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು, ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಕೇಶವನು ಹೇಗೆ ನಿವರ್ತಕರೋ ಹಾಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು ಮಾಘಮಾಸವು.

ನ ಸೂರ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಾಶ್ಚನಂ ನ ಪಿಶಾಚಾ ನ ಚೋರಗಾಃ |

ಮಾಘಸ್ನಾನರತಂ ಜಂತುಂ ನ ಸ್ಪೃಶಂತಿ ಕದಾಚನ || ೫೩ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದವರನ್ನು ಸೂರ್ಯಾದಿಗ್ರಹಗಳಾಗಲಿ, ಪಿಶಾಚಿಗಳಾಗಲಿ, ಸರ್ಪಗಳಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರವು.

✓ ಲಿಖಿತಾನಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ಬಹೂನಿ ಯಮುಶಾಸನೇ |

ಪರಿಮಾರ್ಜಯತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತೋ ಯಮಾಜ್ಞಯಾ |

ಇತಿ ಗರ್ಜಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ಇತ್ಯಾದೀನಿ ಶತಾನಿ ಚ || ೫೪ ||

ಯಮದೇವರ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡುವ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಚಿತ್ರಗುಪ್ತನು ಅಳಿಸಿಬಿಡುವನು ಹೀಗೆಂದು ಪಾಪಗಳು ಸಾರುತ್ತವೆ. (ಮಾಘಸ್ನಾನ ಮಾಡುವವರ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ).

ಕೃತ್ವೋಷಸಿ ಸ್ನಾನಮನನ್ಯಮಾನಸಾ

ಮಾಘೇ ತು ಸಂಸ್ಥೇ ಮಕರೇ ದಿವಾಕರೇ |

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಮಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ತಥೈವ ಮಾಧವಂ

ಮಾತುಸ್ತನಂ ನೈವ ಪುನಃ ಪಿಬಂತಿ || ೫೫ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಇರುವಾಗ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅಂತಹವನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಾತೃಸ್ತನ ವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಲಾರನು. (ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ).

✓ ಸಂಸಾರಸರ್ಪದಷ್ಟಾನಾಂ ಜಂತೂನಾಮುನೀಕಿನಾಮ್ |
ಮಾಘೇ ಉಷಸಿ ಸ್ನಾನಂ ಚ ಮಕರೇ ಪರಮಾಷ್ಠಧಮ್ || ೫೬ ||

ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸರ್ಪದಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಮಕರಯುಕ್ತವಾದ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವು ಉತ್ತಮವಾದ ಔಷಧ.

ಇಹ ಜನ್ಮನಿ ಯತ್ಪಾಪಂ ಯತ್ಪಾಪಂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಸು |
ತತ್ಪಾಪಂ ನಾಶಮಾಯಾತಿ ಮಾಘಸ್ನಾನೇನ ನಾರದ || ೫೭ ||

ನಾರದನೇ, ಈ ಜನ್ಮದ ಹಾಗೂ ಕಳೆದ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಘ ಸ್ನಾನದಿಂದ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಮೇರುಮಂದರತುಲ್ಯಂ ಚ ಯತ್ಪಾಪಂ ಪಾಪಿಭಿಃ ಕೃತಮ್ |
ತತ್ಪಾಪಂ ನಾಶಮಾಯಾತಿ ಮಾಘಸ್ನಾನೇನ ನಾರದ || ೫೮ ||

ಪಾಪಿಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪಗಳು ಮೇರು-ಮಂದರ ಪರ್ವತಗಳಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

✓ ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮೀತ್ಯೇವಂ ಸಂಕಲ್ಪತೋ ಮುನೇ |
ಧ್ರುವಂ ನಶ್ಯಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ಬಲವಂತಿ ಪ್ರಯತ್ನತಃ || ೫೯ ||

“ಮಾಘ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಹೀಗೆಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಯಾರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅವರ ಪಾಪಗಳು, ಎಷ್ಟೇ ಬಲಿಷ್ಠ ವಾಗಿದ್ದರೂ, ನಶಿಸಿಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಬಹಿರ್ಗಮನಮಾತ್ರೇಣ ವಿದ್ರವಂತಿ ವಿಕೋ ದಶ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ವಾಪಿ ವೈಶ್ಯಃ ಶೂದ್ರೋಽಪಿ ಸತೀ || ೬೦ ||
ಪ್ರಾತರ್ಮಾಘೇ ಬಹಿಃಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾದಿತಿ ಸ್ಮೃತಿರಿತಮ್ |
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಗೃಹಸ್ಥೋ ವಾ ವನಸ್ಥೋ ಯತಿರೇವ ಚ || ೬೧ ||
ಪ್ರಾತಃಪ್ರಾತಃ ಸದಾ ಸ್ನಾಯಾನ್ಮಾಘೇ ಮಾಸ್ಯದಿತೇ ರವೌ |

ಮಾಘ ಸ್ನಾನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪಾಪಗಳು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಚದರಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ, ಪತಿವ್ರತಾ ಸ್ತ್ರೀ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ,

ಯತಿ—ಈ ಆಶ್ರಮದವರೂ ನಿತ್ಯವೂ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಘದಲ್ಲಂತೂ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯವಾಗುವ ಮೊದಲು ಅವಶ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು.

✓ ಆಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಾಪ್ಯದತ್ವಾ ಚ ಮಾಘಮಾಸೋ ಗತೋ ಯದಿ || ೬೨ ||

ಶ್ವಾನಯೋನಿಕತಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಷ್ಣಾಯಾಂ ಜಾಯತೇ ಕೃಮಿಃ |

✓ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಕುರ್ವೀತ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ |

ಅಯಂ ಹಿ ಪರಮೋ ಧರ್ಮಃ ಸಂಸಾರೋತ್ತಾರಕರಕಮ್ || ೬೩ ||

ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದೆ, ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ ಮಾಘಮಾಸವನ್ನು ಕಳೆದರೆ ಅಂತಹವನು ನೂರು ಸಲ ನಾಯಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಂತರ ಮಲದಲ್ಲಿ ಕೃಮಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸೂತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲು ಇದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮ.

✓ ನ ಮಾಘಮಾಸಾತ್ ಪರಮೋ ಹಿ ಬಂಧುಃ

ನ ಮಾಘಮಾಸಾತ್ ಪರಮಃ ಸಖಾಸ್ತಿ |

ನ ಮಾಘಮಾಸಾದಪರಂ ಚ ದಾನಂ

ನ ಮಾಘಮಾಸಾದಪರಃ ಕೃತುರ್ವಾ || ೬೪ ||

ಮಾಘಮಾಸಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಬಂಧುವಿಲ್ಲ, ಮಿತ್ರನಿಲ್ಲ, ದಾನವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞವಿಲ್ಲ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಪ್ರಥಮೋಧ್ಯಾಯಃ

ವಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಲ್ಲಿ
ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು.

ನಾರದ ಉವಾಚ—

ಸಾಧೂದಿತಂ ದೇವಗುರೋ ಮಹೋದಿತಂ

ಶ್ರುತಂ ಸಗೋಪ್ಯೋ ಮನಸೋಽತಿಹರ್ಷಣಮ್ |

ಸಗದ್ಗ ದಂ ಮೇ ವಚನಂ ಚ ಜಾತಂ

ಸಾನಂದಬಾಷ್ಪೇ ನಯನೇ ಪ್ರಹೃಷ್ಠೇ || ೧ ||

ನಾರದರು ಹೇಳಿದರು :—

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಗುರುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ, ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಹಸ್ಯವಾದ ಸಾಧುವಾದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ ; ಮಾತುಗಳು ಗದ್ಗದವಾಗಿವೆ ; ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂದಬಾಷ್ಪಗಳು ಬಂದಿವೆ.

✓ ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಕಥಂ ಕಾರ್ಯಂ ಮಾಸೇ ಮಾಧವವಲ್ಲಭೇ |

ಪುತ್ರಾಯ ವಾಘ ಶಿಷ್ಯಾಯ ವಿಸ್ತರಾತ್ಕಮಲಾಸನ || ೨ ||

ಕಮಲಾಸನೇ, ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮಗನೂ, ಶಿಷ್ಯನೂ ಆದ ನನಗೆ ಹೇಳಿ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

✓ ಮಾಘಮಾಸವಿಧಿಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಶೃಣು ನಾರದ ಸಾದರಮ್ |

ಯಚ್ಛ್ರತ್ವಾ ನಾರದಂ ಭೂಯೋ ನ ಭೂಯೋ ಜಾಯತೇ ಭವಿ || ೩ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು :—

ನಾರದನೇ, ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆದರದಿಂದ ಕೇಳು. ಆದರದಿಂದ ಕೇಳಿದವನು ಪುನಃ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

✓ ಪುಷ್ಯಮಾಸೇ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ದಶಮ್ಯಾಂ ಅರಭೇತ್ ವ್ರತೀ |

ಮಾಘಮಾಸದಶಮ್ಯಾಂ ತು ಸಮಾಸಃ ಶುಭಕರ್ಮಣಿ || ೪ ||

ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವನು ಪುಷ್ಯ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಶುಭ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕು.

ದಶಮೀ ಚೇದ್ದಶಮ್ಯಾಂ ತು ಸಮಾಸಃ ಶುಭಕರ್ಮಣಿ |

ಪೌರ್ಣಮಾನಾಂ ಯಾಜ್ಞ ಕಾನಾಂ ಪಿತ್ಯುಣಾಂ ಸಂಕ್ರಮಾದಿತಃ || ೫ ||

ದಶಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರೆ ಈ ಶುಭ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮುಂದಿನ ದಶಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಜ್ಞವನ್ನಾಚರಿಸುವವರು ಪೌರ್ಣಮೆಯಿಂದ ಪೌರ್ಣಮೆವರೆವಿಗೂ, ಪಿತೃತ್ಯಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಆಚರಿಸುವವರು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಕುಂಭ ಸಂಕ್ರಮಣದವರೆಗೂ ನಡೆಸಬೇಕು.

✓ ಏತೇಷ್ವನ್ಯತಮಂ ಪಕ್ಷಂ ಸಮಾರಭ್ಯ ವ್ರತಂ ಚರೇತ್ |

ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಕರಸ್ಥೇ ದಿವಾಕರೇ || ೬ ||

ಅಸಮಾಪ್ತಿಂ ಮಹಾದೇವ ನಿರ್ವಿಘ್ನಂ ಕುರು ಮಾಧವ |

ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಪೂರ್ವೇದ್ಯುಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸ್ನಾನಮನಂತರಮ್ || ೭ ||

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು : “ಜಗದೊಡೆಯನೇ, ಸೂರ್ಯನು ಮಕರದಲ್ಲಿರುವಾಗ ನಾನು ಮಾಘ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು ; ಈ ಕಾರ್ಯವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

✓ ಅರುಣೋದಯನೇಲಾಯಾಂ ಸಮುತ್ಥಾಯ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |

ಗತ್ವಾ ಬಹಿಸ್ಥಲೇ ದೂರೇ ಮಲಮೂತ್ರೇ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ || ೮ ||

ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕು.

✓ ನ ಗೋಷ್ಠೇ ನ ಶುಭೇ ದೇಶೇ ನ ವನೇ ಕೇವಲಸ್ಥಲೇ |

ನ ವಲ್ಲಿಕೇ ಚೋಪವನೇ ನ ಛಾಯಾಯಾಂ ನ ಪದ್ಧತೌ || ೯ ||

ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಪವಿತ್ರವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ, ಹೂ ಗಿಡಗಳ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ, ಮರಗಳ ನೆರಳಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಓಡಾಡುವ ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬಾರದು.

✓ ನದೀತೀರೇ ನ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನಮ್ |

ಕುರ್ಯಾದ್ಯದಿ ವಿಮೂಢಾತ್ಮಾ ರೌರವಂ ಕಲ್ಪಮಶ್ನುತೇ || ೧೦ ||

ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಮೂರ್ಖನು ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೂ ರೌರವ ಸರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ.

ತಸ್ಮಾತ್ ದೂರೇಷು ಕರ್ತವ್ಯಂ ಮಲಮೂತ್ರವಿಸರ್ಜನಮ್ |

ತಚ್ಚ ಶೌಚಂ ತು ಕರ್ತವ್ಯಂ ಪಾತ್ರಸ್ಥೇನೈವ ವಾರಿಣಾ || ೧೧ ||

ದೂರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಪಾತ್ರೆಯೊಳಗೆ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದು ಆ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ನದೀಜಲೇನ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಶೌಚಕರ್ಮ ನರಾಧಮಃ |

ವಿಷ್ಣು ಕೂಪೇ ಪತತ್ಯಾಶು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಃ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ || ೧೨ ||

ನದಿಯಲ್ಲಿ ಶೌಚವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನೀಚನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳಸಹಿತನಾಗಿ ಮಲದ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು.

ಕೂಪಕುಲ್ಪತಟಾಕಾದಿಜಲ್ಯಃ ಶೌಚಂ ಕರೋತಿ ಯಃ |

ಕಲ್ಪಕೋಟಿಶತೈರ್ವಾಪಿ ನರಕಾನ್ಮುನಿವರ್ತತೇ || ೧೩ ||

ನದಿ, ಕಾಲುವೆ, ಕೆರೆ ಮುಂತಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಶೌಚಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಒಂದು ನೂರು ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ನರಕದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ.

✓ ತಸ್ಮಾತ್ ಕಮಂಡಲುಜಲಂ ನ ತ್ಯಜೇತ್ತು ಕದಾಚನ || ೧೪ ||

ಆದುದರಿಂದ ಪಾತ್ರೆಯೊಳಗಿನ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಶೌಚಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡಬಾರದು.

ಮೃದಾ ಶೌಚಂ ತು ಕರ್ತವ್ಯಂ ಯಥಾ ಗಂಧಕ್ಷಯೋ ಭವೇತ್ |

ಮೂತ್ರೋತ್ಸರ್ಗವಿಧಿಸ್ತ್ವೇಷೋ ಗೃಹಸ್ಥಾನಾಂ ವಿಧಿಃ ಸ್ಮೃತಃ || ೧೫ ||

ದುರ್ಗಂಧವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಮೃತ್ತಿಕಾದಿಂದ ತೊಳೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗೃಹಸ್ಥರು ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಏತಸ್ಮಾತ್ ದ್ವಿಗುಣಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ವ್ರತಿನಾಂ ವನವಾಸಿನಾಂ |

ಪೂರ್ವಸ್ಮಾತ್ ದ್ವಿಗುಣಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಯತೀನಾಂ ತು ಚತುರ್ಗುಣಮ್ ||

ಗೃಹಸ್ಥರ ಎರಡರಷ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೂ, ಅವರ ಎರಡರಷ್ಟು ವಾನಪ್ರಸ್ಥರಿಗೂ, ಅವರ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಯತಿಗಳಿಗೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

✓ ಗಂಧಕ್ಷಯಕರಃ ಶೌಚಃ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾಣಾಂ ವಿಧಿಃ ಸ್ಮೃತಃ |

ನಲ್ಮೀಕಂ ಮೂಷಕೋತ್ಪಾತಂ ಸೇತೌ ಮಾರ್ಗೇ ವ್ರಜೇ ಗೃಹೇ || ೧೬ ||

ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರರು ಸಹ ದುರ್ಗಂಧನಾಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇದೇ ರೀತಿ ಶೌಚವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಹುತ್ತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ಇಲಿಯ ಬಿಲಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ, ಸೇತುವೆಗೆ ಸೇರಿದ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ, ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣನ್ನು ಶೌಚಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು.

ಅನ್ಯಶಿಷ್ಯಾವಶಿಷ್ಯಾಂ ಚ ವರ್ಜಯೇನ್ಮೃತ್ತಿಕಾಂ ಬುಧಃ |

ಏಕಾ ಲಿಂಗೇ ಕರೇ ತಿಸ್ರ ಉಭಯೋಃ ಮೃದ್ವಯಂ ಸ್ಮೃತಮ್ || ೧೭ ||

ಇತರರು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಮಿಕ್ಕಿರುವ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಶೌಚಕ್ಕೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ, ಎಡಗೈಗೆ ಮೂರು ಸಲ, ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಎರಡು ಸಲ ಮೃತ್ತಿಕಾಲೇಪನದಿಂದ ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪಂಚಾಪಾನೇ ದಶೈಕ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಉಭಯೋಃ ಸಪ್ತ ಮೃತ್ತಿಕಾಃ |

ಲಿಂಗೇ ತಿಸ್ತೋ ಗುದೇ ಪಂಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಕರಯೋಸ್ತಯಃ ೧೯ ||

ಮಲವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಗುದದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಐದು ಅಥವಾ ಹತ್ತು ಸಲ, ಕೈಗಳಿಗೆ ಏಳು ಸಲ, ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮೂರು ಸಲ.

ಉಭಯೋಃ ಪಾದಯೋಸ್ತಿಸ್ತಃ ಪುರೀಷೇ ಮೃತ್ತಿಕಾವಿಧಿಃ |

ಲಿಂಗೇ ಚೈಕಾ ಕರೇ ಚೈಕಾ ತಿಸ್ರಶ್ಚ ಕರಯೋರ್ಭವೇತ್ || ೨೦ ||

ಎರಡೂ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಸಲ ಅಥವಾ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ, ಎಡಗೈಗೆ ಒಂದು ಸಲ, ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಗೆ ಪುನಃ ಮೂರು ಸಲ ಮೃತ್ತಿಕಾಶೌಚ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪಾದೌ ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ದಂತಧಾವನಮಾಚರೇತ್ |

ಪ್ರತಿಪತ್ ಪರ್ವಷಷ್ಠೀಷು ನವಮ್ಯಾಂ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನೇ |

ದಂಡಾನಾಂ ಕಾಷ್ಠಸಂಯೋಗೇ ದಹತ್ಯಾ ಸಪ್ತಮಂ ಕುಲಮ್ || ೨೧ ||

ಪಾಡ್ಯ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಷಷ್ಠೀ, ನವಮೀ, ದ್ವಾದಶೀ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಷ್ಠದಿಂದ ಹಲ್ಲನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ಕೊಂಡರೆ ಏಳು ಕುಲಗಳು ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತವೆ.

ತೃಣಪರ್ಣಿಃ ಸದಾ ಕುರ್ಯಾತ್ ಅಮಾಮೇಕದಶೀಂ ವಿನಾ || ೨೨ ||

ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಏಕಾದಶೀ ಬುಟ್ಟು ಉಳಿದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು, ಬೇವಿನ ಅಥವಾ ಮಾವಿನ ಕಾಷ್ಠ ಇಲ್ಲವೆ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಗಂಡೂಷಮಥವಾ ಕುರ್ಯಾತ್ ದಶವಾರಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |

ನಾರಾಯಣಂ ದೇವಗುರುಂ ಮಾನಸೇ ತು ಸಮಾವಿಶೇತ್ || ೨೩ ||

ಅಥವಾ ಹತ್ತು ಸಲ ಬಾಯಿಮುಕ್ಕಳಿಸಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

ಸಮಸ್ತಜಗದಾಧಾರ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರ |

ದೇವ ದೇಹಿ ಮಮಾನುಜ್ಞಾಂ ಯುಷ್ಮತ್ತೀರ್ಥನಿಷೇವಣೇ || ೨೪ ||

“ಚತುರ್ದಶಭುವನಕ್ಕೂ ಆಧಾರನಾದ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ದೇವನೇ, ನಿನ್ನ ಪಾದದಿಂದ ಉದ್ಭವವಾದ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು” ಹೀಗೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

✓ ಯನ್ನಾಂಗ್ರಾತ್ ಸಮಾಭೂತಾ ಗಂಗಾ ತೈಲೋಕ್ಯಪಾವನೀ |
ಯತ್ಪಾದೇ ತೀರ್ಥಜಾತಾನಿ ಮಾಧವಂ ತಂ ನಮಾಮ್ಯಹಮ್ || ೨೬ ||

“ಯಾರ ಕಾಲುಗುರಿನ ತುದಿಯ ಘಾತದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನೂ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವ ಗಂಗೆಯು ಹುಟ್ಟಿರುವಳೋ, ಯಾರ ಪಾದವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥಗಳಿರುತ್ತವೆಯೋ ಅಂತಹ ಮಾಧವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ” ಹೀಗೆ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

✓ ಯೋಸೌ ತೀರ್ಥಪದೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಚಿದ್ರೂಪೀ ಪರಮೇಶ್ವರಃ |
ಸ ಏವ ದ್ರವರೂಪೇಣ ವಸತ್ಯೇವ ಜಲಾಶಯೇ || ೨೭ ||

ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಯಾರ ಪಾದದಿಂದ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದವೆಯೋ ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನರೂಪನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ. (ವಿಷ್ಣುವೇ ಜಡವಾದ ಜಲವಲ್ಲ; ಜಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸನ್ನಿಧಾನ ಇದೆ ಎಂದರ್ಥ).

ಗಂಗಾದ್ಯಾಃ ಸರಿತಃ ಸರ್ವಾ ಯಸ್ಮಿನ್ ಕಸ್ಮಿನ್ ಜಲಾಶಯೇ |
ಸಂಸ್ಕರೇತ್ ಸ್ನಾನಕಾಲೇಷು ಸದ್ಯಃ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಸದಾ || ೨೮ ||

ಯಾವ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ತೀರ್ಥಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವುನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ನಂದಿನೀ ನಲಿನೀ ಸೀತಾ ಮಾಲತೀ ಚ ಮಲಾಪಹಾ |
ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಬ್ಜಸಂಭೂತಾ ಗಂಗಾ ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನೀ || ೨೯ ||

ಭಾಗೀರಥೀ ಭೋಗವತೀ ಜಾಹ್ನವೀ ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರೀ |
ದ್ವಾದಶೈತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಜಲಾಶಯೇ || ೩೦ ||

ಸ್ನಾನಕಾಲೇ ಪಠೇನ್ನಿತ್ಯಂ ತತ್ರ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ತು ಸಾ |
ಯಾಃ ಪ್ರವತೇತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಇಮಂ ಮ ಇತಿ ಮಂತ್ರತಃ || ೩೧ ||

ನಂದಿನೀ, ನಲಿನೀ, ಸೀತಾ, ಮಾಲತೀ, ಮಲಾಪಹಾ, ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಬ್ಜ - ಸಂಭೂತಾ, ಗಂಗಾ, ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನೀ, ಭಾಗೀರಥೀ, ಭೋಗವತೀ, ಜಾಹ್ನವೀ, ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರೀ—ಈ ಹನ್ನೆರಡು ನಾಮಗಳಿಂದ ಸ್ನಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ಆ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯು ಸನ್ನಿಧಾನ ಬರುತ್ತದೆ. ನಂತರ “ಯಾಃ ಪ್ರವತ, ಇಮಂ ಮೇ” ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. (ಯಾಃ ಪ್ರವತೋ ನಿವತ ಉದ್ವತ ಉದನ್ವತೀರನುದಕಾಶ್ಚ ಯಾಃ | ತಾ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ಪಯಸಾಸಿನ್ವಮಾನಾಃ

ಶಿವಾದೇವೀರಶಿವದಾಭವಂತು ಸರ್ವಾ ನದ್ಯೋ ಅಶಿಮಿದಾಭವಂತು || ಇಮಂ ಮೇ
ಗಂಗೇ ಯಮುನೇ ಸರಸ್ವತೀ ಶುತುದ್ರಿಸ್ತೋಮಂ ಸಚತಾಪರುಷ್ಣಾಶ್ರಿ | ಅಸಿಕ್ಷಾಶ್ರಿ
ಮರುದ್ವೃಥೇವಿತಸ್ತಯಾರ್ಜುಕೇಯೇ ಶೃಣುಹ್ಯಾಸುಷೋ ಮಯ ||)

✓ ನದೀಸ್ತಾಃ ಪ್ರಾವಹತ್ತ್ವೈವ ದೇವಾಯಾಘ್ಯಂ ನಿವೇದಯೇತ್ |

ನಮಸ್ತೇಸ್ತು ಹೃಷೀಕೇಶ ಗೃಹಾಣಾಘ್ಯಂ ನಮೋಸ್ತು ತೇ || ೩೨ ||

ನಮಸ್ತೇ ಕಂಜನಾಭಾಯ ನಮಸ್ತೇ ಜಲಶಾಯಿನೇ |

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಮಹಾದೇವ ವ್ರತಸ್ಥೋತ್ರಂ ಜಗತ್ಪತೇ || ೩೩ ||

ಗೃಹಾಣಾಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಮಾಧವಾಯ ಪ್ರಸೀದ ಮೇ |

✓ ವಿಷ್ಣುಪಾದಾಬ್ಜಸಂಭೂತೇ ಗಂಗೇ ತ್ರಿಪಥಗಾಮಿನಿ || ೩೪ ||

ಗೃಹಾಣಾಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಜಲೇ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಭವ |

ವೃದ್ಧಗಂಗೇ ಮಹಾಪುಣ್ಯೇ ಗೌತಮಸ್ಯಾಘನಾಶಿನಿ |

ಗೋದಾವರಿ ಗೃಹಾಣಾಘ್ಯಂ ತ್ರ್ಯಂಬಕಸ್ಯ ಜಟೋದ್ಭವೇ || ೩೫ ||

✓ ಕಲಿಂಗದೇಶತನಯೇ ಪೃಥಕ್ ಸಾಗರಗಾಮಿನಿ |

ಗೃಹಾಣಾಘ್ಯಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಯಮುನೇ ಮೇ ಫಲಪ್ರದೇ || ೩೬ ||

ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ, ನದ್ಯಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ (ಗಂಗಾ, ಯಮುನಾ) ಅರ್ಘ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ಅನ್ಯಾ ನದೀಃ ಸಮುದ್ವಿಶ್ಯ ದದ್ಯಾದಘ್ಯಂ ಯಥಾವಿಧಿ |

ಪೃಥಕ್ ಸಾಗರಗಾಮಿನ್ಯಾಂ ನದ್ಯಾಂ ಸ್ನಾನಪರೋ ನರಃ ||

ವಿನಾ ಗೋದಾಂ ವಿನಾ ಗಂಗಾಂ ನದೀಮನ್ಯಾಂ ನ ಕೀರ್ತಯೇತ್ || ೩೭ ||

ಬೇರೆ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಅರ್ಘ್ಯಕೊಡಬೇಕು. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಇತರ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವವನು ಗಂಗಾ, ಗೋದಾವರೀ ನದಿಗಳನ್ನು ಹೊರತು ಇತರ ನದಿಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಬಾರದು.

ತ್ರಿನಿಮೃಜ್ಯ ಚ ಪಶ್ಚಾತ್ತ ಮೃತ್ತಿಕಾಸ್ನಾನಮಾಚರೇತ್ || ೩೮ ||

ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಲ ಮುಳುಗಿ ನಂತರ ಮೃತ್ತಿಕಾಲೇಪನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಯಥಾ ಮಲಕಪಿಪ್ಪೇನ ಗೋಮಯೇನ ಸಮಾಚರೇತ್ |

ಪಿತ್ಯನ್ ಗುರೂನ್ ಸಮುದ್ವಿಶ್ಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಸ್ನಾನಮಾಚರೇತ್ || ೩೯ ||

ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಗೋಮಯವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ನಂತರ ಪಿತ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು.

ತತೋಕ್ತಘಮರ್ಷಣಂ ಸ್ನಾನಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಂತ್ರಾದತಂದ್ರಿತಃ |

ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾವಾರಿ ಶಿರಸಾ ಧಾರಯೇತ್ತತಃ || ೪೦ ||

ಮಂತ್ರಪಠನದಿಂದ ಅಘಮರ್ಷಣಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅಲಸ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ನಂತರ ಶಾಲಗ್ರಾಮದ ಮೇಲಿನ ನೀರನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಜಲಾತ್ ಪಶ್ಚಾತ್ ನಿಶ್ಚೀರ್ಯ ತರ್ಪಯೇತ್ ದೇವತಾಯುಷೀನ್ |

ಪಿತ್ಯನ್ ತತಃ ಶಿಖಾಸ್ಕಂಧೇ ದಕ್ಷಿಣೇ ತು ನೃಸೇತ್ತತಃ || ೪೧ ||

ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಪಿತೃಗಳು ಇವರಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಶಿಖೆಯನ್ನು ಬಲ ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶಿಖೋದಕಂ ಭೂಪತಿತಂ ಪಿಬಂತಿ ಪಿತರೋಽಖಿಲಾಃ || ೪೨ ||

ಶಿಖೆಯಿಂದ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ನೀರನ್ನು ಸಮಸ್ತಪಿತೃಗಳೂ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಪುರಾ ಗರುಡಭೀತಸ್ತು ಸುಧಾಂ ಶಕ್ರಃ ಶಿಖಾಸು ಸಃ || ೪೩ ||

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಗರುಡನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟನು.

ಚಿಕ್ಷೇಸಾಂತರ್ವಿಲೀನಾಂ ತಾಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ನಿಲಂದ್ರಃ ಶಶಾಪ ಹ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಶಿಖಾಂ ಕ್ಷುಪ್ತ್ವಾ ಸುಧಾ ಶಕ್ರಾಯ ನೋ ಭವೇತ್ || ೪೪ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಶಿಖೋತ್ಸೃಷ್ಟಜಲದ್ವಾರೇಣ ಸಾ ಸುಧಾ |

ಭೂಮೌ ಪತಿತಮಶ್ನಾತು ಪಿತರೋ ಮತ್ಸಪಾಲವಃ || ೪೫ ||

ಆ ಅಮೃತವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಿಖೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಯಿತು. ಅದು ತನಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಗರುಡನು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟನು—ಎನೆಂದರೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಿಖೆಯಲ್ಲಿನ ಸುಧೆಯು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಿಗದೇಹೋಗಲಿ; ಶಿಖೆಯಿಂದ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆ ಅಮೃತವು ಇದ್ದು ಅದು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಲಿ.

ದ್ವಿಜಾನಾಕ್ಷಿಸ್ಯ ಪಕ್ಷೀಂದ್ರೋ ನ ಜಗ್ರಾಹ ಶಿಖಾಸುಧಾಮ್ |

ದ್ವಿಜಾನ್ ಪಪ್ರಚ್ಛ ಗರುಡಃ ಕಿಂ ಶಕ್ತೇನಾಕ್ಷಿಪತ್ ಸುಧಾಮ್ || ೪೬ ||

ಗರುಡನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಅವರ ಶಿಖೆಯಲ್ಲಿನ ಸುಧೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು “ಇಂದ್ರನು ನಿಮ್ಮ ಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಇಡಲಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

ವಃ ಶಿಖಾಸು ಚ ತೇ ಚೋಚುರ್ನೇತಿ ಲೋಭಾದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾಃ |

ತಸ್ಮಿನ್ನಪರಪಕ್ಷೇಪಿ ಪಿತರೋ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮಾಃ || ೪೭ ||

ಯೂಯಂ ತಸ್ಮಾತ್ ವಿಜಾನೀಥ ಸತ್ಯಂ ಬ್ರೂತೇತಿ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ |

ಅಸ್ತೀತಿ ಪಿತರಃ ಪ್ರೋಚುಃ ತತಸ್ತುಷ್ಕೋ ವರಂ ದದೌ || ೪೮ ||

ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು “ಇಲ್ಲ”ವೆಂತಲೂ ಮತ್ತೆ ಪಿತೃಗಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು “ನಿಮಗೆ ನಿಜಸಂಗತಿ ಗೊತ್ತಿದೆ, ಹೇಳಿ” ಎನ್ನುಲು ಅವರು “ನಮ್ಮ ಶಿಖೆಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತವು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ” ಎಂದರು. ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಗರುಡನು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಶಿಖಾಸಂಸ್ಥಾಮಾತ್ರಭೂಮೌ ಪಿತ್ರಾಹಾರೋ ಭವತ್ಸತಿ |

ಇತಿ ದತ್ತಾ ವರಂ ತೇಭ್ಯೋ ಗರುಡೋ ರಕ್ತಲೋಚನಃ || ೪೯ ||

ವಿಶ್ವಾನ್ ಶಶಾಪ ರೋಷೇಣ ಜರಾಮೃತ್ಯೋಸ್ತು ನಿಷ್ಕೃತಿಃ |

ಜಾತಾಪೀಯೂಷ ಸಂಸರ್ಗಾತ್ ನ ಸ್ಯಾದ್ವೋನ್ಯತಭಾಷಿಣಾಮ್ || ೫೦ ||

ನೈಕಮತ್ಯಂ ಭವೇತ್ತ್ವಾಪೀತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸೋಽಂತರಧೀಯತ |

ತಸ್ಮಾತ್ ಶಿಖೋದಕಂ ದದ್ಮಾತ್ ಪಿತೃಭ್ಯಃ ತುಷ್ಟಿ ಕಾರಣಮ್ || ೫೧ ||

ಏನೆಂದರೆ, ಶಿಖಾದಿಂದ ನೀರಿನ ರೂಪದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಅಮೃತವು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಲಿ. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು— ಏನೆಂದರೆ ಅಮೃತಸೇವನೆಯಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ಜನ್ಮ-ಮೃತ್ಯು ಇವುಗಳ ನಿವಾರಣೆಯು ನಿಮಗೆ ಆಗದಿರಲಿ; ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಇಲ್ಲದೇ ಹೋಗಲಿ. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಗರುಡನು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಅದುದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶಿಖೋದಕವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು.

ತ ಏವ ಪಿತರೋ ಲೋಕೇ ಭೂಮಿದೇವಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ |

ಪಶ್ಚಾತ್ ವಸ್ತ್ರಂ ಪರೀಧಾಯ ಪೀಡಯಿತ್ವಾದ್ರವಸ್ತಕಮ್ || ೫೨ ||

ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ “ಭೂಸುರರು” ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ನಂತರ ಒಡ್ಡೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬೇರೆ ಒಣಗಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು.

ವಾನುಪ್ರಕೋಷ್ಠೇ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಮ್ಯಗಾಚಮ್ಯ ವಾರಿಣಾ |

ಭೂಮೌ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಪಶ್ಚಾತ್ತ ಮಂತ್ರರಾಜೇನ ಪ್ರೋಕ್ಷಯೇತ್ || ೫೩ ||

ಒಡ್ಡೆ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಎಡಮುಂಗೈಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ರುದ್ಧಾಚಮನಮಾಡಿ ನಂತರ ಅದನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಮಂತ್ರರಾಜನಿಂದ (ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ) ನೀರಿನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

✓ ಧೃತ್ವಾ ದ್ವಾದಶಪುಂಡ್ರಾನ್ ಹಿ ಸಂಧ್ಯಾಕರ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್ |
ಪ್ರಾತರಾರ್ಧೇನುಂ ತಥಾ ಕೃತ್ವಾ ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃತರ್ಪಣಮ್ || ೫೪ ||
ಮಾಘಮಾಸಪ್ರಿಯಂ ದೇವಂ ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾಧರಮ್ |
ಪ್ರಸನ್ನಂ ಸುಸ್ಥಿತಂ ಶಾಂತಂ ಮಾಧವಂ ಪೂಜಯೇತ್ತಥಾ || ೫೫ ||

ಗೋಪೀಚಂದನದಿಂದ ದ್ವಾದಶನಾಮ ಮುದ್ರೆ ಧರಿಸಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಿ ನಂತರ ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಹೋಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅಮೇಲೆ ಮಾಘಮಾಸಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ, ಶಾಂತನಾದ, ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾಧವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

✓ ಗಂಧೈಃ ಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ನೈವೇದ್ಯೈರ್ಧೂಪೈರ್ದೀಪೈರ್ಮನೋಹರೈಃ |
ಅಪುಷ್ಪಂ ಪೂಜಯೇದ್ಯಸ್ತು ಮಾಧವಂ ಮಾಘವಲ್ಲಭಮ್ || ೫೬ ||
ಕುಲನಾಶೋ ಭವೇತ್ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ತಸ್ಯ ವಿನಶ್ಯತಿ |

ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ನೈವೇದ್ಯ, ಧೂಪ, ದೀಪ ಈರೀತಿ ಮನಮೋಹಕವಾದ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಮಾಸಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಮಾಧವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಪುಷ್ಪವಿಲ್ಲದೇ ಪೂಜೆಮಾಡಿದರೆ ಪುಣ್ಯವು ನಾಶವಾಗುವುದಲ್ಲದೇ ಕುಲವೇ ಹಾಳಾಗುತ್ತದೆ.

✓ ಪುಷ್ಪೇಣೈಕೇನ ಮಾಘೇ ತು ಮಾಧವಂ ಪೂಜಯೇದ್ಯದಿ |
ಕುಲಕೋಟಿಸಮಾಯುಕ್ತೋ ನೋದತೇ ವಿಷ್ಣುಮಂದಿರೇ || ೫೭ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಕುಲದಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮೌಲ್ಯಾದಾನೀಯ ಪುಷ್ಪಾಘಂ ಗಂಧಯುಕ್ತಂ ಮನೋಹರಮ್ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈಃ ಕಾರಯೇತ್ಸೌಜಾಂ ಯಸ್ಮಾತ್ ಪುಷ್ಪಂ ಹರೇಃ ಪ್ರಿಯಮ್ || ೫೮ ||

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸುಗಂಧಯುಕ್ತವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. (ತನಗೆ ಸ್ವತಃ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಎಂದರ್ಥ).

✓ ಮಾಧವೇ ತುಲಸೀಪತ್ನೈಃ ಮಕರಸ್ಥೇ ದಿವಾಕರೇ |
ಸಕೃದಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ದೇವೇಶಂ ನ ಪುನರ್ಜಾಯತೇ ಭುವಿ || ೫೯ ||

ಸೂರ್ಯನು ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿ, ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ತುಳಸೀದಳಗಳಿಂದ ಒಂದೇ ಸಲ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ.

ಯಃ ಪೂಜಾಂ ತುಲಸೀಹೀನಾಂ ಮಾಘೇ ಮಕರಗೇ ರಮಾ |

ಕುರ್ಯಾದಿತಿ ವಿಮೂಢಾತ್ಮಾ ಹೃದಿ ಶಲ್ಯಂ ಮನೂರ್ಘತಮ್ || ೬೦ ||

ತುಳಸೀ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹ ಮೂಢರು ನನ್ನ ಎದೆಗೆ ಬಾಣವನ್ನು ಎಸೆದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಮಾಘವಂ ತುಲಸೀಹೀನಾಂ ಪೂಜಾಂ ಕರ್ತುಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |

ಕುಲಾನಿ ಪಾತಯೇತ್ಸಪ್ತ ನರಕೇ ರುಧಿರೋದಯೇ || ೬೧ ||

ತುಳಸೀರಹಿತವಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಪ್ತಕುಲಗಳನ್ನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ತುಲಸೀಪತ್ರಂ ಪಾದಯೋಶ್ಚ ಕ್ರಪಾಣಿನಃ |

ಕುಲಕೋಟಿಸಮಾಯುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೬೨ ||

ಚಕ್ರವಾಣಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಪತ್ರಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಕುಲದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ತುಲಸೀಗಂಧಮುಪಿ ಸರ್ಷಪಮಾತ್ರಕಮ್ |

ಕೋಟಿಜನ್ಮಾ ಜೀತಂ ಪಾಪಂ ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವ ನಶ್ಯತಿ || ೬೩ ||

ಒಂದು ಸಾಸಿವೆಕಾಳಿನಷ್ಟು ಗಂಧವನ್ನೂ, ತುಳಸೀಯನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಕೋಟಿಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಪಾಪಗಳು ಕೂಡಲೇ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀಖಂಡಂ ಚಂದನೋನ್ಮಿಶ್ರಂ ಕೃಷ್ಣಾಗಾರುಸಮನ್ವಿತಮ್ |

ವೈಕುಂಠೇ ಮೋದತೇ ನಿತ್ಯಂ ದಶಪೂರ್ವೈಃ ದಶಾಪರೈಃ || ೬೪ ||

ಶ್ರೀಖಂಡ, ಗಂಧ, ಕೃಷ್ಣಾಗಾರು-ಇಂತಹ ಪರಿಮಳವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಅಂತಹವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಹತ್ತು ಕುಲಗಳಿಂದಲೂ ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ಕುಲಗಳಿಂದಲೂ ಸಹಿತನಾಗಿ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಯಸ್ತುಲಸ್ಯಾಃ ಪತ್ರಶತಂ ವಿಷ್ಣುನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ |

ಸಮರ್ಪಯತಿ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ತೋ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ೬೫ ||

ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣು ವಿನಲ್ಲಿ ನೂರು ತುಳಸೀದಳಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದವನ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಶಕ್ತರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?

ಪಿತ್ಯೂನ್ ಗುರೂನ್ ಸಮುದ್ವಿಶ್ಯ ತುಲಸೀ ವಿಷ್ಣುನೇರ್ಪಿತಾ |

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಕೋಟಿಶತಮಗಮ್ಯಾನಾಮನಂತಕಮ್ || ೬೬ ||

ಅಭಿತಃ ಕೋಟಿಪಾಪಾನಿ ದಹತ್ಯಗ್ನಿನೇಂಧನಮ್ || ೬೭ ||

ಪಿತೃಗಳನ್ನು, ಗುರುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ವಿಷ್ಣು ವಿಗೆ ತುಳಸಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಒಂದು ನೂರು ಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾಪಗಳೂ, ಪರಸ್ತ್ರೀ ಗಮನವೇ ಮುಂತಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಪಾಪಗಳೂ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸೌದೆಯು ಸುಡಲ್ಪಡುವಂತೆ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಯಃ ಪೂಜಯತಿ ದೇವೇಶಂ ಕಮಲೈಃ ಕಮಲೇಕ್ಷಣಮ್ |

ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ಕಃ ಶಕ್ನೋ ವರ್ತತೇ ಭುವಿ || ೬೮ ||

ಕಮಲದಂತೆ ನೇತ್ರಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕಮಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಬರುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?

ಕಮಲೈಃ ಪೂಜಿತೇ ವಿಷ್ಣೌ ಕಮಲಾ ವಸತಿ ಗೃಹೇ |

ಫಲಂತಿ ಕಾಮಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ನೈವ ದುಃಖಂ ಪ್ರಜಾಯತೇ || ೬೯ ||

ಅಂತಹವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾಳೆ, ಎಲ್ಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳೂ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ, ದುಃಖವು ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

✓ ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದಪರಾಧಾನಿ ಕ್ಷಮತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ |

ಅರ್ಚಿತಸ್ತು ಲಸೀಪತ್ನೀವಾರ್ಧವೋ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಃ || ೭೦ ||

ತುಳಸಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಂಡ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಭಕ್ತನ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

✓ ಅಪರಾಧಸಹಸ್ರಂ ವಾ ಸಹತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |

ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ತುಲಸೀಪತ್ನೈಃ ಪೂಜಾಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಮಾಹಾತ್ಮನಃ || ೭೧ ||

ತುಳಸಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಮಾಡಿದ ಭಕ್ತನ ಸಾವಿರ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಸಹಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಜನ್ಮಕೋಟಿಸಹಸ್ರಂ ತು ದರಿದ್ರೋ ನ ಭವೇನ್ನರಃ |

ವಿಧವಾತ್ಸಂ ನ ಚಾಪ್ನೋತಿ ನಾರೀ ಜನ್ಮಶತೈರಪಿ || ೭೨ ||

ಅಂತಹ ಭಕ್ತನು ಸಹಸ್ರಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದರಿದ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ; ಸ್ತ್ರೀಯಾದರೆ ನೂರುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾರೀ ವಾ ಪುರುಷೋ ವಾಪಿ ಮಾಘೇ ಪುಷ್ಪಂ ಸುಗಂಧಿನಮ್ |

ದತ್ತ್ವಾ ಚೈಕಂ ಮಾಹಾವಿಷ್ಣೋಃ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ || ೭೩ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಲಿ ಪುರುಷನಾಗಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸುಗಂಧಯುಕ್ತವಾದ ಒಂದೇ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ದೋಷವು ತಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಆಗಂಧಂ ಪೂಜಯೇದ್ಯಸ್ತು ಮಾಘೇ ಮಾಧವಮನ್ಯಯಮ್ |

ನಾರಕೀಂ ಯಾತನಾಂ ಭುಂಕ್ತೇ ನಿಡ್‌ವರಾಹೋ ಭವೇದ್ಭ್ರಮಮ್ || ೨೪ ||

ಗಂಧವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸದೇ ಮಾಧವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಉರಹಂದಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

ಧೂಪಹೀನಾಂ ಸಪರ್ಯಾತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನಃ |

ವಿಷ್ಣುಕೃಮಿತ್ವಮಾಪ್ನೋತಿ ಜನ್ಮಕೋಟಿಶತೈರಪಿ || ೨೫ ||

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಧೂಪವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸದೇ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ನೂರುಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಲದಲ್ಲಿಯ ಕೃಮಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ದಶಾಂಗಂ ಗುಗ್ಗುಲಂ ಧೂಪಂ ಯಃ ಸಮರ್ಪಯತಿ ವಿಷ್ಣುವೇ |

ನ ತಸ್ಯ ಸಂತತೇರ್ಹಾನಿರ್ನ ಪಾಪೀ ಜಾಯತೇ ಕುಲೇ || ೨೬ ||

ದಶಾಂಗದಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಧೂಪದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಸಂತತಿಯ ಹಾನಿಯೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅಂತಹವನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಷ್ಠನು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಯಂ ನೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನೋತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ |

ಘಂಟಾನಾದಂ ತತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪೂಜಾಕಾಲೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೨೭ ||

ಸ್ವಾಯಮಾನೋ ದೇವಗಣೈಃ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ ||

ತಾನು ಸಹ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಘಂಟೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸುವವನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಶ್ಲಾಘಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ವೈಕುಂಠಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

ಘಂಟಾನಾದವಿಹೀನಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ಭೇವತಾರ್ಜನಮ್ |

ಸ ಭುಕ್ತ್ವಾ ನರಕಾನ್ ಘೋರಾನ್ ಸ ಮೂಕೋ ಬಧಿರೋ ಭವೇತ್ ||

ಘಂಟಾನಾದವಿಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರವಾದ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮುಂದೆ ಮೂಕನೋ, ಕಿವುಡನೋ ಆಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ದೀಪದಾನಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ದೇವಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ |

ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಂ ತನೋ ಭಿತ್ವಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪಶ್ಯತಿ ತಂ ಹರಿಮ್ || ೨೮ ||

ದೇವರ ಪೂಜೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮುಂದೆ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಇಡುವವನು ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

✓ ಕ್ರೂಯತೇ ಪಿತೃಗಾಘಾಸಿ ದೀಪದಾನೇ ಮುನಿಶ್ವರಾಃ || ೮೦ ||

ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಈ ದೀಪದಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳು ಹೇಳುವುದೂ ಕಂಡಿದೆ.

ಯೋ ಕೋ ವಾಸ್ಯ ತ್ಕುಲೇ ಜಾತೋ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಹರಿಪ್ರಿಯಃ |

ದದ್ಯಾದ್ವೀಪಂ ಸ್ವಯಂ ವಾಪಿ ಸ ನಃ ಸಂತಾರಯಿಷ್ಯತಿ || ೮೧ ||

ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಭಕ್ತನು ಯಾರಾದರೂ ಹುಟ್ಟಿ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೀಪದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ತಾನೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟುವನಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಸಹ ದಾಟಿಸುತ್ತಾನೆ.

✓ ದೀಪಾಯ ವರ್ತತೈಲಂ ವಾ ಪಾತ್ರಂ ಯೋ ವಾ ದದಾತಿ ಚ |

ನಾರೀ ವಾ ನ ಪುನಃ ಕರ್ಮಲೇಶಮಾತ್ರಂ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ೮೨ ||

ದೀಪಕ್ಕಾಗಿ, ಎಣ್ಣೆ, ಬತ್ತಿ ಅಥವಾ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀ ಯಾಗಲೀ, ಪುರುಷನಾಗಲೀ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

ತೈಲಂ ಪಾತ್ರಂ ತಥಾ ವರ್ತಿ ನ ದದಾತಿ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ |

ಸ ಜಾತ್ಯಾಂಧೋ ಭವೇನ್ನಾನಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಸರ್ವಾಂ ತು ಯಾತನಾಮ್ ||

ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಎಣ್ಣೆ, ಪಾತ್ರೆ ಹಾಗೂ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡದವನು ನರಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುಕುರುಡ ನಾಗುವನು.

✓ ಅಭಾನೇ ಸರ್ವತಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪರದೀಪಪ್ರಚೋದನಮ್ |

ವಿದಧಾತಿ ಹರೇಃ ಪೂಜಾಂ ವಿನಾ ನೈವೇದ್ಯಮಜ್ಞಾಧೀಃ |

ಕುಂಭೀಪಾಕೇ ಮಹಾಘೋರೇ ಪಚ್ಯತೇ ನರಕಾಗ್ನಿನಾ || ೮೪ ||

ಶಕ್ತಿಹೀನನಾದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಚ್ಚಿರುವ ದೀಪವು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು—ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ನೈವೇದ್ಯಸಮರ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಮಾಡುವ ಅಜ್ಞಾನಿಯು ನರಕದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಕುಂಭೀಪಾಕದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಅನ್ನಂ ಬಹುಗುಣಂ ಭಕ್ಷ್ಯಂ ಫಲಂ ನಾನಾವಿಧಂ ಶುಭಮ್ |

ನಿವೇದಯತಿ ವಿಶ್ರೇಯಃ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ || ೮೫ ||

ರುಚಿಕರವಾದ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯ, ಅನ್ನ, ಫಲ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವವನು ಅವರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಲೋಕಯಾತ್ರಾಪ್ರಸಂಗೇನ ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ವೇನತಾರ್ಚನಮ್ |

ತಪ್ತಾಯಸೇ ಮಹಾಘೋರೇ ಯನ್ನಃ ಪಾತಯತಿ ಸ್ವಯಮ್ || ೮೬ ||

ಹಣದ ಆಸೆಯಿಂದ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಮಾಡುವವನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಂಪಗೆ ಕಾದಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ತಗಡಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ತೋತ್ರಪಾಠಮ್ನತೇ ಕುರ್ಯಾನ್ನಿರ್ಮಾಲ್ಯಸ್ಯ ವಿಸರ್ಜನಮ್ |

ಸ ಜೋನ್ಮಾದೀ ಭವತ್ಯಾತು ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೮೭ ||

ವೇದೋಕ್ತಮಂತ್ರಪಠನ ಇಲ್ಲದೇ ನಿರ್ಮಾಲ್ಯವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವವನು ಹುಚ್ಚನಾಗಿಯೋ, ಮೂರ್ಛರೋಗದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿಯೋ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ನೀರಾಜಯತಿ ಯೋ ವಿಷ್ಣುಂ ಮಾಧವಂ ಕಮಲೋದ್ಭವಮ್ |

ಕೋಟಿಗುರ್ವಂಗನಾಸೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಯುತಾನಿ ಚ ||

ಪಾಪಾನ್ಯನ್ಯಾನಿ ಜೋಗ್ರಾಣಿ ತಸ್ಯ ದಗ್ಧಾನ್ಯಸಂತಯಃ || ೮೮ ||

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಗುರುಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಗ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೂ, ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಉಗ್ರವಾದ ಪಾಪಗಳೂ ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತವೆ.

ಸುಖಂ ನೀರಾಜನೇ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪುರುಷಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |

ತೇ ಧನ್ಯಾಃ ಕೃತಿನೋ ಲೋಕೇ ತೇಷಾಂ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್ || ೮೯ ||

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರೇ ಧನ್ಯರು, ಕೃತಕೃತ್ಯರು ; ಅವರ ಪುಣ್ಯ ಅಗಾಧ.

ಕರ್ಪೂರಸ್ಯಾರ್ತಿಕಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ಯಸ್ತು ನಿವೇದಯೇತ್ |

ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಭೋಗಾನ್ ಮನೋಹರಾನ್ ||

ಕೋಟಿವಾರಂ ಸಾರ್ವಭೌಮಃ ಸರ್ವಸಂಪತ್ಸಮಾವೃತಃ |

ಭೂತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾತ್ ದ್ವಿಜಕುಲೇ ಜನ್ಮಾಸಾದ್ಯ ಮಹಾಯಶಾಃ ||

ಜ್ಞಾನವಿದ್ಯಾಸು ನಿಪುಣೋ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ||೯೦||

ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಕರ್ಪೂರದಿಂದ ಆರತಿ ಮಾಡುವವನು ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಒಂದು ಕೋಟಿ ಸಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಪಡೆದು, ನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಜ್ಞಾನ, ವಿದ್ಯಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲನಾಗಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಸಾಯುಜ್ಯ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಪೂಜಾಂತೇ ಮಾಧವಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಪ್ರಣವೇದ್ಯದಿ |
ಅಶ್ವಮೇಧಸಹಸ್ರೇಷು ಸಮ್ಯಕ್ ಚೀರ್ಣೇಷು ಯತ್ಪಲಮ್ ||
ತತ್ಪಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೯೨ ||

ಪೂಜಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅಪಿ ಧರ್ಮಸಹಸ್ರಾಣಿ ತಥಾ ಕೃತುತಾನಿ ಚ |
ವಿಷ್ಣೋರ್ದಂಡಪ್ರಣಾಮಸ್ಯ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಪೋದತೀಮ್ || ೯೩ ||

ಸಹಸ್ರಾರು ಧರ್ಮಗಳೂ ನೂರಾರು ಯಜ್ಞಗಳೂ ಸಹ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಮುಂದೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರದ ಫಲದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರರಲ್ಲಿ ಒಂದಂಶದಷ್ಟೂ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡಲಾರವು.

ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತಾನಿ ಚ |
ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ನಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪದೇಪದೇ || ೯೪ ||

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದವನ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪಗಳು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಯಾವತ್ಪಾಪಭಯಂ ನೃಣಾಂ ಜನ್ಮಮೃತ್ಯುಜರಾಭಯಮ್ |
ಯಾವತ್ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ಕುರ್ಯಾನ್ಮನೋ ಯಸ್ಯ ನ ವಿದ್ಯತೇ || ೯೫ ||

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಪಾಪದ ಭಯವೂ, ಜನ್ಮ, ಮೃತ್ಯು, ಮುಪ್ಪು ಇವುಗಳ ಭಯವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಆ ಭಯಗಳು ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ನಾರೀ ವಾ ಪುರುಷೋ ವಾಪಿ ಮಾರ್ಜನಂ ಕೇಶವಾಲಯೇ |
ಕೃತ್ವಾ ಗೋಚರ್ಮಮಾತ್ರಂ ವಾ ವಿಷ್ಣೋರ್ದೇವತೇ ನುಹೀಯತೇ || ೯೬ ||

ದೇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ನೆಲವನ್ನು ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಿ ಶುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ನೆರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣೋಃ ಮಾಧವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಗೋಮಯೇನೋಪಲಿಪ್ಯಾನ್ಯೋ ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೯೭ ||

ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಂದಿರವನ್ನು ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಿದವನು ಸಹಸ್ರಗೋದಾನಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಯಾ ನಾರೀ ರಂಗವಲ್ಲಿಭಿಃ ಪಂಚರಂಗೈಃ ಹರೇರ್ಗೃಹಮ್ |

ಅಲಂಕರೋತಿ ಸದ್ಭಕ್ತ್ಯಾ ತಸ್ಯಾಃ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶ್ವಣು || ೯೮ ||

ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯು ದೇವರ ಮನೆಯನ್ನು ಐದು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುವಳೋ ಅಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

ಆಜನ್ಮಸಾಂತಪರ್ಯಂತಂ ವಿಧವಾತ್ಮಂ ನ ಚಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ನಾಪುತ್ರಾ ಜಾಯತೇ ಕ್ವಾಪಿ ನಾಧರ್ಮೇ ಜಾಯತೇ ಮತಿಃ || ೯೯ ||

ಅಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯು ಎಂದಿಗೂ ವಿಧವೆಯಾಗಲೀ, ಸಂತಾನಹೀನಳಾಗಲೀ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಆಸಕ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾತಾಪಿತೃಃ ಕುಲಂ ಭರ್ತುಃ ಸಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಸುಭಾಗಿನಿ |

ಸರ್ವಭೋಗಸಮಾಯುಕ್ತಾ ವಿಷ್ಣೋಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೦೦ ||

ತನ್ನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಹಾಗೂ ಪತಿಯ ವಂಶಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ತಾನು ಸಮಸ್ತಭೋಗಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತಳಾಗಿ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ.

ಅಲಂಕರೋತಿ ಪೂಜಾಯಾಃ ಸ್ಥಲಂ ದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಣಃ |

ಸದಾ ಧಾತುವಿಕಾರೈಶ್ಚ ಶಂಖೈಃ ಪದ್ಮೈಶ್ಚ ಸ್ವಸ್ತಿಕ್ಯೈಃ || ೧೦೧ ||

ತಸ್ಯಾಃ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ನ ಶಕ್ನೋ ದಿವಿ ವಾ ಭುವಿ |

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪೂಜಾಸ್ಥಳವನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾದ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಶಂಖ ಪದ್ಮ ಮುಂತಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದಲೂ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದ ಅಲಂಕಾರಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಯಾರೂ ಶಕ್ತರಲ್ಲ.

ಏವಂ ಸಂಪೂಜ್ಯ ದೇವೇಶಂ ಕಥಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಹರೇರಿಮಾಮ್ || ೧೦೨ ||

ಏವಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಸಮೇಕಂ ಸಮ್ಯಗಭ್ಯರ್ಚ್ಯ ಮಾಧವಮ್ |

ಇಮಾಃ ಕಥಾಸ್ತಥಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ನೋ ಗರ್ಭೇ ವಸತಿ ಧ್ರುವಮ್ || ೧೦೩ ||

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಘಮಾಸ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದರೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸ್ನಾನಂ ಸಂಧ್ಯಾಂ ಸರ್ವಕರ್ಮ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಹರೇಃ ಕಥಾಮ್ |

ಶ್ವಣೋತಿ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಪನ್ನಃ ಕರ್ಮಪಾಶಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೧೦೪ ||

ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವವನು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕರ್ಮಪಾಶದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಖಡ್ಗೋ ಯಥಾ ಶಾಣಿನಿಶಾತಮುಗ್ರಂ

ಘೋರೈಃ ಪ್ರಯುಕ್ತಂ ಖಲು ಹಂತಿ ಶತ್ಯನ್ |

ಏವಂ ಕಥಾ ಶಾಣಿನಿಶಾತಂ ಮನೋ

ಹಿಂಸ್ರಿ ಕಾಮಾದ್ಯರಿಷಟ್ಕರ್ತವಂ || ೧೦೫ ||

ಹರಿತವಾದ ಖಡ್ಗವು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವಂತೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾ ಮಹಿಮೋಪೇತವಾದ ಕಥಾಶ್ರವಣವು ಕಾಮಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗವನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕಥಾನಿಮಿತ್ತಂ ಯದಿ ಕರ್ಮಲೋಪೋ

ಭವೇಜ್ಜನೇ ಭಾಗವತೇ ಹಿ ಲೋಕೇ |

ಸ ಕರ್ಮಲೋಪೋ ನ ಭವೇನ್ನದೀಯೇ

ಜನೇ ನಿಚಾಯೈವಮನಿದ್ಯ ಕರ್ಮ || ೧೦೬ ||

ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಥಾಶ್ರವಣಕಾರಣದಿಂದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಲೋಪವೇನಾದರೂ ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅಂತಹ ದೋಷವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೋಟಿಸ್ತು ತಿಸ್ರಃ ಕೃಪಯಾ ಮುನೀನಾಂ

ಸಮಾದಿದೇಶಾತ್ಕಭುವೋದ್ಭವಾನಾಮ್ |

ಯೂಯಂ ಮದೀಯಸ್ಯ ಜನಸ್ಯ ಕರ್ಮ

ಕೃತ್ವಾನಿಶಂ ಪೂರಯತಾಶು ಕಲ್ಪಮ್ || ೧೦೭ ||

ಹೀಗೆ ಕಥಾಶ್ರವಣಯುಕ್ತರಾದ ಭಕ್ತರ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮೂರು ಕೋಟಿ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಟಾ ಭಗವತಾ ಋಷಯಃ ಶಂಸಿತವ್ರತಾಃ |

ಸದಾ ವಿಷ್ಣು ಕಥಾಸಕ್ತ ಚೇತಸಾಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಮ್ || ೧೦೮ ||

ಕರ್ಮಲೋಪಂ ಪೂರಯಂತಿ ಕೃತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾಪ್ಯದರ್ಶಿತಮ್ |

ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಋಷಿಗಳು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಭಕ್ತರ ಸಮಸ್ತ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸಿ ಅವರ ಕರ್ಮ ಬೋಪಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ನಾತ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಕಥಾಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತಥಾ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಮಾಧವಮ್ |

ಸರ್ವಬಂಧವಿನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ವಿಶ್ಲೋಃ ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀ ಹರಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವನು ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಸಾಯುಜ್ಯಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಅದಾವಂತೇ ತಥಾ ಮಧ್ಯೇ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಯಥಾವಧಿ |

ಮಾಧವಪ್ರತಿನಿಧಿಮಾಂ ದದ್ಯಾತ್ ವ್ರತಸ್ಯಾಸ್ಯ ಸಮಾಪ್ತಯೇ || ೧೧೦ ||

ಈ ವ್ರತದ ಆದಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವ್ರತದ ಸಮಾಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಧವನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಪಂಚಾಶದ್ವಾದಶಂ ವಾಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇತ್ತತಃ || ೧೧೧ ||

ಏವತ್ತು ಅಥವಾ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಏತಚ್ಚಾಸ್ತಪ್ರವಕ್ತಾರಂ ಯಥಾವಿಭವಮರ್ಚಯೇತ್ |

ಅಪೂಜಯಿತ್ವಾ ವಕ್ತಾರಂ ಯಃ ಶೃಣೋತಿ ಕಥಾಮಿನಾಮ್ || ೧೧೨ ||

ಇಕ್ಷುಯಂತ್ರೇ ಚಿರಂ ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಮುನೇ ವ್ಯಾಲೋಹಿ ಜಾಯತೇ || ೧೧೩ ||

ಈ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿಸುವ ದ್ವಿಜನಿಗೆ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಪೂಜಿಸದೇ ಕಥಾಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಅಂತಹವನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನಗಾಣದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಅರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ನಂತರ ಸರ್ಪನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ನ ಶೃಣೋತಿ ಕಥಾಂ ಯಸ್ತು ವಾಚ್ಯಮಾನಮಿನಿಮಾಂ ದ್ವಿಜ |

ಅರಣ್ಯೇ ನಿರ್ಜಲೇ ದೇಶೇ ಭವತಿ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ || ೧೧೪ ||

ಈ ಕಥೆಯು ಪ್ರವಚನಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾರು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹವನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀರಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರವಕ್ತಾರಂ ಶಾಂತಂ ದಾಂತಂ ಜಿತಾಸನಮ್ |

ಮಿಷ್ವಾನ್ನೈರ್ಭೋಜಯೇದ್ಯಸ್ತು ಸರ್ವಪಾಪೈರ್ನ ಲಿಪ್ಯತೇ || ೧೧೫ ||

ಶಾಂತನಾಗಿದ್ದು, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಮೃಷ್ಟಾನ್ನದಿಂದ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಪಾಪವೂ ಲೇಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನೇನ ವಿಧಿನಾ ಯಸ್ತು ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಕರೋತಿ ಯಃ |

ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ನಿಷ್ಕುರ್ಬಹ್ಮಾ ಶಿವೋ ಯಮುಃ ||

ನೇಂದ್ರೋ ನ ಸೂರ್ಯೋ ನರುಣೋ ಮನ್ವಾದ್ಯಾಃ ಕಮುತಾಪರೇ ||

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಘಸ್ನಾನವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವನ ಪುಣ್ಯ ಫಲವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ವಿಷ್ಣು, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ, ಯಮ, ಇಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ವರುಣ, ಮನುವೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ಸಹ ಶಕ್ತರಲ್ಲ. ಬಾಕಿಯವರ ವಿಷಯ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಿದೆ?

ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಸಮುದಿಶ್ಯ ಬರ್ಹಿಗಚ್ಛೇದ್ಯದಾ ನರಃ |

ಪದೇ ಪದೇಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಃ || ೧೧೭ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಜಲಾಶಯದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗು ವವನು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಫಲವನ್ನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಹೊಂದು ತ್ತಾನೆ.

✓ ಅತೀವ ಪ್ರತಿಬಂಧಾಶ್ಚ ನಶ್ಯಂತಿ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರತಃ |

ಯಥಾ ಸುಧರ್ಮಸ್ಯ ಸುತಾ ಕರ್ಮಬಂಧಾನ್ಮನೋಜ ಹ || ೧೧೮ ||

ಹಿಂದೆ ಸುಧರ್ಮನ ಪುತ್ರಿಯು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳೋ ಹಾಗೆ ಮಾಘಸ್ನಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಬಂಧನಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ

ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

ನಾರದ ಉವಾಚ—

ಕಥಂ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸುತಾ ಸಾ ಕರ್ಮಬಂಧಾನ್ಮುನೋಜಿತಃ |

ಸ ಕರ್ಮಬಂಧಃ ಕೋವಾಸೀತ್ಯೇನಾಸೌ ನಾಶಮಾಗತಃ || ೧ ||

ನಾರದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಪಿತಾಮಹನೇ, ಸುಧರ್ಮನ ಮಗಳು ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂಧಿತಳಾಗಿದ್ದಳು,
ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದಳು ?

ಶ್ರೋತುಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಬ್ರಹ್ಮಂಸ್ತಸ್ಮಾದ್ವಿಸ್ತರತೋ ವದ |

ಇದನ್ನು ಕೇಳಲು ಕುತೂಹಲವಾಗಿದೆ ; ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

✓ ಪುರಾ ಗಯಸ್ಯ ದೌಹಿತ್ರಃ ಸುಧರ್ಮಾ ನಾಮ ಬಾಹುಜಃ |

ಕುಂಡಿನೇ ನಗರೇ ರಮ್ಯೇ ವಿದರ್ಭಾನ್ವರ್ಯಪಾಲಯತ್ || ೨ ||

ತಸ್ಯ ಕಾಲೇನ ದುಹಿತಾ ನಾಮ್ನಾ ರೋಚಿಷ್ಠತೀ ಸತೀ || ೩ ||

ವಿದರ್ಭೋ ನಾಮ ತನಯೋ ನೈದರ್ಭೋಽಪ್ಯಭವತ್ತತಃ |

ಸುಧರ್ಮಸ್ತನಯಾಂ ಪ್ರಾದಾದ್ರಾಜ್ಞೋ ಮಾಹಿಷ್ಠತೀಪತೇಃ ||

ಷಷ್ಠೇಽಹನಿ ವಿವಾಹಸ್ಯ ಮೃತೋ ಮಾಹಿಷ್ಠತೀಪತೇಃ || ೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು—

ಹಿಂದೆ ಗಯನೆಂಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ
ಸುಧರ್ಮನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಸುಧರ್ಮನು ಕುಂಡಿನೇ ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದು ವಿದರ್ಭದೇಶ
ವನ್ನು ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ರೋಚಿಷ್ಠತೀ
ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯೂ ವಿದರ್ಭನೆಂಬ ಮಗನೂ ಜನಿಸಿದರು. ವಿದರ್ಭದೇಶದ ರಾಜನ
ಮಗಳಾದುದರಿಂದ ರೋಚಿಷ್ಠತೀಗೆ ನೈದರ್ಭೀ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಸುಧರ್ಮನು
ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮಾಹಿಷ್ಠತೀ ನಗರದ ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನಮಾಡಿದನು.
ಆದರೆ ಮದುವೆಯಾದ ಆರನೇ ದಿನ ಆ ಮಾಹಿಷ್ಠತೀ ರಾಜನು ಮೃತನಾದನು.

ಭರ್ತಾರಮಾಭಾಷಯಿತುಂ ಪ್ರವೃತ್ತಾ

ರೋಚಿಷ್ಠತೀ ರಂತುಮನಾತಿಕಾಮಮ್ |

ಶಯ್ಯಾಗೃಹೇ ಸುಪ್ತಮಾಭಾಷಮಾಣಂ

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮೃತಂ ಸಾಥ ರುರೋದ ಚೋಚ್ಚಿಃ || ೫ ||

ಶಯ್ಯಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸಲು ರೋಚಿಷ್ಮತಿಯು ತೊಡಗಿದಳು. ಮಾತನ್ನೇ ಆಡದೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪತಿಯು ಸತ್ತುಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅತ್ತಳು.

ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಖೀಜನಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಽಂತಃಪುರಂ ಮೃತಮ್ |
ಉಪಾಯೈರ್ಬಹುರ್ಭಿಜ್ಞಾತ್ವಾ ರುರೋದೋಚ್ಛ್ರೀರಹರ್ನಿತಮ್ || ೬ ||
ಸಂಶ್ರಾವ್ಯ ತತ್ತಿತಾ ಕ್ರಂದಂ ತತ್ಸಖೀಭ್ಯೋ ನಿವೇದಿತಮ್ || ೭ ||

ಈ ರೋದನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸಖೀಜನರು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮೃತನಿಗೆ ನಾನಾಬಗೆಯ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ರೋಚಿಷ್ಮತಿಯು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಅಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸಖೀಜನರಿಂದ ತಿಳಿದ ಅವಳ ತಂದೆಯಾದ ಸುಧರ್ಮನು,

ಸ ಶೋಕಾನಲಸಂತಪ್ತೋ ಮೂರ್ಛಮಾಪ ಮೃತೋಪಮಾಮ್ |

ದುಃಖವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ತಪ್ತನಾಗಿ ಮೃತಪ್ರಾಯನೆಂತೆ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಮೂರ್ಛಿತಂ ತಂ ಪತಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾತರಶ್ಚೋಪಮಾತರಃ |
ಮೂರ್ಛಾಮಾಪುರ್ಮಹಾದುಃಖಾ ರುರುದುಃ ಪುರವರ್ತಿನಃ || ೮ ||

ತನ್ನ ಪತಿಯು ಮೂರ್ಛಿತನಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ರೋಚಿಷ್ಮತಿಯ ತಾಯಿಯೂ ಇತರ ಉಪತಾಯಿಯರೂ ಸಹ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಇತರ ಪುರಜನರೂ ಸಹ ದುಃಖದಿಂದ ಅತ್ತರು.

ಅಕಸ್ಮಾದಂಗಿರಾನಾನು ಯಜ್ಞಾರ್ಥೇ ದ್ರವಿಣಂ ಪ್ರತಿ |
ಅಭ್ಯಾಸಂ ನೃಪತೇಃ ಸ್ರಾಗ್ಧೃಷ್ಟ್ವಾನ್ಮಾಂ ತದಾಗತಾಮ್ || ೯ ||
ದಯಾಲುಃ ಸ ಮುನಿಃ ಸ್ರಾಹ ನೃಪತಿಂ ಶೋಕಲಾಲಸಮ್ ||

ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಅಂಗೀರ ಋಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ರಾಜನು ದುಃಖಿತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ದಯಾಳುಗಳಾದ ಆ ಋಷಿಗಳು ಶೋಕತಪ್ತನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಚ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತನ್ಮೃತ್ಯುಕಾರಣಮ್ |
ಉಜ್ಜೀವಯಾಮಿ ನೃಪತೇ ಮೃತಂ ಜಾಮಾತರಂ ತವ || ೧೦ ||

ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು “ರಾಜನೇ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನನ್ನು ಬದುಕಿಸುತ್ತೇನೆ.”

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

ನಾರದ ಉವಾಚ—

ಕಥಂ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸುತಾ ಸಾ ಕರ್ಮಬಂಧಾನ್ಮುನೋಚಿತಃ |
ಸ ಕರ್ಮಬಂಧಃ ಕೋವಾಸೀತ್ಯೇನಾಸೌ ನಾಶಮಾಗತಃ || ೧ ||

ನಾರದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಪಿತಾಮಹನೇ, ಸುಧರ್ಮನ ಮಗಳು ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂಧಿತಳಾಗಿದ್ದಳು,
ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದಳು ?

ಕ್ರೋತುಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಬ್ರಹ್ಮಂಸ್ತಸ್ಮಾದ್ವಿಸ್ತರತೋ ವದ |
ಇದನ್ನು ಕೇಳಲು ಕುತೂಹಲವಾಗಿದೆ ; ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

✓ ಪುರಾ ಗಯಸ್ಯ ದೌಹಿತ್ರಃ ಸುಧರ್ಮಾ ನಾನು ಬಾಹುಜಃ |
ಕುಂಡಿನೇ ನಗರೇ ರಮ್ಯೇ ವಿದರ್ಭಾನ್ವರ್ಯಪಾಲಯತ್ || ೨ ||
ತಸ್ಯ ಕಾಲೇನ ದುಹಿತಾ ನಾನು ರೋಚಿಷ್ಠತೀ ಸತೀ || ೩ ||
ವಿದರ್ಭೋ ನಾನು ತನಯೋ ವೈದರ್ಭೋಽಪ್ಯಭವತ್ತತಃ |
ಸುಧರ್ಮಸ್ತನಯಾಂ ಪ್ರಾದಾದ್ರಾಜ್ಞೋ ಮಾಹಿಷ್ಠತೀಪತೀಃ ||
ಷಷ್ಠೇಽಹನಿ ವಿವಾಹಸ್ಯ ಮೃತೋ ಮಾಹಿಷ್ಠತೀಪತೀಃ || ೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು—

ಹಿಂದೆ ಗಯನೆಂಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ
ಸುಧರ್ಮನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಸುಧರ್ಮನು ಕುಂಡಿನೀ ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದು ವಿದರ್ಭದೇಶ
ವನ್ನು ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ರೋಚಿಷ್ಠತೀ
ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯೂ ವಿದರ್ಭನೆಂಬ ಮಗನೂ ಜನಿಸಿದರು. ವಿದರ್ಭದೇಶದ ರಾಜನ
ಮಗಳಾದುದರಿಂದ ರೋಚಿಷ್ಠತೀಗೆ ವೈದರ್ಭೀ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಸುಧರ್ಮನು
ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮಾಹಿಷ್ಠತೀ ನಗರದ ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನಮಾಡಿದನು.
ಆದರೆ ಮದುವೆಯಾದ ಆರನೇ ದಿನ ಆ ಮಾಹಿಷ್ಠತೀ ರಾಜನು ಮೃತನಾದನು.

ಭರ್ತಾರಮಾಭಾಷಯಿತುಂ ಪ್ರವೃತ್ತಾ

ರೋಚಿಷ್ಠತೀ ರಂತುಮನಾತಿಕಾಮಮ್ |

ತಯ್ಯಾಗೃಹೇ ಸುಪ್ತಮಾಭಾಷಮಾಣಂ

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಮೃತಂ ಸಾಥ ರುರೋದ ಚೋಚ್ಚಿಃ || ೫ ||

ಶಯ್ಯಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸಲು ರೋಚಿಷ್ಮತಿಯು ತೊಡಗಿದಳು. ಮಾತನ್ನೇ ಆಡದೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಪತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪತಿಯು ಸತ್ತುಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅತ್ತಳು.

ಶ್ರುತ್ವಾ ಸಖೀಜನಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಽಂತಃಪುರಂ ಮೃತಮ್ |

ಉಪಾಯೈರ್ಬಹುಭಿಜ್ಞಾತ್ವಾ ರುರೋದೋಚ್ಛ್ರೀರಹರ್ನಿಶಮ್ || ೬ ||

ಸಂಶ್ರಾವ್ಯ ತತ್ತಿತಾ ಕ್ರಂದಂ ತತ್ಸಖೀಭ್ಯೋ ನಿವೇದಿತಮ್ || ೭ ||

ಈ ರೋದನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸಖೀಜನರು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮೃತನಿಗೆ ನಾನಾಬಗೆಯ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ರೋಚಿಷ್ಮತಿಯು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಅಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸಖೀಜನರಿಂದ ತಿಳಿದ ಅವಳ ತಂದೆಯಾದ ಸುಧರ್ಮನು,

ಸ ಶೋಕಾನಲಸಂತಪ್ತೋ ಮೂರ್ಛಾಮಾಪ ಮೃತೋಪಮಾಮ್ |

ದುಃಖವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ತಪ್ತನಾಗಿ ಮೃತಪ್ರಾಯನಂತೆ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಮೂರ್ಛಿತಂ ತಂ ಪತಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾತರಶ್ಚೋಪಮಾತರಃ |

ಮೂರ್ಛಾಮಾಪುರ್ಮಹಾದುಃಖಾ ರುರುದುಃ ಪುರವರ್ತಿನಃ || ೮ ||

ತನ್ನ ಪತಿಯು ಮೂರ್ಛಿತನಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ರೋಚಿಷ್ಮತಿಯ ತಾಯಿಯೂ ಇತರ ಉಪತಾಯಿಯರೂ ಸಹ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಇತರ ಪುರಜನರೂ ಸಹ ದುಃಖದಿಂದ ಅತ್ತರು.

ಅಕಸ್ಮಾದಂಗಿರಾನಾನು ಯಜ್ಞಾರ್ಥೇ ದ್ರವಿಣಂ ಪ್ರತಿ |

ಅಭ್ಯಾಸಂ ನೃಪತೇಃ ಸ್ರಾಗ್ಧೃಷ್ಟ್ವಾನ್ವಸಾಂ ತದಾಗತಾಮ್ || ೯ ||

ದಯಾಲುಃ ಸ ಮುನಿಃ ಸ್ರಾಹ ನೃಪತಿಂ ಶೋಕಲಾಲಸಮ್ ||

ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಅಂಗೀರ ಋಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ರಾಜನು ದುಃಖಿತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ದಯಾಳುಗಳಾದ ಆ ಋಷಿಗಳು ಶೋಕತಪ್ತನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಚ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತನ್ಮೃತ್ಯುಕಾರಣಮ್ |

ಉಜ್ಜೀವಯಾಮಿ ನೃಪತೇ ಮೃತಂ ಜಾಮಾತರಂ ತವ || ೧೦ ||

ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು “ರಾಜನೇ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನನ್ನು ಬದುಕಿಸುತ್ತೇನೆ.”

ನ ಕಾಲೇ ಮೃತ್ಯುರಸ್ಯಾಸೀನ್ನಾ ಶೋಕಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ |
 ಇತ್ಯಾತ್ಮಾಸ್ಯ ನೃಪಂ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಪ್ರಾದಾತ್ತಸ್ಯ ಮೃತಸ್ಯ ಚ || ೧೧ ||
ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಕೃತಸ್ನಾನಫಲಂ ಚ ತ್ರಿದಿನಸ್ಯ ಚ ||

ಈತನು ಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದ ಸತ್ತಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಶೋಕಪಡಲು ಕಾರಣ
 ವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಮುಷ್ಕಗಳು ತಾವು ಆಚರಿಸಿದ್ದ ಮಾಘ ಸ್ನಾನದ ಫಲದಲ್ಲಿ
 ಮೂರು ದಿನಗಳ ಸ್ನಾನದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮೃತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು.

ದಿನಸ್ಯೈಕಸ್ಯ ಚ ಫಲಂ ಜಾಮಾತುಃ ಪರ್ಯಕಲ್ಪಯತ್ |
 ದಿನದ್ವಯಫಲಂ ತಸ್ಯ ಪಶ್ಚಾತ್ ಜಸ್ತ್ವಾ ಮಹಾಮನುಮ್ || ೧೨ ||
 ಮುಂಜಾಮಿ ಶ್ವೇತಿ ಋಷಯಸ್ತಂ ಭೂಪಮುದಜೀವಯತ್ |

ಒಂದು ದಿವಸದ ಫಲವನ್ನು ಅಳಿಯನಿಗೂ, ಎರಡು ದಿವಸಗಳ ಸ್ನಾನದ
 ಫಲವನ್ನು ರೋಚಿಷ್ಠತಿಗೂ ಧಾರೆಯೆರದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ
 ಅಳಿಯನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು.

ತದಾ ಸುಧರ್ಮಃ ಸಂತುಷ್ಟಃ ಪಪ್ರಚ್ಛಾಂಗಿರಸಂ ಮುನೀನಮ್ || ೧೩ ||

ಕೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಜಾಮಾತಾ ಮೇ ಮೃತಿಂ ಗತಃ |

ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ^{3೨} ಸುಧರ್ಮನು ಅಂಗೀರಸ ಮುನಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ
 ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—ಯಾವ ಕರ್ಮ ವಿಶೇಷದಿಂದ ನನ್ನ ಅಳಿಯನು ಸತ್ತನು?

ವೈಧವ್ಯಂ ದುಹಿತುಶ್ಚಾಪಿ ಕೇನ ಕರ್ಮಫಲೇನ ತು || ೧೪ ||

ಪರಿಹರ್ತಾಸಿ ವೈಧವ್ಯಂ ದುಹಿತುಃ ಕೇನ ಕರ್ಮಣಾ |

ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತಃ ಕೇನ ಜಾಮಾತಾದ್ಯಾನಫ ದ್ವಯಮ್ || ೧೫ ||

ಮಹತ್ಕೃತೂಹಲಂ ಶ್ರೋತುಮೇತದ್ವಿಸ್ತರತೋ ವದ || ೧೬ ||

ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ವೈಧವ್ಯವು ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬಂದಿತು, ಯಾವ ಪುಣ್ಯ
 ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ವೈಧವ್ಯವು ಹೋಯಿತು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅಳಿಯನು ಬದುಕಿದನು?
 ಈ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ಆಸೆಯಾಗಿದೆ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ
 ನಿರೂಪಿಸಿರಿ ಎಂದನು.

ಯುಷ್ಕಿರುವಾಚ—

✓ ಗೌಡದೇಶೇ ಪುರಾ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿಪ್ರೋಽಭೂನ್ಮೇಘನಾಮಕಃ |

ತಸ್ಯೇಯಂ ದುಹಿತಾ ಚಾಸೀತ್ ಸುರೂಪಾ ನಾನು ರೂಪಿಣೀ || ೧೭ ||

ಹಿಂದೆ ಗೌಡದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಮಗಳಾಗಿರುವವಳು ಆಗ ಮೇಘನ ಮಗಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆಗ ಅವಳ ಹೆಸರು ಸುರೂಪಾ ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು. ಅವಳೂ ಸಹ ಪುಂಡರಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಸಮಾನಕುಲಗೋತ್ರಾಯ ವತ್ಸೋದಾತ್ಮಸ್ಯಕಾಂ ಸ್ವಕಾಮ್ |

ಅಥ ಕಾಲೇನ ಕಿಯತಾ ವಯಸ್ಥಾ ಸಾ ಸುರೂಪಿಣೀ || ೧೮ ||

ಮೇಘನು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾದವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿದನು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅವಳು ಪ್ರೌಢಳಾದಳು.

ಭರ್ತರಿ ಪ್ರೇಷಿತೇ ಕಂಚಿದ್ಯುವಾನಂ ಚರ್ಮಕಾರಕಮ್ |

ವರಯಿತ್ವಾ ಚೋಪಪತಿಂ ರಮನಾಣಾ ಚಿರಂ ಸ್ಥಿತಾ || ೧೯ ||

ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೋ ಕಳಿಸಿ ತಾನು ಒಬ್ಬ ಚರ್ಮದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಯುವಕನೊಂದಿಗೆ ರಮಿಸಿ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಉಪಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.

ಅಥ ಕಾಲಾಂತರೇ ಪತ್ಯಾವಗತೇ ಸ್ವೈರಚಾರಿಣೀ |

ಜಾರಸ್ನೇಹಾದ್ಗೃಹಂ ಭರ್ತಾ ಸಹಿತಂ ಸ್ವಾದಹನ್ವಿತಿ || ೨೦ ||

ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಪತಿಯು ತಿರುಗಿ ಬಂದಾಗ ಈ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಣಿಯು ತನ್ನ ಜಾರನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಪತಿಯು ಇದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ಪತಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಳು.

ಜಾರೇಣ ಸಹಿತಾ ಸಾಸಾ ದೇಶೇಷು ವಿಚಚಾರ ಹ |

ತತೋ ವೃತ್ತಿಂ ಗತಾ ಕಾಲೇ ನರಕೇ ಭುಕ್ತಯಾತನಾ || ೨೧ ||

ನೇಶ್ಯಾಭೂತ್ಕರ್ಮಶೇಷೇಣ ಚತುರ್ದಶಮ ಜನ್ಮಮ |

ಅರ್ಜಿತಂ ಪುಣ್ಯಮತುಲಂ ಯಥಾ ವೇಶ್ಯಾಸ್ವಜನ್ಮನಿ || ೨೨ ||

ಜಾರನಿಂದ ಕೂಡಿ ಆ ಪಾಪಾತ್ಮಳು ಅನೇಕ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ಒಂದು ದಿವಸ ಸತ್ತು, ನರಕದಲ್ಲಿ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅಮೇಲೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಹಳ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದಳು.

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಪ್ರಸಂಗೇನ ಸುಮೇಧಾನಾಮು ನೈ ದ್ವಿಜಃ |

ರಂಗಕ್ಷೇತ್ರಂ ಜಿಗಮಿಷುಃ ಇಮಂ ದೇಶಂ ಸಮಾಗತಃ || ೨೩ ||

ಸುಮೇಧನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಪರನಾಗಿ ಶ್ರೀರಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಯಸಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವೇಶ್ಯೆ ಇರುವ ಊರಿಗೆ ಬಂದನು.

ಸ್ಥಿತೇಯಮೂರ್ಮಿಲಾನಾಮ ಹೈಹಯಾಧಿಪತೇಃ ಪುರಿ |

ದ್ವಾರಿ ಸ್ಥಿತಾ ಚ ಸಾಯಾಹ್ನಿ ಕಾಮುಕಾನಭಿಕಾಂಕ್ಷತಿ || ೨೪ ||

ಹೈಹಯಾಧಿ ಅರಸನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಉರ್ಮಿಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವೇಶ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದ ಅವಳು ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಜಾರಪುರುಷರನ್ನು ಎದುರುನೋಡುತ್ತ ತನ್ನ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ದಿನೇ ತಸ್ಮಿನ್ನೈಕಮಪಿ ಕಾಮುಕಂ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ |

ತಸ್ಮಿನ್ ರಾತ್ರೌ ಮಹಾವೃಷ್ಟಿರಭೂದೇಕಾರ್ಣವಂ ಜಗತ್ || ೨೫ ||

ಆದರೆ ಆ ದಿನ ಒಬ್ಬ ಜಾರಪುರುಷನೂ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಮಳೆ ಬಂದಿತು.

ತದಾ ವೃಷ್ಟಿಪರಿಕ್ರಾಂತಃ ಸುಮೇಧಾನಾಮ ವೈ ದ್ವಿಜಃ |

ದ್ವಾರಸ್ಥ ಶಾಲಾವಲಭೇರಥೋದೇಶೇ ಸ್ಥಿತೋ ಮುನಿಃ || ೨೬ ||

ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆದ ಸುಮೇಧನು ಆ ವೇಶ್ಯೆಯ ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

ಸ ಯಾಮಮನಯದ್ವಿಪ್ರೋ ಗೀತಾಪಾಠಪರಾಯಣಃ |

ಸಾ ಸಖೀಂ ಪ್ರೇಷಯಾಮಾಸ ಪ್ರಾಯೋಗ್ಯಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಭವೇತ್ ||

ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಂತರ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಗೀತಾಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಉರ್ಮಿಳಿಯು ಬಂದಿರುವವನು ಬಹುಶಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ ನಿಜಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ತನ್ನ ಸಖಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದಳು.

ದ್ವಿಜಶ್ಚೇದ್ವೃತಮಾಗಚ್ಛ ಕಾಮುಕಶ್ಚೇತ್ಸಮಾಹ್ವಯ |

ಇತ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ತು ಸಾ ದೂತೀ ಗತ್ವಾಭಾಷ್ಯಾಗತಾ ಪುನಃ || ೨೭ ||

ಆತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದುಬಿಡು, ಕಾಮುಕನಾಗಿದ್ದರೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ—ಹೀಗೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿತಳಾದ ಆ ಸೇವಕಿಯು ಬಂದು ಸುಮೇಧನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಪುನಃ ವಾಪಸ್ಸು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹೀಗೆ ನುಡಿದಳು :

ಅಧ್ವಸ್ಥಿತೋ ಗತಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಪರಾಯಣಃ |

ವೃಷ್ಟ್ಯಾ ತು ಪೀಡಿತಸ್ತಿಷ್ಠತ್ಕುಡ್ಯಸಾರ್ವಮುಸಾಶ್ರಿತಃ || ೨೮ ||

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯೆಂದು ಹೊರಟಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಮಳೆಯಿಂದ ತೊಂದರೆಗೀಡಾಗಿ ಗೋಡೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಇತಿ ದೂತೀವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ದಯಾಮಾಪ ಚ ದೈವತಃ |
ತದರ್ಥೇ ಸ್ವಗೃಹಂ ಸಮ್ಯಗ್ಗೋಮಯೇನೋಪಲಿಪ್ಯ ಚ || ೩೦ ||
ತತ್ರ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಸಂಭಾರಾಂಸ್ತಾನುಪಾತ್ರಾಣಿ ಸಾ ಸತೀ |
ದಾಸೀರೂಪಂ ಸ್ವಯಂ ಧೃತ್ವಾ ಗತ್ವಾ ವಿಪ್ರಮುಢಾಬ್ರವೀತ್ || ೩೧ ||

ಸೇವಕಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಉರ್ಮಿಳಿಯು ದಯೆಯಿಂದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿ
ಗೋಸ್ಕರ ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಿ, ತಾಮ್ರ ಪಾತ್ರೆಗಳೇ
ಮೊದಲಾದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಾನೇ ದಾಸಿಯ ವೇಷದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ
ಬಳಿ ಬಂದು ಹೇಳಿದಳು :—

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಗೃಹಮಿದಂ ಸಾಂಘಾನಾಮುಪಕಾರಕಮ್ |
ಅಸೌ ಗೃಹಪತಿರ್ವಿರ್ಥಯಾತ್ರಾರ್ಥಮಧುನಾ ಯಯೌ || ೩೨ ||
ಗಚ್ಯನ್ ಮಾಮುಬ್ರವೀದ್ವಿಪ್ರಾ ಯೇ ಗಚ್ಯಂತ್ಯಧ್ವನಾ ಗೃಹಮ್ |
ತೇಷಾಂ ತ್ವಂ ದೇಹಿ ವಾಸಾರ್ಥಂ ಸ್ನಾನಂ ಭೋಜ್ಯಂ ಫಲಾದಿಕಮ್ || ೩೩ ||

ಈ ಮನೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಇರುವುದು ; ಈ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಲು ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಮನೆಯ
ಯಜಮಾನರು ಈಗ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೋಗುವಾಗ ನನಗೆ
ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದರು : ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಾರೇ ಈ
ಮನೆಗೆ ಬರಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ನಾನ, ಒಳ್ಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು
ಸತ್ಕರಿಸು.

ತಸ್ಮಾದಾಗಚ್ಯ ಭದ್ರ ತ್ವಂ ಗೃಹೇ ವಿಶ್ರಾಮಯ ಸ್ವಯಮ್ |
ವರ್ತತೇದ್ಯಾತಿ ಮಹತೀ ವೃಷ್ಟಿರಧ್ವಗತೋ ಭವಾನ್ || ೩೪ ||
ತಸ್ಮಾದಗ್ನಿಂ ಪರಿಸರ ಭುಂಕ್ಷ್ವ ಭೋಜ್ಯಂ ಫಲಾದಿಕಮ್ |

ಹೀಗೆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರ ಆಜ್ಞೆಯಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು ಈಗಲೇ ನಮ್ಮ
ಮನೆಗೆ ಬನ್ನರಿ ; ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳರಿ ; ಈಗಲೂ ಮಳೆಯು
ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ ; ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಚಳಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಫಲಗಳೇ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ.

ಇತಿ ತಸ್ಯಾಃ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಪ್ರಃ ಶೀತೇನ ಪೀಡಿತಃ || ೩೫ ||
ಓಮಿತ್ಯೂಚೇ ತತೋ ಗೇಹೇ ತದ್ರಾತ್ರೌ ನೈವಸತ್ ಸುಖಮ್ |
ಪರಿಧಾನಾಯ ಸಾ ಕ್ಷೌಮಂ ದದೌ ತಾತ್ಕಾಲಿಕಂ ಮುನೇ || ೩೬ ||
ರಂಭಾಫಲಾನಿ ಚಣಕಾನ್ ದ್ವಿಜವರ್ಯಾಯ ಸಾ ದದೌ |
ಗೀತಾಸಾತೇಣ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಾಂ ಪಠನಾತ್ಸ ದ್ವಿಜೋ ನಿಶಾಮ್ || ೩೭ ||

ತಾಂ ನೀತ್ಯಾಗಾದ್ಧಿಶಂ ರೌದ್ರೀಂ ಯತ್ರಾಸ್ತೇ ರಂಗರಾಡ್ ವಿಭುಃ |
ತೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ತವ ಪುತ್ರೀತ್ವಮಾಗತಾ || ೩೮ ||

ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಚಳಿಯಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ಕಳೆದನು. ಉರ್ಮಿಳೆಯು ಆ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಕಡಲೆ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಅರ್ಪಿಸಿದಳು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಗೀತಾ ಪಠಣ, ಇತರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳ ಪಠಣ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಳೆದನು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಂಗಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು. (ಅಂಗಿರಾ ಋಷಿಯು ಹೇಳಿದರು) ಆ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಇವಳು ನಿನ್ನ ಮಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತಾಳೆ.

ಅಯಂ ತಸ್ಯಾ ಉಪಪತ್ತಿರ್ಜಾಮಾತಾ ತವ ಭೂಪತಿಃ |
ಸ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಯಾತನಾಂ ಘೋರಾಂ ಭುವಿ ಚಾಂಡಾಲಯೋನಿಷು || ೩೯ ||

ಕ್ರಮಾದ್ಧ ಶಸು ಚೋತ್ಪನ್ನೋ ಜನ್ಮನೈಕಾದಶೇ ತತಃ |
ಲುಬ್ಧ ಕೋಽಭೂನ್ಮಹಾಕ್ರೂರೋ ಮೃಗಸಿಂಹಾಪರಾಯಣಃ || ೪೦ ||

ಕಾಂತಾರೇ ವಿಹಿನೇ ಘೋರೇ ಮೃಗಯಾಂ ವ್ಯಚರದ್ಭುವಿ |
ತತೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇಲಾಯಾಂ ದೇಶೇ ಸುಜನನರ್ಜಿತೇ || ೪೧ ||

ಅಧ್ವಶ್ರಾಂತಂ ದ್ವಿಜಂ ಕಂಚಿತ್ಪ್ರಷಯಾ ಪರಿಪೀಡಿತಮ್ |
ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ಮಿನ್ ದಯಾ ಜಜ್ಞೇ ಲುಬ್ಧ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಭಾಗ್ಯತಃ || ೪೨ ||

ಅವಳ ಆಗಿನ ಉಪಪತ್ತಿಯು ಈಗ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ನೆರಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರವಾದ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಚಂಡಾಲನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರನಾದ, ಹಿಂಸಾಪರಾಯಣನಾದ ಬೇಟೆಗಾರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಒಂದು ದಿನ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಯಿತು ; ಮನುಷ್ಯನ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ದಾರಿ ನಡೆದು ಆಯಾಸಹೊಂದಿ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬಳಲಿದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡನು. ಬೇಟೆಗಾರನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ದಯೆ ಹುಟ್ಟಿ ಹೀಗೆಂದನು :—

ಇತ ಏಹೀತ್ಯುವಾಚೈನಂ ಮತ್ತೋ ಮಾ ಭೈಷಿ ಮಾ ವ್ಯಥ |
ಭಯಾದಪಸಸಾರಾಸೌ ಕ್ಲಾಂತೋ ಗಚ್ಛನ್ ಶನೈಃ ಶನೈಃ || ೪೩ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಹೀಗೆ ಬಾ, ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಪಡಬೇಡ ; ಹೀಗೆನ್ನಲು

ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ ನಿಧಾನವಾಗಿ ನಡೆದು ಆ ಬೇಟೆಗಾರನ ಮುಂದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

ಅತಿಕ್ರಾಂತ್ವಾ ಗತಂ ಸ್ತ್ರಾಹ ವಟಿಮೂಲೇ ನಿವೇಶ್ಯ ಚ |

ಕಸ್ಮಾಚ್ಚ ರಸಿ ತ್ವಂ ಭದ್ರ ವನೇ ದುಷ್ಟಮ್ನುಗಾಕುಲೇ || ೪೪ ||

ಬೇಟೆಗಾರನು ಆ ವಿಪ್ರನನ್ನು ಒಂದು ಆಲದ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕೂಡಿಸಿ “ದುಷ್ಟ ಕಾಡುಜನರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಯಾತಕ್ಕೆ ಸಂಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವಿ?” ಎಂದನು.

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣಂ ತಂ ಸ್ತ್ರಾಹ ತೃಷಯಾ ಪೀಡಿತೋಽಸ್ಯ ಹಮ್ |

ನೋಪಲಭ್ಯಂ ಯದಿ ಜಲಂ ಸ್ತ್ರಾಣಾ ಗಚ್ಯಂತಿ ಮೇಘಧುನಾ || ೪೫ ||

ನ ಚಾಂಭೋ ಭ್ರಮಮಾಣೇನ ದೃಷ್ಟಂ ಕ್ವಾಸ್ಯ ಟಿವೀ ಪಥೇ |

ಯದ್ಯಸ್ತಿ ನಯ ಮಾಂ ತತ್ರ ಮಯಿ ಚೇದ್ವಸ್ತಿ ತೇ ಕೃಪಾ || ೪೬ ||

ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ ಬೇಟೆಗಾರನನ್ನು ಕುರಿತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೇಳಿದನು : ನನಗೆ ಈಗ ಕುಡಿಯಲು ನೀರು ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ನಾನು ಎಷ್ಟು ತಿರುಗಾಡಿದರೂ ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಕರುಣೆಯಿದ್ದರೆ ನೀರು ಇರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು.

ಇತ್ಯೂಚಿವಾನ್ವ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಂ ಸ್ಯಂಭೇನೋದ್ವಾಹ್ಯ ಸತ್ವರಮ್ |

ಸರೋವರಂ ಮನೋರಮ್ಯಂ ಕಮಲೋತ್ಪಲ್ಲಮುಂಡಿತಮ್ || ೪೭ ||

ನೀಲೋತ್ಪಲೈಃ ಕೋಕನದೈಃ ಕಲ್ಹಾರೈಃ ಪರಿಶೋಭಿತಮ್ |

ವೀಚೀವಿಕ್ಷೋಭಶೋಭಾಢ್ಯಂ ಜಲಪಕ್ಷಿಭಿರಾವೃತಮ್ || ೪೮ ||

ಸ್ತ್ರಾಪಯಾಮಾಸ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಂ ಪ್ಲುತ್ತ್ವಾ ಟ್ ಭ್ರಾಂತಂ ಸರೋವರಮ್ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೇಟೆಗಾರನು ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೋಹರವಾದ ಒಂದು ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದನು. ಸರೋವರವು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು ; ನೀಲೋತ್ಪಲ, ಕಲ್ಹಾರ, ಕಮಲವುಷ್ಟು, ಜಲಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದುವು.

ಸ ಪಪಾತ ಜಲೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಭೂರಿವಾರಿ ಪಸೌ ಚ ಸಃ || ೪೯ ||

ಬಿಸಾನ್ಯಾದಾಯ ವಿಸ್ತ್ರಾಯ ಲುಬ್ಧಕೋಽದಾತ್ ಪ್ರಸನ್ನಧೀಃ |

ತತೋ ಗತಶ್ಚನೋ ವಿಪ್ರ ಅಶೀರ್ಭಿರಭಿನಂದ್ಯ ತಮ್ || ೫೦ ||

ಅನುಂತ್ಯ ಪ್ರಯಯೌ ಧೀಮಾನ್ ಸ್ವದೇಶಂ ದ್ವಿಜಪತ್ರಮಃ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಜಲಪಾನ ಮಾಡಿದನು. ಬೇಟೆಗಾರನು ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಕಮಲದ ದಂಟುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲು ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು. ಶ್ರಮ ಪರಿಹಾರವಾದಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆ ಬೇಟೆಗಾರನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿ, ಅಭಿನಂದಿಸಿ, ತನ್ನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ಲುಬ್ಧಕಶ್ಚೇದಿರಾಡಯಮ್ || ೫೦ ||

ಆ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಬೇಟೆಗಾರನು ಈಗ ಚೇದಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ರಾಜನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಗದೋಷೇಣ ಗತಾಯುರಭವನ್ಮೃತಃ |

ಭರ್ತ್ಯಹನನಜಂ ಪಾಪಂ ಪರಪುರುಷಸಂಗಜಮ್ || ೫೧ ||

ಇತೀನ ದುಹಿತುಃ ಪಾಪದ್ವಯಂ ತಸ್ಯೋಪಶಾಂತಯೇ |

ದಿನದ್ವಯಕೃತಂ ಸ್ನಾನಂ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಮಹೀಪತೇ || ೫೨ ||

ದತ್ತಂ ಪುಣ್ಯಂ ತತೋ ಭೂಪ ತಸ್ಮಾತ್ಪಾಪಂ ವ್ಯಪೋಹಿತಮ್ |

ಅತ್ಯುಗ್ರಂ ದುಃಖಮೂಲಂ ಯದ್ವಾಲ್ಮೀ ವೈಧವ್ಯಕಾರಣಮ್ || ೫೩ ||

ಆದರೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಗದೋಷೇಣ ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಿನ್ನ ಮಗಳು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ಪರಪುರುಷನೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಡಿದ ಪಾಪದಿಂದಲೂ ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಈ ಎರಡು ಪಾಪಗಳ ವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ನಾನು ಎರಡು ದಿನಗಳ ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿ. ಇದರಿಂದ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈಧವ್ಯ ಹೊಂದಿದ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಯಿತು.

ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಗಜಂ ಪಾಪಂ ಜಾಮಾತೃವೃತ್ತಿಕಾರಣಮ್ |

ಅಪಮೃತ್ಯುವಿನಾಶಾಯ ಸ್ನಾನಮೇಕದಿನೇ ಕೃತಮ್ |

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ಪುನರುಜ್ಜೀವಿತೋ ನೃಪ || ೫೪ ||

ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನ ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಸಂಗವಾದದ್ದೇ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಒಂದು ದಿವಸದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನು ಪುನಃ ಬದುಕಿದನು.

ಕಿಂ ವರ್ಣಯಾಮಿ ಮನುಜೇಶ್ವರ ಮಾಘನಾಸೇ

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಸ್ಯ ಕರುಣಾಂ ನೃಪಪಾತಿತೇಷು |

ಕಿಂ ವರ್ಣಯಾಮಿ ಮನುಜಾತ್ಮಹಿತಾನಭಿಜ್ಞಾನ್

ಕಿಂ ಸ್ನಾನಪುಣ್ಯಫಲಮಂಬುಜನಾಭವಶ್ಯಮ್ || ೫೫ ||

ರಾಜನೇ ! ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವ ಜನರ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ತೋರಿಸುವ ಕರುಣೆಯನ್ನು ಏನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಿ ! ತಮ್ಮ ಹಿತವೇನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವ ಜನರನ್ನು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಿ ! ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಿ !

ನ ಕ್ಲಿಶ್ಯಂತಿ ನರಾ ಲೋಕೇ ಮಾಘಸ್ನಾನಪರಾಯಣಾಃ |

ತಸ್ಮಾತ್ ದುಹಿತ್ರಾ ಜಾಮಾತ್ರಾ ಕರ್ತವ್ಯಂ ಸ್ನಾನಮಂಜಸಾ || ೫೭ ||

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ದಶವರ್ಷಸಹಸ್ರಕಮ್ |

ಭುಂಕ್ತೇವ ಭೋಗಾನ್ ವಿಪುಲಾನ್ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಮಾವೃತೌ || ೫೮ ||

ಭವಿಷ್ಯತಸ್ತತೋನೋಕ್ಷಂ ದಂಪತಿ ತೌ ಗಮಿಷ್ಯತಃ |

ಇತಿ ಸರ್ವಂ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ಶ್ಲೋ ಯಜ್ಞೋ ಭವಿತಾ ಮಮ || ೫೯ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನ ನಿರತರಾದ ಯಾರೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಗಳೂ, ಅಳಿಯನೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಘಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಇವರು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರ ಧನಾದಿ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ನಂತರ ನೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸರ್ವವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನಾಳೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಇರುತ್ತದೆ.

ತದರ್ಥಂ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದೇಹಿ ಗಚ್ಛನ್ನಾಶ್ರಮಮಂಡಲಂ |

ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ತೋಷಯಾಮಾಸ ತಂ ಮುನಿಂ ಶಂಸಿತವ್ರತಂ || ೬೦ ||

ತತೋನುಜ್ಞಾ ಮವಾಪ್ಯಾಥ ಸ್ವಧರ್ಮಸ್ಯಾಪಿ ನಾರದ |

ಜಗಾಮ ಸ್ವಾಶ್ರಮಪದಮಂಗಿರಾನಾಮ ನೈ ಯುಷಿಃ || ೬೧ ||

✓ ಪ್ರಹೃಷ್ಟೌ ಸುಸ್ಥಿತೌ ಶಾಂತೌ ಜಾಮಾತ್ರಾ ದುಹಿತಾ ತಥಾ |

ಭಾರ್ಯಾಮಾದಾಯ ಜಾಮಾತ್ರಾ ಜಗಾಮ ಸ್ವಪುರಿಂ ಪ್ರತಿ || ೬೨ ||

ಯಜ್ಞಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡು. ನಾನು ನನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ರಾಜನು ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮುನಿಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. ನಾರದನೇ ! ನಂತರ ಅಂಗೀರಸ ಋಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಅಳಿಯನೂ ಮಗಳೂ ಸಂತೋಷ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಭರಿತರಾದರು. ಅಳಿಯನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಚಕ್ರತುರ್ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷಂ ಚ ದಂಪತೀ |

ಸ್ನಾನಂ ಪೂಜಾಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣೋಸ್ತಥಾ ಮಾಧವಸಂಜ್ಞಿತಃ || ೬೩ ||

ದಶವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ತು ಏತತ್ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವತಃ |

ಭುಕ್ತ್ವಾ ನಾನಾವಿಧಾನ್ಯಾಮಾನಾಪತುರ್ನೋಕ್ಷಮವ್ಯಯಮ್ || ೬೪ ||

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ತಸ್ಸದೇ ಮಾಘಸ್ನಾನ ವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಾಧವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಈ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಾಶರಹಿತವಾದ ನೋಕ್ಷ ವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ತೃತೀಯೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

ನಾರದ ಉವಾಚ—

ತವ ವಾಗವೃತಂ ಪೀತ್ವಾ ತೃಪ್ತಿನಾಸೀನ್ಮಮಮಾದ್ಯ ವೈ |
ವಿನಾ ಜಡಮತಿಂ ಲೋಕೇ ಶ್ರವಣಾತ್ಮೋನು ತೃಪ್ಯತಿ || ೧ ||

✓ ಭೂಯೋ ಮಾಘಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ತಾತ ವಿಸ್ತರತೋ ವದ |

ನಾರದರು ಹೇಳಿದರು—

ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಜನರಿಗೆ ಹೊರತು ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಭಗವಂತನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ-ಶ್ರವಣದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ? ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ, ಮಾಘಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

ಶೃಣು ನಾರದ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಘಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ || ೨ ||

ಯದ್ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಜಾಯತೇ ಶುದ್ಧಿರ್ಮನಸೋ ಮಹದಂಜಸಾ |

ನಾರ್ಯಃ ಪತಿಘ್ನೋ ಬಾಲಘ್ನಃ ಸ್ವರಿಣಃ ಕೂಟಿಬುದ್ಧಯಃ || ೩ ||

ಮಾತಾಪಿತೃರ್ವಿಘಾತಾನ್ಯೋ ಗರದಾ ಲೋಕಗರ್ಹಿತಾಃ |

ಪುರುಷಾಃ ಪಾಪಿನೋ ಘೋರಾಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಬಹಿಷ್ಕೃತಾಃ || ೪ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನಾದ್ವಿಮುಕ್ತಾಸ್ಕುರ್ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ |

ತತ್ಪಾಪಂ ನಾಸ್ತಿ ಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ ಮಾಘೇನಾಪಹೃತಂ ಕಲೌ || ೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು—

ನಾರದನೇ! ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾಘಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಅಂತಃಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪತಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದ ಪತ್ನಿಯರು, ಶಿಶುಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದವರು, ಜಾರಿಣಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು, ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರನ್ನು ವಧೆಮಾಡಿದವರು, ಇತರರಿಗೆ ವಿಷ ಕೊಟ್ಟವರು, ಇತರರನ್ನು ನಂದಿಸುವವರು, ಘೋರ ಪಾಪವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಪುರುಷರು, ಸಮಸ್ತ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರು, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ಪಾಪವಿಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗದೇ ಇರುವ ಪಾಪವೇ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

✓ ಕೃತ್ವಾ ಪಾಪಸಹಸ್ರಾಣಿ ನ ಪಾಪೈಃ ಲಿಪ್ಯತೇ ನರಃ |

ಜಲೇ ಯಥಾ ನಿಮಗ್ನಾನಿ ಪದ್ಮಪತ್ರಾಣಿ ಚಾಂಭಸಾ || ೬ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಸಮುದ್ವಿತ್ಯ ಯೇ ಗಚ್ಛಂತಿ ಬಹಿರ್ಜಲಮ್ |

ಪದೇ ಪದೇಽತ್ಯನೇಧಸ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತುನಂತಿ ಫಲಂ ಧ್ರುವಮ್ || ೭ ||

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಯೋ ಜಲಸ್ವರ್ತಮಾಚರೇತ್ |

ಜಲಸ್ಯ ಸ್ವರ್ತಮಾಶ್ರೇಣ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಕಲ್ಪಿಷೈಃ || ೮ ||

ಯೋ ಗೃಹೇ ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಸ್ನಾನಕರ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್ |

ಶ್ವಾನಮಾತ್ರಂ ಚ ತಂ ವಿದ್ಯಾನ್ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೯ ||

ಸಹಸ್ರಾರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದರೂ ಸಹ ನೀರು ಕಮಲದ ಎಲೆಗೆ ಹೇಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಪಾಪಗಳು ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ಲೇಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಘಸ್ನಾನಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಯಾವನು ಊರ ಹೊರಗಿನ ಜಲಾಶಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇದು ನಿಶ್ಚಯ. ನಾರದನೇ! ಯಾವನು ಜಲಸ್ವರ್ತ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನನ್ನು ನಾಯಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ.

ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ಚ ಪಾಪಾನಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಂತರ್ಗತಾನಿ ಚ |

ಗೇಹಸ್ಯ ಜಲಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ವಸಂತಾಶ್ರಯಕಾಂಕ್ಷಯಾ || ೧೦ ||

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಸುಖಂ ತಿಷ್ಠನ್ ಯಃ ಸ್ನಾಯಾದುಷ್ಣವಾರಿಣಾ |

ಮಹ್ನಿರಾಶೌ ಮಹಾಘೋರೇ ಪತತ್ಯಾಶು ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೧ ||

ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ನೀರಿನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಯಾವನು ಸುಖವಾಗಿ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಭಯಂಕರವಾದ ಬೆಂಕಿಯ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ, ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಯೋ ಮಾಘೇ ಮಾಧವಂ ದೇವಂ ಪಯಸಾ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ಯದಿ |

ಸ ಕೋಟಿಕುಲಮುದ್ಧೃತ್ಯ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೧೨ ||

ಘೃತೇನ ಸ್ನಾಪಯೇದ್ಯಸ್ತು ಗಂಧೇನಾಸುರಘಾತಿನಮ್ |

ವೈಕುಂಠೇ ಮೋದತೇ ನಿತ್ಯಂ ದಶಪೂರ್ವೈರಾಪರೈಃ || ೧೩ ||

✓ ಪಂಚಗವ್ಯೇನ ದೇವೇಶಂ ಸ್ನಾಪಿತೇ ಕೃತಿಭದ್ರಿಷಿ |

ಸ ಜೀವನ್ಮೃತವ ಮುಕ್ತಃ ಸ್ಯಾನ್ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೧೪ ||

ಯಾರು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಧವನಿಗೆ ಹಾಲಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ತನ್ನ ಕೋಟಿ ಕುಲಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ತಾನು ವೈಕುಂಠ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಾನೆ. ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು, ಇವುಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಹತ್ತು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ಕುಲಗಳಿಂದ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪಂಚಗವ್ಯ ದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾಗುವನು, ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ.

ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾಪೂಜಾಂ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಕರೋತಿ ಯಃ |

ವಾಂಛಂತಿ ಕರಸಂಸ್ಪರ್ಶಂ ತೇಷಾಂ ದೇವಾಃ ಸವಾಸವಾಃ || ೧೫ ||

ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾ ಯಸ್ಯ ಗೃಹೇ ತಿಷ್ಠತಿ ನಾರದ |

ಅಪಿ ಪಾಪಶತ್ಯೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಯಮಸ್ತಂ ನೇಕ್ಷಿತುಂ ಕ್ಷಮಃ || ೧೬ ||

ಯೇ ಮಾಘಸ್ನಾನವಿರತಾ ಮಾಧವಾರ್ಚಾವಿವರ್ಜಿತಾಃ |

ಯೇಷಾಂ ಧರ್ಮರತಿನೈವ ತೇಷಾಂ ಸ್ವಾಮೀ ಯಮಃ ಸ್ವಯಮ್ || ೧೭ ||

ಯಾರು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶಾಲಗ್ರಾಮ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅಂತಹವರಿಗೆ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಹಸ್ತಲಾಘವವನ್ನು ಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಗ್ರಾಮ ಇರುತ್ತದೆಯೋ, ಅಂತಹವರು ನೂರಾರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಯಮದೇವರು ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಘಸ್ನಾನ ಮಾಡದೇ ಇರುವ ಜನರಿಗೆ, ಮಾಧವನನ್ನು ಪೂಜಿಸದ ಜನರಿಗೆ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ, ಯಮದೇವರೇ ಪ್ರಭು ವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ರೋಗಾಃ ಪಿಶಾಚಾ ಯಕ್ಷಾದ್ಯಾ ಮಾಘಸ್ನಾನವಿವರ್ಜಿತಮ್ |

ಗ್ರಹಾಶ್ಚ ಪೀಡಯಂತೇನಂ ಯಮಃ ಪಶ್ಚಾಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷತಿ || ೧೮ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನ ಮಾಡದೇ ಇರುವವನನ್ನು ನಾನಾ ರೋಗಗಳೂ, ಪಿಶಾಚಿ ಗಳೂ, ಯಕ್ಷರೂ ಗ್ರಹಗಳೂ ಪೀಡಿಸುತ್ತವೆ; ನಂತರ ಯಮದೇವರೂ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುವರು.

ನಾರೀಭಿಃ ಪುರುಷೈರ್ವಾಪಿ ಕುಸುಮೈರ್ಗಂಧಲೇಪನೈಃ |

ಮಾಸಿ ಮಾಘೇ ಮಾಧವಂ ಚ ಪಾವಿತಂ ಸಕಲಂ ಕುಲಮ್ || ೧೯ ||

ಶಂಖೋದಕೇನ ದೇವೇಶಂ ಸ್ನಾಪಯೇನ್ಮಾಧವಂ ಯದಿ |

ಕಲ್ಪಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಮೋದತೇ ವಿಷ್ಣು ಮಂದಿರೇ || ೨೦ ||

ಸ್ತ್ರೀಯರಾಗಲೀ, ಪುರುಷರಾಗಲೀ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಧವನನ್ನು ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅವರ ಸಕಲ ಕುಲಗಳೂ ಪವಿತ್ರವಾಗುತ್ತವೆ. ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಶಂಬದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಹಸ್ರ ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿರುವರು.

ಕಂಬುಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಿತಂ ತೋಯಂ ಭ್ರಾಮಿತಂ ಕೇಶವೋಪರಿ |

ಅಂಗಲಗ್ನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ || ೨೧ ||

ಶಂಬದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿ ಕೇಶವನನ್ನು ಅದರಿಂದ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತವೆ

ವಿಶೇಷಾಂಶ : ತಂತ್ರಸಾರೋಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ದೇವರ ಪೂಜೆಯಾಗಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಶಂಬಭ್ರಮಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶಂಬದಲ್ಲಿ ಕಲಶೋದಕ ವನ್ನು ತುಂಬಿ, ಮೇಲೆ ಒಂದು ತುಳಸೀದಳವನ್ನು ಇಟ್ಟು “ಓಂ ಇಮಾ ಆಪಃ ಶಿವತಮಾ ಇಮಾಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಭೀಷಜೀಃ | ಇಮಾ ರಾಷ್ಟ್ರಸ್ಯ ವರ್ಧನೀರಿಮಾ ರಾಷ್ಟ್ರಭೃತೋಮೃತಾಃ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮೂರು ಸಲ ಭ್ರಮಣ ಮಾಡಿ ಆ ನೀರನ್ನು ಬೇರೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರಾಶನವಿಲ್ಲ.

ಪೀಶಸ್ಥ : ಪೂಜಿತಃ ಶಂಬೋ ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠತಿ ನಾರದ |

ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರಸದೃಶಂ ತದ್ಗೃಹಂ ಪ್ರಾಹ ಕೇಶವಃ || ೨೨ ||

ನಾರದನೇ, ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪೀಠದಲ್ಲಿರುವ ಶಂಬವು ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಮನೆಯು ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮವೆಂದು ಸ್ವತಃ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಯದ್ಗೃಹೇ ಕೇಶವಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಪೂಜಿತೋಽಪಿ ಸಮುದ್ಭವಃ |

ತೇನೇಷ್ಟಾಃ ಸಕಲಾ ಯಜ್ಞಾಸ್ತೇನ ಸರ್ವಮನುಷ್ಯತಮಾ || ೨೩ ||

ಯಾವನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಂಬವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಯನ್ಮೂಲೇ ಸರ್ವವೇದಾಶ್ಚ ಯನ್ನಧ್ಯೇ ಸರ್ವದೇವತಾಃ |

ಯದಗ್ರೇ ಸರ್ವತೀರ್ಥಾನಿ ತಸ್ಮಾತ್ ಶಂಬಂ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ || ೨೪ ||

ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಸಾತಕೇ ಘೋರೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿವರ್ಜಿತೇ |

ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಶಂಬೋದಕಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಮಿತಿ ಪ್ರಾಯುರ್ನಿಷೇಧಃ || ೨೫ ||

ಶಂಖದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ವೇದಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶಂಖವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಿಲ್ಲದ ಘೋರವಾದ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಶಂಖೋದಕವನ್ನು ತಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಾ ಕಾಶೀ ಮಾ ಗಯಾ ಗಂಗಾ ಮಾ ಕಾಂಚೀ ಮಾ ಚ ಪುಷ್ಕರಂ |

ಮಾ ಕೇದಾರಂ ದ್ವಾರಕಾಂ ಚ ಮಾ ನದ್ಯೋ ಮಾ ಚ ಮಾನಸಮ್ || ೨೬ ||

ತೇ ಸರ್ವೇ ಸೇವಿತಾ ಯತ್ರ ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲೋದಕಾತ್ |

ಗಂಗಾದ್ಯಾಃ ಸರಿತಃ ಸರ್ವಾಃ ಸಾಗರಾಃ ಸಪ್ತ ನಾರದ || ೨೭ ||

ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾತೀರ್ಥಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಮ್ |

ಕಾಶೀ, ಗಯಾ, ಕಾಂಚೀ, ಪುಷ್ಕರ, ಕೇದಾರ, ದ್ವಾರಕಾ, ಮಾನಸ ಸರೋವರ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳೂ ಸಪ್ತ ಸಮುದ್ರಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಾಲಗ್ರಾಮ ತೀರ್ಥದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಶಾಲಗ್ರಾಮ ತೀರ್ಥದ ಹದಿನಾರರಲ್ಲಿ ಒಂದಂಶವೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ.

✓ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲೋದಕೈಃ || ೨೮ ||

ಶಿರಃ ಪ್ರಕ್ಷಾಲಯೇದ್ಯಸ್ತು ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶೃಣು |

ನಾರದನೇ, ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶಾಲಗ್ರಾಮ ತೀರ್ಥದಿಂದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ದೊರೆಯುವ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ಕೇಳು.

✓ ಜನ್ಮಕೋಟಿಸಹಸ್ರೇಷು ಜನ್ಮಕೋಟಿಶತೇಷು ಚ || ೨೯ ||

ಗಂಗಾದಿಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಸ್ನಾತೋ ಭವತಿ ನಾರದ |

ಆಜನ್ಮಕೃತಪಾಪಾನಿ ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತಾನಿ ಚ || ೩೦ ||

ಶಾಲಗ್ರಾಮೋದಕಂ ಮೂರ್ಧ್ನ ಭಸ್ಮಸಾದ್ಯಾಂತಿ ಬಿಭ್ರತಃ |

ಸಹಸ್ರಕೋಟಿ ಶತಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾದಿ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳು ಶಾಲಗ್ರಾಮ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಭೋಜನಾನಂತರಂ ಯಸ್ತು ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲೋದಕಮ್ || ೩೧ ||

ಪೀತ್ವಾ ಪುಣ್ಯಮವಾಪ್ನೋತಿ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಶತಾಧಿಕಮ್ |

ಶಾಲಗ್ರಾಮಾರ್ಪಿತಾ ಯಸ್ತು ತುಳಸೀಂ ಭಕ್ಷಯೇದ್ಯದಿ || ೩೨ ||

ತೇನ ಭುಕ್ತಂ ಪಂಚಗವ್ಯಂ ಕೋಟಿವಾರಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೩೩ ||

ಭೋಜನದ ನಂತರ ಯಾರು ಶಾಲಗ್ರಾಮ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಾರಣಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಭೋಜನದ ನಂತರ ವಿಷ್ಣು ವಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾದ ತುಳಸೀ ದಳವನ್ನು ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಬಾರಿ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಣಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ, ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪತ್ರಭೋಜನಂ |

ಸೋಽಶ್ವಮೇಧಫಲಂ ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಂ ಚ ಗಚ್ಛತಿ || ೩೪ ||

ಯಃ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಬ್ರಹ್ಮಪತ್ನೇಷು ಭೋಜನಮ್ |

ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ನೋದತೇ ಬ್ರಹ್ಮನಚ್ಚಿರಮ್ || ೩೫ ||

ನಾರದನೇ, ಯಾರು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಯಾರು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಗದ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಂತೆ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಪೂಜನಂ ಮಾಧವಸ್ಯ

ಗೀತಾಪಾಠೋ ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ಚ ಪೂಜಾ |

ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸೋ ಭೋಜನಂ ಬ್ರಹ್ಮಪತ್ನೇ

ಮಾಯಾಭರ್ತುರ್ಮೂರ್ತಿದಾನಂ ಚ ದದ್ಯಾತ್ || ೩೬ ||

ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಧರ್ಮಾಣಾಮಾಶ್ರಮಾಣಾಂ ಚ ನಾರದ |

ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಚ ಹೀನಜಾತೀನಾಮೇಷ ಧರ್ಮಃ ಸನಾತನಃ || ೩೭ ||

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಮಾಧವನ ಪೂಜೆ, ಗೀತಾಪಾಠ, ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರ ಸತ್ಕಾರ, ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ, ಮುತ್ತುಗದ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ, ರಮಾಪತಿಯ ವಿಗ್ರಹ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಎಲ್ಲ ಆಶ್ರಮದವರಿಗೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ, ಹೀನ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿರುವವರಿಗೂ ಇದೇ ಸನಾತನ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನೇ ಮಾಧವಸ್ಯಾರ್ಚನೇನ

ಯೇಷಾಂ ಬುದ್ಧಿರ್ಜಾಯತೇ ಸತ್ಕಥಾಸು |

ತೇಷಾಂ ಲೋಕಾಃ ಅಕ್ಷಯಾಃ ಕರ್ಮಲಭ್ಯಾಃ

ಕುಲಂ ತೇಷಾಂ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ || ೩೮ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ, ಮಾಧವನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ, ಸತ್ಯಥಾ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ಅವರ ಶ್ರದ್ಧಾ ನುಸಾರ ವಾಗಿ ಪುಣ್ಯದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಕುಲವು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ.

ಯೇ ಪುಣ್ಯಹೀನಾ ಮನುಜಾಶ್ಚ ಪೂರ್ವಂ

ನ ಶಿಕ್ಷಿತಾ ಯೇ ಗುರುಭಿರ್ವಿಶಿಷ್ಟಃ |

ತೇಷಾಂ ಮತಿನರ್ವಾಧನೇ ಮಾಘಮಾಸೇ

ನ ಜಾಯತೇ ಕ್ವಾಪಿ ಕುತೋನ್ಯಧರ್ಮೇ || ೩೯ ||

ಪುಣ್ಯಹೀನರಾದ, ಗುರುಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಾಘಮಾಸ ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವುದೇ ಇಲ್ಲ; ಬೇರೆ ಇತರ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ?

ಯಃ ಕಾಂಸ್ಯ ಭಗ್ನವೇನ್ನಾಘೇ ಸ ಜಂಬೂಕೋ ಭವೇದ್ಧ್ರುವಮ್ |

ತಸ್ಯಾತ್ ಕಾಂಸ್ಯೇ ನ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ || ೪೦ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುವವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನರಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ, ನಾರದನೇ, ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಕಂಚಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬಾರದು.

ತೈಲಾಭ್ಯಂಗಂ ತೈಲಭೋಗಂ ಮಾಘಮಾಸೇ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ |

ತೈಲಾಭ್ಯಂಗೇ ಕೃತೇ ವಿಪ್ರ ವಜ್ರವೃಕ್ಷೋ ಭವೇದ್ಧ್ರುವಮ್ || ೪೧ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ತೈಲಾಭ್ಯಂಗವನ್ನೂ ತೈಲದಿಂದ ಕೇಶ ಶೃಂಗಾರವನ್ನೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಮಾಡಿದರೆ, ನಾರದ, ಅಂತಹವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಡಲೇಗಿಡವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ಶೃಗಾಲೋ ಜಾಯತೇ ಭೂಮೌ ಮಾಘೇ ವೈ ತೈಲಸೇವನಾತ್ |

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ತೈಲಶೃಂಗಾರದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನರಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.

ಆರನಾಲಂ ಚ ಪಿಷ್ಠಾಕಂ ಯೋ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಭಕ್ಷತಿ || ೪೨ ||

ಸುರಾಪಸ್ಯ ಚ ಲೋಕಂ ಚ ಸ ತು ಗಚ್ಛತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ |

ಲಶುನಂ ಗೃಂಜನಂ ಭತ್ರಂ ವೃಂತಾಕಂ ಭಿಃಸಟಿಂ ತಥಾ || ೪೩ ||

ಕೂಪೋದಕಮಲಾಂಬುಂ ಚ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ |

ಅತಸೀಪತ್ರಸಂಕಾಶಂ ಯೋ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಭಕ್ಷತಿ || ೪೪ ||

ತಸ್ಯಾಪರಾಧಸಾಹಸ್ರಂ ಕ್ಷಮತೇ ವಿಷ್ಣು ರವ್ಯಯಃ |

ಯಾವನು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ತಂಗಳುಗಂಜೀ, ಎಳ್ಳಿನ ಹಿಂಡೀ ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಸುರಾಪಾನ ಮಾಡಿದವರು ಹೋಗುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬೆಳ್ಳೊಳ್ಳಿ, ಕೆಂಪು ಮೂಲಂಗಿ, ಬದನೇ ಕಾಯಿ, ಅಕಂಬೀ, ಕಮಲಕಂದ, ಬಾವಿಯ ನೀರು, ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಹಲಸಿನ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನ ಸಹಸ್ರಾರು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೂ ನಾಶರಹಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮಾಘನೇ ಮುನಿಪುಷ್ಪೈಸ್ತು ಯಃ ಪೂಜಯತಿ ಮಾಧವಮ್ || ೪೫ ||

ತೇನ ವರ್ಷಕತಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೂಜಿತಶ್ಚ ನ ಸಂಶಯಃ |

ಯಃ ಪೂಜಯತಿ ದೇವೇತಂ ಶತಪತ್ನೀರ್ಮನೋರನೈಃ || ೪೬ ||

ಪುಷ್ಪಂ ವಿನಾಸಮಾರುಹ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ |

ಯೋ ಧಾತ್ರೀಫಲಮಾಲಾಭಿರ್ಮಾಧವಂ ಪರಿಪೂಜಯೇತ್ || ೪೭ ||

ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾನ್ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಾನ್ ಸ್ವಯಂ ಯಚ್ಛತಿ ಮಾಧವಃ |

ಯೋ ಧಾತ್ರೀಫಲಗೃದ್ಧೀಪೈಃ ನೀರಾಜಯತಿ ಮಾಧವಮ್ || ೪೮ ||

ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹೋ ಮಹಾಸಾತಕಕೋಟಿಭಿಃ |

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಶ್ರೀ ಮಾಧವನನ್ನು ಅಗಸೆ ಹೂಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹವನು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಯಾವನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಮನೋಹರವಾದ ಕಮಲಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖಪಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಹಾರದಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಮಾಧವನು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ಸಹಿತ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ನೂರು ಕೋಟಿ ಪಾಪಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಅಲಿಪ್ಯ ಧಾತ್ರೀಪಿಷ್ಠೇನ ಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಕರ್ತುಮಿಚ್ಛತಿ || ೪೯ ||

ತಾವನ್ನಾತ್ರೇಣ ಮುಚ್ಯಂತೇ ನರಾ ದುಷ್ಕರಕಲ್ಪಿಷೈಃ |

ಯೋ ಧಾತ್ರೀಫಲರಾಶೀಸ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಯ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ || ೫೦ ||

ಸ ಪುತ್ರಾನ್ ಪಾಪಹಾನೀಂ ಚ ಲಭತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |

ಧಾತ್ರೀಫಲಾನಿ ಯೋ ಮಾಘೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಭ್ಯೋ ವಿಸರ್ಜಯೇತ್ ||

ನ ತಸ್ಯ ಸಂತತೇರ್ಹಾನಿರ್ಭುಕ್ತಿಂ ಮುಕ್ತಿಂ ಚ ವಿಂದತಿ || ೫೧ ||

ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯ ರಸ ಅಥವಾ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಯಾವನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಆ ಇಚ್ಛಾ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು ಪಾಪವಿಮೋಚನೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಂತತಿ ಹಾನಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಭುಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಯೋ ಮಾಘೇಮಾಸಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಶುಕ್ಲಾ ಯಾಂ ರವಿವಾಸರೇ |
ಕೂಷ್ಮಾಂಡಂ ತಿಲಗವ್ಯಾಢ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ನಿರ್ಮಿತಂ ಪುರಾ || ೫೨ ||

ತಸ್ಮಾದಸ್ಯ ಪ್ರದಾನೇನ ಸಂತತಿರ್ವರ್ಧತಾಂ ಮಮ |
ಇತಿ ಮಂತ್ರೇಣಾಸ್ಯಫಲಂ ಸಂತತಿಃ ಶತಪೌರುಷೀ || ೫೩ ||

ವರ್ಧತೇ ನಾತ್ರ ಸಂದೇಹೋ ವೈಶ್ಯಾನಾಂ ಯೋಷ್ಠಿತಾಮಹಿ |
ಮಾಘೇ ತು ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಸ್ಯ ಪ್ರದಾನತಃ || ೫೪ ||

ವಿವೃದ್ಧಿಃ ಸಂತತೇಸ್ತಸ್ಯ ಸ ಕೂಷ್ಮಾಂಡೋ ಭವೇದ್ಭುವಿ || ೫೫ ||

ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮೀ ಭಾನುವಾರದ ದಿನ ಯಾರು “ಕೂಷ್ಮಾಂಡಂ ತಿಲಗವ್ಯಾಢ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ನಿರ್ಮಿತಂ ಪುರಾ | ತಸ್ಮಾದಸ್ಯ ಪ್ರದಾನೇನ ಸಂತತಿರ್ವರ್ಧತಾಂ ಮಮ ||” ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಶತಪುರುಷಗಳವರಗೂ ಉತ್ತಮ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ವೈಶ್ಯ ಪ್ರೀಯರ ಸಂತತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು, ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ರಥಸಪ್ತಮಿ ದಿನ ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವನ ಸಂತತಿಯು ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಪುರಾ ಮೇಠಾ ತಪಃ ಕುರ್ವನ್ ಬಭಾಷೇ ಪಿತೃದೇವತಾಃ |
ಸ್ಥಿತೋಹಂ ತಪಸೇ ಮಹ್ಯಂ ಶುಶ್ರೂಷಾತ್ರ ವಿಧೀಯತಾಮಹಾ || ೫೬ ||

ಹಿಂದೆ ನಾನು ಮೇರು ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮಣಾನೇನ ಪ್ರತ್ಯಾಚುಃ ಪಿತೃದೇವತಾಃ |
ನಯಂ ಮೋಕ್ಷಾಯ ತಪಸಾ ಹರೇರಾಧನೋದ್ಯತಾಃ || ೫೭ ||

ಅಹೋಸ್ತಾಭಿಸ್ತು ಕುಕ್ರೂಷಾ ನ ಶಕ್ಯಾ ಚರಿತುಂ ತವ |

ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಪಿತೃಭಿಃ ಸೋಪಿ ಶಶಾಪಾತೀನ ಕೋಪಿತಃ || ೫೮ ||

ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು “ನಾವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆಯಾದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕೋಪದಿಂದ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು :

✓ ಸಂತತ್ಯಾ ವಾ ಭವೇನ್ಮೋಕ್ಷೋ ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್ಯದಾಚನ |

ಅಥಾನೇ ಸಂತತೇರ್ಯೂಯಮಧಃಪತನಮಾಪ್ಸ್ಯಥ || ೫೯ ||

ದತ್ತೇ ಶಾಪೇ ಕಂಞನೇನ ಸಾಧ್ಯಸಂ ತಮಯಾಚಯನ್ |

ವಂಶೈಃ ಕೃತೇನ ದೋಷೇಣ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಃ ಸಂತತೇರ್ಭವೇತ್ || ೬೦ ||

ದಯಾಲೋ ಗತಿಮಸ್ಮಾಕಂ ತ್ವಂ ತಸ್ಮಾದ್ವದ ಸತ್ಸರನ್ |

ಏನಂ ವಿಜ್ಞಾ ಪಿತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಪಿತೃನಥ || ೬೧ ||

ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ನಿಮಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸಂತತಿಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀವು ಅಧಃಪತನ ಹೊಂದುವಿರಿ. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಶಾಪವು ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲು, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಭಯದಿಂದ ಯಾಚಿಸಿದರು : ದಯಾಸಾಗರನೇ, ವಂಶದವರ ದೋಷದಿಂದ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ದಯಾಲುಗಳಾದ ನೀವು ನಮಗೆ ಗತಿಯಾಗುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ. ಹೀಗೆ ವಿಜ್ಞಾ ಪಿತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದರು :

ನಾನ್ಯತಂ ಮೇ ವಚೋ ಭೂಯಾದಥವಾ ಗತಿಮನ್ಯಥಾ |

ಕೂಷ್ಮಾಂಡಂ ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಯೋ ದದಾತಿ ದ್ವಿಜಾತಯೇ || ೬೨ ||

ನ ತಸ್ಯ ಸಂತತಿಚ್ಛೇದೋ ಭವೇದಿತಿ ವರಂ ದದೌ |

ಕೂಷ್ಮಾಂಡಾನಾಮದಾನೇನ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾಚ್ಚ ಸಂತತೇಃ || ೬೩ ||

ಇತ್ಯಾಶ್ವಾಸ್ಯ ಪಿತಾನ್ದೇವಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಲೋಕಪಿತಾಮಹಃ |

ತೇಷಾಮರ್ಥೇ ಚ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಂ ದಾನಾರ್ಥಮಸೃಜದ್ವಿಭುಃ || ೬೪ ||

ನನ್ನ ಮಾತು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ರಥಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕುಂಟಕಾಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅವರಿಗೆ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ತಡೆಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಕುಂಟಕಾಯಿ ದಾನ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ

ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಲೋಕಪಿತಾಮಹರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿ ಅವರಿಗೋಸ್ಕರ ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು.

✓ ಪ್ರವಾಲಮುಕ್ತಾಸಹಿತಂ ತಿಲಗವ್ಯೇನ ಲೇಪಿತಮ್ |

ಸದಕ್ಷಿಣಂ ಸತಾಂಬೂಲಂ ದೇಯಂ ಸಂತತಿಮಿಚ್ಛತಾ || ೬೫ ||

ಸಂತತಿ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರು ಹಾಲು-ಮೊಸರು-ಎಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಲೇಪನ ಮಾಡಿ, ಮುತ್ತುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ತಾಂಬೂಲ ಸಹಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಅದಾನೇ ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಸ್ಯ ದ್ವಿಜಾತಯೇ |

ಮಾತುಲಿಂಗಾನಿ ಸಂದದ್ಯಾತ್ಪತ್ರಾನ್ ಭಾಗ್ಯಮಥೋ ಲಭೇತ್ || ೬೬ ||

ಅದಾನಮವ್ರತಂ ಯಸ್ತು ಮಾಸಮೇತಂ ವ್ಯತಿಕ್ರಮೇತ್ |

ಸ ಜೀವನ್ನೇನ ಚಾಂಡಾಲಃ ಪಶ್ಚಾದ್ರಾರವಮಶ್ನುತೇ || ೬೭ ||

ಅಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಾಪ್ಯದತ್ವಾ ಚ ಮಾಸಮೇನಂ ನಯೇದ್ಯದಿ |

ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥೈಃ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಾರ್ಥಂ ರೌರವಂ ಕಲ್ಪಮಶ್ನುತೇ || ೬೮ ||

ರಥಸಪ್ತಮಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಲಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾದಳ ಫಲವನ್ನಾದರೂ ದಾನ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನೂ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದೇ, ದಾನಗಳನ್ನೂ ಕೊಡದೇ ಇರುವವನು ಚಾಂಡಾಲನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರೌರವವೆಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಉಷಃ ಕಾಲದ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡದೇ, ದಾನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡದೇ ವೈರ್ಭವಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವವನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ರೌರವ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಮಾಸಿ ಮಾಘೇ ಮಾಧವಾಯ ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಪುಷ್ಪಮಂಡಪಮ್ |

ಶ್ವೇತದ್ವೀಪೇ ವಸೇನ್ನಿತ್ಯಂ ದಶಪೂರ್ವೈಃ ದಶಾಪರೈಃ || ೬೯ ||

ಯಃ ಚೂತಪಲ್ಲವೈರ್ವಿಷ್ಣೋಸ್ತೋರಣಂ ವಿದಧಾತಿ ಸಃ |

ತಪೋಲೋಕಂ ಕುಲಶತೈರ್ಯುಕ್ತೋಸೌ ಗಚ್ಛತಿ ಧ್ರುವಮ್ || ೭೦ ||

✓ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಮಾಧವನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಹೂವಿನ ಮಂಡಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಹಿಂದಿನ ಹತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ಕುಲದವರೊಡನೆ ನಿರಂತರ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನು. ಮಾವಿನ ಚಿಗುರಲೆಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತೋರಣ ನಿರ್ಮಿಸುವವನು ನೂರು ಕುಲಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ತಪೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ನಿಶ್ಚಯ.

ಯಃ ಪೂಜಾಂ ಕದಲೀಸ್ತಂಭೈರ್ವಿದಧಾತಿ ರಮಾಪತೇಃ |

ಕಮಲಾಸನಲೋಕಂ ಚ ಪಿತೃಭಿಃ ಸಹ ಗಚ್ಛತಿ || ೨೧ ||

ಕರೋತ್ಕೃತ್ಯಂಜನಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ತೈಲೈಶ್ಚಂಪಕಗಂಧಿಭಿಃ |

ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ವಕ್ತುಂ ನಾಲಂ ವರ್ಷಶತೈರಪಿ || ೨೨ ||

ಯಾರು ಬಾಳೆಯಕಂಭಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ರಮಾವಲ್ಲಭನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಪಿತೃಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಸಂಪಿಗೆ ಹೂ ಮುಂತಾದ ಸುಗಂಧಮಿಶ್ರಿತವಾದ ತೈಲದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವವನ ಪುಣ್ಯಫಲವನ್ನು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಹೇಳಲು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ.

ವಾಸೋದಾನಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಾಂತಾಯ ದ್ವಿಜಾತಯೇ |

ಸ ಚೈಕವಿಂಶತಿಕುಲೈಃ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪೇ ವಸೇಚ್ಚಿರಮ್ || ೨೩ ||

ಯೋ ದದ್ಯಾತ್ಕಂಜಲಂ ಮಾಘೇ ಶೀತಾರ್ತಾಯ ದ್ವಿಜಾತಯೇ |

ಸಾರ್ವಭೌಮೋ ಭವತ್ಯೇಷಃ ಕೋಟಿಜನ್ಮಸು ನಾರದ || ೨೪ ||

ಅನ್ನದಾನಂ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಯ ಕುಟುಂಬಿನೇ |

ಅನ್ನವಾನ್ ಜಾಯತೇ ಕಾಮೀ ನಿಷ್ಕಾಮೋ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ||

ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಯಾರು ವಸ್ತ್ರ ದಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ, ಅವರು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಕುಲದವರೊಡನೆ ಚಿರಕಾಲ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಚಳಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕಂಜಲಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅವನು ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾರದ! ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ಕುಟುಂಬಯುಕ್ತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಯಾರು ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ, ಅವರು ಐಹಿಕ ಫಲಾವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇದ್ದರೆ ಐಹಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ; ನಿಷ್ಕಾಮನಾಗಿದ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

೨೫)

ಮಿಷ್ಠಾನ್ನಂ ಭೋಜಯೇದ್ಯಸ್ತು ವ್ಯಾಕುರ್ವಾಣಂ ಹರೇಃ ಕಥಾಮ್ |

ನ ತಸ್ಯ ಲೋಕಾಃ ಕ್ಷೀಯಂತೇ ಕಲ್ಪಕೋಟಿಶತೈರಪಿ || ೨೬ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನ ಕುಟುಂಬದ ಜನರು ನೂರು ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ತಂ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಧನವಸ್ತ್ರದಾನ್ಯೈ-
 ಗೋಭೂಗಜಾದೈರಪಿ ವಿಷ್ಣುತ್ವಪ್ತೈಃ |
 ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚ ಭೋಗಾನ್ ಸಕಲಾನ್ ಸ ಯಾತಿ
 ಪದಂ ಹರೇರೇವ ದುರಾಪಮನ್ಯೈಃ || ೭೭ ||

ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಧನ, ವಸ್ತ್ರ, ಗೋ, ಭೂಮಿ, ಗಜ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಐಹಿಕ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭವಾದ ಹರಿಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಅಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಗುರುಮಗ್ನಬುದ್ಧಾಃ
 ಧರ್ಮಪ್ರವಕ್ತಾರಮನಂತಬುದ್ಧಿಮ್ |
 ಛಿತ್ವಾ ಚ ಕರ್ಣಾ ರವಿಸೂನುರುಗ್ರಃ
 ತಂ ಸಾಪಯಂತ್ಯ ಧತಮಸ್ಯ ಪಾರೇ || ೭೮ ||

ಸದುಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವ ಗುರುಗಳನ್ನು ಯಾರು ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹವರನ್ನು ಯಮಧರ್ಮರಾಜನು ಕಿವಿ ಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅತಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಕತ್ತಲೆಯ ನರಕದಲ್ಲಿ ದೂಡುತ್ತಾನೆ.

ಯೋ ನಿಂದಯತ್ಕಯಂ ಮೂಢಃ ಪರೋಕ್ತಾಂ ತಾಂ ಶೃಣೋತಿ ವಾ |
 ವಾಸೋಸ್ಥಾಂಧೇ ಚ ತಮಸಿ ನಿಷ್ಕರ್ತಿಸ್ಯ ವರ್ತತೇ || ೭೯ ||

ಯಾವ ಮೂಢನು ಶ್ರೀಹರಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದವರಿಂದ ಕೇಳಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಭಯಂಕರವಾದ ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಚತುರ್ಥೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
 ನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

ಮಾಘಸ್ನಾನಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಕಥಿತಂ ವಿಷ್ಣುನಾ ಪುರಾ |

ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾಃ ಸಿಂಧುತೀರೇ ಮಹ್ಯಮಾಹ ರಮಾ ಚ ಸಾ || ೧ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು—

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಂಧೂನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಮಹಿಮೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಮಾದೇವಿಯರು ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು.

✓ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪೀಡಿತಾಯ ರುದ್ರಾಯಾವೋಚನುಂಗಜ |

ತತಃಪರಂ ನ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಗೋಪ್ಯತ್ವಾನ್ನೋದಿತಂ ತ್ವಿದಮ್ || ೨ ||

ಶುಕ್ರೂಷವೇ ಚ ಪುತ್ರಾಯ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಯ ಧೀಮತೇ |

ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪರಮಂ ಗುಹ್ಯಂ ಮಾಘಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ || ೩ ||

ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ನಂತರ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ರಹಸ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಮತ್ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡುವ, ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸತ್ಪುತ್ರನಾದ ನನಗೆ ರಹಸ್ಯವಾದ ಮಾಘ ಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಸಕೃತ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ತಥಾ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಮಾಧವಮ್ |

ದತ್ವಾನ್ನಂ ದ್ವಿಜವರ್ಯಾಯ ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವೇನ್ನರಃ || ೪ ||

ಯೋ ವದೇತ್ ಮಾಘಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಾಚ್ಯಮಾನಂ ಶೃಣೋತಿ ಯಃ |

ದುರ್ಯೋನಿಹೇತುನಾ ತೇನ ಮುಚ್ಯತೇ ಗುಹ್ಯಕೋ ಯಥಾ || ೫ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮಾಧವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ಮಾಘ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸ್ವವಚನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಥವಾ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಗುಹ್ಯಕನಂತೆ ದುಷ್ಟ ಯೋನಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ನಾರದ ಉವಾಚ—

✓ ಕೋ ನಾನು ಗುಹ್ಯಕೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ದುರ್ಯೋನಿಃ ಕೇನ ಕರ್ಮಣಾ |

ತಸ್ಮಿನ್ ಯೋನೌ ಕಥಮಭೂತ್ ಕುತ್ರಾಸೀತ್ಕೇನ ಸಂಗಮಃ || ೬ ||

ನಾರದರು ಹೇಳಿದರು—

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ, ಗುಹ್ಯಕನೆಂಬುವನು ಯಾರು? ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ದುರ್ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು? ಯಾರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು? ಹೇಗೆ ಮುಕ್ತನಾದನು?

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

ಗುಹ್ಯಕಃ ಶ್ವೇತನಾಮಾಭೂದಲಕಾದ್ವಾರಪಾಲಕಃ |

ಕಸ್ತಿಸ್ತಿತ್ ಹಿಮವತ್ಪ್ರಪ್ತೇ ರಂತುಕಾಮೋಽಪ್ಸರೋಣಕೈಃ || ೭ ||

ಸಂವೃತೋ ಮದಿರಾಂ ಪೀತ್ವಾ ಯಯೌ ಗಂಗಾತಟಂ ಶುಭಮ್ |

ವನೇ ಮನೋರಮೇ ದಿನೈ ಮತ್ತ ಕೋಕಿಲಕೂಚತೇ ||

ವೀಚೀವಿಕ್ಷೇಪಸಂಭಿನ್ನೇ ತಮಾಲಹಸಿತಾಂಬರೇ || ೮ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು—

ಶ್ವೇತನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಗುಹ್ಯಕನು (ದೇವತಾಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು) ಅಲಕಾವುರಿ ಯಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಾಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಸ್ತ್ರೀಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಮದಿರವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಶುಭಕರ ವಾದ ಗಂಗಾ ನದಿಯ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವನವು ಬಹಳ ಮನೋಹರ ವಾಗಿತ್ತು. ಸಂತೋಷದಿಂದಕೂಡಿದ ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ನದಿಯ ಅಲೆಗಳು ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಮರಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನು ಚುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಭುವಿಲಂಬಿತಶಾಖಾಗ್ರಗಲತ್ಪಷ್ಪಾಧಿವಾಸಿನೇ |

ರಮ್ಯೇ ಪುಲಿನಸರ್ಯಂಕೇ ರೇಮೇ ರಾಮಾಭಿರಾವೃತಃ || ೯ ||

ನ ಕಿಂಚಿತ್ ಜ್ಞಾತವಾನ್ ಶ್ವೇತೋ ದೇಶಕಾಲಾದಿಕಾಂಸ್ತಥಾ |

ತದಾ ಚ ಲೋಮಶೋ ನಾನು ಕೈಲಾಸಾದಾಗತೋ ಮುನಿಃ || ೧೦ ||

ವೃಕ್ಷಗಳ ಶಾಖೆಗಳು ನೆಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದುವು; ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಪುಷ್ಪಗಳ ಸುವಾಸನೆಯು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿತ್ತು; ಅಂತಹ ರಮ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆ ಗುಹ್ಯಕನು ಮಂಚದಮೇಲೆ ಅಪ್ಸರಾಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಕ್ರೀಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ದೇಶ ಕಾಲಗಳ ಸರಿವೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲೋಮಶ ರೆಂಬ ಮುನಿಗಳು ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು.

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮದಿರಾಮತ್ತೋ ವಿವಸ್ತ್ರೋಽಂಗನಯಾ ಸಹ |

ನೋತ್ತ ಸ್ಥೌ ಮುನಿತಾದೂಲಃ ಪ್ರಜಹಾಸ ಸ ತಂ ಮುನಿಮ್ || ೧೧ ||

ಮದಿರಾಪಾನಮತ್ತನಾದ, ವಿನಸ್ತನಾದ, ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗುಹ್ಯಕನು ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಕಂಡು ಎದ್ದುನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ; ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದನು.

ತದಾ ಸ ಕೋಪರುಕ್ತಾಕ್ಷೋ ಲೋಮಶಸ್ತಂ ಶಶಾಪ ಹ |

ಮತ್ತತ್ಪಾನ್ನೋತಿ ತೋ ಯಸ್ಮಾದ್ಭವ ವ್ಯಾಲೋದ್ರಿಕಂದರೇ || ೧೨ ||

ಲೋಮಶರು ಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು “ಗುಹ್ಯಕನೇ, ನೀನು ಉನ್ಮತ್ತನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದೇ ನನ್ನನ್ನು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದಕಾರಣ ಪರ್ವತದ ಕಂದರದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪವಾಗು” ಎಂದು ಶಪಿಸಿದರು.

ಇತಿ ಶಶ್ವೋ ಮುನೀಂದ್ರೇಣ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸ ಸಾದರಮ್ |

ತ್ವಯಾ ಹ್ಯನುಗೃಹೀತೋಽಸ್ಮಿ ನ ಮನೈ ದಂಡ ಇತ್ಯಹಮ್ || ೧೩ ||

ಗುಹ್ಯಕನು ಲೋಮಶರಿಂದ ಶಪ್ತನಾದ ನಂತರ ವಿನಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು : “ಋಷಿಗಳೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಅನುಗೃಹೀತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ದಂಡಿಸಬೇಡಿರಿ.

ಉಪಕಾರಾಯ ಹಿ ಖಲು ಶಿಶೋರ್ಮಾತುಶ್ಚ ತರ್ಜನಮ್ |

ಕೃಪಾಂ ಕುರು ಕೃಪಾಲಸ್ತ್ವಂ ದೀನೇ ಗತಮತೌ ಮಯಿ || ೧೪ ||

ತಾಯಿಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಪಕಾರವಾಗಲಿಕ್ಕೋಸ್ಕರತಾನೇ ಧಿಕ್ಕರಿಸುವುದು ; ಕೃಪಾಲುಗಳೇ, ದೀನನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ”.

ಧಾತೂನಾಮಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರೋ ಯಾವದಾಮಲಶೋಧನಮ್ |

ಇತಿ ಪ್ರಸಾದಿತಸ್ತೇನ ವಿಶಾಪಮದದಾತ್ತದಾ || ೧೫ ||

ಲೋಹಗಳು ಬೆಂಕಿಯ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಹೇಗೆ ಕಷ್ಕಲಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೋ ಅದರಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿರಿ.” ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಲೋಮಶ ಋಷಿಗಳು ಗುಹ್ಯಕನಿಗೆ ಶಾಪದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದರು.

✓ವಾಮದೇವಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೇಭ್ಯೋ ವ್ಯಾಕುರ್ವಾಣಾಂ ಇಮಾಂ ಕಥಾಮ್ |

ಶ್ವೇತಸ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದಂಡೇನ ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿಕಂದರೇ || ೧೬ ||

ವ್ಯಾಲೋಭೂದ್ಯೋಜನಾಯಾಮಶರೀರೋಽನಿಲಭೋಜನಃ |

ಸೋಽವಾತ್ಸೀದ್ವರ್ಷಸಾಹಸ್ರಂ ಪಶುಪಕ್ಷಿಮೃಗಾಶನಃ || ೧೭ ||

✓ ವಾಮದೇವ ಋಷಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಸತ್ಯಧಾಶ್ರವಣವಾದ ನಂತರ ನಿನಗೆ ಮೊದಲಿನ ರೂಪ ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ವಿಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶಾಪದಿಂದ ಶ್ವೇತನು ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಕುಂದರದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪರೂಪದಿಂದ ಬಿದ್ದನು. ಅದರ ಶರೀರವು ಒಂದು ಯೋಜನ ಉದ್ದವಿತ್ತು. ವಾಯುವೇ ಆಹಾರ. ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷ ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ಮೃಗಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಏತಸ್ಮಿನ್ನೇನ ಕಾಲೇ ತು ವಾಮದೇವೋ ಮಹಾಮುನಿಃ |

ಸ ತಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಮುನಿಗಣೈಃ ಪರೀತೋದ್ರಿಮಮುಂ ಯಯೌ || ೧೮ ||

ಸ ವ್ಯಾಲಾಧಿಷ್ಠಿತಗುಹೋದ್ವಾರಿಸ್ಥ ವಟಿಸಾದಪೇ |

ನೀತ್ವಾ ರಾತ್ರಿಂ ಬಹುವಿಧೈಃ ಕಥಾಲಾಪೈಃ ಸುಖಾವಹೈಃ || ೧೯ ||

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮುನಿಗಳಾದ ವಾಮದೇವರು ಇತರ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಗುಹ್ಯಕನನ್ನು ನೋಡಲು ಈ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಸರ್ಪವು ಇದ್ದ ಗುಹೆಯ ಬಾಗಿಲಿನ ಬಳಿ ವಟವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತು ಸುಖಕರವಾದ, ನಾನಾ ಬಗೆ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದರು.

ತತೋ ಭಗೋದಯೇ ಜಾತೇ ಪ್ರಯಾಣಾಯೋದ್ಯತೇ ಮುನೌ || ೨೦ ||

ತದಾ ಶತರ್ಚಿತೋ ನಾನು ಮುನಯಃ ಶಂಸಿತವ್ರತಾಃ |

ತ್ರಿಕೂಟಾಗ್ರೇ ದೇವಖಾತಾತ್ ಮಾಘಮಾಸ್ಯುದಿತೇ ರವೌ || ೨೧ ||

ಸ್ನಾತ್ವಾ ತೇ ಸ್ವಾಶ್ರಮಂ ಗಂತುಮುಭ್ರಾದವತರನ್ ಕ್ಷಣಾತ್ |

ಗತೇ ತದಾದ್ರ್ಯವಸ್ತ್ರಾಣಾಮುಪತನ್ನುದಬಿಂದವಃ || ೨೨ ||

ವಟಿಸ್ಯಾಗ್ರೇ ಕ್ಷಣಾದೇವ ವಟೋಪಿ ನೃಪತದ್ಭುವಿ |

ಉತ್ತಸ್ಥೌ ಪುರುಷಸ್ತತ್ಕಾತ್ರದೈವಾದ್ಭುತದರ್ಶನಃ || ೨೩ ||

ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುತ್ತಿರಲು ವಾಮದೇವ ಮುನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆಗ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶತರ್ಚಿ ಎಂಬ ಮುನಿಗಳು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತ್ರಿಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಪರ್ವತದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಹೋಗುವಾಗ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೈಮೇಲಿನ ಒದ್ದೆಯಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳು ಆ ವಟವೃಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೇ ಆ ಆಲದಮರದಿಂದ ಅದ್ಭುತನಾದ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದನು.

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಾಮದೇವಸ್ತು ನಿಸ್ಸಿತೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |
 ಕೋಽಸೌ ಕಸ್ಮಾದಯಂ ಭಾವೋ ಮುಕ್ತಿಃ ಕಸ್ಮಾದಹೈತುಕೀ || ೨೪ ||
 ಚಿಂತಾಕುಲೇ ಮುನಿಗಣೇ ಗೌತಮಸ್ಯ ತನೂದ್ಭವಃ |
 ಇತಿ ಪೃಷ್ಠೋ ವಾಮದೇವಾತ್ಮೋಯಮದ್ಭುತಪೂರುಷಃ || ೨೫ ||
 ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ತಂ ನೈ ವಾಮದೇವನುಥಾಬ್ರವೀತ್ |

ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟ ವಾಮದೇವ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು :
 ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಈ ಪುರುಷನು ಯಾರು ? ಯಾತಕ್ಕಾಗಿ ಇವನಿಗೆ ಈ ಗತಿಯು
 ಬಂದಿತ್ತು ? ಹೇಗೆ ಮುಕ್ತನಾದನು ? ಮುನಿಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌತಮರ
ಮಕ್ಕಳಾದ ವಾಮದೇವರ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಆ ಅದ್ಭುತ ಪುರುಷನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಈ
ರೀತಿ ಹೇಳಿದನು.

I ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೋಽಹಂ ಸುತಸಾನಾನು ನೈ ಋಷಿಃ || ೨೬ || ✓

ಸಮಿತ್ಯುಶಫಲಾದ್ಯರ್ಥ ಅರಣ್ಯಂ ಗುರುಣೋದಿತಃ |

ಆಗಮಂ ತತ್ರ ತತ್ಪುತ್ರೀ ನಾಮ್ನಾ ಗುಣವತೀ ಸತೀ || ೨೭ ||

ನಾನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಋಷಿಗಳ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸುತಪ; ಒಂದು ದಿನ
 ಗುರುಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸಮಿತ್ಯು, ದರ್ಭೆ, ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ
 ಬಂದಾಗ ಗುರುಗಳ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಗುಣವತಿಯು

ಚರಂತೀ ಕಂದುಕಾಕ್ರೀಡಾವ್ಯಾಜಾತ್ ಸಖ್ಯಾ ಸಹಾಗತಾ |

ಗಾಂಧರ್ವೇಣ ವಿನಾಹೇನ ಭದ್ರೇ ರಂತುಮನಾ ಅಹಮ್ || ೨೮ ||

ತನ್ನ ಸಖೆಯರೊಡನೆ ಚೆಂಡಾಟವನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು ;
 ಗಾಂಧರ್ವ ರೀತಿಯಿಂದ ಅವಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂತು.

ಅಹ ಸಾ ರೋಷತಾಮ್ರಾಕ್ಷೀ ಕಿನ್ನ ಜಾನಾಸಿ ಮೂಢಧೀಃ |

ಶಿಷ್ಯತ್ವಾನ್ನೇ ಪಿತುರ್ಭಾತಾ ಕಥಂ ವಾ ಕಾಂಕ್ಷಸೇನುಜಾಮ್ || ೨೯ ||

ಅತ್ಯಜ್ಞೋ ಭವ ದುರ್ಬುದ್ಧೇ ವಟೋ ಭೂಮ್ಯಾಂ ವನೇರ್ಬುದಮ್ |

ಶಶಾಪ ಮಾಂ ಗುರುಸುತಾ ತೇನಾಹಂ ವಟಿತಾಂ ಗತಃ || ೩೦ ||

ಆಗ ಆ ಗುಣವತಿಯು ಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು
 ಹೇಳಿದಳು : “ನೀನು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ನಿನಗೆ
 ತಂಗಿಯಂತೆಯಾದೆ. ತಂಗಿಯ ಜತೆ ಭೋಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿತು,
 ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಿನಗೆ ಇದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೇ ? ಈಗಲೇ ನೀನು

ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಲದ ಮರವಾಗಿ ಹುಟ್ಟು” ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟಳು. ಆ ಶಾಪದ ವಿಸೇಯಿಂದ ನಾನು ಆಲದ ಮರವಾಗಿದ್ದೆ.

✓ ನ ಜಾನೇ ಕರ್ಮಣಾ ಕೇನ ವಟಿಜನ್ಮಗತಂ ಮಮ |
ಏತತ್ಕೃತೂಹಲಂ ಶ್ರೋತುಂ ಕಾರಣಂ ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ || ೩೧ ||
ಗುರುತ್ವಗಪಾಪಂ ಯತ್ ಕಲ್ಪಕೋಟಿಶತೈರಪಿ |
ನ ಕಸ್ಯ ಕ್ಷೇಯತೇ ಕಸ್ಮಾದಿದಾನೀಂ ಭಸ್ಮಸಾಧ್ಯಯೌ || ೩೨ ||
ತದ್ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ವದ ವಾಮದೇವ
ಕರೋಮಿ ಭೂಯೋಽಪಿ ಚ ಋದ್ಧಿಕಾಮುಃ |
ಕ್ಷೇಮಾಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಭವೇತ್ಪಚಾರೋ
ನಿಷ್ಕಾಮುಕಾನಾಮಿಹ ನಾಸ್ತಿ ಕೃತ್ಯಮ್ || ೩೩ ||

ಯಾವ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನನ್ನ ಆಲದಮರದ ರೂಪವು ಹೋಯಿತು ಎಂಬ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ; ಹೇಳಲು ನೀವು ಸಮರ್ಥರು. ಗುರು ಪತ್ನಿ, ಗುರು ಪುತ್ರಿಯರ ಗಮನ ಪಾಪವು ನೂರು ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳಾದರೂ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಹೀಗಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಅಂತಹ ಪಾಪವು ಈಗ ಹೇಗೆ ಭಸ್ಮವಾಯಿತು? ವಾಮದೇವ ಋಷಿಗಳೇ, ಈ ಧರ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. ಸಾಧನಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನಾನು ಪುನಃ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ. ಲೋಕದ ಜನರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ ಈ ಧರ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮವು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಮಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಇಲ್ಲ.

ಶ್ರುತ್ವಾ ತದ್ವಚನಂ ವಾಮದೇವೋ ಧ್ಯಾನಪರಾಯಣಃ |
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತತ್ಕಾರಣಂ ತಸ್ಯ ವಿಸ್ಮಿತೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ || ೩೪ ||

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ವಾಮದೇವ ಋಷಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ, ಆ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಹೇಳಿದರು :

ಶತರ್ಷಿನೋ ನಾನು ಪುರಾ ಭಗೋದಯೇ
ಗಿರಿಂದ್ರಶೃಂಗೋದ್ಭುತದೇವಖಾತೇ |
ಮಾಘೇ ಚ ಮಾಸೇ ಕೃತಸರ್ವಕೃತ್ಯಾ
ನಭೋ ಗತಾಃ ಸ್ವಾಶ್ರಮಮಾಪುರೋಜಸಾ || ೩೫ ||

ತದಾದ್ರವಸ್ತ್ರಾದ್ಗಲಿತೋದಬಿಂದುಭಿಃ
ಸಿಕ್ತೋ ವಟೋಽಯಂ ತವ ಪೂರ್ವರೂಪಃ |
ಪ್ರಾತರ್ಜಲಸ್ಪರ್ಶನಪುಣ್ಯಲೇಶಾತ್
ಬಂಧೋ ಗತಸ್ತೇ ಜಡಜನ್ಮಸಾಧಕಃ || ೩೬ ||

ಹತ್ಯಾಯುತಂ ಪಾಪಸಹಸ್ರಮುಗ್ರಂ

ಗುರ್ವಂಗನಾಕೋಟಿ ನಿಷೇವಣಂ ಚ |

ತಥಾನ್ಯದೋಷೋಽಸ್ತಿ ಚ ಮಾಘಮಾಸೇ

ಸ್ನಾನೇನ ನತ್ಯಂತಿ ಸಮೂಲಘಾತಮ್ || ೩೭ ||

ಸುತಪನೇ, ಶತರ್ಚರೆಂಬ ಋಷಿಗಳು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿರುವ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಸತ್ಯಮೃಗಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿ, ಆಕಾಶಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಒದ್ದೆಯಾದ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ನೀರಿನ ಹನಿಗಳು ವಟವೃಕ್ಷವಾಗಿದ್ದ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ನೀಗೆ ಮೊದಲಿನ ರೂಪವು ಬಂದಿತು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಲಸ್ಪರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಜಡದಂತೆ ಇದ್ದ ನಿನ್ನ ಬಂಧನವು ಹೋಯಿತು. ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಪಾಪಗಳೂ, ಗುರುಸ್ತ್ರೀಗಮನಾದಿ ಸಹಸ್ರಾರು ಪಾಪಗಳು ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ನ ಪಾಪಬುದ್ಧಿರ್ನ ಚ ಕರ್ಮಬಂಧೋ

ನ ವಾ ಕುಯೋನಿರ್ನ ಪಿಶಾಚದೇಹಃ |

ನಾಗ್ನೃಕಸೋಮಾನಿಲಬಂಧದೇಹ

ಪ್ರಾತರ್ಜಲಸ್ಪರ್ಶನಮಾತ್ರತೋಽಂಗ || ೩೮ ||

ಮಾಘ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಅಂತಃಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಿ ಪಾಪದ ಬುದ್ಧಿಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಕರ್ಮಬಂಧನವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಕೆಟ್ಟಯೋನಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಿಶಾಚದೇಹವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ವಾಯು ಇವರಿಂದ ಸಹ ಬಂಧನವು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಜಲಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದ ಇದೆಲ್ಲ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ.

ಜಿಹ್ವಾ ನ ವಕ್ತ್ರಿ ಯದಿ ಮಾಧವನಾಮಧೇಯಂ

ಚೇತಶ್ಚ ನ ಸ್ಮರತಿ ಮಾಧವಪಾದಪದ್ಮಮ್ |

ಪ್ರಾತರ್ನವಾಯೈ ನ ಚ ಮಾಘಮಾಸೇ

ಸ್ನಾನಂ ಕೃತಂ ತಸ್ಯ ಹಿ ಕರ್ಮಬಂಧಃ || ೩೯ ||

ಯಾರ ನಾಲಿಗೆಯು ಮಾಧವನ ನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಮಾಧವನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನಿಗೆ ಕರ್ಮಬಂಧ (ಯಮಬಂಧ) ಇರುತ್ತದೆ.

ಅಸ್ಮತ್ಸಹಾಗತಾನಾಂ ತೇ ಮುನೀನಾಂ ಚ ಸಮಾಗತಾನ್ |
ಪ್ರಾತರ್ಮಾಘೇ ಜಲಸ್ಪರ್ಶೋ ಭಾಗ್ಯದಃ ಸುಸಮಾಗಮಃ || ೪೦ ||

ಸುತಪನೇ, ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಬಂದಿರುವ ಮುನಿಗಳ ಸಹವಾಸದಿಂದಲೂ, ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಜಲಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೂ ನಿನಗೆ ಸೌಖ್ಯ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

ಸರ್ವದಾನೇಷು ಯತ್ಪುಣ್ಯಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥೇಷು ಯತ್ಫಲಮ್ |
ತತ್ಫಲಂ ಸಮವಾಪ್ನೋತಿ ಮಾಘಸ್ನಾನೇನ ನಾರದ || ೪೧ ||
ತಾದ್ಯಕ್ ಪಾಪಂ ಚ ನೈವಾಸ್ತಿ ಯಚ್ಚ ಮಾಘಾನ್ ಗಚ್ಯತಿ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಮಾಘಕೃತಸ್ನಾನಾತ್ ಸುಖೇ ಭವ ಚಿರಂ ಮುನೇ || ೪೨ ||

ಸಮಸ್ತ ದಾನಗಳಿಂದ ಏನು ಪುಣ್ಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಫಲವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಯೋ, ಅಷ್ಟು ಫಲ ಕೇವಲ ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ, ನಾರದರೇ, ಮಾಘಸ್ನಾನದಿಂದ ನಾಶವಾಗದೇ ಇರುವ ಪಾಪವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮಾಘಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಚಿರಕಾಲ ಸುಖದಿಂದ ಇರು.

ಇತಿ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಾಮದೇವಭಾಷಿತಂ ಸುತಪಾನುನಿಃ |
ಭೂಯೋ ಭೂಯೋ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ತಥಾನುಂತ್ರೈ ಯಯೌ ಮುನೇ || ೪೩ ||

ಹೀಗೆ ವಾಮದೇವ ಮುನಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸುತಪನು ವಾಮದೇವರಿಗೆ ಬಾರಿ ಬಾರಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಾಘಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ವಾಮದೇವಮುಖೇರಿತಮ್ |
ತದೈವ ವ್ಯಾಲೋ ಮುಕ್ತೋಽಭೂದ್ಧುರ್ಯೋನೇರ್ದುಃಖಕಾರಣಾತ್ ||

ವಾಮದೇವರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಮಾಘಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸರ್ವವೂ ತನ್ನ ದುಃಖಭೂತವಾದ ಯೋನಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಿತು.

ತದೈವಾದ್ಭುತರೂಪೋಭೂತ್ ಶ್ವೇತೋ ನಾನು ಸ ಗುಹ್ಯಕಃ |
ವಾಮದೇವಂ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ಸ್ವಪ್ನತ್ತಾಂತಮುಚೋದಯತ್ || ೪೪ ||

ಶ್ವೇತನೆಂಬ ಆ ಗುಹ್ಯಕನು ವಾಮದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅದ್ಭುತ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

ಕೃತಪ್ರಶ್ನಾದ್ವಾಮದೇವಾತ್ ಹರ್ಷೋತ್ಪಲ್ಲವಿಲೋಚನಃ |
ಅನುಜ್ಞಾತೋ ವಿಮಾನೇನ ಗತೋಽಸಾವಲಕಾಪುರೀಮ್ || ೪೫ ||

ವಾಮದೇವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಲಕಾಪುರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು.

ವಾಮದೇವೋಽಹಿ ಮಾಘಸ್ಯ ಕಥಿತಂ ತವ ಪುತ್ರಕ |
 ಅನಂತಂ ತಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಲೇಖೋಽಯಂ ಕಥಿತೋ ಮಯಾ || ೪೭ ||
 ಸಾಕೇಲ್ಯೇನ ಮಯಾ ವಕ್ತುಂ ನಾಲಂ ವರ್ಷತತ್ಪರಮಿ |
 ನಕ್ಷತ್ರಾಣಿ ಚ ಗಣ್ಯಂತೇ ಗಣ್ಯಂತೇ ಚ ಕ್ಷಣಾದಯಃ || ೪೮ ||
 ನರೇಣ ಯೇನ ವಾ ಲೋಕೇ ತೇನೇದಂ ಗಣ್ಯತಾಂ ಮುನೇ |
 ಯಥಾ ಮುರಾರಿಃ ಸರ್ವೇಷು ದೇವೇಷು ಪ್ರವರೋ ಮತಃ || ೪೯ ||

ನಾರದನೇ, ವಾಮದೇವ ಮುನಿಗಳು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು ಅನಂತವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವು ನನ್ನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಲು ನೂರು ವರ್ಷಗಳೂ ಸಾಲದು. ಯಾರು ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಬಲ್ಲರೋ, ನಿಮಿಷವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾಲದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಯಾರು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಬಲ್ಲರೋ ಅಂತಹವರು ಮಾಘಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲರು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಿಷ್ಣುವು ಶ್ರೇಷ್ಠನೋ,

ತಥಾ ಸರ್ವೇಷು ಧರ್ಮೇಷು ಮಾಘಧರ್ಮೋ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ |
 ಸುಖೋಸಾಸ್ಯೋ ಮಹಾಪುಣ್ಯಫಲದಃ ಪಾಪನಾಶನಃ || ೫೦ ||

ಹಾಗೆಯೇ ಸಕಲಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಘಮಾಸದ ಧರ್ಮವು ತುಂಬಾ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಸುಖವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದಂತೆ ಇರುವುದು, ಹೆಚ್ಚಾದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು, ಸಮಸ್ತ ಪಾಪನಾಶಕರವು.

ತಸ್ಮಾತ್ ಮಾಘಸಮೋ ಧರ್ಮೋ ನ ಭೂತೋ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
 ಇಂದ್ರಾದ್ಯಾ ಲೋಕಸಾಲಾಕ್ಷ ದಿಲೀಪಾದ್ಯಾ ಮಹೀಭೃತಃ || ೫೧ ||
 ಮಾಘಸ್ನಾನಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಾಯುಃಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಾಂ ಪುರಾ |
 ದೇವತಾನಾಂ ಋಷೀಣಾಂ ಚ ಮಾಘಸ್ನಾನಮಭಿಪ್ಸಿತಮ್ || ೫೨ ||

ಆದುದರಿಂದ ಮಾಘಮಾಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಧರ್ಮವು ಹಿಂದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ದಿಲೀಪನೇ ಮೊದಲಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ, ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಹಿಂದೆ ಆಯುಃ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಋಷಿಗಳಿಗೂ ಮಾಘಸ್ನಾನವು ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ.

ಸಂಸಾರೇ ಕ್ಲಿಷ್ಟಮಾಣಾನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ತು ಕಾ ಕಥಾ |
ಅಹೋ ಮಾಧವನಾಮಾಸ್ತಿ ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಮಹಾಫಲಮ್ || ೫೩ ||

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವವರ ಪಾಡೇನು ? ಮಹಾ-
ಫಲಪ್ರದವಾದ ಮಾಘಸ್ನಾನವೂ, ಮಾಧವನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯೇ ಅವರಿಗೆ
ತಾರಕ.

ತಥಾಪಿ ಮನುಜಾ ಲೋಕೇ ಕ್ಲಿಷ್ಟಂತೀತ್ಯೇತದದ್ಭುತಮ್ |
ಸ್ವಾಧೀನ ಏವ ದೇಹಸ್ತು ನ ಕಸ್ಯಾಪಿ ವಶೇ ಜಲಮ್ |
ಮಾಸೋಯಂ ಸ್ವಯಮುಭೈತಿ ತಥಾಪ್ಯೇತೇ ಜಡಾ ಇತಿ || ೫೪ ||

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಜನರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಡುವುದು ಅಶ್ಚರ್ಯ !
ದೇಹವು ತನ್ನ ಅಧೀನ, ಜಲಾಶಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ, ಮಾಘ
ಮಾಸವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಜನರು ಜಡದಂತೆ ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಯದಾ ನೃದೇಹೋಸ್ತಿ ಯದಾ ದ್ವಿಜತ್ವಂ
ಯದಾ ಚ ಪಟ್ಟೀಕರಣಪ್ರವೃತ್ತಿಃ |
ತದೈವ ನೈಜಂ ಪದಮೀಪ್ಸಿತವ್ಯಂ
ಕದಾ ಮೃತಿಸ್ತ್ವೇತಿ ಜನೋ ನ ವೇತ್ತಿ || ೫೫ ||

ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ, ಅವಯವಗಳು
ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಇರುವಾಗಲೇ ತನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷ
ಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿಲಾಷೆ ಹೊಂದಬೇಕು ; ಮೃತ್ಯುವು ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು
ಜನರು ತಿಳಿಯಲಾರರು.

ವೃಥಾ ಜನ್ಮ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಮನಾರಾಧಯತಾಂ ಹರಿಮ್ |
ಮೃತಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯೇವ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಮುಂಡಲಮ್ || ೫೬ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯನ ಜನ್ಮವು ವೃಥಾವೇ!
ಮೃತದೇಹಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ಅವನ ಜನ್ಮವು
ವೃಥಾ.

ಸರ್ವೇ ನೇದಾಃ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಶ್ಚ ಲೋಕೇ
ಸರ್ವಾಣಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಚ ಯಾನಿ ಲೋಕೇ |
ದಾನಾನಿ ಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ವೃಥೈವ ತೇಷಾಂ
ಯೇಷಾಂ ನ ಚೇತ್ ಭಕ್ತಿರನಂತಬಾಹೌ || ೫೭ ||

ಸ್ತ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಿ ಜೀರ್ಣಾನಿ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯುಹಿತಾನ್ಯಪಿ |
ಮಾಧವೇ ಭಕ್ತಿಹೀನಂ ತು ನ ಪುನಂತಿ ಕದಾಚನ || ೫೮ ||

ಸಮಸ್ತ ವೇದಾಧ್ಯಯನವೂ, ಸರ್ವ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ದಾನಗಳು, ಯಜ್ಞಗಳು—ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರಹಿತವಾದಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥ. ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾದಿ ಕರ್ಮಗಳೂ ಸಹ ಶ್ರೀಮಾಧವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರಹಿತರಾದವರನ್ನು ಪವಿತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಗೀತಾಪಾಠತ್ವ ಸಂತತಮ್ |

ಸಹಸ್ರನಾಮಪಠನಂ ನಾಲ್ಪಸ್ಯ ತಪಸಃ ಫಲಮ್ |

ನಿತ್ಯಂ ಸಹಸ್ರನಾಮೋಕ್ತಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ಶ್ಲೋಕಮೇವ ವಾ || ೫೯ ||

ಪ್ರಾತರ್ಮಾರ್ಗಫೇ ಶಶಿತ್ವಾ ತು ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ಶ್ಲೋಕಪಾದಂ ವಾ ನಿತ್ಯಂ ಭಾಗವತೋದ್ಭವಮ್ || ೬೦ ||

ಶಶಿತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ನೋತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೬೧ ||

ನಿರಂತರವಾದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ, ಗೀತಾಪ್ರವಚನ-ಪಾಠ, ಮಾಘಸ್ನಾನ, ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮ ಪಾರಾಯಣ ಇವು ಮಹಾತಪಸ್ಸಿನ ಫಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನ. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರದ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನಾಗಲೀ, ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕವನ್ನಾಗಲೀ, ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥದ ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕವನ್ನಾಗಲೀ, ಕಾಲು ಶ್ಲೋಕವನ್ನಾಗಲೀ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮೋಕ್ಷ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ (೧) ಸ್ಮೃತವ್ಯಃ ಸತತಂ ವಿಷ್ಣುಃ ವಿಸ್ಮೃತವ್ಯೋ ನ ಜಾತುಚಿತ್ |

ಸರ್ವೇ ವಿಧಿನಿಷೇಧಾಃ ಸ್ಯುಃ ಯೇತಯೋರೇವ ಕಿಂಕರಾಃ ||

(ಸದಾಚಾರಸ್ತುತಿ)

ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು; ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತೂ ಸಹ ಅವನನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳ ಫಲಗಳು ಇದನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ.

(೨) ನ ಹ್ಯಪುಣ್ಯವತಾಂ ಲೋಕೇ ಮೂಢಾನಾಂ ಕುಟಿಲಾತ್ಮನಾಮ್ |

ಭಕ್ತಿರ್ಭವತಿ ಗೋವಿಂದೇ ಸ್ಮರಣಂ ಕೀರ್ತನಂ ತಥಾ ||

(ಕೃಷ್ಣಾವೃತಮರ್ಹಾಣವ)

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವಂತರಲ್ಲದವರಿಗೂ, ಮೂರ್ಖರಿಗೂ, ದುಷ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದವರಿಗೂ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಅಂತಹವರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆ, ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.]

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಪಂಚಮೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ

ಐದನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ಸ್ನಾನಸ್ಯ ಮಾಘಮಾಸೇಽಪಿ ಶಸ್ತಾ ಯಸ್ತಿಥಯೋ ಮತಾಃ |
ಸ್ಥಾನಾನಿ ಕಾನಿ ಶಸ್ತಾನಿ ಕಾರ್ಯಾಣ್ಯಪಿ ವ್ರತಾನಿ ಚ || ೧ ||
ವದ ವಿಸ್ತರತೋ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಯದನ್ಯತ್ತೇ ವಿರೋಚತೇ || ೨ ||

ನಾರದರು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ—

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ತಿಥಿಗಳು ಯಾವುವು ?
ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಯಾವುವು ? ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕರ್ಮ
ಗಳು ಯಾವುವು ? ಮತ್ತು ನಿಮಗೆ ಯುಕ್ತವೆಂದು ತೋರತಕ್ಕ ಇತರ ವಿಚಾರ
ಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ! ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ಯಥಾ ಗಂಗಾ ಸರ್ವದೇಶೇಷು ಪೂಜ್ಯಾ
ಯಥಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಸರ್ವದೇಶೇ ವಿಭುಶ್ಚ |
ಗಂಗಾ ಖ್ಯಾತಾ ಸ್ಥಾನಯೋರುತ್ಕಟಾಪಿ
ಕಾಶ್ಯಾಂ ತ್ರಿವೇಣ್ಯಾಂ ಖಲು ಪೂಜ್ಯತೇ ಸಾ || ೩ ||
ವ್ಯಾಪ್ತೋಽಪಿ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ತುಲಸೀಕಾನನೇಂಽಬುಜೇ |
ಅಶ್ವತ್ಥೇ ಗವಿ ವಿಪ್ರೇಷು ಯಥಾ ಸನ್ನಿಹಿತಃ ಸದಾ || ೪ ||
ತಥಾ ಮಾಘಸ್ಯ ತಿಥಿಷು ಸ್ರಾಶಸ್ತ್ಯಂ ಕಥ್ಯತೇ ಮಯಾ |
ತಸ್ಯಾಂ ಸ್ನಾನಾದಿಕಂ ಸರ್ವಂ ಕೋಟಿಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ || ೫ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಗಂಗಾ ನದಿಯು ಹರಿಯುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂಜ್ಯ; ಸರ್ವ
ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಷ್ಣುವು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಪೂಜ್ಯ; ಆದರೂ ಗಂಗೆಯು
ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ, ತ್ರಿವೇಣಿ ಸಂಗಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.
ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದರೂ ವಿಷ್ಣುವು ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷ, ಹಸು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ತುಳಸೀ
ವೃಕ್ಷಗಳ ಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಸದಾ ಇರುವಂತೆ ಮಾಘದಲ್ಲಿ
ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವುಗಳು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ
ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಫಲಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : (೧) ಅಶ್ವತ್ಥ ತುಲಸೀವಿಪ್ರಾಸ್ತಿವಿಧಾ ಹರಿಮೂರ್ತಯಃ |
ತತ್ರಾಶ್ವತ್ಥ ತುಲಸ್ಯಾ ಚ ಸ್ಥಾನರತ್ನೇನ ದುಃಖಿತೇ ||
ತಥಾಪಿ ಭಜತಾಂ ನೈಕಾಂ ಸಿದ್ಧಿ ದಸ್ತತ್ರ ಕೇಶವಃ ||

(ವಿಷ್ಣು ರಹಸ್ಯ)

ಅಶ್ವತ್ಥ, ತುಲಸೀ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು—ಮೂರು ವಿಧದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥ—ತುಲಸೀಗಳು ಸ್ಥಾನರರು (ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು—ಚಲಿಸುವವರಲ್ಲ), ದುಃಖಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿರುವವರು ; ಹಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಭಜಿಸುವವರಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಕೇಶವನು ಫಲ ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

✓ (೨) ಅಶ್ವತ್ಥಃ ಸರ್ವವೃಕ್ಷಾಣಾಂ ದೇವರ್ಷಿಣಾಂ ಚ ನಾರದಃ ||
(ಗೀತಾ)

ಸಮಸ್ತ ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇತರ ವೃಕ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ದೇವರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ನಾರದರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು.]

✓ ತಿಥಿನಾಮಸಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವ್ರತಾನಾಮಸಿ ನಾರದ |

ದ್ವಾದಶೀ ಸರ್ವತಃ ಶಸ್ತಾ ತಿಥಿಭ್ಯೋ ವಿಷ್ಣು ವಲ್ಲಭಾ || ೬ ||

ಎಲ್ಲ ತಿಥಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ದ್ವಾದಶಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠ.

ಉಪರಾಗಸಹಸ್ರಾಣಿ ವ್ಯತೀಪಾತಶತಾನಿ ಚ |

✓ ಅಮಾ ಲಕ್ಷಂ ತು ದ್ವಾದಶ್ಯಾಃ ಕಲಾಂ ನಾರ್ಹಂತಿ ಪೋಡಶೀಮ್ || ೭ ||

ಸಹಸ್ರಾರು ಗ್ರಹಣಗಳೂ, ನೂರು ವ್ಯತೀಪಾತಗಳು, ಲಕ್ಷ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳೂ ಸಹ ದ್ವಾದಶಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೇ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನೂ ಪಡೆದಿಲ್ಲ.

ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಮಾಘಮಾಸಸ್ಯ ಪಯಸಾ ಶಂಬವರ್ತಿನಾ |

✓ ಸ್ನಾಪ್ಯ ತಂ ಮಾಘವಂ ದೇವಂ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೮ ||

ಮಾಘದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶೀ ದಿವಸ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶಂಬದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿತನಾಗುವನು.

ಯೋ ಮಾಘಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಶುದ್ಧೈಃ ಪಂಚಾವೃತ್ಯರ್ಹರಿಮ್ |

✓ ಸ್ನಾಪಯನ್ ಯಾತಿ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೯ ||

ಸಕೃತ್ ಘೃತೇನ ಸಂಸ್ನಾಸ್ಯ ಮಾಘೇ ಮಾಧವಮನ್ಯಯಮ್ |
ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಯಾತಿ ಪೂರ್ಣಾಯುಃ ಪರತ್ರ ಚ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ || ೧೦ ||
ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಭೋಜಯೇದ್ಯಸ್ತು ಶುದ್ಧಂ ಭಾಗವತಂ ದ್ವಿಜಮ್ |
ಕೃತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸಾಹಸ್ರಭೋಜನಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೧ ||

ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಪಂಚಾಮೃತದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವವರು ಸಾಯುಜ್ಯ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ, ಸಂದೇಹ ನಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಘೃತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವವನು ಪೂರ್ಣವಾದ ಆಯುಸ್ಸನ್ನೂ ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು. ಆ ದಿನ ಶುದ್ಧನಾದ, ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದರೂ ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದ ಫಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ; ಸಂದೇಹನಿಲ್ಲ.

ದೇವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಂ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇದ್ಯದಿ |
ಮಾಘಸ್ಯ ಶುದ್ಧದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ದೇವಾನಾಮೃಣತಃ ಶುಚಿಃ || ೧೨ ||
ತಥೈವಾಸಿತದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ನಾರದ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇದ್ಯಸ್ತು ಸ ಮುಕ್ತಃ ಪೈತ್ಯಕಾದ್ಯಣಾತ್ || ೧೩ ||

ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಯಾರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವರೋ ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವವರು ಪಿತೃಗಳ ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಯೋ ಭಾನುವಾರೇ ಮಾಘಸ್ಯ ಭೋಜಯೇದ್ವೇದಪಾರಗಮ್ |
ಋಷೀಣಾಂ ಋಣತೋ ಮುಕ್ತೋ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೧೪ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಭಾನುವಾರ ವೇದಪರಾಯಣನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಋಷಿಗಳ ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಇಲ್ಲಿ ಸಂಶಯನಿಲ್ಲ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ : ದೇವ ಋಣ, ಋಷಿ ಋಣ, ಪಿತೃ ಋಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ಯೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುರುಷನೂ ತೀರಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ಯಾವ ಋಣಗಳನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಕ್ರಮದಿಂದ ತೀರಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಂತರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.]

ಯದ್ದಾನಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಮಾಘೇ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಚ ವಿಪಶ್ಚಿತೇ |
ತದ್ದಾನಂ ಕೋಟಿಗುಣಿತಂ ಭವತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೫ ||

ಮಾಘ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನವು ಕೋಟಿ ಗುಣದಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಫಲಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ ; ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

- ✓ ದ್ವಾದಶೀ ರವಿವಾರೇಣ ಸಂಕ್ರಮೇಣ ಚ ಯುಜ್ಯತೇ |
ಸಾ ತಿಥಿಃ ಪುಷ್ಕಲಾನಾಮ ಕೃತುಕೋಟಿಶತಾಧಿಕಾ || ೧೬ ||
- ✓ ದ್ವಾದಶೀ ಭಾನುವಾರೇಣ ವ್ಯತೀಪಾತೇನ ಸಂಯುತಾ |
ಸಾ ತಿಥಿಃ ಶೃಂಖಲಾನಾಮ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಫಲಪ್ರದಾ || ೧೭ ||
- ✓ ದ್ವಾದಶೀ ಶನಿವಾರೇಣ ವಿಷ್ಣುಭೇನ ಚ ಸಂಯುತಾ |
ಸಾ ತಿಥಿಃ ವೈಷ್ಣವೀ ನಾಮ ಮೋದತೇ ದುರ್ಲಭಾ ಕಲಾ || ೧೮ ||

① ದ್ವಾದಶೀ ಭಾನುವಾರ ಸಂಕ್ರಮಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ಆ ತಿಥಿಗೆ 'ಪುಷ್ಕಲಾ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅದು ಒಂದು ಕೋಟಿ ಒಂದು ನೂರು ಅಧಿಕ ಫಲಕಾರಿ. ಭಾನುವಾರ, ದ್ವಾದಶೀ, ವ್ಯತೀಪಾತದಿಂದ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ 'ಶೃಂಖಲಾ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆ ದಿನದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಫಲವನ್ನು ದೊರಕಿಸುತ್ತವೆ. ದ್ವಾದಶೀ, ಶನಿವಾರ, ಮೃಗಶಿರ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ 'ವೈಷ್ಣವೀ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕರಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ದಿನ ದೊರೆಯುವುದು ದುರ್ಲಭ.

ಶಸ್ತ್ರಾಜ್ಞಲಾದ್ವಿಷಾತ್ಸರ್ವಾಚ್ಛಾಂಡಾಲಾತ್ಕುಲಿಕಾದಪಿ |
ವೃಷಾದಶ್ವಾದ್ಗಜಾದ್ವಾಪಿ ಕೃಶಾನೋಃ ಪತುಬಂಧನಾತ್ || ೧೯ ||

ಜಿಹ್ವಾಚ್ಛೇದಾದ್ಗಲ್ಲಗ್ರಾಹಾತ್ ಕಸ್ಮಾದ್ಬೇಖಶತಾದಪಿ |
ಇತ್ಯಾದಿಹೇತುರ್ಭಿಲೋಕೇ ದುರ್ಮತಿಂ ಯೇ ಗತಾಃ ಸರಾಃ || ೨೦ ||

ತೇಷಾಂ ಗತಿವಿಹೀನಾನಾಂ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ವಿಪ್ರಭೋಜನಮ್ |
ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠ ಗತಿರುಕ್ತಾ ಮನೀಷಿಃ || ೨೧ ||

ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ, ನೀರಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ, ವಿಷಪಾನದಿಂದ, ಸರ್ಪ ಕಚ್ಚುವುದರಿಂದ, ಚಂಡಾಲರಿಂದ, ವಜ್ರದಿಂದಲೂ, ಎತ್ತು-ಕುದುರೆ-ಆನೆ-ಮೊದಲಾದ ಪಶುಗಳಿಂದಲೂ, ನಾಲಿಗೆ ಕತ್ತರಿಸುವುದರಿಂದ, ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ನೂರಾರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸತ್ತು ಹಿಂಡಾದಿಗಳನ್ನು ಇಡಲು ಕರ್ತೃಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವವರ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾಘದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಗತಿಹೀನರಾದವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

- ✓ ಯೇ ಚ ಲೋಕೇ ಲುಪ್ತಪಿಂಡಾಃ ಕ್ರಿಯಾಲೋಪಗತಾಶ್ಚ ಯೇ |
ಯೇಷಾಂ ವಂಶೇ ನ ಕಸ್ಯಾಪಿ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಭೋಜನೇ ಕೃತೇ || ೨೨ ||

ಮಾಘೇ ಮಾಸ್ತಿಗತಿಸ್ತೇಷಾಂ ಭವತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ
ಅಸಂಸೃತಪ್ರಮೀತಾನಾಂ ತ್ಯಜಿತಾನಾಂ ಕುಲಸ್ತ್ರಿಯಾನ್ಮಾ || ೨೩ ||
ಪತಿತಾನಾಂ ಮಾಘಮಾಸೇ ದ್ವಾದಶೀಭೋಜನಂ ಗತಿಃ |
ನ ದ್ವಾದಶೀ ಸಮುದಿನಂ ನ ಭೂತಂ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೨೪ ||

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧಪಿಂಡ ಸಿಗದವರು, ಸತ್ತವರಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾದಲ್ಲಿ ಲೋಪ
ವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹವರಿಗೆ ಅವರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸ
ದಿದ್ದರೂ, ಮಾಘಮಾಸ ದ್ವಾದಶಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ,
ಅಂತಹ ಮೃತಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ
ರೀತಿಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕಾರವಾಗದೇ ಸತ್ತವರಿಗೆ, ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯಳಾದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತ್ಯಾಗ
ಮಾಡಿದವರಿಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯ ಭ್ರಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಪಾಪಿಷ್ಠರಾದವರಿಗೆ ಮಾಘ ದ್ವಾದಶೀ
ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಾರದನೇ,
ದ್ವಾದಶೀಗೆ ಸಮನಾದ ದಿನವನ್ನು ಈಗಲೂ ಇಲ್ಲ, ಹಿಂದೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆಯೂ
ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾಘಸ್ಯೇಂದುಕ್ಷಯೇ ಭಾನೌ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಕಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ |
ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ಕುರ್ವಂತಿ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಃ ಕಲೌ ಯುಗೇ || ೨೫ ||

ಮಾಘಮಾಸ ಭಾನುವಾರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಮುಳುಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಿತೃ
ಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಸ್ನಾನಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ
ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವರು.

ಅಮಾ ಸೌಮೇನ ಭೌಮೇನ ರವಿಣಾ ಗುರುಣಾ ತಥಾ |
ಸ ಯೋಗಃ ಪದ್ಮಕೋ ನಾನು ಶಶಿಗ್ರಹಶತಾಧಿಕಃ || ೨೬ ||
ಸ ಯೋಗೋ ಮಾಘಮಾಸೇ ಚ ಕೋಟೀಂದುಗ್ರಹಸಂಮತಃ |
ಯೋ ಮಘಾಯುಕ್ತಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ಗುರುಣಾ ಚ ಮುನೀಶ್ವರ || ೨೭ ||
ಪ್ರತಿನಾಂ ಶಿಂಶುಮಾರಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಚಿತಾಂ ಯೋ ದದಾತಿ ಚ |
ಮೃತಾಪತ್ಯಸ್ಯ ದೋಷೇಣ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೨೮ ||

ಅಮವಾಸ್ಯೆಯು ಸೋಮವಾರ, ಮಂಗಳವಾರ, ಭಾನುವಾರ ಅಥವಾ
ಗುರುವಾರದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ 'ಪದ್ಮಕ' ಯೋಗವೆಂದು ಹೆಸರು.
ನೂರು ಚಂದ್ರ ಗ್ರಹಣಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಅಂತಹ ಪದ್ಮಕ ಯೋಗವು ಮಾಘ
ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ, ಒಂದು ಕೋಟಿ ಚಂದ್ರ ಗ್ರಹಣಗಳಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ನಾರದನೇ,
ಯಾರು ಮಘ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಪುಣ್ಯಮಯ ಗುರುವಾರದಿಂದ

ಯುಕ್ತವಾಗಿರಲು ಶಿಶುಮಾರನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು (ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪ) ತಾನೇ ಪೂಜಿಸಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಶಿಶುಹತ್ಯೆ ದೋಷದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

✓ ಮನಃ ಸರ್ವಗ್ರಹಾಧಾರ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕಾರಕ |

✓ ತವ ದಾನೇನ ಮೇ ಭೂಯಾನ್ಮೃತಿಸಂತಾನನಿಷ್ಕೃತಿಃ || ೨೯ ||

ಇತಿ ದದ್ಯಾತ್ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ನಾನ್ಯಥೇಯಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ |

ಪೂರ್ಣಾಯಾಂ ಮಾಘಮಾಸಸ್ಯ ನ ಸ್ನಾಯಾದ್ಯೋ ಬಹಿರ್ಜಲೇ || ೩೦ ||

ಶೂದ್ರಃ ಪಿಶಾಚಿತಾಂ ಯಾತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ |

ಅಮಾಸಂ ಯೋ ನಯೇದ್ಭೋಗಾದಾಲಸಾದ್ವಾ ಮುನೀಶ್ವರ || ೩೧ ||

ನಾಕರೋನ್ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಕಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ |

ಮಾಘ್ಯಂ ಸ್ನಾನಂ ಸ ಕೃತ್ವಾ ಚ ಸಂಪೂರ್ಣಫಲಮಶ್ನುತೇ || ೩೨ ||

✓ ಶಿಶುಮಾರನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ “ಮನಃ ಸರ್ವಗ್ರಹಾಧಾರ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕಾರಕ | ತವ ದಾನೇನ ಮೇ ಭೂಯಾನ್ಮೃತಿಸಂತಾನನಿಷ್ಕೃತಿಃ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ಆ ದಾನವು ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಪೌರ್ಣಮಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಊರ ಹೊರಗಿನ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಶೂದ್ರನಾಗಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಿ ಯಾಗುವನು; ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾಗುವನು. ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯಿಂದಾಗಲೀ, ಅಲಸ್ಯದಿಂದಾಗಲೀ ಯಾರು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಪೌರ್ಣಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಯೋ ಮಾತುಲಿಂಗಂ ಪ್ರದದಾತಿ ಮಾಘ್ಯಾ -

ಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಮಾಯಾಧವಮಾದಿಹೇತುಮ್ |

ಸಕ್ಕೀರ್ತಿಮಂತಂ ತನಯಂ ಪ್ರಸೂಯತೇ

ಯಥಾರ್ಜುನಂ ಹೈಹಯದೇಶರಾಜಃ || ೩೩ ||

ಯಾರು ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಪೌರ್ಣಮಿ ದಿನ ಮಾಧವನ ಉದ್ದಿಶ್ಯ ಮಾಡಿ ಮಾದಲ ಫಲವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವರೋ ಅವರು ಹಿಂದೆ ಹೈಹಯದೇಶದ ರಾಜನಾದ ಕೃತವೀರ್ಯನು ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೀರ್ತಿವಂತನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಯಃ ಪೌರ್ಣಮಾಸ್ಯಾಂ ಪಿತೃಭೀ ಗುರೌ ಚ

ದದಾತಿ ಗಾಂ ವತ್ಸಯುತಾಂ ದ್ವಿಜಾಯ |

ಸ ರೋಮಸಂಖ್ಯಾಕುಲಕಾನಿ ಲೋಕೇ

ವಿಷ್ಣೋಃ ಸಂಸ್ಥಾಪ್ಯ ಸ್ವಯಂ ಮುದಾಪ್ತೇ || ೩೪ ||

ಹುಣ್ಣಿ ಮೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಪಿತೃಗಳನ್ನು, ಗುರುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕರುವಿನಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಹಸುವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಆನಂದದಿಂದ ರೋಮಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ತನ್ನ ಕುಲಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನೀಲಂ ವೃಷಂ ಪಿಂಗಲಂ ವಾಪಿ ಮಾಘ್ಯಾಂ

ಪಿತೃನ್ ಸಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಯುವಾಸಮಗ್ರಾಮ್ |

ಶೂಲಾದಿಕಂ ಸೂನುರುತ್ಸರ್ಜಯಿತ್ವಾ

ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧಂ ಕೋಟಿವಾರಂ ಕೃತಂ ಸ್ಯಾತ್ || ೩೫ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾರು ನೀಲಿ ಬಣ್ಣದ ಅಥವಾ ಬೂದು ಬಣ್ಣದ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಎತ್ತನ್ನು ಪಿತೃಗಳ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಉತ್ಸರ್ಜನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಕೋಟಿ ಸಲ ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ನಾನಾನ್ಮಾಘ್ಯಾತ್ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಾತ್ ಶ್ರವಣಾತ್ಪೂಜನಾದಪಿ |

ಜೀವತೋ ವಾಕ್ಯಕರಣಾತ್ ಪಂಚಭಿಃ ಪುತ್ರತಾಮಿಯಾತ್ || ೩೬ ||

ಮಾಘ ಪೌರ್ಣಮೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಿಂದ, ವೃಷಭೋತ್ಸರ್ಗದಿಂದ, ಹರಿಕಥಾ ಶ್ರವಣದಿಂದ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆಯಿಂದ, ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಾರ್ಥದಿಂದ—ಈ ಐದರಿಂದ ಸತ್ಪುತ್ರರು ಉತ್ಪನ್ನನಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಅನಪತ್ಯೋ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಂ ಕುರ್ಯಾದ್ಯದಿ ಯಥಾವಿಧಿ |

ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯಂ ಸುಪುತ್ರಂ ಚ ಪ್ರಾಪ್ನೋತೀತ್ಯಬ್ರವೀದ್ಧರಿಃ || ೩೭ ||

ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರು ಮಾಘದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗ ಮಾಡಿದರೆ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಸಮಂ ಲೋಕೇ ಕರ್ಮಗ್ರಂಥಿನಿಕ್ಯಂತನಮ್ |

ನ ದೃಷ್ಟಂ ನ ಶ್ರುತಂ ವಾಪಿ ಋಣತ್ರಯವಿನೋಚಕಮ್ || ೩೮ ||

ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಹಾಗೂ ಋಣತ್ರಯದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಉಪಾಯವು ಬೇರೊಂದು ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ.

ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧಂ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗಂ ಸಮನಾಹುರ್ಮನೀಷಿಣಃ |
ಸಚೀನ್ಮಾಘ್ಯಾಂ ಕೋಟಿಗುಣ ಇತಿ ಸ್ತೌತ ಜನಾರ್ದನಃ || ೩೯ ||

ಗಯಾಶ್ರಾದ್ಧದ ಪುಣ್ಯವೂ, ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗದ ಪುಣ್ಯವೂ ಸಮನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಫಲದಾಯಕವೆಂದು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಮಾಘೇ ಶುಕ್ಲತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಫಲರಾಶಿವಿನೋಕ್ಷಣಮ್ |
ತಸ್ಯ ವೈ ಸಂತತೇಹಾನಿರಾಕಲ್ಪಂ ನೈವ ಜಾಯತೇ || ೪೦ ||

ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿಯಲ್ಲಿ ಫಲಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೂ ಸಂತತಿಗೆ ಹಾನಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯೋಷಿನ್ಮಾಘತ್ರಯೋದಶ್ಯಾಂ ಸರುಕ್ಮಂ ತಾಲಪತ್ರಕಮ್ |
ಸಾಂಜನಂ ಸಫಲಂ ಶೂರ್ಪಯುಗ್ಮಂ ಕಾರ್ಪಾಸಸಂಯುತಮ್ || ೪೧ ||

ಯಾ ಜೀವತ್ಪತಿಪುತ್ರಾಢ್ಯಾ ದದ್ಯಾತ್ಸಂಪೂಜ್ಯತಾಂ ಸತೀಮ್ |
ಖತಸ್ಯಾಃ ಕಂಠಸೂತ್ರಸ್ಯ ಹಾನಿಃ ಕ್ವಾಪಿ ನ ಜಾಯತೇ || ೪೨ ||

ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿ ದಿನಸ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯು ಭಂಗಾರದ ಕಂಠಸೂತ್ರ, ಕಾಡಿಗೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಹಣ್ಣುಗಳು, ಹತ್ತಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಮರದ ಬಾಗಿಲವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿರುವ ಸುಮಂಗಲಿಗೆ ಅದರದಿಂದ ದಾನ ಮಾಡುವಳೋ ಅಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಾಂಗಲ್ಯಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಯೋಽಪೂಸಾನ್ ಘೃತಸಾಚಿತಾನ್ |
ದದ್ಯಾದ್ವಿಜಾಯ ವೈ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಂ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ವಿಂದತಿ || ೪೩ ||

ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ತುಪ್ಪದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಪೂಪಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅವರು ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಮಾಘೇ ಶು ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ನಾರೀ ಶ್ರೇಷ್ಠಫಲೇಪ್ಸಯಾ |
ಉತ್ಥಾಯ ಪಶ್ಚಿಮೇ ಯಾಮಂ ಸ್ನಾತಾ ಧೌತಾ ವರಾ ಸತೀ || ೪೪ ||

ರಥಮಾಲಿಖ್ಯ ಸವಿತುಃ ಗೋಷ್ಠೇ ವೃಂದಾವನೇಽಪಿ ಚ |
ರಥಂ ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಹೃಷ್ಯದಲಂ ಪದ್ಮಮಾಲಿಖ್ಯ ಧಾತುನಾ || ೪೫ ||

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಗಂ ವಿಷ್ಣುಂ ತತ್ರ ಪದ್ಮೇ ಪ್ರಪೂಜಯೇತ್ |
ರಕ್ತೈಃ ಪುಷ್ಪೈ ರಕ್ತಮಾಲೈ ರಕ್ತಚಂದನವಾಸಸಾ || ೪೬ ||

ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಸ್ತ್ರೀಯು ರಥಸಪ್ತಮಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುಚಿಭೂತಳಾಗಿ ಹಸುವಿನ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ ತುಳಸೀ ಬೃಂದಾವನದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ ಸೂರ್ಯನ ರಥವನ್ನು ರಂಗೋಲಿಯಿಂದ ಬರೆದು ಕೆಮ್ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಅಷ್ಟದಳ ಪದ್ಮವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ನಂತರ ಆ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕೆಂಪು ಹೂಗಳಿಂದಲೂ, ಗಂಧದಿಂದಲೂ ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಗುಗ್ಗುಲೇನ ಚ ಧೂಪೇನ ಪಾಯಸಸ್ಯೋಪಹಾರತಃ |

ತಾಂಬೂಲಂ ಚ ತತೋ ದದ್ಯಾದ್ನಿದ್ರಾಂ ಕುರ್ಯಾತ್ತತಃಪರಮ್ || ೪೭ ||

ಧೂಪದೀಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪಾಯಸ, ತಾಂಬೂಲಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ ನಂತರ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಗೋ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಪ್ನೇ ವಕ್ತಿ ಹಿತಾಹಿತಮ್ |

ದದಾತೀಷ್ಟಾಂಸ್ತಥಾ ಕಾಮಾನ್ ನಾನ್ಯಥೇದಂ ಕ್ವಚಿದ್ಭವೇತ್ || ೪೮ ||

ಸ್ನಾತ್ವಾ ತು ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ದದ್ಯಾತ್ ಕೂಷ್ಠಾಂಡಮುತ್ತಮಮ್ |

ನಾರೀ ಸುತಮನಾಪ್ನೋತಿ ನರೋ ಹತ್ಯಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ || ೪೯ ||

ದ್ವಿಜೇಂದ್ರಂ ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಪಾಯಸಂ ಭೋಜಯೇದ್ಯದಿ |

ಗ್ರಹಪೀಡಾದಿಭಿಃ ಸರ್ವೈರ್ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೫೦ ||

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಸ್ಥಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಹಿತಾಹಿತಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಆಕೆಯ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಈಡೇರಿಸುವನು, ಇದು ಅಸತ್ಯವಲ್ಲ. ರಥಸಪ್ತಮಿ ದಿನವ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೂಷ್ಠಾಂಡವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಕೊಟ್ಟರೆ, ಸ್ತ್ರೀಯು ಸುಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು ; ಪುರುಷನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾ ದೋಷದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ರಥಸಪ್ತಮಿ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಪರಮಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಗ್ರಹಪೀಡೆಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ; ಇಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ತಿಲಸಾತ್ರಂ ದ್ವಿಜಾತಯೇ |

ವಿಮುಕ್ತಃ ಸರ್ವಪಾಪೇಭ್ಯೋ ಗ್ರಹಪೀಡಾಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ || ೫೧ ||

ಯಃ ಕುರ್ಯಾದ್ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಶ್ರಾದ್ಧಮಂಜಸಾ |

ಪ್ರೀಣಂತಿ ಪಿತರಃ ಸರ್ವೇ ನೇಚ್ಛಂತ್ಯನ್ಯತ್ಕದಾಚನ || ೫೨ ||

ಪಿತೃಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಯೋ ದದ್ಯಾದನ್ನಶ್ರಾದ್ಧಂ ತಥಾ ದಿನೇ |

ತದನ್ನಂ ಮೇರುಣಾ ತುಲ್ಯಂ ತೇಷಾಂ ಭವತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ || ೫೩ ||

ಯಾರು ರಥಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳು ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಗ್ರಹಪೀಡೆಗಳೂ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಆ ದಿನ ಪಿತೃಗಳಿಗಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಿರಣ್ಯಶ್ರಾದ್ಧ ಆಚರಿಸಿದರೆ, ಪಿತೃಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಏನನ್ನೂ ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಪಿತೃಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಅನ್ನ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಅನ್ನವು ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಸಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ, ಇದು ನಿಶ್ಚಯ.

✓ ಯೋ ಮಾಘೇ ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಭೂಮೇರ್ವಾಸಂ ಕರೋತಿ ಚ |

ಸ ಕೋಟಿಕಲ್ಪಪರ್ಯಂತಂ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೫೪ ||

ರಾಜಸೂಯಾಶ್ವಮೇಧೇಭ್ಯೋ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಲೋಕೇ ಹಿ ಕ್ಷೀಯತೇ |

ಕ್ಷೀಯತೇ ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಭೂದಾನಾಪ್ತಂ ನ ವೈ ಕ್ವಚಿತ್ || ೫೫ ||

ಯೋ ಮಾಘೇ ಸಿತಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ದದ್ಯಾದನ್ನಂ ದ್ವಿಜಾತಯೇ |

ತದನ್ನಂ ಕೋಟಿಗುಣಿತಂ ಭವತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೬ ||

ರಥಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ಭೂದಾನ ಮಾಡುವವನು ಕೋಟಿಕಲ್ಪಪರ್ಯಂತ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ಇರುವನು. ರಾಜಸೂಯ, ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಫಲವು ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರಥಸಪ್ತಮಿ ದಿನ ಮಾಡಿದ ಭೂದಾನದ ಫಲವೂ ಎಂದಿಗೂ ಕ್ಷೀಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಫಲದಾಯಕ, ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಯೋಽತಸೀಪುಷ್ಪಮಾಲ್ಯೇನ ಸಪ್ತಮ್ಯಾನ್ವರ್ಚಯೇದ್ಧರಿಮ್ |

ಭಸ್ಮಸಾದ್ಯಾಂತಿ ಪಾಪಾನಿ ಇಂಧನಾನೀವ ವಹ್ನಿನಾ || ೫೭ ||

ರಥಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅತಸೀಪುಷ್ಪ (ಜವೇಗೋಧಿಯ ಹೂ) ಮಾಲೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅವನ ಪಾಪಗಳು ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸೌದೆಗಳು ಭಸ್ಮವಾಗುವಂತೆ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ಚತಸ್ತ್ರಸ್ತಿಥಯೋ ಯೋಗ್ಯಾ ದುರ್ಲಭಾಸ್ತ್ವಕೃತಾತ್ಮನಾಮ್ |

ದಶಮಾ ದ್ವಾದಶೀ ಪೂರ್ವಾ ತಥಾ ಶುದ್ಧಾ ತ್ರಯೋದಶೀ || ೫೮ ||

ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ದಶಮಾ, ದ್ವಾದಶೀ, ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶೀ ಮತ್ತು ಪೌರ್ಣಮಿಗಳು ಬಹಳ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮತ್ತು ದುರ್ಲಭ.

ಭುಕ್ತ್ವಾ ದ್ವಿವಾರಂ ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಸ ಭವೇದ್ವಾಯಸೋ ಧ್ರುವಮ್ |

ಅಹುತ್ವಾ ಚಾಪ್ಯಹುತ್ವಾ ಚ ಯಸ್ಯ ಗಚ್ಛತಿ ಸಪ್ತಮಿ || ೫೯ ||

ಸ ತು ಚಾಂಡಾಲತಾನೇತಿ ಸಪ್ತಜನ್ಮಸು ನಿಶ್ಚಿತಮ್ |

ಅಸ್ನಾತ್ವಾ ಚಾಪ್ಯದತ್ವಾ ಚ ಮಾಘಶ್ಚಾಯಂ ಗತೋ ಯದಿ || ೬೦ ||

ಪಾಪಂ ನ ನಶ್ಯತೇ ಭೂಪ ಕಲ್ಪಕೋಟಿತತ್ಪರಮಿ |

ರಥಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಎರಡು ಸಲ ಭೋಜನ ಮಾಡುವ ಪುರುಷನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಾಗೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಪ್ತಮಿ ದಿವಸ ಯಾರು ಹವನ, ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದೇ ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಮುಂದಿನ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಂಡಾಲನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ; ಇದು ನಿಶ್ಚಯ. ಯಾರು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡದೇ ಮಾಘಮಾಸವನ್ನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನ ಪಾಪಗಳು ನೂರು ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪಗಳವರೆಗೂ ನಾಶ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾಘೇ ತು ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಗುಪ್ತದಾನಂ ಕರೋತಿ ಯಃ || ೬೧ ||

ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ವಯಂ ದಾತುಂ ಜಾಗರೂಕೋ ಭವತ್ಯಲಮ್ |

ಏಷ್ಯನ್ಯಾ ಬಹವಃ ಪುತ್ರಾ ಯದ್ಯೇಕೋಽಪಿ ಗಯಾಂ ನೃಜೀತ್ || ೬೨ ||

ಮಾಘೇ ತು ರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಅನ್ನಂ ದದ್ಯಾತ್ ದ್ವಿಜಾತಯೇ |

ವಾಂಛಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಪಿತರ ಏಕೋ ವ್ಯಾಸ್ಮತ್ಕುಲೇ ತ್ವಿತಿ || ೬೩ ||

ರಥಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಯಾರು ಗುಪ್ತದಾನವನ್ನು ನೀಡುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಕೊಡಲು ವಿಷ್ಣುವು ಜಾಗೃತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಬಹಳ ಜನ ಪುತ್ರರಿದ್ದರೂ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಗಯಾ ಷ್ಟೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ರಥಸಪ್ತಮಿ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂತಹ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹುಟ್ಟಲಿ ಎಂದು ಪಿತೃಗಳು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ

ಆರನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೭

ಬ್ರಹ್ಮವಾಚ—

ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಯಾಗೇ ತು ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಮನೀಷಿಣಃ |
ತುಲಾಸ್ನಾನಂ ತು ಕಾವೇರ್ಯಾಂ ಪ್ರಶಸ್ತಮಿತಿ ಮೇ ಮತಿಃ || ೧ ||
ಮೇಷಸ್ನಾನಂ ತು ರೇವಾಯಾಂ ತುಂಗಾಯಾಂ ಕರ್ಕಟೇ ತಥಾ |
ಸ್ನಾನಾನ್ಯೇತಾನಿ ತಸ್ತಾನಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನೇಷು ನಾರದ || ೨ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ನಾರದನೇ, ಪ್ರಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಘಸ್ನಾನವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ತುಲಾಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನದಿ ಸ್ನಾನವು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಮೇಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ರೇವಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಕರ್ಕಟಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ತುಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠ.

ನದ್ಯಃ ಸಮುದ್ರಗಾಃ ಸರ್ವಾಸ್ತಾಸು ಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ |
ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ಯುಜ್ಞಫಲದಾ ಯಾಃ ಕಶ್ಚಿದಸಮುದ್ರಗಾಃ || ೩ ||

ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಬೀಳುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೇ. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬೀಳದೇ ಇರುವ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಯುಜ್ಞಫಲವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ

ಸ್ನಾನೇ ಫಲಂ ಪ್ರಯಜ್ಞಂತಿ ಫಲದಾ ಚ ಸರಸ್ವತೀ |
ವಸಂತಯಾಗಫಲದಾ ಕಾಲಿಂದೀ ಗೋಷವಕ್ರದಾ || ೪ ||

ಜಾಹ್ನವೀ ವತ್ಸರಾಖ್ಯಸ್ಯ ಯುಜ್ಞಸ್ಯ ಫಲದಾ ಸ್ಪೃತಾ |
ಪದ್ಮಾಕರಂ ರಥಕ್ರಾಂತಸವನಸ್ಯ ಫಲಪ್ರದಮ್ || ೫ ||

ತಥಾ ಸಂಕ್ರಾಂತಫಲದಂ ದೇವಖಾತಂ ಮುನೀಶ್ವರ |
ಸೌತ್ರಾಮನ್ಯಾಶ್ಚ ಫಲದಂ ತಟಾಕಂ ಪಲ್ಲವಂ ತಥಾ || ೬ ||

ಬಹಿರ್ವಾಪ್ತೋಪ್ಯವಭ್ಯಥಫಲದಾಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ |
ತತ್ರತ್ ಸ್ಥಾನೇ ಫಲಯುತಂ ಮಾಘೇ ಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್ || ೭ ||

ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ಸ್ನಾನವು 'ವಸಂತಯಾಗ'ದ ಫಲವನ್ನೂ, ಯಮುನೆಯು 'ಗೋಮೇಧ' ಯುಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನೂ, ಗಂಗಾನದಿಯು 'ವತ್ಸರಾ' ಎಂಬ ಯುಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರಗಳ ಸ್ನಾನವು 'ರಥಕ್ರಾಂತ' ಯುಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನೂ,

ಸಮುದ್ರವು ಸಂಕ್ರಮಣದ ಫಲವನ್ನೂ ಕೆರೆಗಳು, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಪುಷ್ಕರಣಿಗಳೂ 'ಸೌತ್ರಾಮಣಿ' ಎಂಬ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನೂ, ಊರ ಹೊರಗಿನ ಇಳಿಯುವ ಭಾವಿ ಸ್ನಾನವು ಯಜ್ಞದ ಅವಶ್ಯತದ ಫಲವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ಜಲಾಶಯಗಳು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಅಧಿಕ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಮಾಘೇ ಸಪ್ತನದೀಸಂಗೇ ಸ್ನಾನಂ ಯಃ ಕುರುತೇ ನರಃ |

ರಾಜಸೂಯಾಶ್ವಮೇಧಾನಾಂ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಮ್ || ೮ ||

ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ ಸಪ್ತಗಂಗಾಸು ಯಥಾಪ್ರಾಪ್ತಾಸು ಮಾನವಃ |

ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ತೇಷಾಂ ಪುಣ್ಯಮನಂತಕಮ್ || ೯ ||

ಜಾಹ್ನವೀ ವೃದ್ಧಗಂಗಾ ಚ ಕಾಲಿಂದೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ |

ಕಾವೇರೀ ನರ್ಮದಾ ವೇಣೀ ಸಪ್ತಗಂಗಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ || ೧೦ ||

ಯಾರು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ 'ಸಪ್ತನದೀ ಸಂಗ' ದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವನೋ ಅವನು ರಾಜಸೂಯ-ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಸಂಶಯ ವಿಲ್ಲ. ನಾರದನೇ ! ಸಪ್ತಗಂಗಾ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ಪುಣ್ಯವು ಅನಂತ. ಗಂಗಾ, ಗೋದಾವರೀ, ಯಮುನಾ, ಸರಸ್ವತೀ, ಕಾವೇರೀ, ನರ್ಮದಾ, ವೇಣೀ—ಈ ನದಿಗಳು ಸಪ್ತಗಂಗಾನದಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಸಕೃತ್ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಗೋಮುತ್ಯಾಂ ಕೃಷ್ಣಸಂನಿಧೌ |

ಸಾಯುಜ್ಯ ಪದವೀಂ ಯಾತಿ ದುರಾತ್ಮಾಪಿ ಕೃತಾತ್ಮನಾಮ್ || ೧೧ ||

ಯೋ ಮಾಘೇ ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ ಗೋಮುತೀಂ ಸಂಸ್ಕರೇದ್ಯದಿ |

ಸ ಗೋಮುತೀಫಲಂ ಸದ್ಯಃ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಕಿಮು ಸೇವಯಾ || ೧೨ ||

ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಂ ವಸೇದ್ಯಸ್ತು ಗೋಮುತ್ಯಾಂ ಕೃಷ್ಣಸಂನಿಧೌ |

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ ಯೋಗೀ ಭವತಿ ಧ್ರುವಮ್ || ೧೩ ||

ಯಾರು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಗೋಮುತೀನದಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾರಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಪಾಪಿಷ್ಠರಾದರೂ ಸಹ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಿ ಸಾಯುಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಗೋಮುತೀ ನದಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಷ್ಟೇ ಫಲ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಫಲ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹೇಳಬೇಕೆ? ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಗೋಮುತೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ವಾಸಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಯೋಗಿ ಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಕಾವೇರ್ಯಾಂ ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಮಕರಸ್ಥೇ ದಿವಾಕರೇ |
 ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾಪಕೋಟಿಭಿಃ || ೧೪ ||
 ಕಾವೇರೀಸಲಿಲೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |
 ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಸಹಸ್ರೈರ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || ೧೫ ||
 ಮಾಘೇ ಪುಷ್ಕರಮಾಸಾದ್ಯ ಯಃ ಸ್ನಾನಂ ಕರ್ತುಮಿಚ್ಛತಿ |
 ತಾವತಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಪಾಪೈಃ ಕಿಮು ಸ್ನಾನೇ ಮುನೀಶ್ವರ || ೧೬ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕಾವೇರಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿವಸ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ದೋಷವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಪುಷ್ಕರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತವೆ ; ಇನ್ನು ಸ್ನಾನವನ್ನೇ ಮಾಡಿದರೆ ಹೇಳುವುದೇನು !

ಪ್ರಭಾಸೇ ಸ್ನಾನಮಾತ್ರೇಣ ಮಾಘೇ ಮಕರಗೇ ರವೌ |
 ಸ ವಿಶ್ವಜಿದ್ಯುಷ್ಠಫಲಂ ದಿನಮಾತ್ರೇಣ ಗಚ್ಯತಿ || ೧೭ ||
 ಮಾಘೇ ತ್ವಿಂದುಕ್ಷಯೇ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಗೋಕರ್ಣೇ ಸಾಗರೇ ತು ಯಃ |
 ಸ್ನಾನಂ ಶತಕ್ರತುಫಲಂ ಸರ್ವಕರ್ಮವಿಮೋಚನಮ್ || ೧೮ ||
 ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ತು ಯಃ ಕುರ್ಯಾತ್ಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಭಾನುವಾಸರೇ |
 ಸಂಪೂಜ್ಯ ಮಾಧವಂ ದೇವಂ ಕುಷ್ಠರೋಗಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೧೯ ||
 ಯೋ ಭಾನುರಥಸಪ್ತಮ್ಯಾಂ ಪುಷ್ಕರೇ ಮಕರೇ ರವೌ |
 ಸ್ನಾತ್ವಾ ಸಂತಪ್ಯ ಚ ಪಿತೃನ್ ಮುಚ್ಯತೇ ಪೈತ್ಯಕಾದೃಣಾತ್ || ೨೦ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಪ್ರಭಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ 'ವಿಶ್ವಜಿತ' ಎಂಬ ಯಜ್ಞದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘ ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ದಿನ ಗೋಕರ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸಕಲ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದಲ್ಲದೇ ಒಂದು ನೂರು ಯಜ್ಞದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಭಾನುವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಕುಷ್ಠರೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಯಾರು ಭಾನುವಾರ ಯುಕ್ತವಾದ ರಥಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿರುವಾಗ ಪುಷ್ಕರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ, ಮತ್ತು ಪಿತೃಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ತರ್ಪಣ ಕೊಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಪಿತೃಮುಣದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ನಾತ್ವಾಂಗಾರಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಸರೋವರೇ |
ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾಂ ದತ್ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಚ ಋಣತ್ರಯಾತ್ || ೨೦ ||
ಮಾಘೇ ಮಾಧವಮುಚ್ಯರ್ಚ್ಯ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಘೇ ಸರೋವರೇ |
ಸವತ್ಸಾಂ ಗಾಂ ತಥಾ ದತ್ವಾ ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಭವೇತ್ || ೨೧ ||
ಯೇ ವಾಭ್ರಸರಸಿ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಘೇ ಭೌಮಾಷ್ಟಮಾದಿನೇ |
ನ ಭೂಮೌ ಜಾಯತೇ ಕ್ವಾಪಿ ವಿಭ್ರಮಸ್ಯ ಪ್ರಮಾದತಃ || ೨೨ ||

ಮಾಘಮಾಸ ಚತುರ್ದಶೀ ಮಂಗಳವಾರದಲ್ಲಿ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ
ಶಾಲಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಋಣಗಳಿಂದಲೂ (ದೇವ
ಋಣ, ಋಷಿ ಋಣ, ಪಿತೃ ಋಣ) ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ
ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಕರುಸಹಿತವಾದ ಗೋವನ್ನು
ದಾನ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಹಸ್ರ ಗೋದಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಮಾಘಮಾಸ
ಅಷ್ಟಮಿ ಮಂಗಳವಾರದಲ್ಲಿ ಅಭ್ರಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಮಾದ
ದಿಂದಲೂ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾಘಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ಪರ್ವತೇ ಶ್ವೇತನಾಯಕೇ |
ಸ್ನಾತ್ವಾ ಚ ಶ್ವೇತಸರಸಿ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪೇ ವಸತ್ಯಸೌ || ೨೪ ||
ಮಾಘೇ ಹಸ್ತಿಗಿರೌ ಯಸ್ತು ಸ್ನಾತ್ವಾನಂತಸರೋವರೇ |
ದತ್ವಾ ಚ ಶೇಷಪ್ರತೀಮಾಂ ಶ್ವಿತ್ರರೋಗಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೨೫ ||
ಮೂಕಾಂಬಿಕೇ ಗಿರೌ ಯತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಕಾಮಸರೋವರೇ |
ಬಾಲದುರ್ಗಾಂ ತಥಾ ಪೂಜ್ಯ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೨೬ ||

ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತನಾಯಕ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತ ಸರೋವರ
ದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವವನು ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ (ವೈಕುಂಠದ ಒಂದು ಭಾಗ) ದಲ್ಲಿ ವಾಸ
ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಅಯೋಧ್ಯಾ, ಮಥುರಾ, ಕಾಶೀ, ಕಂಚೀ,
ಅವಂತಿ, ಪೂರಿ, ದ್ವಾರಾವತಿ—ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ
ಅನಂತ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶೇಷದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟರೆ
ಅವರು ತೊನ್ನು ರೋಗದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಮೂಕಾಂಬಿಕೆ ದುರ್ಗ
ದಲ್ಲಿ ಕಾಮ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬಾಲದುರ್ಗಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಕಲ
ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೂ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತವೆ.

ಮಾಘೇ ಮಘಾಸಹಾಯೇ ತು ಸ್ನಾತ್ವಾ ದುಗ್ಧನದೀಜಲೇ |
ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಶಾಯಿನಂ ಪೂಜ್ಯ ತೇನ ಸಾಯುಜ್ಯವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೨೭ ||

ಮಾಘೇ ಪೈಠೀನಸೀಕ್ಷೇತ್ರೇ ಗೋದಾಯಾಂ ಸ್ನಾನಕೃನ್ನರಃ |

ಪಿಪ್ಪಲೇಶಪ್ರಸಾದೇನ ಸುಜ್ಞಾನೀ ಜಾಯತೇ ಭುನಿ || ೨೮ ||

ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರೇ ತಥಾ ರೌದ್ರೇ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಗೋದಾನದೀತಟೇ |

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರಂ ಲಿಂಗಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೨೯ ||

ರಾಕಾಯಾಂ ಮಾಘಮಾಸೇ ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣೇ ಸಾಗರೇ ದ್ವಿಜ |

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಶ್ವೇತವರಾಹಂ ತು ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೩೦ ||

ಮಾಘ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಮಾಘಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿ ಮೆಯಲ್ಲಿ ದುಗ್ಧ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪ್ರೇರಾಬ್ಧಿಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದ ರಿಂದ ಸಾಯುಜ್ಯ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಪೈಠೀನಸೀ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವವನು ಪಿಪ್ಪಲೇಶನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಒಕ್ಕೆಯ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ರೌದ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರೆಯುವುದು. ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿ ಮೆಯಂದು ಕೃಷ್ಣ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ವೇತವರಾಹ ದೇವರನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುವುದು.

ಸ್ನಾನಾಶಕ್ತೋ ಮಾಘಮಾಸಿ ಪರಿಧಾಯ ಚ ವಾಸಸೀ |

ಪ್ರಯಾಗಸ್ಮರಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಮಾಘಸ್ನಾನಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೩೧ ||

ಪ್ರಯಾಗದರ್ಶನಾನ್ತು ಕ್ಷಿರ್ಣ ಜಾನೇ ಸ್ನಾನಜಂ ಫಲಮ್ |

ತತ್ರಾಪಿ ಮಾಘಮಾಸಶ್ಚೇತ್ ಕೋ ವಾ ವರ್ಣಯಿತುಂ ಹ್ಮನುಃ || ೩೨ ||

ಪ್ರಯಾಗೇ ಮಾಧವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮಾಘೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪಿತೃನಫ |

ಉದ್ವಿಶ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ಚ ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವೇನ್ನರಃ || ೩೩ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಅಶಕ್ತನಾದವನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು ಪ್ರಯಾಗಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಫಲ ವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಪ್ರಯಾಗದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸು ವುದು; ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಎಷ್ಟು ಫಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯೆ; ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆಗ ಮಾಘಮಾಸವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಯಾರು ತಾನೇ ಸಮರ್ಥರು! ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಾಧವನ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವನು.

ವೃತೀಸಾತೇ ರಮೌ ಮಾಘೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ಭೋಜಯೇದ್ಯದಿ |

ಸಾಯಸಂ ಘೃತಯುಕ್ತೇನ ವಂಧ್ಯಾ ಪುತ್ರತ್ವಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೩೪ ||

ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಭಾನುವಾರ ವೃತ್ತಿಪಾತವಿರುವಾಗ ತುಪ್ಪ-ಪಾಯಸದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ಬಂಜೆಯು ಮಗನನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

ಮಾಘಮಾಸೇ ಭಾನುವಾರೇ ರವಿಗ್ರಹಶತಾಧಿಕೇ |

ಮಾಘೇ ಮಕರಗೇ ಭಾಸೌ ಭಾನುವಾರೋ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ || ೩೫ ||

ಮಾಘಮಾಸ ಭಾನುವಾರ ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣವು ಬಂದರೆ ಅಂತಹ ಪರ್ವ ಕಾಲವು ನೂರು ಗ್ರಹಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ.

ಭಾನೌ ಸೂರ್ಯಗತಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಪೂಜ್ಯ ಕಾಮಾನವಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ರವಿವಾರೇ ಕೃತಸ್ನಾನಂ ರಾತ್ರೌ ಭೋಜನವರ್ಜಿತಮ್ || ೩೬ ||

ಪಾಯಸಂ ಭೋಜನಂ ದತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ವ್ಯಪೋಹತಿ |

ಯಃ ಶುಕ್ರವಾರೇ ಚಾಷ್ಟಮ್ಯಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಧವಪೂಜನಮ್ || ೩೭ ||

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಕುಸುಮೈಃ ಕೃತ್ವಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ಥೈರ್ಯಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ಯೋ ಮಾಘೇ ಕುಜಪಂಚಮ್ಯಾಂ ಮಾಧವಂ ಮಾಲತೀಸ್ರಜಾ || ೩೮ ||

ಸಂಪೂಜ್ಯಾ ಧಕದಾನಾನಿ ಕೃತ್ವಾ ಮೃತ್ಯುಂ ಜಯೇನ್ನರಃ |

ಅತ್ರೈವೋದಾಹರಂತೀನುಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಮ್ || ೩೯ ||

ಭಾನುವಾರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಸಂಕ್ರಮಣವಿರುವಾಗ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ; ಭಾನುವಾರ ಮಾಘ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಭೋಜನ ಮಾಡದೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಪಾಯಸ ಸಹಿತ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವನು ಶುಕ್ರವಾರ ಅಷ್ಟಮಿಯಂದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ನಿರಂತರವಾಗಿರುವ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಯಾವನು ಮಂಗಳವಾರ ಸಹಿತವಾದ ಪಂಚಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಮಾಧವನನ್ನು ಮಾಲತೀ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ ಗೋಪೀಚಂದನ, ಬೇಳೆಗಳು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಅಸಮೃದ್ಧಿ ವಿನಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪುರಾತನ ಕಥೆಯೊಂದಿದೆ.

ಕಾಲಮೃತ್ಯುಹರಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಮಹಾಪಾತಕನಾಶನಮ್ |

ಪುರಾ ಸೌವೀರದೇಶೇಶೋ ನಾಮ್ನಾ ವಸುಮತಿರ್ಬಲೀ || ೪೦ ||

ತಸ್ಯಾಸೀತ್ತನಯೋ ನಾನು ವಿಚಿತ್ರರಥ ಇತ್ಯಥ |

ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾಸು ನಿಪುಣಃ ಕ್ರುದ್ಧಸೇನಾಬಲಾನ್ವಿತಃ || ೪೧ ||

ಬಾಲಾರುಣಸಮಪ್ರಖ್ಯೋ ದ್ವಿತೀಯ ಇವ ಭಾಸ್ಕರಃ |

ತಪ್ತಿತೌ ತು ದಿತೋ ಜಿತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ವಿಶ್ವಜಿತಂ ಮುಖಮ್ || ೪೨ ||

ಯಮದೇವರಿಂದ ಬರುವ ಆಕಾಲವೃತ್ತವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ, ಶುಭಕರವಾದ, ಸಕಲ ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ಕಥೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಸುಮತಿ ಎಂಬ ಬಲಾಢ್ಯನು ಸೌವೀರ ದೇಶಕ್ಕೆ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಪುಣನಾದ, ಒಳ್ಳೆಯ ಸೈನ್ಯಬಲದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಚಿತ್ರರಥನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಆಗತಾನೆ ಉದಯನಾದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಎರಡನೇ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಈ ವಿಚಿತ್ರರಥನ ತಂದೆಯಾದ ವಸುಮತಿಯು ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೂ ಗೆದ್ದು 'ವಿಶ್ವಜಿತು' ಎಂಬ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿದನು.

ಸರ್ವಸ್ವದಕ್ಷಿಣಾಂ ದತ್ತಾ ಸೋಽಭೂತ್ ಪೂರ್ಣಮನೋರಥಃ |

ಏತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಕಾಲೇ ತು ಮುನಿರ್ಗೃತ್ಸಮದಾಹ್ವಯಃ || ೪೩ ||

ಆಜಗಾಮ ಸ ಭಿಕ್ಷಾಯೈ ಯಜ್ಞಸ್ವಾಧ್ವರದೀಕ್ಷಿತಃ |

ಮುನಿಂಚಿ ಸುಮತಿರ್ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾಯಾರ್ಘ್ಯಪಾದಕೈಃ || ೪೪ ||

ಪಪ್ರಚ್ಛ ಕುಶಲಂ ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಸ್ತಿ ತೇ ತಪಸೋ ಮುನೇ |

ಅದ್ಯ ಮೇ ಸಫಲಂ ಜನ್ಮ ಸಾವಿತಂ ಸಕಲಂ ಕುಲಮ್ || ೪೫ ||

ಯಜ್ಞ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ರಾಜನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದನು. ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೃತ್ಸಮದರೆಂಬ ಮುನಿಗಳು ಭಿಕ್ಷೆಗೋಸ್ಕರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಸುಮತಿಯು (ವಸುಮತಿಯು) ಎದ್ದು, ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಅವರ ಕುಶಲದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು. ಈ ದಿನ ತಮ್ಮ ಆಗಮನದಿಂದ ನನ್ನ ಜನ್ಮ ಸಫಲವಾಯಿತು ; ನನ್ನ ಕುಲವು ಪವಿತ್ರವಾಯಿತು.

ಯತ್ರವಾಂಘ್ರಿಯುಗಾಂಭೋಜೇ ದೈವಾದೃಷ್ಟಿಪಥಂ ಗತೇ |

ಅದ್ಯ ಮೇ ಪಿತರಸ್ತುಷ್ಟಾ ಸುಕೃತಂ ಫಲಿತಂ ಮಮ || ೪೬ ||

ಭವದಾಗಮನಂ ಮಹ್ಯಮುಪಶಿಕ್ಷಾನ್ಮಗೃಹ್ಯತಾಮ್ |

ಇತಿ ತಸ್ಯ ವಚಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರಾಹಿಣೋದಾಶ್ರಮಾಯ ಚ || ೪೭ ||

ದೈವಯೋಗದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಪಾದಪದ್ಮಗಳು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದವು. ಈ ದಿನ ನನ್ನ ಪಿತೃಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪುಣ್ಯ ಫಲಕಾರಿಯಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅರಸನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುನಿಗಳು ಅರಸನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಮುನೀಂದ್ರಂ ಭೋಜಯಾಮಾಸ ಶಾಂತಂ ಗೃತ್ವಮದಂ ಮುದಾ |

ಭುಕ್ತೋಪವಿಷ್ಟೇ ತುಷ್ಟೇ ಚ ಪುನಃ ಸಪ್ರಚ್ಛ ತಂ ಮುನಿಮ್ || ೪೮ ||

ರಾಜನು ಶಾಂತರಾದ ಗೃತ್ವಮದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದನು.

ಭೋಜನದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾದ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು :

ಸುತಸ್ನೇಹಾಜ್ಞಾತಕಂ ತು ಪೃಷ್ಠಾನ್ಯಯುಷ್ಯಸ್ಯ ಕಾಂಕ್ಷಯಾ |

ಇತಿ ಪೃಷ್ಠಸ್ತದಾ ರಾಜ್ಞಾ ಕಿಂಚಿತ್ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ಜಗಾದ ಹ || ೪೯ ||

ಮಗನಮೇಲಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದಲೂ, ಅವನ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ ಮಗನ ಜಾತಕದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಋಷಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿ ಹೇಳಿದರು :

ಅಯಂ ಪುತ್ರಃ ಪುರಾಕಾಲೇ ಸುಶರ್ಮಾ ನಾನು ವೈ ದ್ವಿಜಃ |

ಸುಸಮಂತಾತ್ಮಜಃ ಸ್ರಾಜ್ಞಃ ಸ್ತ್ರೀಜಿತಃ ಸ್ತ್ರೀವಶೈರ್ಜಿತಃ || ೫೦ ||

ರಾಜನೇ, ಈಗ ನಿನ್ನ ಮಗನಾಗಿರುವ ವಿಚಿತ್ರರಥನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ 'ಸುಶರ್ಮಾ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದನು ; ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಗೆದ್ದವನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಸುಸಮಂತ.

ಪಿತಾ ಸನ್ಯಸ್ಯಮಾನಸ್ತು ಭಾರ್ಯಾಂ ಪುತ್ರೇ ನಿಧಾಯ ಚ |

ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀಂ ನದೀಂ ಸ್ರಾಪ್ಯ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಮುಪೇಯಿವಾನ್ || ೫೧ ||

ಸುಸಮಂತನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಮಗನ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಾನು ತಾಮ್ರಪರ್ಣೀ ನದೀತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದನು. *ಶ್ರೀಶ್ವೇದ್ರಾ*

ತತಃ ಸ್ವಭಾರ್ಯಾವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಾತುಃ ಕರೋತಿ ಚ |

ವಿರೋಧಂ ತರ್ಜನಾದ್ಯೈಶ್ಚ ಕೃತ್ವಾ ನಿಂದತಿ ದುಃಖಿತಾಮ್ || ೫೨ ||

ನೈವ ಸೃಚ್ಛತಿ ಚಾಹಾರಂ ದುಃಖಾನ್ಮುತಿನುವಾಪ ಸಾ |

ದೋಷಾತ್ ಷಷ್ಟಿಸಮಾವಿಷ್ಟೋ ಹೃಲ್ವಾಯುಷ್ಯಮವಾಪ ಚ || ೫೩ ||

ಸುಶರ್ಮನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮಾತುಕೇಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ವಿರೋಧ ಮಾಡಿ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಸಾಕಾಗಿ ಅವನ ತಾಯಿಯು ಮೃತಳಾದಳು. ಈ ದೋಷದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಸುಶರ್ಮನ ಆಯಸ್ಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ ಮಾತ್ರ ಬದುಕಿದ್ದನು.

ಚತ್ವಾರಿಂಶತ್ಸಮಾಯುಷ್ಯಮಾವಿಶಿಷ್ಟಮುಭೂತ್ತದಾ |

ತಥಾ ಪಿ ಮಾತುರ್ದ್ರೋಹೇಣ ಮೃತೋಽಸಾವಪನ್ಮತ್ಯುನಾ || ೫೪ ||

ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಆಯಸ್ಸು ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ತಾಯಿಗೆ ಮಾಡಿದ ದ್ರೋಹದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಪಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈಡಾದನು.

ಇದಾನೀಂ ತ್ವತ್ಪುತೋ ಭೂತ್ವಾ ನೀತಮಾಯುಷ್ಯಶೇಷಿತಮ್ |

ಇತೋ ಯಾಮತ್ರಯಾದೂರ್ಧ್ವಂ ಮರಿಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೫ ||

ಈಗ ಅವನು ನಿನ್ನ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಉಳಿದ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನು ಮೂರು ಯಾಮ ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದೇ ಮರಣಹೊಂದುವನು.

ಇತಿ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ನೃಪಃ ಶೋಕಪರಾಯಣಃ |

ಪಾದೌ ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷೇರ್ಬಹುಧಾ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ದುಃಖಿತಃ || ೫೬ ||

ಯಯಾಚೇ ಸ್ವಸುತಸ್ಯಾಯುರಭಿವರ್ಧಯಿತುಂ ಪುನಃ |

ಇತಿ ಚಾಭ್ಯರ್ಥಿತೋ ರಾಜ್ಞಾ ಮುನಿಶ್ಚಿಂತಾಪರಾಯಣಃ || ೫೭ ||

ಋಷಿಗಳ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜನು ಅತಿ ದುಃಖಿತನಾಗಿ ಅವರ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮಗನ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೃತ್ಸಮದ ಮುನಿಗಳು ಚಿಂತಿಸಿದರು.

ಸ್ತೃತ್ವಾ ಶಿವೋಕ್ತಂ ಪಾರ್ವತ್ಯೈ ತಂ ಜಗಾದ ಕೃಪಾಕರಃ |

ಶೃಣು ತತ್ತ್ವಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಶಿವೋಕ್ತಂ ಗಿರಿಜಾಕೃತೇ || ೫೮ ||

ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಗೆ ರುದ್ರದೇವರು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಋಷಿಗಳು ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು: ರುದ್ರದೇವರು ಗಿರಿಜಾದೇವಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು.

ಯೋ ಮಾಘೇ ಕುಜಪಂಚಮ್ಯಾಂ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಧವಪೂಜನಮ್ |

ಕೃತ್ವಾಧಕಾನಿ ಯೋ ದದ್ಯಾದ್ಗುಣಂ ಖಂಡಯುತಾನಿ ಚ || ೫೯ ||

ಬಲೀವದೋದ್ವಾಹಿತಾನಿ ಮೃತ್ಯುಂ ಜಯತಿ ನಿಶ್ಚಯಮ್ |

ರಾಜನ್ ಭೋ ತವ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಯದಿ ಕಲ್ಯಾಣಮಿಚ್ಛಸಿ || ೬೦ ||

ಏತದ್ಧಾನಂ ತದಾ ದೇಹಿ ಮೃತ್ಯುಂ ಜಿತ್ವಾಯುರೇಷ್ಯತಿ |

ಮಾಘೇ ತು ಕುಜಪಂಚಮ್ಯಾಂ ಸುತಂ ಸ್ನಾಪ್ಯ ನದೀತಲೇ || ೬೧ ||

ದಾನಂ ದಾಪಯ ಶೀಘ್ರಂ ತ್ವಂ ಮಾ ನಿಲಂಚಿತುಮರ್ಹಸಿ |

ಯಾವನು ಮಂಗಳವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾಘಮಾಸದ ಪಂಚಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರ್ಚಿಸಿ, ವೃಷಭಸಹಿತವಾದ ಬೆಲ್ಲ, ತೋಗರಿಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಾನೋ ಅವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಅಪಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನೇ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಗನ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವುದಾದರೆ ಈ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡು ; ನಿನ್ನ ಮಗನು ಅಪಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ದೀರ್ಘಾಯು ವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವಾರದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಪಂಚಮಿಯಲ್ಲಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಗನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಈ ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ ; ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡು. ತಡಮಾಡಬೇಡ.

ಇತಿ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ರಾಜಾ ಚರ್ಮಣ್ಣತೀಜಲೇ || ೬೨ ||

ಸ್ನಾಪಯಿತ್ವಾ ವಿಧಾನೇನ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಚ ಮಾಧವಮ್ |

ಅಥ್ರಾಕ್ಯೋ ಗುಡಯುಕ್ತಾಶ್ಚ ವೃಷಭೋದ್ವಾಹಿತಾಸ್ತುತಾಃ || ೬೩ ||

ದಾಪಯಾಮಾಸ ನಿಪ್ರಾಯ ತೇನ ಮೃತ್ಯುರ್ವಿನಾಶಿತಃ |

ಷಟ್‌ಷಷ್ಟಿವರ್ಷಮಾಯುಷ್ಯಂ ವವೃಧೇ ಸ್ನಾನದಾನತಃ || ೬೪ ||

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜನು ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಚರ್ಮಣ್ಣತೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ವೃಷಭ ಸಹಿತವಾದ ಬೆಲ್ಲ, ತೋಗರಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಮಗನ ಅಪಮೃತ್ಯು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಅರವತ್ತಾರು ವರ್ಷ ಆಯುಸ್ಸು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು.

ತತೋ ಗೃತ್ಸಮದಃ ಸ್ರಾಗಾತ್ ಸಂಯಮಾನಃ ಸ್ವಮಾಶ್ರಮಮ್ |

ತಸ್ಮಾದ್ವೈ ಕುಜಪಂಚಮ್ಯಾಂ ಮಾಘೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಗುಡಾನ್ವಿತಮ್ || ೬೫ ||

ಅಥಕಂ ವೃಷಭಕ್ಷಿಪ್ತಂ ದಾತವ್ಯಂ ಹಿತಮಿಚ್ಛತಾ |

ನಿಷ್ಕಾಮಂ ವಾ ಸಕಾಮಂ ವಾ ಮಾಘಂ ನಿರ್ವೃತ್ಯ ಮಾನವಃ || ೬೬ ||

ಮಾಸಾತ್ ಪರಾತ್ ಕೋಟಿಪುಣ್ಯಂ ಫಲಶ್ವೇವ ನ ಸಂಶಯಃ |

ಅನಶ್ಚಂ ಕಾಮುಕಾಃ ಕೃತ್ವಾ ಕಾಮಂ ವ್ರತಮನುಶ್ರಮಮ್ || ೬೭ ||

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ || ೬೮ ||

ನಂತರ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಗೃತ್ಸಮದ ಋಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ನಾರದನೇ, ಮಂಗಳವಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಾಘಮಾಸದ ಪಂಚಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಬೆಲ್ಲ, ತೋಗರಿ, ವೃಷಭಗಳನ್ನು ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವವರು

ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ದಾನವು ನಿಷ್ಕಾಮ ಅಥವಾ ಸಕಾಮವಾಗಿರಬಹುದು. ಬೇರೆ ಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಐಹಿಕ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವರು ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಸಕಲ ಫಲಗಳನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
ಏಳನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಭೂಯೋ ಮಾಘಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಾಪನಾಶನಮ್ |

ಅನುಷ್ಠಾನವತಾಂ ನೈಷಾಂ ಕರ್ಮಗ್ರಂಥಿನೋಚನಮ್ || ೧ ||

ಜನ್ಮಪ್ರಭೃತಿ ಯೋ ಮರ್ತ್ಯೋ ದುರಾಚಾರೀ ನಿರಾಶ್ರಯಃ |

ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಹೀನೋಪಿ ಮಾಘಸ್ತಾನಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೨ ||

ಅತ್ಯನೋದಾಹರಂತೀನುಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಮ್ |

ಶ್ರೂಯತಾನುವಧಾನೇನ ಶೃಣ್ವತಾಂ ಸಾಪನಾಶನಮ್ || ೩ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವ ಜನರ ಕರ್ಮರಾಶಿಯೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಾಗುವ ಮಾಘ ಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಯಾವನು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನದಿಂದ ದುರಾಚಾರಿಯೂ, ಆಶ್ರಯ ರಹಿತನೂ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನಾದರೂ ಸಹ ಮಾಘಸ್ತಾನದಿಂದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನವಾದ ಇತಿಹಾಸ ಒಂದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಅದನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದವರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಪುರಾ ಶತಬಲಿರ್ನಾಮ ಶೂದ್ರೋ ಧರ್ಮವಿವರ್ಜಿತಃ |

ಲೋಭಾತ್ ಕೃಷಿಪರಃ ಕ್ರೂರಸ್ತಥಾ ವಾರ್ಧುಷಿಕಃ ಶತಃ || ೪ ||

ತೇನಾರ್ಜಿತಂ ಧನಂ ಭೂರಿ ದಾನಮುಕ್ತವಿವರ್ಜಿತಮ್ |

ಜಾತೌ ತೌ ತನಯೌ ತಸ್ಯ ಸುಭದ್ರೋ ಭದ್ರಸಂಜ್ಞಕಃ || ೫ ||

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶತಬಲಿ ಎಂಬ ಶೂದ್ರನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಲೋಭದಿಂದ ಕೃಷಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಕ್ರೂರಿಯಾಗಿ ಮೂರ್ಖನಾಗಿ ಬಡ್ಡಿ ಹಣದಿಂದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದಾನ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗವಾಗದೇ ಇದ್ದ ಅವನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಸುಭದ್ರ, ಭದ್ರ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು.

ತತ್ತಿತಾ ತು ಮೃತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ನರಕಂ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ |

ತತೋ ಯುವಾನೌ ರೂಪಾಥ್ಯೌ ಮತ್ತೌ ಧರ್ಮಪರಾಜ್ಞುತೌ || ೬ ||

ವ್ಯವಾಯಕರ್ಮನಿರತೌ ಸದಾ ದ್ಯೂತಪರಾಯಣೌ |

ಸ್ವೈರಿಣೀಕಾಂಕ್ಷಿಣೌ ನಿತ್ಯಂ ಚರಂತೌ ಲೋಕಗರ್ಹಿತೌ || ೭ ||

ದಾನ ಕೊಡಬೇಕು. ದಾನವು ನಿಷ್ಕಾಮ ಅಥವಾ ಸಕಾಮವಾಗಿರಬಹುದು. ಬೇರೆ ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಯಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಐಹಿಕ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವರು ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಸಕಲ ಫಲಗಳನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
ಏಳನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಭೂಯೋ ನಾಘಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಸಾಪನಾಶನಮ್ |

ಅನುಷ್ಠಾನವತಾಂ ನೈಷಾಂ ಕರ್ಮಗ್ರಂಥಿನೋಚನಮ್ || ೧ ||

ಜನ್ಮಪ್ರಭೃತಿ ಯೋ ಮರ್ತ್ಯೋ ದುರಾಚಾರೀ ನಿರಾಶ್ರಯಃ |

ವರ್ಣಾಶ್ರಮವಿಹೀನೋಽಸಿ ನಾಘಸ್ಯಾನಾದ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ || ೨ ||

ಅತ್ಯವೋದಾಹರಂತೀಮುಮಿತಿಹಾಸಂ ಪುರಾತನಮ್ |

ಶ್ರೂಯತಾಮವಧಾನೇನ ಶೃಣ್ವತಾಂ ಸಾಪನಾಶನಮ್ || ೩ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವ ಜನರ ಕರ್ಮರಾಶಿಯೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಾಗುವ ನಾಘ ಮಾಸದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಯಾವನು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನದಿಂದ ದುರಾಚಾರಿಯೂ, ಆಶ್ರಯ ರಹಿತನೂ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನಾದರೂ ಸಹ ಮಾಘಸ್ಸಾನದಿಂದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನವಾದ ಇತಿಹಾಸ ಒಂದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಅದನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದವರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಪುರಾ ಶತಬಲಿರ್ನಾಮ ಶೂದ್ರೋ ಧರ್ಮವಿವರ್ಜಿತಃ |

ಲೋಭಾತ್ ಕೃಷಿಕರಃ ಕ್ರೂರಸ್ತಥಾ ವಾರ್ಧುಷಿಕಃ ಶರಃ || ೪ ||

ತೇನಾರ್ಜಿತಂ ಧನಂ ಭೂರಿ ದಾನಮುಕ್ತಿವಿವರ್ಜಿತಮ್ |

ಜಾತೌ ತೌ ತನಯೌ ತಸ್ಯ ಸುಭದ್ರೋ ಭದ್ರಸಂಜ್ಞಿಕಃ || ೫ ||

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶತಬಲಿ ಎಂಬ ಶೂದ್ರನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಲೋಭದಿಂದ ಕೃಷಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಕ್ರೂರಿಯಾಗಿ ಮೂರ್ಖನಾಗಿ ಬಡ್ಡಿ ಹಣದಿಂದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ದಾನ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗವಾಗದೇ ಇದ್ದ ಅವನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಸುಭದ್ರ, ಭದ್ರ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು.

ತಪ್ತಿಕಾ ತು ಮೃತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ನರಕಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೃತ |

ತತೋ ಯುವಾನೌ ರೂಪಾಢ್ಯೌ ಮತ್ತೌ ಧರ್ಮಪರಾಜ್ಞುಖೌ || ೬ ||

ನ್ಯವಾಯಕರ್ಮನಿರತೌ ಸದಾ ದ್ಯೂತಪರಾಯಣೌ |

ಸ್ವೈರಿಣೀಕಾಂಕ್ಷಿಣೌ ನಿತ್ಯಂ ಚರಂತೌ ಲೋಕಗರ್ಹಿತೌ || ೭ ||

ಅವರ ತಂದೆ ಶತಬಲಿ ಸತ್ತು ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಯುವಕರಾದ ಸುಭದ್ರ, ಭದ್ರರು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದು, ವ್ಯಭಿಚಾರ ಮತ್ತು ಜೂಜಿನ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾ, ಜನಗಳಿಂದ ನಿಂದಿತರಾಗಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ವ್ರಜಖೇಟಿಕಪಲ್ಲಿಷು ನಗರೀಪಟ್ಟಣಾದಿಷು |

ಪ್ರಾತೀಲೋಭ್ಯೇನ ಪಿತುನೌ ವರ್ಣಸಂಕರಕಾರಕೌ || ೮ ||

ಏನಂ ತು ಕಿಯತಾಕಾಲೇ ತದ್ಧನಂ ನಿಧನಂ ಗತೇ |

ಪಿತೃರ್ಜಿತಂ ತತಃ ಪಶ್ಚಾನ್ನಿಸ್ತೌ ಜಾತೌ ನರಾಧಮೌ || ೯ ||

ದನಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಜನರಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುವ ಜನರಿರುವ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಾ, ನಿಂದ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ, ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಕುಲಗಡಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಹೀಗಿರಲು ಅವರ ತಂದೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ಹಣವೆಲ್ಲ ಖರ್ಚಾಗಿ ಇವರು ದರಿದ್ರರಾದರು.

ಔಷಧೈರ್ಮಂತ್ರವಶ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಪರದಾರಾಭಿಕಾಂಕ್ಷಿಣೌ |

ಜೌರ್ಯಧರ್ಮೌ ವನಸ್ಥೌ ತೌ ಚಹ್ರತುರ್ಧನಸೇಚಯಮ್ || ೧೦ ||

ಔಷಧ, ಮಂತ್ರ, ವಶೀಕರಣವಿದ್ಯೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ಇವರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಹಣ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ತಾಭ್ಯಾಂ ಭೀತಾ ನರಾಃ ಕೇಠಿಪಿ ನ ಚರಂತಿ ಹಿ ಪದ್ಧತೌ |

ತತೋ ಮೃಗಾಯುಧರ್ಮೇಣ ಚೇರತುಃ ಪಿಶಿತಾಶನೌ || ೧೧ ||

ಇವರಿಂದ ಭಯಗೊಂಡ ಜನರು ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಭದ್ರ, ಭದ್ರರು ಬೇಟೆಯನ್ನಾಡಿ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ತದ್ವನೇಠಿಪಿ ಮೃಗಾ ನಾಸನ್ ತಾಭ್ಯಾಂ ಮೃತಿಮುಷಾಗತಾಃ |

ಸಂಪರ್ಕತ್ವಾಪಿನೋ ಭೂಮಾವನಾವೃಷ್ಟಿರ್ಬಭೂವ ಹ || ೧೨ ||

ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೃಗಗಳು ಸತ್ತು, ಉಳಿದ ಮೃಗಗಳು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೊರಟುಹೋದುವು. ಈ ಪಾಪಿಗಳ ಭೂಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಮಳೆಯೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು.

ದುರ್ಭಿಕ್ಷಂ ಅತುಲಂ ಜಾತಂ ಸ ದೇಶೋ ವಿಜನೋಽಭವತ್ |

ಬಭಕ್ಷತುಸ್ತತೋ ಗಾಶ್ಚ ಮಹಿಷಾದಿಪುರಃಸರಮ್ || ೧೩ ||

ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಜನರಿಲ್ಲದಂತೆ ಆಯಿತು. ಭದ್ರ, ಸುಭದ್ರರು ಹಸು, ಎಮ್ಮೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶುನೋ ವೃಕಾನ್ ಗರ್ದಭಾಂಶ್ಚ ವಿಡ್‌ವರಾಹಾಂಶ್ಚ ಕುಕ್ಕುಟಾನ್ |

ತದ್ದೇಶೇ ತೇಽಪಿ ನೋಲಭ್ಯಾಸ್ತತಸ್ತಾ ವಿಷಯಾಂತರಮ್ || ೧೪ ||

ಜಗ್ಮತುಃ ಸಾಪನಿರತೌ ಕ್ರೂರೌ ಸ್ವಾರ್ಥವಿವರ್ಜಿತೌ |

ತತಃ ಕಲಿಂಗದೇಶೇ ತು ಪ್ರಾಪ್ಯ ಚಂಪಾಪುರೀಂ ನಟೌ || ೧೫ ||

ನಾಯಿ, ತೋಳ, ಕತ್ತೆ, ಕೋಳಿ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಸಿಗದೆ ಆ ಸಹೋದರರು ಸಾಪಾಸಕ್ತರಾಗಿ, ಕ್ರೂರರಾಗಿ, ಕಲಿಂಗದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಲದ ಮರದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು.

ಚೌರ್ಯಮಂತ್ರೋಷಧಾದ್ಯಾಶ್ಚ ನೀಯತುರ್ದಿವಸಾನಿ ಚ |

ಚಂಪಾಯಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ವೃದ್ಧೋ ವಾಯುಪ್ರಪೀಡಿತಃ || ೧೬ ||

ಸಂಪ್ರಾರ್ಥಯಚ್ಚಿಕಿತ್ಸಾರ್ಥಂ ಜೀವನೇಚ್ಛುಶ್ಚ ತಂ ತದಾ |

ತೌ ಚಕ್ರತುರ್ಮಹಾವ್ಯಾಧಿಸೀಡಿತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೧೭ ||

ಚಿಕಿತ್ಸಾಮೌಷಧೀರ್ದಿವ್ಯೈಸ್ತಥಾ ವ್ಯಾಧಿಶನೋ ಭವೇತ್ |

ತತೋ ವಿಸ್ರಂ ಯಯಾಚಾತೇ ನದ್ಯತ್ವಂ ಚ ಪ್ರತಿಶ್ರುತಮ್ || ೧೮ ||

ಕಳ್ಳತನ, ಮಂತ್ರ, ಔಷಧಾದಿಗಳಿಂದ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದರು. ಚಂಪಾಪುರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ, ವಾತರೋಗದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ರೋಗಶಮನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬೇಡಿದನು. ವ್ಯಾಧಿಯು ಶಮನವಾಗಲು ಬೇಕಾದ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ರೋಗವು ಗುಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಬಳಿಕ ಭದ್ರ, ಸುಭದ್ರರು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದರು.

ಸ ವಿಪ್ರೋ ದ್ರವಿಣಾಭಾವಾತ್ ಸುಭದ್ರಾನರಜಂ ತದಾ |

ಯಾಚಯಿತ್ವಾ ದಾಪಯಿತುಂ ದೌಹಿತ್ರಸ್ಯಾಂತಿಕಂ ಯಯೌ || ೧೯ ||

ಗ್ರಾಮೋ ನದೀವರೋ ನಾನು ಪಂಚಯೋಜನದೂರತಃ |

ಚಂಪಾಯಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾವಾಸೋ ಯತ್ರ ಚಂಪಾವತೀ ನದೀ || ೨೦ ||

ತನ್ನ ಬಳಿ ಹಣ ಇರದಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸುಭದ್ರನ ತಮ್ಮನಾದ ಭದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಅವನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನ ಬಳಿ ಹೋದನು. ಆ ಮೊಮ್ಮಗನು ಐದು ಯೋಜನ ದೂರವಿದ್ದ ನದೀವರ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಚಂಪಾವತೀ ಎಂಬ ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಾಸಿಸುವ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಆ ಮೊಮ್ಮಗನು ಇದ್ದನು.

ತಸ್ಯಾಸ್ತೀರೇ ಮಹಾರುದ್ರಶ್ಚಂಪಕೇಶ್ವರಸಂಜ್ಞಿತಃ |

ನಿತ್ಯಂ ಸನ್ನಿಹಿತಸ್ತತ್ರ ಕಲಿಂಗಾನಾಂ ಕುಲೇಶ್ವರಃ || ೨೦ ||

ದಿನಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ಹ್ಯಗಮತ್ ತದ್ಗ್ರಾಮೇ ಭದ್ರಸಂಜ್ಞಿತಃ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ದ್ರವಿಣಂ ದಾತುಂ ದೈವಾತ್ಕಾಲೇ ಬಲೀಯಸೀ || ೨೧ ||

ಕಲಿಂಗದೇಶದ ಕುಲದೇವರಾದ ಚಂಪಕೇಶ್ವರನೆಂಬ ರುದ್ರದೇವರ ದೇವಾಲಯವು ಆ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಭದ್ರನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಅವನೊಡನೆ ಹಣ ತರಲು ಬಂದು ಮೂರು ದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ದೈವಕ್ಕಿಂತ ಕಾಲವು ಬಲವಾದುದು.

ತದಾಸೀನ್ನಾಘಮಾಸೋಽಪಿ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಲಯೋ ಮಹಾನ್ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಪ್ರಸಂಗೇನ ಜ್ಞಾತಬುದ್ಧಿಃ ಸಸಾದಜಃ || ೨೨ ||

ಧರ್ಮಗಳ ಬೀಡಾದ ಮಾಘಮಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಆ ಶೂದ್ರನಾದ ಭದ್ರನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬದಲಾಯಿತು.

ಚಂಪಾವತ್ಯಾಂ ಚ ತ್ರಿದಿನಂ ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಚಕಾರ ಸಃ |

ತತಶ್ಚಂಪಾಪುರೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸುಭದ್ರೇಣ ಸಮನ್ವಿತಃ || ೨೪ ||

ಮೂರು ದಿನಗಳಕಾಲ ಭದ್ರನು ಚಂಪಾವತೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದನು. ನಂತರ ಸುಭದ್ರನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಚಂಪಾಪುರಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ವಾಸ ಮಾಡಿದರು.

ಜನ್ಮಭೂಮಿಂ ಪ್ರತಿ ಪುನಃ ಪ್ರಯಾಣಾಯೋಪಚಕ್ರಮೇ |

ಗಚ್ಛನ್ನಧ್ಯಾಹ್ನವೇಲಾಯನುರಣ್ಯೇ ಜನವರ್ಜಿತೇ || ೨೫ ||

ಶ್ರಾಂತೋ ಭದ್ರಃ ಸುಭದ್ರಂ ತು ಕಸ್ಮಿಂಶ್ಚಿದ್ಗಿರಿಕಂದರೇ |

ಉಪವಿಶ್ಯ ಕ್ಷಣಂ ಕಿಂಚಿಜ್ಜಲಾರ್ಥಂ ಚ ಸರೋ ಯಯೌ || ೨೬ ||

ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟು ಭದ್ರ, ಸುಭದ್ರರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜನಸಂಚಾರವಿಲ್ಲದ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕುಳಿತು ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ಕೊಂಡರು. ಭದ್ರನು ಸುಭದ್ರನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೂಡಿಸಿ ಬೆಟ್ಟದ ಗುಹೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ತರಲು ಹೋದನು.

ಗಹ್ವರಸೋ ಮಹಾವ್ಯಾಘ್ರಃ ಸುಭದ್ರಂ ಕಾಲಚೋದಿತಃ |

ಕಂಠೇ ಜಗ್ರಾಹ ಭದ್ರೋಽಪಿ ಜಲಮಾದಾಯ ಸತ್ಪರಮ್ || ೨೭ ||

ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಹುಲಿಯು ಸುಭದ್ರನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು. ಸುಭದ್ರನಿಗೆ ಅಂತ್ಯಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭದ್ರನು ನೀರನ್ನು ತಂದನು.

ಆಗತೋ ಭ್ರಾತರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವ್ಯಾಘ್ರಗ್ರಸಿತಮಗ್ರಜಮ್ |

ವಿಹ್ವಲಃ ಖಡ್ಗಮಾದಾಯ ವ್ಯಾಘ್ರಂ ಹಂತುಮುಪಾದ್ರವತ್ || ೨೮ ||

ಹುಲಿಯಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ತನ್ನ ಸಹೋದರನನ್ನು ನೋಡಿ ಭದ್ರನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ವ್ಯಾಘ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಖಡ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೈಮೇಲೆ ಎರಗಿದನು.

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕುಪಿತೋ ವ್ಯಾಘ್ರಃ ತಂ ವಿಹಾಯ ಯಯಾವಮುಮ್ |

ತಂ ಜಗ್ರಾಹ ಗಲೇ ತದ್ವತ್ ಸೋಽಪಿ ವಿವ್ಯಾಧ ಖಡ್ಗತಃ || ೨೯ ||

ಭದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಲಿಯು ಕೋಪಗೊಂಡು ಸುಭದ್ರನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭದ್ರನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಭದ್ರನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು.

ತ್ರಯೋಽಪಿ ಮರಣಂ ಜಗ್ಮುಃ ವ್ಯಾಘ್ರೋ ಭದ್ರಃ ಸುಭದ್ರಕಃ |

ತ್ರೀನೇತಾನೇತುಕಾಮಾಸ್ತು ಯಮಲೋಕಂ ಯಮಾನುಗಾಃ || ೩೦ ||

ಅಜಗ್ಮುಃ ಸಹಸಾ ಕ್ರೂರಾ ದಂಡಪಾಶಾಸಿಸಾಣಯಃ |

ಸಾಶೈರಾಬದ್ಧಃ ತಾನೇತಾನ್ ಯಯುರ್ಯಮನಿಕೇತಮ್ || ೩೧ ||

ವ್ಯಾಘ್ರ, ಭದ್ರ, ಸುಭದ್ರ ಮೂರು ಜನರೂ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು. ಕ್ರೂರರಾದ ಯಮಭಟರು ದಂಡ, ಪಾಶ, ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಈ ಮೂವರನ್ನೂ ಬಿಗಿದು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದರು.

ಅಜ್ಞಾಪಯತ್ತದಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಪಾರ್ಷ್ವದಾಂಶ್ಚ ತುರಃ ಶುಭಾನ್ |

ಭದ್ರಮಾನಯತ ಪ್ರಸ್ರಂ ಮಾಘಸ್ನಾನಸರಾಯಣಮ್ || ೩೨ ||

ಇತ್ಯಾಜ್ಞಸ್ತಾ ಭಗವತಾ ವಿಷ್ಣುದೂತಾಃ ಸಮಾಗಮನ್ |

ಸಂಧ್ಯಾರುಣಾಂಬರಾನೇತಾನ್ ಚತುರ್ಬಾಹೂನ್ ಮನೋಹರಾನ್ || ೩೩ ||

ದ್ವೈಪ್ರಭಯತೋ ವಿಪ್ರ ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷ್ವದಾನ್ |

ತಾನೂಚುರ್ಭಗವದ್ಗೃಹಾ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನ್ ಯಮಕಿಂಕರಾನ್ || ೩೪ ||

ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಾಘಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಭದ್ರನನ್ನು ಶೀಘ್ರವೇ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬರಲು ತನ್ನ ದೂತರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನ ಬಣ್ಣದಂತೆ ಇದ್ದ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಗಳಾದ, ನೋಡಲು ಒಳ್ಳೆ ರೂಪವಂತರಾದ, ನಾಲ್ಕು ಬಾಹುಗಳನ್ನುಳ್ಳ ವಿಷ್ಣುದೂತರು ಯಮದೂತರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ನಾರದನೇ, ಆ ವಿಷ್ಣುದೂತರನ್ನು ಕಂಡು ಯಮಭಟರು ಓಡಿದರು. ಆಗ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದ ಆ ಯಮಭಟರನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಷ್ಣುದೂತರು ಹೇಳಿದರು :

ಭದ್ರಂ ಮುಂಚಂತು ನಿಷ್ಪಾಪಂ ನಾಯಮಹತಿ ಯಾತನಾಮ್ |

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ಯಮದೂತಾಸ್ತೇ ಭಗವತ್ಪಾರ್ಶ್ವವರ್ತಿಭಿಃ || ೩೫ ||

ಯಮುಭಟರೇ, ಪಾಪಿಷ್ಠನಲ್ಲದ ಈ ಭದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ಅವನು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಭಗವಂತನ ದೂತರಿಂದ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಯಮದೂತರು,

ಪ್ರತ್ಯುಚ್ಛುತೇ ಯಮಭಟಾ ವಿಸ್ಮಯೋತ್ಪಲ್ಲಲೋಚನಾಃ |

ನಾಯಂ ಪಾಪೀ ದುರಾಚಾರೀ ಭವದ್ಭಿರ್ನೇತುಮರ್ಹತಿ || ೩೬ ||

ಭವದ್ಭಿರ್ನೇತುಮರ್ಹಸ್ತೇ ಯೇ ಚ ಧರ್ಮಪರಾಯಣಾಃ |

ಅಪಿ ಸರ್ವಪಮಾತ್ಮೋಽಪಿ ಧರ್ಮೋ ನಾನುಷ್ಕಿತೋಽಮುನಾ || ೩೭ ||

ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು : ಈ ಪಾಪಿಷ್ಠನು ತಮ್ಮಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲ್ಪಡಲು ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ಧರ್ಮನಿರತರಾದ ಜನರು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡಬೇಕು. ಈ ಭದ್ರನಾದರೋ ಒಂದು ಸಾಸಿವೆಕಾಳಿನಷ್ಟು ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ.

ಇತಿ ತೈರುದಿತಾ ವಿಷ್ಣುಪಾರ್ಷದಾಃ ಪುನರಬ್ರುವನ್ |

ಯದಿ ಯೂಯಂ ಧರ್ಮಭಟಾ ಬ್ರೂತ ಧರ್ಮಾನ್ಯಮೋದಿತಾನ್ || ೩೮ ||

ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದ ಯಮಭಟರನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ಪುನಃ ಹೇಳಿದರು : ನೀವು ನಿಜವಾಗಿ ಯಮಕಂಕರರಾಗಿದ್ದರೆ ಯಮದೇವರು ಹೇಳಿರುವ ಧರ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ವಿಷ್ಣು ದೂತೈಸ್ತು ತೇ ಯಮೋಕ್ತಾನ್ಯಥಾಭ್ರುವನ್ |

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಾದ್ಯೈರುದಿತೋ ಧರ್ಮ ಉಚ್ಚ್ರಿತಃ || ೩೯ ||

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಾನಾಂ ವಿರುದ್ಧಸ್ತದ್ವಿಪರ್ಯಯಃ |

ಯೇ ನಿತ್ಯಕರ್ಮನಿರತಾ ಯೇ ಚ ಶ್ರಾದ್ಧಕರಾ ನರಾಃ || ೪೦ ||

ವಿಷ್ಣು ದೂತರಿಂದ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯಮದೂತರು ಯಮದೇವರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮ (ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳ ವಿವರ) ಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು : ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂದು ಏನು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ ಅವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುವುಗಳು ಪಾಪಕರ್ಮಗಳು. ಯಾರು ಸ್ವಸ್ವಯೋಗ್ಯ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ, ಪಿತೃಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ,

✓ ಪ್ರಾತಸ್ನಾನರತಾ ಯೇ ಚ ತೇ ನ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಯೇಷಾಂ ಗೃಹೇ ಚ ತುಲಸೀ ರೋಪಿತಾ ವರ್ಧತೇನಿಶಮ್ || ೪೧ ||

ಶಾಲಗ್ರಾಮಶಿಲಾವಾಸಿ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಯೇ ಚ ವಿಷ್ಣು ಕಥಾಸಕ್ತಾ ಯೇ ಚ ತತ್ಸಜ್ಜನಾಶ್ರಯಾಃ || ೪೨ ||

ಗಾಯತ್ರೀಜಪ್ಯನಿರತಾಸ್ತೇ ನ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಸಹಸ್ರನಾಮಪಠನನಿರತಾಸ್ತೋತ್ರಪಾಠಕಾಃ || ೪೩ ||

ಯಾರು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಯಾರ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತುಲಸೀಗಿಡಗಳು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತವೆಯೋ, ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಲಗ್ರಾಮವಿರುತ್ತದೆಯೋ, ಯಾರು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆಯೋ, ಯಾರು ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆಯೋ, ಯಾರು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಗಾಯತ್ರೀ ಜಪ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆಯೋ, ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಸ್ತೋತ್ರ ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಷ್ಣುಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : ತುಲಸಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ :

ತುಳಸೀಕಾನನಂ ಚೈವ ಗೃಹೇ ಯಸ್ಯಾವತಿಷ್ಠತೇ |

ತದ್ ಗೃಹಂ ತೀರ್ಥಭೂತಂ ಹಿ ನಾಯಾಂತಿ ಯಮಕಿಂಕರಾಃ ||

ಯಾರ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತುಳಸೀಗಿಡಗಳ ಕಾಡು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶವು ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ವಾಸಸ್ಥಳವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಮನೆಗೆ ಯಮದೂತರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. (ಮೂರು ತುಳಸೀಗಿಡಗಳಿಗಿಂತ ಜಾಸ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಕಾಡು ಎಂದರ್ಥ.)]

ಗೀತಾಪಾಠೇ ತು ನಿರತಾಸ್ತೇ ನ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಏಕಾದಶೀವ್ರತಸ್ಥಾಯೀ ದ್ವಾದಶೀನಾತಿಲಂಘಿನಃ || ೪೪ ||

ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧಪರಾ ಯೇ ಚ ತೇ ನ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಯೇ ವಿಷ್ಣೋರ್ದೀಪದಾ ಲೋಕೇ ಯೇ ಚ ಪುಷ್ಪಸನುರ್ಪಿಣಾಃ || ೪೫ ||

ಗೀತಾ ಪಾಠ - ಪ್ರವಚನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದವರು, ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವರು, ದ್ವಾದಶೀ ದಿನದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡದವರು, ದರ್ಶಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದವರು, ವಿಷ್ಣು ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದೀಪದಾನ, ಪುಷ್ಪಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವವರು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಗುಗ್ಗುಲಂ ಧೂಪದಾತಾರೋ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಯೇ ನಮಂತಿ ಸಕೃದ್ವಾಪಿ ವಿಷ್ಣುಂ ನಾರಾಯಣಂ ಹರಿಮ್ || ೪೬ ||

ಯೇ ನೇದಶಾಸ್ತ್ರನಿರತಾಸ್ತೇ ನ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಯೇಷಾಂ ಜಿಹ್ವಾ ನದತ್ಯೇವಂ ಗೋವಿಂದಾಚ್ಯುತಮಾಧವ || ೪೭ ||

ಹರೇಕೃಷ್ಣಮುಕುಂದೇತಿ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಸ್ವಯಂ ಧರ್ಮಂ ಚರಂತಶ್ಚ ಪರೇಷಾಂ ಚ ಪ್ರವರ್ತಕಾಃ || ೪೮ ||

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ದಶಾಂಗ ಸಹಿತ ಧೂಪದ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವವರು, ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ, ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕನಾದ, ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಬಾರಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವರೂ ಸಹ, ವೇದ-ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವವರು, ಯಾರ ನಾಲಿಗೆಯು ಗೋವಿಂದ, ಅಚ್ಯುತ, ಮಾಧವ, ಹರೇ, ಕೃಷ್ಣ, ಮುಕುಂದ ಎಂಬುದಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹ ಜನರು, ಯಾರು ತಾವೂ ಸಹ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇತರರಿಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಂ ವಾ ಕುರ್ವಂತಿ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಯೇಷಾಂ ಗೃಹೇ ಭಾಗವತಂ ಲಿಖಿತಂ ಪುಸ್ತಕಂ ಯದಿ || ೪೯ ||

ಗೋದಾನಸ್ಯ ಪ್ರದಾತಾರೋ ಗಂಗಾಯಾತ್ರಾಪರಾಯಣಾಃ |

ಗೋಪಿಚಂದನಲಿಪ್ತಾಂಗಾ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ || ೫೦ ||

ಗೀತಾಯಾಃ ಪುಸ್ತಕಂ ವಾಪಿ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವವರು, ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಲಿಖಿತ ಭಾಗವತ ಗ್ರಂಥವು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅವರು, ಗೋದಾನ ಮಾಡಿದವರು, ಗಂಗಾ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರು, ಗೋಪಿಚಂದನದಿಂದ ನಾಮ-ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವವರು, ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೀತಾ ಗ್ರಂಥವು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಅವರು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯೇ ಸಾಯಮತಿಥಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಭೋಜಯಂತಿ ಸ್ವಶಕ್ತಿತಃ || ೫೧ ||

ಯೇ ಮಾತೃಪಿತೃಭಕ್ತಾಶ್ಚ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಯೇ ವಾ ಮಾಧವಪೂಜಾರ್ಥಂ ಗೋಮಯೇನೋಪಲಿಪ್ಯ ಚ || ೫೨ ||

ರಂಜಯಂತಿ ಚ ಪದ್ಮಾದ್ಯರ್ಥ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಯೇ ವಾ ಶಿಶುಭ್ಯೋ ಯಜ್ಞಂತಿ ಪಯೋಘೃತಸಮನ್ವಿತಮ್ || ೫೩ ||

ಯಾರು ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಆತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತನುಸಾರ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸುವರೋ, ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾದವರು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪೂಜಾ ಸಡೆಯುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗೋಮಯದಿಂದ ಸಾರಿಸಿ, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ರಂಗೋಲಿ ಯಿಂದ ಚಿತ್ರ ಬರೆದು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡುವವರು, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಲು-ತುಪ್ಪ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯೇ ವಾ ಪರ್ಯಂಕದಾ ಲೋಕೇ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |
ತುಲಸೀನ್ಮದಮಾಲಿಸ್ಯ ಯೇ ವಾ ಸ್ನಾನಂ ಪ್ರಕುರ್ವತೇ || ೫೪ ||

ಲಲಾಟೇ ತಿಲಕಂ ವಾಪಿ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |
ಚಾತುರ್ಮಾಸೇ ವ್ರತೇ ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಆಷಾಢೇ ಶಾಕವರ್ಜಿತಾಃ || ೫೫ ||

ದಧಿ ತೃಕ್ಷಾ ದ್ವಿತೀಯೇ ತು ತೃತೀಯೇ ತು ಪರ್ಯಸ್ತಥಾ |
ಚತುರ್ಥೇ ಬಹುಬೀಜೇನ ದ್ವಿದಲಾನಿ ವಿನರ್ಜಿತಾಃ || ೫೬ ||

ಜಯಂತಿ ನಿರತಾ ಯೇ ಚ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಂಚವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವವರು, ತುಳಸೀ ಮೃತ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವವರು, ತುಳಸೀ ಮೃತ್ತಿಕೆಯಿಂದ ಹಣೆಯಮೇಲೆ ತಿಲಕವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವವರು, ಚಾತುರ್ಮಾಸ ಬಂದಾಗ ಮೊದಲನೇ ತಿಂಗಳಾದ ಆಷಾಢದಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವವರು, ಎರಡನೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಮೊಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವವರು, ಮೂರನೆಯ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಲನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೇ ಇರುವವರು, ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಬೀಜಯುಕ್ತವಾದ ಶಾಕಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ದ್ವಿದಲ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರು, ನರಸಿಂಹ ಜಯಂತಿ, ಕೃಷ್ಣ ಜಯಂತಿ ಮುಂತಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅವತಾರ ಜಯಂತಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವವರೂ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಏಕಾದಶ್ಯಂ ಪ್ರಕುರ್ವಂತಿ ಜಾಗರಂ ಕೇಶವಾಲಯೇ || ೫೭ ||

ಏ ಚ ರಾನುಕಥಾಸಕ್ತಾ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |
ಯೇ ಗುಪ್ತದಾಯಿನೋ ಲೋಕೇ ಗ್ರೀಷ್ಮೇ ಚ ಜಲದಾಯಿನಃ || ೫೮ ||

ಶೀತೇ ಕಂಬಲದಾತಾರೋ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |
ತುಲಸೀಮಣಿನಾಲಾಂ ತು ಯೇ ಬಿಭ್ರಂತಿ ಗಲೇ ಮುದಾ || ೫೯ ||

ಪದ್ಮಾಕ್ಷಮಾಲಾಂ ಧಾತ್ರೀಂ ವಾ ನ ತೇ ಯಾಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |

ಇತ್ಯಾದ್ಯಾ ಬಹವೋ ಧರ್ಮಾ ಅಸ್ಮಾಭಿಸ್ತು ತವೋದಿತಾಃ || ೬೦ ||

ಏಕಾದಶೀ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆ ಮಾಡುವವರು, ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಥಾಲಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವವರು, ಗುಪ್ತದಾನ ಮಾಡುವವರು, ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವವರು, ಚಳಿಗಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ಪಾತ್ರರಿಗೆ ಕಂಬಳದಾನ ಮಾಡುವವರು, ತುಳಸೀಮಣಿಯ ಹಾರವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವವರು, ಪದ್ಮಾಕ್ಷಮಾಲೆ ಹಾಗೂ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯ ಹಾರವನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವವರು ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಧರ್ಮಗಳು ನಮ್ಮಿಂದ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ನ ತೇಷ್ವಯಂ ಕಿಂಚಿದಪಿ ಕೃತವಾನ್ ಭದ್ರಸಂಜ್ಞಕಃ |

ಕಥಂ ಜಾಯಂ ಭವದ್ಭಿಷ್ತು ನೇತುಮಾರ್ಹತಿ ಪಾಪಭೀಃ || ೬೦ ||

ನಯಾಮೈನಂ ವಯಂ ಮೂಢಂ ಭವತ್ತೇಜೋಹಿತಾ ವಯಮ್ |

ಇತಿ ತೇಷಾಂ ನಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಷ್ಣು ದೂತಾ ಅಥಾಭ್ಯವನ್ || ೬೧ ||

ಇಂತಹ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಈ ಭದ್ರನು ಆಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲ್ಪಡಲು ಅರ್ಹನಲ್ಲ; ಅವನು ಮಹಾ ಪಾಪಿಷ್ಠನು. ನಿಮ್ಮ ತೇಜಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ (ದೇಸೆಯಿಂದ) ಈ ಮೂಢನನ್ನು ನಾವೂ ಸಹ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಶಕ್ತಿಯುತರಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂಬ ಯಮದೂತರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ಹೇಳಿದರು :

ವಿಸ್ತಯಂ ವಾಘ ಕಿಮಥ ನೋಕ್ತವಾನ್ ಧರ್ಮರಾಡಿನಮ್ |

ಅಯಂ ಭದ್ರಃ ಕೃತಃ ಸ್ನಾನೋ ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ದಿನತ್ರಯಮ್ || ೬೨ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ತು ಪಾಪಾನಾಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಪರಂ ಸ್ಮೃತಮ್ |

ನ ಜಾಸ್ಮಿನ್ ಪಾಪಲೇಶೋಽಸ್ತಿ ನಾಯಮಾರ್ಹತಿ ಯಾತನಾಮ್ || ೬೩ ||

ತಸ್ಮಾದೇನಂ ವಿಮುಚ್ಯೇವ ಯೂಯಂ ಗಚ್ಛತ ಸತ್ಪರಮ್ |

ಇತಿ ತೈರುದಿತೇ ಭೀತಾ ಯಮದೂತಾ ವಿಹಾಯ ತಮ್ || ೬೪ ||

ಯಮಧರ್ಮರಾಜರು ನಮಗೆ ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಇರುವುದು ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಭದ್ರನು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನಗಳಕಾಲ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಮಾಘಸ್ನಾನವು ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಭದ್ರನಿಗೆ ಈಗ ಯಾವ ಪಾಪದ ಸಂಸರ್ಕವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಮ ರೋಕದ ಹಿಂಸೆಗಳಿಗೆ ಅವನು ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀವು ಹೊರಟುಹೋಗಿರಿ. ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಯಮಭಟರು ಭದ್ರನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು,

ಭದ್ರಂ ಸುಭದ್ರಂ ವ್ಯಾಘ್ರಂ ಚ ದೌ ಶಿಷ್ಯೌ ನೇತುಮುದ್ಯತಾಃ |

ತೇ ವಿಷ್ಣು ದೂತಾಸ್ತಂ ಭದ್ರಮಭಿರೋಷ್ಯ ಚ ಪುಷ್ಕರೇ || ೬೫ ||

ಅದಾಯ ಗಂತುಮುದ್ಯಕ್ತಾ ಭದ್ರೋ ವೈ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |

ಭ್ರಾತರೌ ತುಲ್ಯಪಾಸ್ತಾನೌ ವ್ಯಾಘ್ರೋಽಯಂ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಕಃ || ೬೬ ||

ತನ್ನಭೈ ಸುಗತೀರ್ಮದ್ಯ ತಯೋರ್ವಾ ದುರ್ಗತಿಃ ಕಥಮ್ |

ವೈಷಮ್ಯಂ ಭವತಾಂ ವಾಪಿ ತದೇತದ್ವಕ್ತುಮಾರ್ಹಥ || ೬೭ ||

ಸುಭದ್ರನನ್ನೂ, ವ್ಯಾಘ್ರನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ಭದ್ರನನ್ನು ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಡಲು

ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆಗ ಭದ್ರನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು : “ನಾನೂ ನನ್ನ ಸಹೋದರ
ನಾದ ಸುಭದ್ರನೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಪಾಪ ಮಾಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಹುಲಿಯಂತೂ
ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಕ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಸದ್ಗತಿಯೂ, ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೆ
ದುರ್ಗತಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ವೈಷಮ್ಯ
ದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಗಳಿವೆಯೋ ? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ನಾಹನೇತತ್ಸುಖಂ ಮನ್ಯೇ ಸಹಾಯೌ ತೌ ವಿಹಾಯ ಚ |

ತಸ್ಮಾತ್ಸಹಾಯೌ ನಯಥ ಮಾಂ ವಿಮುಚ್ಯಾಥ ಗಚ್ಛಥ || ೬೯ ||

ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಾರೆ.
ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ ; ಅಥವಾ ನನ್ನನ್ನಾದರೂ
ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ.”

ಇತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇ ವಿಷ್ಣು ದೂತಾ ಭದ್ರಂ ವಾಕ್ಯಮಥಾಬ್ರುವನ್ |

ತ್ಯಣು ಭದ್ರ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮೋ ಲೋಕಾ ನೈ ತ್ರಿವಿಧಾ ಮತಾಃ || ೭೦ ||

ಅಥೋ ಮಧ್ಯೋರ್ಧ್ವಸಂಸ್ಥಾನಾಸ್ತೇಛೋಲೋಕಾಸ್ತು ನಾರಕಾಃ |

ಮಧ್ಯಲೋಕಾಸ್ತು ಸ್ವರ್ಗಾದ್ಯಾಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಸಂಸ್ಥಾದಯೋ ಮತಾಃ || ೭೧ ||

ಭದ್ರನು ಹೀಗೆನ್ನಲು ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ಹೇಳಿದರು : “ಹೇಳುತ್ತೇವೆ, ಕೇಳು ;
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಥೋಲೋಕ, ಮಧ್ಯಲೋಕ, ಉರ್ಧ್ವಲೋಕ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೂರು
ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಅಥೋಲೋಕವೆಂಬುದು ನರಕ, ಮಧ್ಯಲೋಕವೆಂಬುದು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ
ಗಳು, ಉರ್ಧ್ವಲೋಕವೆಂದರೆ ಸತ್ಯಲೋಕವೇ ಮೊದಲಾದುವು.

ಸರ್ವೇ ಲೋಕಾಃ ಕರ್ಮಚಿತಾಸ್ತತ್ಕರ್ಮ ತ್ರಿವಿಧಂ ಮತಮ್ |

ಪಾಪಂ ಚ ಕಾಮ್ಯಂ ಯತ್ಕರ್ಮ ನಿಷ್ಕಾಮೋ ಧರ್ಮ ಏವ ಚ || ೭೨ ||

ಪಾಪೇನ ನಿರಯಾ ಲೋಕಾಃ ಕಾಮ್ಯೇನ ಚ ಸ್ವರಾದಯಃ |

ನಿಷ್ಕಾಮೇನ ತು ಸತ್ಯಾದ್ಯಾ ಇತಿ ನೇದವಿದಾಂ ಮತಮ್ || ೭೩ ||

ಸಮಸ್ತ ಜೀವರೂ ಕರ್ಮದಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕರ್ಮಗಳು
ಮೂರು ಬಗೆ—ಪಾಪ, ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮ, ನಿಷ್ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮ. ನಿಷ್ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮವು
ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಪಾಪಾಚರಣೆಯಿಂದ ಜನರು ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮ
ಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಿಷ್ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮ
ದಿಂದ ಸತ್ಯಲೋಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ;
ಹೀಗೆಂಬುದು ವೇದಗಳ ಸಾರ.

ತ್ವಯಾ ತತ್ರಾರ್ಜಿತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಸಮಾಗಮಾತ್ |

ದಿನತ್ರಯಂ ಮಾಘಮಾಸೇ ಸ್ನಾನಂ ತೇನೇದೃಶೀ ಗತಿಃ || ೭೪ ||

ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಿ. ಅದರಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಿನಗೆ ಇಂತಹ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸಿದೆ.

ಪಾಪಮೇವಾರ್ಜಿತಂ ತಾಭ್ಯಾಂ ನ ಪುಣ್ಯಂ ಲೇಶಮಾತ್ರಕಮ್ |

ತತೋ ಗತಿಸ್ತಯೋರ್ಭಿನ್ನಾ ತವ ಯೇತ್ಯಯಂ ಸಮಾಗತಾ || ೭೫ ||

ಅತೋ ಭದ್ರ ಸುಖಂ ಗಚ್ಛ ತೌ ಗಚ್ಛೇತಾಂ ಚ ಪಾಪಿನೌ |

ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ದೇವದೂತೈಸ್ತು ಭದ್ರೋ ದೈನ್ಯಾದಘಾಬ್ರವೀತ್ || ೭೬ ||

ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪಾಪವನ್ನೇ ಆಚರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಲೇಶಮಾತ್ರ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಅವರಿಗೆ ಲಭಿಸಿರುವ ಗತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಗತಿ ಲಭಿಸಿದೆ. ಭದ್ರನೇ ನೀನು ಸುಖದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳು, ಆ ಪಾಪಿಗಳೆಬ್ಬರೂ ಬೇರೆ ಹೋಗಲಿ. ಹೀಗೆ ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಭದ್ರನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು :

ಸಾಧೂನಾಂ ಸಮಚಿತ್ತಾನಾಂ ಯೇ ಜನಾಶ್ಚ ಪುರೋಗತಾಃ |

ನ ತೇಷಾಂ ದುರ್ಗತಿಃ ಕ್ವಾಪಿ ತಸ್ಮಾದೇತೌ ವಿಮುಂಚಥ || ೭೭ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇ ತು ಭದ್ರೇಣ ವಿಷ್ಣು ದೂತಾಸ್ತಮಬ್ರುವನ್ |

ದಯಾ ಚೇದಸ್ತಿ ತೇ ಪುಣ್ಯಂ ದಿನದ್ವಯಸಮುದ್ಯವಮ್ || ೭೮ ||

ಮಾಘಸ್ನಾನಾತ್ತಯೋರ್ದೇಹಿ ತಯೋರ್ನುಕ್ತಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ |

ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು, ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳು, ಶತ್ರುಗಳು-ಮಿತ್ರರು, ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದುವುಗಳು ಬಂದಾಗ ಅಥವಾ ಹೋದಾಗ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಸಾಧು ಜನರ ಸಮಾಗಮವಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ದುರ್ಗತಿ ಬರಬಾರದು; ಆದುದರಿಂದ ಸುಭದ್ರನನ್ನೂ, ವ್ಯಾಘ್ರನನ್ನೂ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನೋಡಿ ಬಿಡಿಸಿರಿ ಎಂದನು. ಭದ್ರನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ಹೇಳಿದರು. "ನಿನಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಅನುತಾಪ ಇರುವುದಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕೊಡು; ಆಗ ಅವರಿಬ್ಬರು ಬಂಧನ ದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿ ತೇಷಾಂ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಭದ್ರಃ ಪುಣ್ಯಂ ದದೌ ತಯೋಃ || ೭೯ ||

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ತೌ ಮುಕ್ತೌ ಯಮಸಾಶತಃ |

ತಯೋರ್ವಿಮಾನೇ ಸಂಸ್ರಾಪ್ತೇ ಉದ್ಯತಾದಿತ್ಯಸನ್ನಿಭೇ || ೮೦ ||

ದಯಾಲೂನಾಂ ಸ್ವಭಾವೋ ಹಿ ಯಾ ಪ್ರಹರ್ತರಿ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾ |

ಶಾರ್ದೂಲಸ್ಯ ತತೋ ಭದ್ರೋ ದದೌ ಪುಣ್ಯಮನುತ್ತಮಮ್ || ೮೧ ||

ವಿಷ್ಣು ದೂತರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭದ್ರನು ಅವರಿಗೆ ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದನು. ಆ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಯಮಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದರು. ಉದಯಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಮಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅಸಕಾರ ಮಾಡಿದವರಿಗೂ ಸಹ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವುದೇ ದಯಾವಂತರ ಸ್ವಭಾವ. ಅದರಂತೆ ಭದ್ರನು ವ್ಯಾಘ್ರನಿಗೂ ಸಹ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದನು.

ವಿಷ್ಣು ದೂತೈಸ್ತಥಾಜ್ಞಸ್ತಾಸ್ತ್ರಯಸ್ತೇ ಕಿಲ್ಪಿಷಾಂ ಯಯುಃ |

ಮಾಘಸ್ನಾನಪ್ರಭಾವೇನ ತ್ರೇತಾಗ್ನಯ ಇವಾಪರಾಃ || ೮೨ ||

ವಿಷ್ಣು ದೂತರಿಂದ ಆಜ್ಞೆ ಸಹಿದ ಆ ಮೂರು ಮಂದಿಯೂ ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ, ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ, ಆಹವನೀಯ ಯೆಂಬ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದರು.

ಯಾಯಂ ಗಚ್ಛತ ಸ್ವರ್ಲೋಕಂ ನ ಯಾನು ಇತಿ ತೇಬ್ರುವನ್ |

ಸ್ವರ್ಗೋ ನ ಹ್ಯುತ್ತಮೋ ಲೋಕೋ ನ ಗಚ್ಛಾಮೋ ವಯಂ ತತಃ || ೮೩ ||

ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ಅವರಿಗೆ “ನೀವು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಿ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಲು ಅವರು “ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವು ಉತ್ತಮವಾದ ಲೋಕವಲ್ಲ; ಅದುದರಿಂದ ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದರು.

ಯುಷ್ಮತ್ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವಾಚ್ಚ ಭೂತ್ವಾ ಚ ದ್ವಿಜಜನ್ಮಸು |

ತತ್ರ ಮಾಘೇ ಪುನಃ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿಕಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ || ೮೪ ||

ತೇನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವೇನ ವಿಷ್ಣೋರ್ಲೋಕಮುಪಾಪ್ನುಯಃ |

ಇತಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿತಾಸ್ತೈಸ್ತು ದತ್ವಾ ನಿಪ್ರೇಷು ಜನ್ಮ ಚ || ೮೫ ||

ಧರ್ಮೇ ಗತಿಂ ತಥಾ ಪುಣ್ಯಂ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಮಹೈತುಕೀಮ್ |

ವಿಷ್ಣು ದೂತಾ ಯಯುರ್ಲೋಕಂ ವಿಷ್ಣೋರೇವ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೮೬ ||

“ಈಗಿರುವ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಾವು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯಾಣರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮಾಘನಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನದಾನಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಾವು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವೆವು” ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಮೂವರಿಗೆ ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ಅದರಂತೆ ಕರುಣಿಸಿದರು. ಆ ಮೂವರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗಿ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು. ವಿಷ್ಣು ದೂತರು ತಮ್ಮ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

ತೇಷಾಂ ಪ್ರಸಾದಾನ್ನಾಘಸ್ಯ ಸ್ನಾನದಾನಫಲಾದಪಿ |
 ಚತುರ್ಮಾರ್ಘೇಷು ತೇ ಸ್ನಾನಂ ಭುವಿ ವೈ ದ್ವಿಜಜನ್ಮಸು || ೮೭ ||
 ತತೋ ಜ್ಞಾನಿತ್ತಮಾಸಾದ್ಯ ಮೋಕ್ಷಮಾಪುಸ್ತ್ರಯೋಽಪಿ ಚ |
 ಇತಿಹಾಸಮಿಮಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪುತ್ರತ್ಯಾತ್ಮೇ ಸಮೀರಿತಮ್ || ೮೮ ||
 ನ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಸಮಾಖ್ಯೇಯಂ ಗೋಪ್ಯಂ ಭಾಗವತೋತ್ತಮಮ್ |
 ಯ ಇದಂ ಶೃಣುಯಾನ್ನಿತ್ಯಂ ಮಾಘಸ್ನಾನಪರಾಯಣಃ || ೮೯ ||
 ಸ ಕರ್ಮಬಂಧನುಕ್ತಃ ಸನ್ ವಿಷ್ಣುಲೋಕೇ ಮಹೀಯತೇ || ೯೦ ||

ವಿಷ್ಣು ದೂತರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಭದ್ರ, ಸುಭದ್ರ, ವ್ಯಾಘ್ರ ಈ ಮೂವರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾಘಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ನಾರದನೇ, ನೀನು ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಈ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಇತಿಹಾಸವು ರಹಸ್ಯ, ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳುವಂತಹುದಲ್ಲ. ಮಾಘಸ್ನಾನಪರಾಯಣ ನಾದವನು ಇದನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಕಲ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರುವನು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಅಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
 ಎಂಟನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೯

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

✓ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮೂಘೇ ಮುಘಾಯುಕ್ತಪೌರ್ಣಮ್ಯಾಂ ವಿಷ್ಣು ತತ್ಪರಃ |
ಗುರುನಿಂದಾಕೃತಾತ್ ಸಾಸಾನ್ಮುಚ್ಯತೇ ಪರಿಧಿಯುಥಾ || ೧ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಮೂಘ ಮೂಸದಲ್ಲಿ ಮುಘ ನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಪೌರ್ಣಮಿಯಲ್ಲಿ
ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಹಿಂದೆ ಪರಿಧಿಯೆಂಬುವನಂತೆ ಗುರುನಿಂದೆಯಿಂದ
ಬಂದ ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ನಾರದಉವಾಚ :-

ಕೋ ವಾ ಪರಿಧಿನಾಮಾಸೌ ಕಸ್ಯಾಸೌ ಶಿಷ್ಯತಾಂ ಗತಃ |
ಅನಿಂದಯತ್ ಗುರುಃ ಕಸ್ಮಾದೇತದ್ವಿಸ್ತಾಯಾ ನೇ ವದ || ೨ ||

ನಾರದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

✓ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ, ಪರಿಧಿ ಎಂಬುವನು ಯಾರು, ಯಾರ ಶಿಷ್ಯ, ಗುರುವನ್ನು
ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಂದಿಸಿದ ಎಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ಕೋಸಲೇ ಸರಯೂತೀರೇ ಪ್ರಗಾಘೋ ನಾಮ ನೈ ಋಷಿಃ |
ಶಾಂತೋ ದಾಂತಸ್ತಪಸ್ವೀ ಚ ವೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಃ || ೩ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

✓ ಕೋಸಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸರಯೂ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಚಿತ್ತನೂ, ಇಂದ್ರಿಯ
ನಿಗ್ರಹ ಪಡೆದವನೂ, ತಪಸ್ವಿಯೂ ವೇದವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನೂ ಆದ
ಪ್ರಗಾಢ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ಇದ್ದನು.

ಯದಾಶ್ರಮೇ ವಿರುದ್ಧಾನಾಂ ನಾಭೂದ್ವೈರಂ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಸರ್ವರ್ತುಫಲಪುಷ್ಪೈಶ್ಚ ಸಹಿತಾಃ ಪಾದಸಾ ಅಪಿ || ೪ ||

ಔಷಧ್ಯೋತ್ಪನ್ನಫಲಿತಾ ಭವಂತಿ ತಪಸೋ ಬಲಾತ್ |
ತಸ್ಯಾಸೀತ್ ಪರಿಧಿರ್ನಾಮ ಶಿಷ್ಯಃ ಕೌಶಿಕಗೋತ್ರಜಃ || ೫ ||

ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ (ಹುಲಿ-ಹಸು
ಇತ್ಯಾದಿ). ಎಲ್ಲ ಗಿಡಮರಗಳೂ ಸರ್ವ ಋತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಭರಿತ
ವಾಗಿದ್ದವು. ಔಷಧದ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳು ಋಷಿಯ ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ

ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದುವು. ಇಂತಹ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಯಾದ ಪ್ರಗಾಥನಿಗೆ ಕೌಶಿಕ
ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಪರಿಧಿ ಎಂಬ ಶಿಷ್ಯನಿದ್ದನು.

ವೇದಾನ್ಸಂಗಾಂಕ್ಷ ಸೋಪಾಂಗಾನ್ಯಲಾವಿದ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ದತ |

ಅಧೀತ್ಯ ಸ್ನಾತಕವ್ರತಮಕರೋತ್ ಗುರ್ವನುಜ್ಞಯಾ || ೬ ||

ಅಂಗ-ಉಪಾಂಗ ಸಹಿತ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮುಗಿಸಿ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಕಲೆಗಳನ್ನು
ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ಗುರುಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಸ್ನಾತಕವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. (ಸ್ನಾತಕ
ವ್ರತ : ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ)

ಜಗಾಮ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾರ್ಥೇ ಭಕ್ತೀ ದಂಡ್ಯಜಿನಾಂಬರಃ |

ಸರ್ವಾ ವಿದ್ಯಾಃ ಸಮಾಪ್ಯಾಥ ಪ್ರಗಾಥಸ್ತಪಸ್ವಿಸ್ಥಿತಃ || ೭ ||

ಪರಿಧಿಯು ಭಕ್ತೀ-ದಂಡಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಜಿಂಕೆಯ ಚರ್ಮವನ್ನು
ಧರಿಸಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಕಲಿಸಿ
ಪ್ರಗಾಥನು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ನಿಂತನು.

ದೂರ್ವಾಮೂಲಾನಿ ಚಾದಾಯ ವೇಷಯಿತ್ವಾ ಚ ತದ್ರಸಮ್ |

ಆಹಾರಾರ್ಥಂ ಕಲ್ಪಯಿತ್ವಾ ಸ ಚಕಾರ ಶ್ರವೋ ಮಹತ್ || ೮ ||

✓ ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಂದು ಅದರ ರಸ ತೆಗೆದು, ಅ ರಸವನ್ನೇ ತನ್ನ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ
ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಪ್ರಗಾಥನು ಉಗ್ರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು.

ವರ್ಷಾಂತೇ ಪರಿರಭ್ಯಾಗಾದ್ಗು ರೋರಂತಿಕನೇವ ಸಃ |

ತದಾಗಮನವೇಲಾಯಾಂ ಗುರುಃ ಸಾಯಾಹ್ನಿಸ್ತ್ರಿಯಾಃ || ೯ ||

ಕೃತ್ವಾ ದೂರ್ವಾಮೂಲರಸಂ ಫೇನಿಲಂ ಸ ಪಪೌ ಮುನಿಃ |

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪರಿಧಿನೋಹಾತ್ ಸುರಾಪೀತ್ಯೇವ ನಿಶ್ಚಿತಃ || ೧೦ ||

ಒಂದು ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಮುಗಿಸಿ ಪರಿಧಿಯು ತನ್ನ
ಗುರುಗಳಾದ ಪ್ರಗಾಥನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಪ್ರಗಾಥನು ಸಾಯಂಕಾಲದ
ಕರ್ಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿ, ಹುಲ್ಲಿನ ಬೇರಿನ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು
ಪರಿಧಿಯು "ಗುರುಗಳು ಸುರಾಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ನ ನನಾಮ ಗುರೋಃ ಪಾದೌ ನ ವೃತ್ತಾಂತಮಚೋದಯತ್ |

ಜಹ್ಯಾನ್ನಾರೀ ಪಥಿ ಭ್ರಷ್ಟಂ ಪತಿಂ ವರ್ಣಾದ್ಗುರುಂ ಸ್ವಕಮ್ || ೧೧ ||

ಇತಿ ಧರ್ಮವಿದಃ ಪ್ರಾಹುಃ ತಸ್ಮಾದೇನಂ ತ್ಯಜಾಮ್ಯಹಮ್ |

ಪ್ರಗಾಥಮನಿಮಂತ್ರೈವ ಸುರಾಪೀತಿ ಚ ನಿಂದಯನ್ || ೧೨ ||

ಗುರುಗಳ ಪಾದದಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ದಾರಿತಪ್ಪಿದ ಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಇರುವ ಗುರುವನ್ನು ಶಿಷ್ಯನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುವುದರಿಂದ “ನಾನು ಈ ಗುರುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತೇನೆ” ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಪ್ರಗಾಥನಿಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಅವನು ಸುರಾಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ನಿದ್ರಿಸಿದನು.

ಸ್ವದೇಶಂ ಪ್ರಯಯೌ ಪಾಪೀ ಗೃಹಾಶ್ರಮಮುಪೇಯಿವಾನ್ |

ತತಃ ಪ್ರಗಾಢೋ ದೇವೇಂದ್ರಸಭಾಂ ಪ್ರತಿ ಯಯೌ ಮುನಿಃ || ೧೩ ||

ಪಾಪಿಯಾದ ಪರಿಧಿಯು ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಒಂದುದಿನ ಪ್ರಗಾಥಮುನಿಯು ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಭೆಗೆ ಹೋದನು.

ದೇವಾ ನಿವಾರಯಾಮಾಸುರ್ಮುನೇ ನಾರ್ಹಸಿ ತಾಂ ಸಭಾಮ್ |

ಪ್ರವೇಷ್ಟುಂ ನಂದಿತೋ ಯಸ್ಮಾತ್ಪುರಾಪೀತಿ ಚ ಶಿಷ್ಯತಃ || ೧೪ ||

ನನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಂದ ಸುರಾಪಾನ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆಂದು ನೀನು ನಂದಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸಭೆಯೊಳಗೆಬರಲು ನೀನು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲವೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ತಡೆದರು.

ಸ್ವಭಾವಾದ್ವಾಸ್ವಭಾವಾದ್ವಾ ನಂದಿತೋ ಯೇ ಜನ್ಯಭೂವಿ |

ತತೋ ಭೂಮೌ ಕೃತಾಂ ನಿಂದಾಂ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಮಹಾಮುನಿಃ || ೧೫ ||

ತತೋ ಭೂಮಿಂ ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ತಪಸ್ತಪ್ತಮುಢೋದ್ಯತಃ |

ಜನಾನಾಹೂಯ ದೇಶೀಯಾನುವಾಚ ಜರತೋಸ್ಕೃಹಮ್ || ೧೬ ||

ನ ಮೇ ಭೂಖನತೇ ಶಕ್ತಿರ್ದೂರ್ವಾಮೂಲಾನಿ ಹೇ ಜನಾಃ |

ಅದತ್ತ ತದ್ರಸಾಹಾರಃ ತದ್ರಸಾಸ್ಯಾಯನಂ ವ್ರತಮ್ || ೧೭ ||

ಸತ್ಯವೋ ಅಸತ್ಯವೋ ತನಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಂದನೆ ಬಂದಿದೆ. ಈ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುನಿಯು ಪುನಃ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಆ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಜನರನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದನು. “ನನಗೆ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವಾದಕಾರಣದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗಿದು ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ರಸ ತೆಗೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹುಲ್ಲಿನ ರಸವನ್ನು ನನಗೆ ತಂದು ಕೊಡಿರಿ. ಅದೇ ನನ್ನ ಆಹಾರ. ಅದೇ ನನ್ನ ನಿಯಮ.

ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ದೂರ್ವಾಮೂಲಾನಿ ಮುನಯೇ ಜರರಾಗ್ನಯೇ |

ಅದಾಯ ಪೀತ್ವಾ ತನ್ನೂಲರಸಂ ದಾಸ್ಯಥ ಪ್ರಥತ್ಯಹಮ್ || ೧೮ ||

“ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ನನಗೆ ಹುಲ್ಲಿನ ರಸ ಕೊಡಿರಿ”.

ತಪಸ್ವೀನಾಂ ಚ ವೃದ್ಧಾನಾಂ ಸೇವಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾಃ |

ತೇಷಾಂ ದಾತಾ ಸ್ವಯಂ ವಿಷ್ಣುಭರ್ತೃಂ ಮುಕ್ತಂ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೯ ||

ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೂ, ವೃದ್ಧರಿಗೂ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಜನರಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಷ್ಣುವು ಐಹಿಕ ಸುಖಗಳನ್ನೂ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ವಿಶ್ರಬ್ಧಾಶ್ಚ ತತೋ ಲೋಕಾಸ್ತದ್ಗ್ರಾಮಸ್ಥಾ ದಯಾಲವಃ |

ತದ್ ಗ್ರಾಮಸ್ಥಂ ದ್ವಿಜಂ ಕಂಚಿಜ್ಞೋತಿಷಾರ್ಣವಸಂಜ್ಞ ಕಮ್ || ೨೦ ||

ಸೇವಾರ್ಥಂ ಕಲ್ಪಯಾಮಾಸುಃ ಪ್ರಗಾಢಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ಪ್ರಗಾಢಸ್ತಪಸೇ ಪ್ರಾಗಾತ್ತತೋ ವೈ ಜ್ಯೋತಿಷಾರ್ಣವ || ೨೧ ||

ಅಂತಃಕರಣಯುಕ್ತರಾದ ಆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಪ್ರಗಾಢಮುನಿಯ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಜ್ಯೋತಿಷಾರ್ಣವನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು. ಪ್ರಗಾಢನು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋದನಂತರ ನಿತ್ಯವೂ ಜ್ಯೋತಿಷಾರ್ಣವನು

ದೂರ್ವಾಮೂಲಾನ್ಯಸಾಹೃತ್ಯ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಶಾನ್ತುಲೂಖಲೇ |

ಅವಹತ್ಯ ಚ ಸಂಪಿಷ್ಠ್ವಾ ರಸಂ ಪಾತ್ರೇ ನಿವೇಶ್ಯ ಚ || ೨೨ ||

ಪ್ರಾಗಾಢಾಗಮಪರ್ಯಂತಂ ತದ್ಗೃಹೇ ಸ್ಥಾಪಯತ್ಯಸೌ |

ಸ ಚ ದೂರ್ವಾರಸಃ ಪಾತ್ರೇ ಘೇನಿಲೋ ಜಾಯತೇ ಕ್ಷಣಾತ್ || ೨೩ ||

ಹುಲ್ಲಿನ್ನು ತಂದು, ಒರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟಿ, ರಸವನ್ನು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಗಾಢಮುನಿಯು ಒರುವತನಕ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ನೋರೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಾಯಮಗ್ನಿಂ ತತೋ ಹುತ್ವಾ ಪ್ರಾಗಾಢೋಪ್ಸಹಿಬದ್ರಸಮ್ |

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾತೀವನಿರ್ವೇದಮಾಯಯೌ ಜ್ಯೋತಿಷಾರ್ಣವಃ || ೨೪ ||

ವೃಥಾಯಂ ನಿಂದಿತೋಽಸ್ಮಾಭಿಃ ಸುರಾಪೀತಿ ವಚೋ ಬಲಾತ್ |

ಪರಿಥೇಸ್ತಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯಸ್ಯ ಜನಾಂಸ್ತಾನಿತಿ ಚಾಬ್ರವೀತ್ || ೨೫ ||

ಪ್ರಗಾಢಮುನಿಯು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿ ಆ ಹುಲ್ಲಿನರಸವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಜ್ಯೋತಿಷಾರ್ಣವನು ಇದನ್ನು ಕಂಡು ದುಃಖಪಟ್ಟನು. ನಮ್ಮಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಈ ಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪರಿಥಿಯಿಂದಲೂ ವೃಥಾವಾಗಿ “ಪ್ರಗಾಢನು ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪೇನ ಸಂತಪ್ತಾ ಮಿಥ ಏವಂ ಬಭಾಷಿರೇ |
ಮಿಥ್ಯಾಭಿಶಂಸಿತೋಸ್ತಾಭಿಃ ನಂದಿತೋಯಂ ಮಹಾಮುನಿಃ || ೨೬ ||

ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಾ ನಶ್ಯಂತಿ ಹ್ಯವಿಚಾರಿತಕಾರಿಣಾಮ್ |
ಯೇ ಲೋಕೇ ಪರದೋಷಾಂಶ್ಚ ವ್ಯಾಹರಂತ್ಯವಿಚಾರತಃ || ೨೭ ||

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗೊಂಡ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತನಾಡಿ ಕೊಂಡರು. "ಈ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮುನಿಯು ನಮ್ಮಿಂದ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ನಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡದೇ ಇತರರ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳುವ ಜನರ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಮಿಥ್ಯಾ ಚೇತ್ ದ್ವಿಗುಣಂ ಪಾಪಂ ಸತ್ಯಂ ಚೇತ್ ಸಮಭಾಗಿನಃ |
ಲೋ ಲೋಕಃ ಪರಿಧೇಸ್ತಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯಸ್ಯಾಸ್ಯಾಪವಾದಿನಃ || ೨೮ ||

ಪರಿಧೇಃ ಪಾಪಿನಸ್ತಸ್ಯ ವಚೋ ವಿಶ್ರಂಭಣಾದ್ವಯಮ್ |
ಅಭಿನಿದ್ಯ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಪಾಪಭಾಜೋ ಭವಾನುಹೇ || ೨೯ ||

ನಾವು ಹೇಳುವ ದೋಷಗಳು ಸುಳ್ಳಾಗಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಎರಡರಷ್ಟು ಪಾಪ. ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ನಿಗದಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಪಾಪ. ಈ ಮುನಿಯು ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪರಿಧಿಗೆ ಪಾಪದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಯಾವ ಲೋಕವು ಕಾದಿದೆಯೋ ? ಪರಿಧಿಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನಾವೆಲ್ಲ ಈ ಮುನಿಯನ್ನು ನಂದಿಸಿ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದೆವು.

ಇತಿ ನಿರ್ವೇದಮಾಪನ್ನಾಃ ಪ್ರಾರ್ಥಯಾಮಾಸುರಂಜಸಾ |
ಪ್ರಗಾಢ ತೇ ನಮೋ ಭದ್ರ ಕ್ಷಮಸ್ವಾಗಾಂಸಿ ಪಾಪಿನಃ || ೩೦ ||
ಅಸ್ಮಾಕಂ ತ್ವಭಿಶಸ್ತಾನಾಂ ದಯಾಂ ಕುರು ದಯಾನಿಧೇ |

ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಖೇದಗೊಂಡ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. "ದಯಾಳುಗಳಾದ ಪ್ರಗಾಢರೇ, ನಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ, ನಮ್ಮ ವೇಲೆ ದಯಮಾಡಿರಿ.

ಇತಿ ತೇಷಾಂ ನಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪ್ರಗಾಢೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ || ೩೧ ||
ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಾಲಿಸಿದ ಪ್ರಗಾಢನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು.

ಸುಖಂ ದುಃಖಂ ತಥಾ ನಿಂದಾಂ ಬಹುಮಾನಂ ಜಯಾಜಯಾ |
ಶೋಕಂ ದುಃಖಂ ಚ ಹಾನಿಂ ಚ ಲಾಭಾಲಾಭೌ ಜರಾವೃತೀ || ೩೨ ||

ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುರೂಪೇಣ ದೈವಮೇವ ದದಾತಿ ಹಿ |
ಯಸ್ಮಿನ್ಕಾಲೇ ಯದಾ ದೇಶೇ ವಯಸಾ ಯಾದೃಶೇನ ಚ || ೩೩ ||

ಯಾದ್ಯಗೇನ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಜೀನ್ಯಃ ಸಂಸಾರವರ್ತಿಭಿಃ |

ತಸ್ಮಿನ್ನಾಲೇ ಚ ದೇಶೇ ಚ ವಯಸಾ ತಾದ್ಯಶೇನ ಚ || ೩೪ ||

ಸುಖ, ದುಃಖ, ಜನರಿಂದ ನಿಂದೆ, ಜನರಿಂದ ಆದರ, ಜಯ, ಅಪಜಯ, ನಷ್ಟ, ಲಾಭ, ಮುತ್ತು, ಮೃತ್ಯು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅವರವರ ಹಿಂದಿನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಮಯ್ಯಿಲ್ಲಿ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಜನರು ಎಂತಹ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅದೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಅಂತಹುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅದೇ ಮಯ್ಯಿಲ್ಲಿ. ಕರ್ಮಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಅವತ್ಯಂ ವೈ ಜನ್ಯೇರೇನ ತಾದ್ಯಗೇವಾನುಭೂಯತೇ |

ಅಸ್ವರ್ಗ್ಯಂ ಲೋಕವಿದ್ವಿಷ್ಟಂ ಧರ್ಮಮಪ್ಯಾಚರೇನ್ನ ತು || ೩೫ ||

ಕೃತ್ವಾ ನರಕಮಾಪ್ನೋತಿ ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಮತಂ ಚರೇತ್ |

ಅತೀವ ನಿಂದಿತಮತಿ ತತ್ಕೃತ್ವಾ ನೈವ ದುಷ್ಟತಿ || ೩೬ ||

ಅಂತಹ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಜನರು ಅನುಭವಿಸಲೇಬೇಕು. ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಬಂಧಕವಾದ, ನಿಂದಿತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ಜನರು ಆಚರಿಸಬಾರದು. ಆಚರಿಸಿದರೆ ನರಕವಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುವ (ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ) ಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮವು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ನಿಂದಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಪಾಪವು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸತಾಂ ಯೇನೋಪಕಾರಃ ಸ್ಯಾತ್ ಬಹುಹಿಂಸಾಯುತೇನ ಚ |

ದಧೀಚಿದುರ್ಮೃತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ದೇವಾರ್ಥೇ ಸದ್ಗತಿಂ ಯಯೌ || ೩೭ ||

ಶಿವಿರ್ಮಾಂಸಾನಿ ಭಕ್ಷ್ಯಾಣಿ ದತ್ವಾ ಕೀರ್ತಿಂ ಚ ಸದ್ಗತಿಮ್ |

ಹತ್ವಾ ವೃತ್ರಂ ದ್ವಿಜಂ ತ್ವಿಂದ್ರೋ ವೃತ್ರಹೇತಿ ಚ ವಿಶ್ರುತಃ || ೩೮ ||

ಪಿತ್ರರ್ಥೇ ಭಾರ್ಗವೋ ರಾಮೋ ಹತ್ವಾ ಮಾತರಮಂಗನಾವತ್ |

ಅತೀಕೀರ್ತಿಂ ಸಮಾಪೇದೇ ರಾಮೋ ರಾಜೀವಲೋಚನಃ || ೩೯ ||

ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹ ಕರ್ಮವು ಬಹು ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಸಹ ಪಾಪ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ದಧೀಚಿದುರ್ಮೃತಿಂ ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ದುರ್ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಯಿತು. ಶಿವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಮೈಯೊಳಗಿನ ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ದೇವೇಂದ್ರನು ವೃತ್ರನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದರೂ “ವೃತ್ರಹಾ” ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾದನು. ಕಮಲ
ನೇತ್ರನಾದ ಪರಶುರಾಮನು ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೇ
ಸಂಹರಿಸಿದರೂ ಅಪಾರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಪುರಾ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿಜವರೋ ಸತ್ಯವಾದೀ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ |

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಪ್ರಸಂಗೇನ ವಿಪಿನೇ ವ್ಯಚರತ್ ಕ್ವಚಿತ್ || ೪೦ ||

ದಿಗಂಬರೋ ನಿರಾಹಾರೋ ಮಾಂಸರಕ್ತವಿವರ್ಜಿತಃ |

ಪಲ್ಲವೇ ನೇಣುಗುಲ್ಮೇಷು ನಿಷಸಾದ ಮುನೀಶ್ವರಃ || ೪೧ ||

ಶ್ರೀ

ಹಿಂದೆ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಒಬ್ಬ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು
ದಿಗಂಬರನಾಗಿಯೂ, ಆಹಾರ ರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ಮಾಂಸರಕ್ತಹೀನನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು
ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬಿದಿರುಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ತದಾನೀಂ ಲುಬ್ಧಕಃ ಕಶ್ಚಿತ್ ಸೃಷ್ಟತೋಽಗಾಧ್ವಿಜಾನ್ಯನೇ |

ತೇ ಗುಲ್ಮಮೂಲೇ ಲೀನಾಸ್ಯಃ ನಾಪಶ್ಯತ್ ಲುಬ್ಧಕೋಽಪ್ಯಮೂನ್ || ೪೨ ||

ನಿಷಣ್ಣಂ ಪಲ್ಲವೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವ್ಯಾಧೋ ವಾಕ್ಯಮುವಾಚ ತಮ್ |

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಡನೊಬ್ಬನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಸುಲಿಗೆಮಾಡಲು ಅವರ ಹಿಂದೆ
ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭಯಗೊಂಡು ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡರು.
ಬೇಡನಿಗೆ ಅವರು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ದಿಗಂಬರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇಡನು
ಹೇಳಿದನು :

ಕಿಂ ನು ಜಾನಾಸಿ ತ್ವಂ ವಿಪ್ರ ದ್ವಿಜಾನತ್ರಾಗತಾನ್ ಕ್ವಚಿತ್ || ೪೩ ||

ವದ ತಾನಸ್ತಿ ಮೇ ಕೃತ್ಯಂ ತತಃ ಸತ್ಯಪರಾಯಣಃ |

ತೇ ದ್ವಿಜಾ ಗುಲ್ಮಮಧ್ಯೇಷು ನಿಷಣ್ಣಾ ಇತಿ ಚಾಬ್ರವೀತ್ || ೪೪ ||

“ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಈಗ ಕೆಲವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂದರು,
ಅವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೇ? ಅವರ ಬಳಿ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ
ಕೆಲಸ ಇದೆ” ಹೀಗೆನ್ನಲು ಆ ದಿಗಂಬರ ಸತ್ಯವಂತನಾದ ವಿಪ್ರನು “ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು
ಪೊದೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡು ಇದ್ದಾರೆ” ಎಂದನು.

ಅಥ ತಂ ಲುಬ್ಧಕೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಹತ್ವಾದಾಯ ಧನಂ ಯಯೌ |

ಸಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರಂ ಪೀಡಯಾಮಾಸ ಚಾಂಜಸಾ || ೪೫ ||

ನಂತರ ಬೇಡನು ಆ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಪ್ರರನ್ನು ಕೊಂದು ಅವರ ಧನವನ್ನು
ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡುಹೋದನು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಹತ್ಯವು ದಿಗಂಬರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಪೀಡೆ
ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು.

ದೇಶಕಾಲಾನುಗಂ ಶುದ್ಧಂ ಕೌಲೀನಂ ವೇದಚೋದಿತಮ್ |

ಕುರ್ಮನ್ ಸುಖಮವಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವಸಜ್ಜನಸಂವತಮ್ || ೪೬ ||

ಭವೇದ್ವೃಷ್ಟಿವಿರೂಪಂ ತು ಪೀತ್ವಾ ದೂರ್ವಾರಸಂ ಮಯಾ |

ಮಮಾಯಮಪರಾಧೋ ಹಿ ನ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಹತಾಂಹಸಃ || ೪೭ ||

ದೇಶಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಶುದ್ಧನಾಗಿಯೂ, ಕುಲದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವನೂ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಆಚರಿಸುವನೋ ಅಂತಹವನು ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ನಾನು ಹುಲ್ಲಿನ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿದಿದ್ದು ಇತರರಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧಭಾವನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಇದು ನನ್ನ ಅಪರಾಧವೇ ವಿನಹ ಪಾಪರಹಿತರಾದ ಜನರ ಅಪರಾಧವಲ್ಲ.

ನ ಪಾಪಲೇಶೋ ಭವತಾಮಿತಿ ತೇಷಾಂ ವರಂ ದದೌ |

ತತೋ ಭೂಮೌ ಕೃತಾಂ ನಿಂದಾಂ ಪರಿಹೃತ್ಯ ಮಹಾಮುನಿಃ || ೪೮ ||

ದೇವೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸಭಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ದೇವಾದ್ಧೈರಪಿ ಪೂಜಿತಃ |

ನಿಮಗೆ ಪಾಪಲೇಶವೂ ಸಹ ಬರದಿರಲೆಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತನಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅಪವಾದವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿತನಾದನು.

ಪರಿಧಿಶ್ತೇನ ದೋಷೇಣ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಮನ್ವಂತರೇಷು ಚ || ೪೯ ||

ಚತುರ್ದಶಸ್ತನಿರ್ವಚ್ಯಾಂ ಯಾತನಾಂ ಕೌರವೇ ಯತಃ |

ಅರಣ್ಯೇ ನಿರ್ಜಲೇ ದೇಶೇ ಯುಕ್ತೇ ಕಂಟಕಪಾದಪೈಃ || ೫೦ ||

ಭಾಯಾಹೀನೇ ಮಹಾಘೋರೇ ಸೋಽಭವತ್ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ |

ತತ್ರಾಬ್ದಾನಿ ವೃತ್ತೀತಾನಿ ಅರ್ಬುದಾನಿ ತ್ರಿಸಪ್ತ ಚ || ೫೧ ||

ಪರಿಧಿಯು ಗುರುನಿಂದೆಯ ದೋಷದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ರೌರವ ನರಕದಲ್ಲಿ ಒಹಳ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ನಂತರ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀರು-ನೀರಲ್ಲದ ಭಯಂಕರವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾದನು. ಅರಣ್ಯವು ಮುಳ್ಳಿನ ಗಿಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಅರ್ಬುದ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದನು.

ಅಜಗಾಮ ವನಂ ತಚ್ಚ ದೈವಾನ್ಮುದ್ಗಲನಾಮಕಃ |

ಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ ಪಾಂಡ್ಯರಾಜಸ್ಯ ತಸ್ಮಿನ್ ಮಾರ್ಗೇ ದದರ್ಶ ತಮ್ || ೫೨ ||

ಆಹಾರಾರ್ಥಂ ಪ್ರಾದ್ರವಂತಂ ತೇಜಸಾ ಚ ನಿವರ್ತಿತಃ |

ಊರ್ಧ್ವಕೇಶಂ ವಿರೂಪಂ ಚ ಚಲಜಿಹ್ವಂ ದಿಗಂಬರಮ್ || ೫೩ ||

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮೌದ್ಗಲಃ ಸ್ವಾಹ ಕೋಸೌ ಸತ್ಯಂ ವದಾನಘ |

ಇತಿ ತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸೋಬ್ರವೀದ್ರಾಕ್ಷಸಸ್ತದಾ || ೫೪ ||

ಹೀಗಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಮುದ್ದಲನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು
ಪಾಂಡ್ಯರಾಜನು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂದನು.
ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನು ಮುದ್ದಲನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ತಿನ್ನಲು
ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಮುದ್ದಲನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಿಂತೆಗೆದನು. ಕೂಡಲುಗಳನ್ನು
ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕೆದರಿಕೊಂಡ, ಕೆಟ್ಟರೂಪವುಳ್ಳ, ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ,
ದಿಗಂಬರನಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ನೋಡಿ ಮುದ್ದಲನು ಕೇಳಿದನು “ನೀನು
ಯಾರು ? ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳು” ಎನ್ನುಲು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನು ಹೇಳಿದನು :

ಅಹಂ ಪುರಾ ಪ್ರಗಾಢಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯಃ ಪರಿಧಿನಾಮಕಃ |

ಅಜ್ಞಾತ್ವಾ ತತ್ಪತಾಹಾರಂ ಸುರಾಪೀತ್ಯಭಿನಂದಿತಃ || ೫೫ ||

ಗುರುರ್ಮಯಾ ಕೃತಘ್ನೇನ ಪ್ರಗಾಢೋ ಲೋಕವಿಶ್ರುತಃ |

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಸಾಕೇನ ಜಾತೋಹಂ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ || ೫೬ ||

ನಾನು ಹಿಂದೆ ಪ್ರಗಾಢಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದೆ. ಹೆಸರು ಪರಿಧಿ. ನನ್ನ
ಗುರುಗಳು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮದ್ಯವೆಂದು ಅಜ್ಞಾನ
ದಿಂದ ತಿಳಿದು ಗುರುಗಳು ಮದ್ಯವಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ದೂಷಿಸಿದೆ. ಆ ಗುರು
ನಿಂದೆಯ ದೋಷದಿಂದ ಈಗ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಅತ್ರಾಬ್ದೀನಿ ವ್ಯತಿತಾನಿ ನ ಜಾನೇ ನಿರ್ಜನೇ ವನೇ |

ವದ ಮುಕ್ತಂ ಕಥಂ ಭೂಯಾದನಾಯಾಸೇನ ಕರ್ಮಜಾ || ೫೭ ||

ಭಾಯಾ ವಿಷಾಯತೇ ಮಹ್ಯಂ ಜಲಂ ನೇ ಜ್ವಲನಾಯತೇ |

ಕಾಲಾಯತೇ ಸಾದಪಶ್ಚ ಬುದ್ಧಿರ್ಮೇ ಪವನಾಯತೇ || ೫೮ ||

ಆಹಾರೋ ಮಲಮೂತ್ರಂ ನೇ ಶವಾಸ್ಯಜ್ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣಮ್ |

ವ್ರಣಶೋಣಿತಪೂಯೇನ ತಥಾ ನಾರೀರಜೋಮಲಮ್ || ೫೯ ||

ಅತೋದ್ಯಾಶುಚಿನಾ ಕರ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯಾ ನಿಷ್ಕತಿರ್ಮಯಾ |

ದಯಾಂ ಕುರು ದಯಾ ಹೀನೇ ಸಾಧವೋ ಹಿ ಕೃಪಾಲವಃ || ೬೦ ||

ಈ ನಿರ್ಜನವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದೇನೆಯೋ
ತಿಳಿಯದು. ಹೆಚ್ಚು ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಯಾವ ಕರ್ಮದಿಂದ ನನಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಿಂದ
ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಿ. ನನಗೆ ನೆರಳು ವಿಷದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.
ನೀರು ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮರಗಿಡಗಳು ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯಂತೆ

ಕಾಣುತ್ತವೆ. ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ಗಾಳಿಯಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಆಹಾರವು ಮಲಮೂತ್ರಗಳೇ. ಶವದ ರಕ್ತ-ಮಾಂಸಗಳು, ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ವ್ರಣಗಳಿಂದ ಬರುವ ಕೀವು ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ರಜೋಮಲ ಇವುಗಳು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳು. ಇಂತಹ ಅಶುಚಿಯಾದ ನಾನು ನನ್ನ ಈ ಜನ್ಮನಿವೃತ್ತಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥ. ದಯಾಳುಗಳಾದ ನೀವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಮಾಡಿರಿ. ಸಾಧುಗಳು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಕೃಪಾಳುಗಳು.

ಅಥಾತಿಸ್ಥಿತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಮುದ್ಗಲೋ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಮ್ |

ಜಗಾದ ಪರಯಾ ವಾಣ್ಯಾ ಮಾ ಭೈಷ್ಣೀರಿತಿ ತಂ ಸುಧೀಃ || ೬೦ ||

ಇತ್ಯತೋ ನಾತಿದೂರೇ ತು ಕಾವೇರೀ ನಾನು ವೈ ನದೀ |

ತಸ್ಯಾಮಹಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಘೇ ಮಾಸ್ಯರುಣೋದಯೇ || ೬೧ ||

ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ಮಾಘಮಾಸೇ ಪ್ರೀತ್ಯೈ ಮಾಧವಸಂಜ್ಞಿತೇ |

ತ್ವಂ ಚಾಗಚ್ಛ ಮಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಚ ನಿಷ್ಕೃತಿಮ್ || ೬೨ ||

ಅಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದ ಮುದ್ಗಲನು ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು : "ರಾಕ್ಷಸನೇ, ಹೆದರಬೇಡ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೆಯೇ ಕಾವೇರಿ ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ನಾನು ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮಾಧವನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಾ, ಈ ಜನ್ಮದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

ಅವಾಹ್ಯ ಶ್ವಾಂ ಕುಶಗ್ರಂಥೌ ತೇನ ಸಾರ್ಥಂ ನಿಶಾಚರ |

ಯತಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಯಾ ಕರ್ತುಂ ನ ಶಕ್ಯಮಿತಿ ಚಾಬ್ರವೀತ್ || ೬೪ ||

ನಿ ನ ಗೆ ಸ್ವತಃ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ, ನಿನ್ನನ್ನು ದರ್ಭೆಯಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿಸಿ ಆ ದರ್ಭೆಯ ಸಹಿತ ನಾನು ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಇತ್ಯಾಶ್ವಾಸ್ಯ ತತಸ್ತೇನ ಸಾಕಂ ಕೀನಾಶಪಾಲಿತಾಮ್ |

ದಿಶಂ ಯಯೌ ಮುನೀಂದ್ರಸ್ಯೈಃ ಕ್ರಮಾತ್ ಕತಿಪಯೈರ್ವಿನೈಃ || ೬೫ ||

ಕಾವೇರೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಘೇ ತು ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ವಿಧಾಯ ಚ |

ಅವಾಹಿತಕುಶಗ್ರಂಥಿಸಹಿತಃ ಸತ್ಯಭಾಷಣಃ || ೬೬ ||

ದೇವರ್ಷಿಪಿತೃನುದ್ಧಿಶ್ಯ ದತ್ತವಾನುದಕಾಂಜಲೀನ್ |

ಮಾಸಮೇಕಂ ಚಕಾರೈವಂ ಕುಶಗ್ರಂಥಿ ಸಮನ್ವಿತಃ || ೬೭ ||

ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಮುದ್ಗಲನು ಅವನೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ನಂತರ ಕಾವೇರಿ ನದಿಯನ್ನು ತಲುಪಿ

ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನವನ್ನು ಆವಾಹನಮಾಡಿದ ದರ್ಭೆಯ ಸಹಿತ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದನು. ಸ್ನಾನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಆ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿಯುವ ಮುದ್ದಲನು ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಪಿತೃಗಳ ತೃಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಜಲತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಕುಶಗ್ರಂಥಿಯಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲ (ಮಾಘ ಮಾಸ ಪೂರ್ತಿ) ಮಾಡಿದನು.

ತತೋಽಭೂತ್ ಪರಿಭೇರ್ಮುಕ್ತಿಃ ಕುಶಗ್ರಂಥೇಶ್ಚ ಮಜ್ಜನಾತ್ |
ಕಿಂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕೃತಮಾಘಸ್ಯ ಮುಕ್ತಿರಿತ್ಯಥ ಕೋ ವದೇತ್ || ೬೮ ||
ತಸ್ಮಾನ್ನಾಘಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ ಕೋ ವದೇತ್ ಭುವನತ್ರಯೇ |
ಗುರುನಿಂದಾಸಮಂ ಪಾಪಂ ನ ಕ್ಷಾಪಿ ಶ್ರೂಯತೇ ಕ್ವಚಿತ್ || ೬೯ ||

ಇದರಿಂದ ಪರಿಧಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಜನ್ಮದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ಕುಶ ಗ್ರಂಥಿಗಳನ್ನು ಕಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿ ಸಿಕ್ಕರೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ಹೇಳಲೇನಿದೆ! ಮಾಘಸ್ನಾನದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣನೆಮಾಡುವ ಸಮರ್ಥನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ? ಗುರುನಿಂದನೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಪಾಪವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ.

ಗುರೋರ್ವಿಂದಾ ಹರೇರ್ವಿಂದಾ ತಥಾ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರದೂಷಣಮ್ |
ದೇವಸ್ವಹರಣಂ ಚೈವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಹರಣಂ ತಥಾ || ೭೦ ||
ತಟಾಕಸೇತುಚ್ಛೇದಶ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿಕಾನಿ ಷಟ್ |
ತಸ್ಮಾತ್ಪಾಪಂ ತಾದ್ಯಗಪಿ ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ವ್ಯಪೋಹತಿ || ೭೧ ||

ಗುರುನಿಂದಾ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ದೂಷಣೆ, ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳ ದೂಷಣೆ, ದೇವರ ಹಣವನ್ನು ಅಪಹಾರಮಾಡುವುದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕದಿಯುವುದು, ಕೆರೆಗಳ ಎರಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದು ಈ ಆರು ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಿಂತ ಅಧಿಕವಾದವುಗಳು. ಇಂತಹ ಪ್ರಬಲವಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಮಾಘಸ್ನಾನವು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಇತಿ ಸಂಚೋದ್ಯ ಪರಿಧಿಂ ತೇನ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರಪೂಜಿತಃ |
ಪಾಂಡ್ಯೇತನಗರಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಸ ಶಿಷ್ಯೈಃ ಸಹ ಮುದ್ದಲಃ || ೭೨ ||
ಪರಿಧಿಃ ಪಾಪನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಯಯೌ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಮ್ |

ಹೀಗೆ ಪರಿಧಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಅವನಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮುದ್ದಲನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಪಾಂಡ್ಯರಾಜನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಪಾಪರಹಿತನಾದ ಪರಿಧಿಯು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಯದುಕ್ತಂ ಹರಿಣಾ ಪೂರ್ವಂ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯ ಸಯೋನಿಧೌ || ೭೩ ||

ತದೇತತ್ಕಥಿತಂ ಪುತ್ರ ಮಾಘಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ |

ಮಯಾ ಚಾಲೋದಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ಧರ್ಮಾಃ ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಚೋದಿತಾಃ || ೭೪ ||

ನ ಮಾಘಸ್ಸಾನಸದೃಶೋ ಧರ್ಮೋ ದೃಷ್ಟಃ ಕದಾಚನ |

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹಿಂದೆ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮ್ಯದೇವಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾಘಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನು, ನಾರದನೇ, ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಮಾಘಸ್ಸಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮ ಇನ್ನೊಂದು ಕಂಡಿಲ್ಲ.

ಸರ್ವೇ ಧರ್ಮಾಶ್ಚ ಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ದಾನಾನಿ ಚ ವ್ರತಾನಿ ಚ || ೭೫ ||

ತುಲಾಮಾರೋಪಿತಾಃ ಪೂರ್ವಂ ಮಾಘಸ್ಸಾನಂ ತಥೈಕತಃ |

ತದಾ ಸಕಲಧರ್ಮೇಭ್ಯೋ ಮಾಘಧರ್ಮೋಧಿಕೋಽಭವತ್ || ೭೬ ||

ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳ, ಯಜ್ಞಗಳ, ದಾನಗಳ, ವ್ರತಗಳ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಮಾಘಸ್ಸಾನಫಲವೊಂದನ್ನೇ ತುಲಿಸೋಡಲು ಸಕಲ ಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮಾಘಮಾಸದ ಧರ್ಮವೇ ಅಧಿಕವೆಂದು ಕಂಡಿತು.

ಬಹುಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಜಾತಾ ಬಹುವಿಧಾ ಗತಿಃ |

ಮಾಘೇ ಮಾಸಿ ಜಲಸ್ವರ್ಗಾತ್ ಮುಚ್ಯತೇ ಕೃತಕಿಲ್ಮಿಷಾತ್ || ೭೭ ||

ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಜನರು ನಾನಾವಿಧವಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಜಲಸ್ವರ್ಗಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಯಥಾಸ್ವಾವಿಂಶತಿ ಪುರಾ ಪಿಶಾಚಾ ಬಹುರೂಪಕಾಃ |

ಸಮಿತ್ ಕುಶಾದಾನಪರಾತ್ಸು ಜಯಜ್ಞಾದಿವ ವೈ ಮುನೇಃ || ೭೮ ||

ಅನೇಕ ವಿಚಿತ್ರರೂಪಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪಿಶಾಚಿಗಳು, ಸಮಿತ್ತು ಕುಶಾದಿಗಳ ದಾನದಲ್ಲಿ ಸಿರತನಾದ ಸುಯಜ್ಞನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸಹವಾಸದಿಂದ, ತಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡುವು. ಅದರಂತೆ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಜಲಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
ಒಂಬತ್ತನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೧೦

ನಾರದ ಉವಾಚ :-

ಸುಯಜ್ಞಃ ಕಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೋಽಭೂತ್ ಕುತ್ರಾಸೀತ್ಸ ಮುನೀಶ್ವರಃ |
 ಪಿತಾಚಾನಾಂ ಕಥಂ ತೇಷಾಂ ಸಂಗತಿರ್ಭಾವಿತಾತ್ಮನಃ || ೧ ||
 ಕಂ ವಾಕ್ಯಕರೋತ್ ಸುಯಜ್ಞೋಽಪಿ ತೇಷಾಂ ನಿಷ್ಕೃತಿಕಾರಣಮ್ |
 ಶಿಷ್ಯಾಯ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಯ ಶ್ರೋತುಂ ಕೌತೂಹಲಾಯ ಚ || ೨ ||
 ಪುತ್ರಾಯೈ ತಚ್ಚಿತ್ರಕಾರ್ಯಂ ಭೂಯೋ ವಿಸ್ತರತೋ ವದ |

ನಾರದರು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ—

ಸುಯಜ್ಞನೆಂಬುವನು ಯಾರು ? ಅವನು ಯಾರ ಶಿಷ್ಯ ? ಅವನು ಎಲ್ಲಿ
 ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ? ಪಿತಾಚಿಗಳ ಸಂಗಡ ಅವನ ಸಹವಾಸವು ಹೇಗಾಯಿತು ?
 ಅದರ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಿದನು ? ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಮ್ಮ ಪುತ್ರನಾದ,
 ಶಿಷ್ಯನಾದ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಕೇಳಲು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೂಡಿದ ನನಗೆ
 ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ :-

ಪುರಾ ಚಾಕ್ಷುಷಮನ್ವಂತೇ ದ್ವಾದಶಾಖ್ಯೇ ಯುಗೇಽಪಿ ಚ || ೩ ||
 ಜಾಬಾಲೀರ್ನಾಮತಶ್ಚಾಸೀತ್ ನರನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮೇ |
 ಸುಯಜ್ಞೋ ನಾಮ ತಸ್ಯಾಸೀತ್ತನಯೋ ನೇದಪಾರಗಃ || ೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ—

ಹಿಂದೆ ಚಾಕ್ಷುಷಮನ್ವಂತರದ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಯುಗದಲ್ಲಿ ನರನಾರಾಯಣಾ-
 ಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜಾಬಾಲಿ ಎಂಬ ಋಷಿಗಳಿದ್ದರು. ಅವರ ಪುತ್ರನೇ ಸುಯಜ್ಞ ವೇದ
 ಪಾರಂಗತ.

ಸ ಚೋಪನೀತೋ ವಿದ್ಯಾರ್ಥೀ ಸುಮನಾಃ ಸಪ್ತವಾರ್ಷಿಕಃ |
 ಶಾಂಡಿಲ್ಯಗುರುಮಾಸಾಧ್ಯ ಚಕಾರಾಧ್ಯಯನಂ ತತಃ || ೫ ||
 ಏವಂ ಸ ದಶ ವರ್ಷಾಣಿ ಗುರುಶುಶ್ರೂಷಣೇ ರತಃ |
 ಸಮಿತ್ಕುಶಲಶಾರ್ಥಂ ಕದಾಚಿದಿಟಿವೀಂ ಯಯೌ || ೬ ||

ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳ ಸುಯಜ್ಞನಿಗೆ ಏಳುವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾದಾಗ
 ಉಪನಯನವಾಯಿತು. ಶಾಂಡಿಲ್ಯರೆಂಬ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ನೇದಾ-
 ಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಗುರುಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ

ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಸುಯಜ್ಞನು ಸಮಿತ್ತು, ದರ್ಭಿಗಳನ್ನು ತರಲು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ತತ್ರಾಶ್ವತ್ಥಂ ಮಹಾವೃಕ್ಷಂ ಸಪ್ತಶಾಖಾಸಮನ್ವಿತಮ್ |

ನಿರ್ಜಲೇ ವಿಜನೇ ದೇಶೇ ದದರ್ಶಾಂಬರಚುಂಬಿತಮ್ || ೭ ||

ನಿರ್ಜನವಾದ, ನೀರಿಲ್ಲದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಏಳು ಶಾಖೆಗಳಿದ್ದ, ಬಹು ಎತ್ತರವಾದ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷ ಒಂದನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ತತಃ ಸಪ್ತಾದ್ಭುತಾಃ ಕ್ರೂರಾಸ್ತೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಾಃ |

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಕ್ಷಯಿತುಂ ಬಾಲಂ ಅಜಗ್ಮುಃ ತ್ವರಯಾನ್ವಿತಾಃ || ೮ ||

ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರರಾದ, ಭಯಂಕರರಾದ ಏಳು ಜನ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರು ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ತಿನ್ನುಲು ಅತಿತ್ವರೆಯಿಂದ ಬಂದರು.

ನೀಲಾಂಬರಸಮಪ್ರಖ್ಯಾ ಭಯದಾ ಲೋಕಕರ್ಪಟಾಃ |

ದಂಷ್ಟ್ರಾಕರಾಲವದನಾಃ ಶುಷ್ಕಕಂಠೋಷ್ಣತಾಲವಃ || ೯ ||

ಘೂರ್ಣಯದ್ಭ್ರೂವ್ರತಾಮ್ರಾಕ್ಷಾ ಊರ್ಧ್ವಕೇಶಾ ಮಹೋದರಾಃ |

ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭೀತಿಭೀತಃ ಸನ್ ಸ ಪ್ರಾಚೀಂ ದುದ್ರುನೇ ಭಯಾತ್ ||

ಆ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರ ಮೈಬಣ್ಣವು ನೀಲಿಬಟ್ಟೆಯಿದ್ದಂತೆ ಇತ್ತು. ಉದ್ದವಾದ ಕೋರೆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಬಾಯಿ, ಭಯಂಕರ ರೂಪ, ತುಟಿಕಂಠಗಳು ಒಣಗಿದ್ದವು, ಕೆಂಪು ಕಣ್ಣುಗಳು, ಕೆದರಿದ ಕೂದಲು, ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೀಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಲಕನಾದ ಸುಯಜ್ಞನು ಭಯದಿಂದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿದನು.

ಅನುಜಗ್ಮುರ್ಭಕ್ಷಯಿತುಂ ತಂ ಚ ತೇ ಭಯವಿಹ್ವಲಮ್ |

ರುರುಧುಸ್ತೂರ್ಣಮಾಗತ್ಯ ಪ್ರಾಚೀಂ ಮಾರ್ಗಂ ತತೋಽರ್ಭಕಃ || ೧೦ ||

ದುದ್ರಾವ ದಕ್ಷಿಣಾಮಾಶಾಂ ತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಾಣಪರೀಪ್ಸುಕಃ |

ತತ್ರಾಶ್ವತ್ಥಂನಟಿಂ ಕಂಚಿಚ್ಛತಶಾಖಿನಮುಚ್ಚ್ರಿತಮ್ || ೧೧ ||

ಅಟಿಮಾನಂ ತತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಟಾತ್ತಸ್ಮಾದಥಾಯಯುಃ |

ಪಿಶಾಚಾಃ ಸಪ್ತಕೂಷ್ಮಾಂಡಾ ಭುಜಾದಾಗತಮೂರ್ಧಕಾಃ || ೧೨ ||

ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾದ ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದಾರಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡಕಟ್ಟಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಯಜ್ಞನು ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಓಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೊಡ್ಡ ಅಲದ ಮರವೊಂದನ್ನು ಕಂಡನು. ಆ ಅಲದಮರದಿಂದ ಕೂಷ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಏಳು ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಬಂದವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಭುಜಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಲೆಗಳಿದ್ದವು.

ಸ್ರವದ್ರಕ್ತಕಬಂಧಾಶ್ಚ ತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾತೀವ ವಿಹ್ವಲಃ |
ಪ್ರತೀಚೀಂ ದಿಶಮಾಸೇದೇ ದ್ರುತಂ ಪ್ರಾಣಪರೀಪ್ಸುಕಃ || ೧೪ ||

ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಪಟ್ಟು
ಸುಯಜ್ಞನು ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿದನು.

ಶಾಲ್ಮಲೀಂ ಯೋಜನಾಯಾನಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾನುಭಿಸದ್ಯತ |
ತಸ್ಮಾದಸ್ಯಾಯಯುಃ ಸಪ್ತ ಪಿಶಾಚಾ ಡಾಕಿನೀಗಣಾಃ || ೧೫ ||
ಜಾನುದೇಶಶಿರಾಃ ಕಾಶ್ಚಿದುರುದೇಶಶಿರಾಃ ಪರಾಃ |
ತಥೈವ ಭುಜಮೂರ್ಧಾ ಚ ಕಟಿಮೂರ್ಧಾಸ್ತಥಾಪರಾಃ || ೧೬ ||
ತಥಾ ಪ್ರಕೋಟಿಮೂರ್ಧಾಶ್ಚ ಸ್ತನಮೂರ್ಧಾಸ್ತಥಾಪರಾಃ |
ಪಾರ್ಶ್ವಮೂರ್ಧಾಶ್ಚ ಸಪ್ತೈತೇ ಡಾಕಿನೀಯೋನಿಮಾಶ್ರಿತಾಃ || ೧೭ ||

ಆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬೂರಲ
ಮರವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದನು. ಆ ಮರದಿಂದ ಡಾಕಿನೀಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಏಳು
ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಬಂದವು. ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ತಲೆಯಿದ್ದದ್ದು ಒಂದು, ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ
ತಲೆಯಿದ್ದದ್ದು ಒಂದು, ಭುಜದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ, ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ತಲೆ
ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ, ಮೊಳಕೈಯಲ್ಲಿ ತಲೆ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ, ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ,
ಪೃಷ್ಠಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪಿಶಾಚಿಗೆ ಹೀಗೆ ಏಳು ಕರಾಳರೂಪದ ಪಿಶಾಚಿ
ಗಳು ಬಂದವು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾನದ್ಭುತಾಕಾರಾನುದೀಚೀಂ ದುದ್ರುನೇ ಭಯಾತ್ |
ತತ್ರಾಭಯಂ ಮಹಾವೃಕ್ಷಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಪ್ರತಿಪದ್ಯ ಚ || ೧೮ ||
ತಸ್ಮಾದಾಯಯತುರ್ವದ್ಧೌ ವೃಕವ್ಯಾಘ್ರಸಮಾನಸೌ |
ಅಗಚ್ಛಂತೌ ದಂಡಧರೌ ದೃಷ್ಟ್ವೇತಾನೀಂ ದಿಶಾಂ ಯಯೌ || ೧೯ ||

ಡಾಕಿನೀ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಸುಯಜ್ಞನು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿದನು.
ಅಲ್ಲಿ ಅತಿದೊಡ್ಡ ದಾದ ಮರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆ ಮರದಿಂದ ಎರಡು ವೃದ್ಧರಾದ,
ತೋಳ-ಹುಲಿಗಳಂತೆ ಮುಖಗಳನ್ನುಳ್ಳ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ದಂಡಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಪಿಶಾಚಿ
ಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಯಜ್ಞನು ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿದನು.

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕದಂಬಂ ತತ್ರಾಪಿ ತನ್ಮೂಲಂ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ |
ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ತ್ರಯ ಅಜಗ್ಮುಃ ಗೃಧ್ರಶೀರ್ಷಾ ಭಯಂಕರಾಃ || ೨೦ ||
ನರಾಕಾರಾ ದೀರ್ಘದೇಹಾ ಶಾಕಿನೀಯೋನಿಮಾಶ್ರಿತಾಃ |
ತಮರ್ಭಕಂ ಭಕ್ಷಯಿತುಂ ತೀಕ್ಷ್ಣತುಂಡಾ ಭಯಂಕರಾಃ || ೨೧ ||

ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕದಂಬವೃಕ್ಷವೊಂದನ್ನು ನೋಡಿ ಅದರ ಬಳಿ ಬಂದನು. ಆ ಮರದಿಂದ ಶಾಕಿನೀಯೋನಿಗೆ ಸೇರಿದ, ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ದೇಹ, ಹದ್ದುಗಳಂತೆ ತಲೆಗಳನ್ನುಳ್ಳ, ಎತ್ತರವಾಗಿ ಭಯಂಕರರೂಪವುಳ್ಳ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಬಂದವು.

ಕಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾತಿವ ನಿರ್ವಿಣ್ಣಃ ಪ್ರಸೇದೇ ವಹ್ನಿಸಾಲಿಕಾಮ್ |

ತಕ್ರೋದುಂಬರಮಾಸಾದ್ಯ ದ್ವಾವಪತ್ಯಧ್ಯಯಾನಕೌ || ೨೨ ||

ಪ್ರೇತಾವಾಹಾರರಹಿತೌ ನಿರಂಗೌ ಮಾಂಸಪೇಶಿನೌ |

ತಾವಸ್ಯಾಜಗ್ಮತುರ್ದೀನಂ ಸ್ವರ್ತಾಶೌ ಭಕ್ಷಕಾಮಿನೌ || ೨೩ ||

ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಯಜ್ಞನು ಬಹಳ ಭಯಪಟ್ಟು, ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಓಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಔದುಂಬರ ವೃಕ್ಷದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಎರಡು ಭಯಂಕರವಾದ ಪಿಶಾಚಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅವು ಪ್ರೇತಯೋನಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ವು, ಶರೀರವೆಲ್ಲ ರಕ್ತ-ಮಾಂಸಗಳ ಮುದ್ದೆ, ಆಹಾರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಬಂದವು.

ತೌ ದೃಷ್ಟ್ವಾತಿವ ನಿರ್ವಿಣ್ಣೋ ದುದ್ರುನೇ ಚ ದಶೋ ದಿಶ |

ಧಾವತ್ಯೇವಂ ಮುನಿಸುತೇ ಪಿಶಾಚಾಸ್ತೇ ಪರಸ್ಪರಮ್ || ೨೪ ||

ಅಹಂ ಪುರೋ ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾ ಸ್ವೃತತ್ವೇಷ ಮಾಮುಕಃ |

ಮಮಾಯಂ ಚ ಮಮಾಯಂ ಚ ಮಮಾಯಮಿತಿ ಚಾಪರೇ || ೨೫ ||

ಮುನಿಪುತ್ರನು ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಓಡುತ್ತಿರಲು ಆ ಪಿಶಾಚಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡವು: ನಾನು ಮೊದಲು ತಿನ್ನಲು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಇವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಯಾರೂ ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಇನ್ನೊಂದು ಪಿಶಾಚಿಯು ಇವನು ನನ್ನವನು ಎಂದಿತು.

ಮಯಾ ತು ಪೂರ್ವಂ ದೃಷ್ಟೋಕ್ತಿಯಂ ಮಯಾ ಸ್ವೃಷ್ಟಃ ಪುರಾ ತ್ವಯಮ್ |

ಇತಿ ತೇಷಾಂ ಅಭೂದ್ಯದ್ಧಂ ಮುಷ್ಪಾಮುಷ್ಪಿ ಕಚಾಕಚಿ || ೨೬ ||

ನ ಕೇಚಿಚ್ಛ ಸ್ವೃತಂತ್ಯೇನಂ ಪರಸ್ಪರವಧೇಚ್ಛವಃ |

ತತೋ ನಿರ್ವೇದಮಾಪೇದೇ ಮುನಿಪುತ್ರೋ ಭಯಾಕುಲಃ || ೨೭ ||

ನಾನೇ ಇವನನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡಿದುದು, ನಾನೇ ಇವನನ್ನು ಮೊದಲು ಮುಟ್ಟಿದುದು, ಇನ್ನಾರೂ ಇವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಜುಟ್ಟುಗಳನ್ನು

ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಮುಷ್ಠಿಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೊಡೆದರು. ಈ ರೀತಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ಯಾರೂ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಮುನಿಪುತ್ರನು ಬಹಳ ಭಯದಿಂದ ಇದ್ದನು.

ಅನನ್ಯಶರಣಃ ಕ್ಷುಬ್ಧೋ ಭಯಾತ್ಯರ್ತವ್ಯಮೂಢಧೀಃ |

ಶರಣ್ಯಂ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ದುಃಖಾದ್ವಾಪ್ಸಜಲಾಕುಲಃ || ೨೮ ||

ಅತ್ಯಂತ ಭಯಗೊಂಡ ಸುಯಜ್ಞನು ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋರದೆ ಶರಣು ಹೋಗಲು ಅನ್ಯರನ್ನು ಕಾಣದೆ ದುಃಖದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಶರಣು ಹೊಂದಿದನು.

ದಿಶೋ ನ ಜಾನೇ ನ ಲಭೇಯ ಶರ್ಮ-

ಪಶ್ಯಾಮಿ ಕಂ ವಾ ಪುರುಷಂ ದಯಾಲುಮ್ |

ನಾನೋ ಹಿ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮೋಸ್ತಿ ದಾತಾ-

ಸುಖಸ್ಯ ದುಃಖಸ್ಯ ವಿನೋಕ್ಷಣಸ್ಯ || ೨೯ ||

ತಸ್ಮಾದ್ವಿಷ್ಣುಂ ಶರಣ್ಯಂ ತಂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನುಚ್ಯುತಮ್ |

ಯಸ್ಮಾಜ್ಜಗದಿದಂ ಜಾತಂ ರಕ್ಷಿತಂ ಭಕ್ಷಿತಂ ಯತಃ || ೩೦ ||

ತೇನೇದಮಖಿಲಂ ವ್ಯಾಪ್ತಂ ವಿಶ್ವಂ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಮ್ |

ಕರ್ತಾ ಕಾರಯಿತಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರೇರಕಃ ಸಾಕ್ಷಿಚೇತನಃ || ೩೧ ||

“ಪ್ರಭುವೇ, ನನಗೆ ದಿಕ್ಕೇ ತೋಚದಂತೆ ಆಗಿದೆ ; ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊರತು ದಯಾಶಾಲಿಯಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ನಾನು ಹೊಂದಲಾರೆ ; ಸುಖವನ್ನು ನೀಡಿ, ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವವರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ; ಯಾರಿಂದ ಈ ಸತ್ಯಭೂತವಾದ ಜಗತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ, ಯಾರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆಯೋ, ಅಂತಹ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ, ನಾಶರಹಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ ಶರಣ್ಯನು. ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಜಗತ್ತು ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಸರ್ವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವವನು ವಿಷ್ಣುವೇ, ಅನ್ಯರಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಅವನೇ ಮಾಡುವವನು ; ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವವನು ಆ ವಿಷ್ಣುವೇ.

ಶರಣ್ಯಂ ತಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ದುಃಖಮುಕ್ತಯೇ |

ಏನಂ ವಿಚಾರ್ಯಮಾಣಸ್ಯ ತತೋಽಭೂದಶರೀರವಾಕ್ || ೩೨ ||

ನನಗೆ ಬಂದಿರುವ ದುಃಖನಾಶಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದು ತ್ರೇನೆ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಶರೀರವಾಣಿ ಸುಡಿಯಿತು.

ಮುನಿಪುತ್ರ ನದೀಂ ಗಚ್ಛ ಜಪ ಮಂತ್ರಮುಪಾಂತುಕಮ್ |
ತನ್ಮಂತ್ರತೇಜಸಾ ದೂರೇ ತಿಷ್ಠಂತೈತೇ ಸುದಾರುಣಾಃ || ೩೩ ||
ತೇಜಸಾ ಹತತೇಜಸ್ಯಾ ವಿನದಂತಃ ಪರಸ್ಪರಮ್ |
ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ತ್ವಂ ಚ ನಿಮಜ್ಯ ಚ ನದೀಜಲೇ || ೩೪ ||
ಉತ್ಥಾಯ ಪಯಸಾ ಸಿಂಚ ಪಿಶಾಚಾನಾಗತಾನಿಮಾನ್ |
ತೇ ಮುಕ್ತಾಸ್ತುರ್ನ ಸಂದೇಹಃ ತತಃ ಸುಖಮವಾಪ್ಸ್ಯಸಿ || ೩೫ ||

“ಮುನಿಪುತ್ರನೇ, ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅತಿ ರಹಸ್ಯವಾದ ಗುರೂಪದಿಷ್ಟವಾದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸು. ಆ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಾರದೇ ದೂರದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಪಿಶಾಚಿಗಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ವಾದ ವಿನಾದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತವೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡು. ನಂತರ ನದಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಪಿಶಾಚಿಗಳಮೇಲೆ ನದಿ ನೀರನ್ನು ಸಿಂಪಡಿಸು. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೇ ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜನ್ಮದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ; ನೀನೂ ಸಹ ಸುಖಿಯಾಗುವಿ.

ಆಗತೋ ವಿಪ್ರ ಮಾಘೋಽಯಮಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ವಿರರಾಮ ಸಾ |

ಈಗ ಮಾಘಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ” ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಅಶರೀರವಾಣಿ ಸುಮ್ಮನಾಯಿತು.

ತತಃ ಪಿಶಾಚಾವೃತಯೇವ ವಿಸ್ತೋ
ಸೃಸಿಂಹಬೀಜಾಕ್ಷರಮಂತ್ರಮುಗ್ರಮ್ || ೩೬ ||
ಜಪನ್ನದೀಮಾಪ ಚ ಕೌಶಿಕಾಖ್ಯಾಂ
ನಿಮಜ್ಯ ತಸ್ಯಾಂ ಪಯಸಾಭಿಷೇಚೇ || ೩೭ ||

ನಂತರ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಯಜ್ಞನು ಕೌಶಿಕವೆಂಬ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಅತ್ಯುಗ್ರವಾದ ನರಸಿಂಹಬೀಜಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳಮೇಲೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿದನು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ :—ಸೃಸಿಂಹಬೀಜಾಕ್ಷರದ ವಿವರಣೆಯೂ, ಜಪಿಸುವ ಕ್ರಮವೂ ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರಿಂದ ರಚಿತವಾದ “ತಂತ್ರಸಾರ”ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.]

ತೇ ವೈ ತಟಿಸ್ಥಾಃ ಪಯಸಾಭಿಸಿಕ್ತಾ
ಮುನೀಂದ್ರಪುತ್ರೇಣ ದಯಾನ್ವಿತೇನ |

ತೇ ಶುದ್ಧಭಾವಾಃ ಶಿರಸಾ ಪ್ರಣೇಮುಃ
ಪೂರ್ಣೇಂದುಸಂಕಾಶಮುಖಂ ಮಹಾಂತಮ್ || ೩೮ ||

ಪೂರ್ಣೇಕ್ಷಣಿಯನಂತರ ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಶುದ್ಧಭಾವದಿಂದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವು.

ತಾನಾಗತಾಂ ಸ್ತುಕ್ತನಿಜಸ್ವಭಾವಾನ್
ಊಚೇ ಗತಕ್ಲೇಶಭಯೋ ಮಹಾತ್ಮಾ |
ಕೇ ಕೇ ಭವಂತೋ ಭವತಾಂ ಚ ಕರ್ಮ-
ದಶೋದ್ಯಶೀ ಯೇನ ಸಮಾಗತಾ ಚ || ೩೯ ||

ಬ್ರೂತೇ ಹ ನೂನಂ ಸ್ಪೃಹಗೇವ ಮಹ್ಯಂ
ಕರ್ಮಾನುಗಂ ಜನ್ಮಯತಕ್ಷ ಜಾತಮ್ |
ಇತಿರಿತಾಸ್ತೇ ಮುನಿಪುತ್ರಮೂಚುಃ
ಪುರಾಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಯಥಾನುಪೂರ್ವಮ್ || ೪೦ ||

ಭಯಾದಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಮುನಿಪುತ್ರನು ಪಿಶಾಚಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ಇಂತಹ ನೀಚ ಜನ್ಮಗಳು ಬಂದುವು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ದುರ್ದೇಶಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರೆಂದು ಮುನಿಪುತ್ರನು ಸೂಚಿಸಲು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು.

ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಾ ಊಚುಃ—

ಶೃಣು ನಾನೂನಿ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಃ ಸಸ್ತಾನಾಂ ಪಾಪಕರ್ಮಣಾಮ್ |
ದಗ್ಧಪಾಣಿರಹಂ ಪೂರ್ವಂ ದಗ್ಧಜಿಹ್ವಸ್ತಥಾಪರಃ || ೪೧ ||
ಅಮಾಘೋಽಯಂ ತೃತೀಯಸ್ತು ಚತುರ್ಥೋ ದೂತಿಕೋ ಮತಃ |
ನಿಂದಕಃ ಪಂಚನೋ ಹ್ಯೇಷ ಷಷ್ಠೋ ವೈ ಮಲಭೋಜನಃ || ೪೨ ||
ಸಪ್ತನೋಽದೈವತೋ ನಾನು ಸಸ್ತಾನಾಂ ಚರಿತಂ ಶೃಣು |

ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರು ಹೇಳಿದರು :—

ನೊಡಲು ನಮ್ಮ ಏಳು ಜನರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಕೇಳು. ನಾನು ದಗ್ಧಪಾಣಿ, ಎರಡನೆಯವನು ದಗ್ಧಜಿಹ್ವ, ಮೂರನೆಯವನು ಅಮಾಘ, ನಾಲ್ಕನೆಯವನು ದೂತಿಕ, ಐದನೆಯವನು ನಿಂದಕ, ಆರನೆಯವನು ಮಲಭೋಜನ, ಏಳನೆಯವನು ಅದೈವತ. ಈ ಏಳು ಜನರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸು.

ಮಾಘವೋಕ್ತಂ ಪುರಾ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಗ್ರಾಮಜ್ಯೋತಿಷಃ || ೪೩ ||

ನಾನು ಹಿಂದೆ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಜ್ಯೋತಿಷನಾಗಿದ್ದೆ.

ವೇದವೇದಾಂಗತತ್ವಜ್ಞಃ ಸರ್ವಧರ್ಮಪರಾಜ್ಞುಃ |

ಪರೈರಹಂ ಕಾರಯಿತ್ವಾ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮಾಣಿ ಭೂರಿಶಃ || ೪೪ ||

ಪ್ರತ್ಯಹಂ ತತ್ರ ಭೋಕ್ತಾ ಚ ನ ಗೃಹೇ ಕ್ವಾಪಿ ಭುಜ್ಯತೇ |

ವೇದವೇದಾಂಗಗಳ ಜ್ಞಾನಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಸಕಲ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದೆ. ಇತರರಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿ ಪಿತೃಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯವೂ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂದೂ ಊಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

(ವೇದಾಂಗಗಳು : ವ್ಯಾಕರಣ, ನಿರುಕ್ತ, ಛಂದಸ್ಸು, ಶಿಕ್ಷಾ, ಕಲ್ಪ, ಜ್ಯೋತಿಷ).

ನದೀತೀರಜಲೇ ಶಾಲಾಗ್ರಾಮಪೂಜಾಂ ಕರೋಮ್ಯಹಮ್ || ೪೫ ||

ಥನಸ್ಯಾರ್ಜನಚಿತ್ತೇನ ನ ಪುಣ್ಯಾರ್ಥಂ ಕೃತಂ ಮಯಾ |

ಲೋಭೇನ ಧೂಪೋ ದೀಪೋ ವಾ ದೇವಾಲಯ ನ ನಿವೇದಿತಃ || ೪೬ ||

ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ನದಿಯ ಜಲದಿಂದ ಶಾಲಾಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕ, ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ ದ್ರವ್ಯಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನೇ ಹೊರತು ಪುಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಲೋಭದಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ವೇದಿಕಾಯಾಂ ಗೃಹೇ ಕ್ವಾಪಿ ಪೂಜಿತೋ ನೈವ ಕೇಶವಃ |

ಪೂಜಿತೇಷು ಗೃಹೇ ವಿಷ್ಣೌ ನೈವೇದ್ಯಾದಿ ಭವೇದ್ಯದಿ || ೪೭ ||

ಸೈಕತೇನೋದಕೇನೈವ ಪೂಜಯಿತ್ವಾನ್ಯಮಾನಸಃ |

ವಸ್ತ್ರೇಣ ಬಂಧಯಿತ್ವೇತಿ ಕಕ್ಷೇ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ದಾಂಭಿಕಃ || ೪೮ ||

ಪುನರ್ಯಾತ್ರಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತೋಕ್ತಂ ಶ್ರಾದ್ಧದಾನಾರ್ಹಕಾಂಕ್ಷಯಾ |

ಯಾನ್ಯಹಂ ತತ್ರ ತತ್ತ್ವೇನ ನ ಜಪ್ತಂ ನ ಹುತಂ ಮಯಾ || ೪೯ ||

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಿಕೆಯಮೇಲೆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿದರೂ, ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನದಿಯ ನೀರು, ಮರಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಅನ್ಯಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಕಳಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಡಾಂಭಿಕತನದಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಾನಾದಿಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ ಯೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಜಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹೋದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಜಪವನ್ನಾಗಲೀ, ಹವನ-ಹೋಮಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮಾಹಾಶಿಕ್ಷೋದೀರ್ಗನೇ ಸ್ತಾಪ್ತೇ ವ್ಯಾಜಮುತ್ಪಾತಯಾಮ್ಯಹಮ್ |
 ಗ್ರಾಮಾಂತರಂ ವ್ಯತೀತ್ಯೇವ ಪುನರ್ಯಾಮಿ ಚ ನೈ ಗೃಹಮ್ || ೫೦ ||
 ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಂ ಮಯಾ ಕ್ವಾಪಿ ನಾಧ್ಯಾಪಿತಮುಧಾಪಿ ವಾ |
 ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಕಾಂಕ್ಷಿಣಾ ಕ್ವಾಪಿ ನ ಶ್ರುತಾ ತು ಹರೇಃ ಕಥಾ || ೫೧ ||
 ಯಾನಾತ್ಯೂರ್ವಂ ತು ಬುದ್ಧಾಹಂ ರಾತ್ರೌ ತು ಯಾಮನೇವ ಚ |
 ಪ್ರತೀಕ್ಷತೇ ಮಯಾ ಕಾಲೋ ಮೃತಾಹಮಪಿ ಕಾಂಕ್ಷಿಣಾ || ೫೨ ||

ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರ ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿವಸ ಬಂದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ನೆಸದಿಂದ ಜಗಳವಾಡಿ ಬೇರೊಂದು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆ ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿವಸ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯಾವ ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ನಾನು ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಯಾರಿಗೂ ನೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಹಣದ ಆಸೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿ-ಹಗಲೂ ಅದರ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಥಾಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾಗಲು ಒಂದು ಪ್ರಹರಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಎದ್ದು, ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಯಾಮ ಕಳೆಯುವ ತನಕ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿಸಲು ಯಾರಾದರೂ ಕರೆಯಲು ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ತಿಲಭಾರಃ ಕುಶಭಾರ ಇತಿ ಲೋಕಾ ನದಂತಿ ಮಾಮ್ |

ಕುಶಸಾಣಿಃ ಶಿಖಾಬದ್ಧೋ ಧೌತವಸ್ತ್ರಃ ಸದಾ ಶುಚಿಃ || ೫೩ ||

ಜನರು ನನ್ನನ್ನು "ತಿಲಭಾರ", "ಕುಶಭಾರ" ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಶುಭ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರಧರಿಸಿ, ಶಿಖೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶುಚಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ.

ದೇವಪೂಜಾಕಕ್ಷಪಾಲಿಃ ಕಕ್ಷೇ ಪಾಣೌ ಕಮಂಡಲುಃ |

ಚಲದೋಷ್ಣೋ ವೃಥಾ ಧರ್ಮವಾದೀ ದಂಭಕಯಿತ್ಯಹಮ್ || ೫೪ ||

ದೇವರನಿಟ್ಟ ಕಕ್ಷಪಾಲವನ್ನು ಕೊಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಂಡಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತುಟಗಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಅಡಿಸುತ್ತ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸದೆ, ಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯಕವಾದ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಡಾಂಭಕನಾಗಿದ್ದೆ.

ವಂಚಯಿತ್ವಾ ಜನಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಅರ್ಜಯಿತ್ವಾ ಧನಂ ಬಹು |

ನ ಭುಕ್ತಂ ನ ಚ ದತ್ತಂ ಚ ಸುಹೃದಃ ಪ್ರೇಷಿತಾ ಜನಾಃ || ೫೫ ||

ಎಲ್ಲ ಜನರನ್ನೂ ವಂಚಿಸಿ ಬಹಳ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ನಾನು ಆ ಹಣವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಿತ್ರರಿಗಾಗಲೀ, ಆಪ್ತರಿಗಾಗಲೀ ದಾನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಪಶ್ಚಾದಾಗತಕಾಲೋ ಹಿ ಜಾತೋಕ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ |

ಪ್ರತಿಗ್ರಹೇಣ ದಗ್ಧೋಯಂ ಪಾಣಿರ್ಮೇ ತೇನ ಕರ್ಮಣಾ || ೫೬ ||

ದಗ್ಧಪಾಣಿರಿತಿಹ್ಯಾತೋ ನಾನ್ಮಾಹಂ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ |

ಲಕ್ಷಾಣಿ ತ್ರಿಣ್ಯತೀತಾನಿ ಮನು ವರ್ಷಾಣಿ ಸಂತತಮ್ || ೫೭ ||

ತವಾದ್ಯ ದರ್ಶನಾದೇವ ಜಾತಂ ದುಃಖವಿನೋಕ್ಷಣಮ್ |

ಇತಿ ಸರ್ವಂ ಮಯಾಕ್ರಿಯಾತಂ ಮದ್ವೃತ್ತಾತಂ ಜುಗುಪ್ಸಿತಮ್ || ೫೮ ||

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆದ ನಾನು, ಮೃತನಾದನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾದೆ. ದಾನಸ್ವೀಕಾರ ಕರ್ಮದಿಂದ ನನ್ನ ಹಸ್ತಗಳು ಸುಟ್ಟವೆ. ನನಗೆ “ದಗ್ಧಪಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ”ನೆಂದೇ ಹೆಸರು. ಈ ಜನ್ಮವನ್ನು ಮೂರು ಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಈ ದಿನ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನನ್ನ ದುಃಖವು ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಕೇಳಿದರೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನನ್ನ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ದಗ್ಧಜಿಹ್ವ ಉವಾಚ—

ಅಹಂ ದ್ವಿಜಃ ಪುರಾ ನಂದಿಗ್ರಾಮೇ ಮುದ್ಗಲಗೋತ್ರಜಃ |

ವೇದವೇದಾರ್ಥತತ್ವಜ್ಞಃ ಕೃತ್ಯಾಕೃತ್ಯವಿವೇಕವಾನ್ || ೫೯ ||

ದಗ್ಧಜಿಹ್ವನೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನು ಹೇಳಿದನು :—

ನಾನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಂದಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮುದ್ಗಲಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದೆ. ವೇದವೇದಾರ್ಥಗಳ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ.

ನಾನ್ಮಾ ಸುಕರ್ಮನಾಮಾಹಮಭಿಕ್ಷಾಭಕ್ಷಣೇ ರತಃ |

ನ ತಪ್ತಂ ನ ಹುತಂ ಜಪ್ತಂ ನ ಚ ಕಿಂಚಿದನುಷ್ಠಿತಮ್ || ೬೦ ||

ಆಗ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಸುಕರ್ಮ. ಜಪ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಿಷಿದ್ಧ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದೆ.

ಗೃಹಾರಾಮೇ ಮಯೋಪ್ತಾನಿ ಶಿಗ್ರುಶಾಖಾನಿ ಮೂಲಕಮ್ |

ವೃಂತಾಕಾನಿ ಕಲಿಂಗಾನಿ ನಿಷ್ಪಾವಾಣಿ ಚ ಗೃಂಜನಮ್ || ೬೧ ||

ಸಂಧಿತಾನಿ ಕುರಂಗಾಣಿ ಬಿಂಬಬಿಲ್ವಾದಿನರ್ಥತಾಃ |

ಉಪೋದಕೀ ಚ ಕೋಸುಂಭಂ ಘೃತಕೋಶಾತಕೀ ತಥಾ || ೬೨ ||

ಶಾಬರೀ ಕುಚರೀ ಚೈವ ಶುಕಶಾಕಂ ತಥೈವ ಚ |

ತಂದುಲೀಯಕಶಾಕಾಶ್ಚ ವರ್ಧಿತಾನಿ ಗೃಹೇ ಮಯಾ || ೬೩ ||

ನನ್ನ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿಕಾಯಿ, ಮೂಲಂಗಿ, ಬದನೆಕಾಯಿ, ಕಲ್ಲಂಗಡೀ ಹಣ್ಣು, ಚವಳಿಕಾಯಿ, ಕೇಪುಮೂಲಂಗಿ, ತೊಂಡೆಕಾಯಿ, ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಸೊಪ್ಪುಗಳು, ಹೀರೇಕಾಯಿ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾವಿಧವಾದ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಯದ್ಗೃಹೋಪರಿ ವೈ ಗಚ್ಛಂಸ್ತುಂಬುರ್ಯಾಸಂಸ್ಥಿತಃ |

ಸಾಂಗನೋ ನೃಪತತ್ಪದ್ಯೋ ಯದ್ವಾತಾಹತವಾಯುನಾ || ೬೪ ||

ಒಂದು ದಿನ ತುಂಬುರುನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವನು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ವಿಮಾನವು ನನ್ನ ಮನೆಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು.

ಭೂಮಿಚಾರೀ ಸ ಗಂಧರ್ವೋ ಗತ್ವಾ ಗೋದಾವರೀಂ ನದೀಮ್ |

ಮಾಘೇ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಮಾಸಮೇಕಂ ಪತಂಗೇ ಮಕರಸ್ಥಿತೇ || ೬೫ ||

ತೇನ ಲಬ್ಧಪ್ರಭಾವೇನ ಯಯೌ ಲೋಕಂ ಸ್ವಯಂಭುನಃ |

ನೆಲದಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಆ ಗಂಧರ್ವನು ಗೋದಾವರೀನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೂರ್ಯನು ಮಕರರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಆ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಾಂ ದ್ವಾದಶೀಷು ತಥಾ ಪುಣ್ಯದಿನೇಷು ಚ || ೬೬ ||

ಸಂಕ್ರಮೇಷು ಚ ಸರ್ವೇಷು ತಥಾನ್ಯದಿನಸೇಷು ಚ |

ಭಕ್ತಿತಾನಿ ಮಯಾ ತಾನಿ ಪಿಷ್ಠಾಕಂ ಚೈವ ಭಕ್ತಿತಮ್ || ೬೭ ||

ನಾನಾದರೋ ಯಾವ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಆಚರಿಸದೆ ಚಾತುರ್ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ, ದ್ವಾದಶಿಗಳಲ್ಲಿ, ಇತರ ಪುಣ್ಯತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಕ್ರಮಣದಿನವಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಮಸ್ತ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷಿದ್ಧ ತರಕಾರಿಗಳನ್ನೂ ಅತಿ ನಿಂದಿತವಾದ ಹಿಂಡಿ ಯನ್ನೂ ಸಹ ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಪಾಚಯಿತ್ವಾ ತ್ವಾರನಾಲಂ ಭುಕ್ತಮನ್ನಂ ಮಯಾನಿತಮ್ |

ಆದ್ಯನ್ನಂ ಷೋಡಶಾದ್ಯನ್ನಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪೂರ್ವಕಂ ತಥಾ || ೬೮ ||

ಬಹುಧಾ ಭುಕ್ತಮತ್ಯಂತಂ ಬಿಲ್ವಮದುಂಬರಂ ತಥಾ |

ಪಿಶಾಚಭೈಶ್ಚ ನಾಗೇಭ್ಯಃ ಶಕ್ತಿಭ್ಯೋ ಯನ್ನಿವೇದಿತಮ್ || ೬೯ ||

ತಥಾನ್ಯದೇವತಾ ಭುಕ್ತಂ ಮಯಾ ಭುಕ್ತಂ ಸಹಸ್ರತಃ |

ನಾನು ನಿತ್ಯವೂ ಗಂಜಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ತಂಗಳನ್ನು ವನ್ನೂ, ಇತರ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಅನ್ನಗಳನ್ನೂ ಇತರರಿಂದ ಬೇಡಿ ಪಡೆದು ಭುಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಬಿಲ್ವ, ಟೆದುಂಬರ, ಪಿಶಾಚಿಗಳು, ನಾಗ, ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಗಳು ಇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸದೆ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸಾವಿರಾರು ಸಲ ಭುಂಜಿಸಿದೆ.

[ಶ್ರೀಹರಿಯ ನೈವೇದ್ಯವೇ ಭೋಜ್ಯಾರ್ಹ. ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪವಾಗಿ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

✓ ಪಾವನಂ ವಿಷ್ಣು ನೈವೇದ್ಯಂ ಸುಭೋಜ್ಯಮೃಷಿಭಿಃ ಸ್ಮೃತಮ್ |
ಅಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ನೈವೇದ್ಯಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಂ ಚರೇತ್ ||
(ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಮೃತಮಹಾರ್ಣವಂ)]

ಭಾನುವಾರೇ ಪರ್ವಣಿ ಚ ತಥಾ ಶ್ರಾದ್ಧದಿನೇಷು ಚ || ೨೦ ||

ರಾತ್ರೌ ಭುಕ್ತಂ ಮಯಾ ಜಿಹ್ವಾಲಾಲಸೇನ ದುರಾತ್ಮನಾ |

ಆರ್ಯೈಶ್ಚ ಗುರುಭಿಶ್ಚೈವ ಬಹುಧಾ ಬೋಧಿತೋಽಹಮ್ || ೨೧ ||

ಜಿಹ್ವಾಚಾಪಲದೋಷೇಣ ನಾತ್ಮಜಂ ನ ಶುಭಂ ಕೃತಮ್ |

ದಗ್ಧಜಿಹ್ವೋಽಸ್ಮಿ ತೇನೈವ ನಾನ್ನಾಹಂ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ || ೨೨ ||

ಭಾನುವಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪರ್ವದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರಾದ್ಧದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆ ಚಪಲದಿಂದ ದುರಾತ್ಮನಾದ ನಾನು ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಿರಿಯರೂ, ಗುರುಗಳೂ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೋಧಿಸಿದರೂ ಸಹ ನಾಲಿಗೆ ಚಪಲದಿಂದ ನಾನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾದ ನನಗೆ “ದಗ್ಧಜಿಹ್ವ” ನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ.

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ದಗ್ಧಜಿಹ್ವಾಸ್ತು ಶಿರಸಾ ತಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ |

ವಾಚಾ ಹಿತಂ ಪ್ರಸಾದ್ಯಾಥ ವಿರಾಮ ಸ ರಾಕ್ಷಸಃ || ೨೩ ||

ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ದಗ್ಧಜಿಹ್ವನೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನು ಮುನಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
ಹತ್ತನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಅನುಭವ ಉಪಾಚಾರ—

ಅಹಂ ಪೂರ್ವಂ ದ್ರಾವಿಡೇಷು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶರ್ಮೋ ದ್ವಿಜಾಧನುಃ |

ಜನುದಗ್ನಿ ಕುಲೋತ್ಪನ್ನೋ ನೇದವೇದಾಂಗಸಾರಗಃ || ೧ ||

ಲಿಂಗಭಸ್ಮಜಟಾಧಾರೀ ಶೂದ್ರಪಾಖಂಡನಾರ್ಗಣಃ |

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದುತ್ತಮಂ ಮನ್ಯೇ ವರ್ಣಧರ್ಮವಿವರ್ಜಿತಃ || ೨ ||

ಅನುಭವನು ಹೇಳಿದನು :—

ನಾನು ಹಿಂದೆ ದ್ರಾವಿಡದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನುದಗ್ನಿ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ವೇದವೇದಾಂಗ ಪಾರಂಗತನಾಗಿದ್ದೆ. ಆಗ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಶರ್ಮ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೀನ ನಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಟೆಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡು, ಭಸ್ಮವನ್ನು ಅಂಗಾಂಗ ಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಶೂದ್ರ-ಪಾಖಂಡ ಮತಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ.

ತೀಕ್ಷ್ಣಕೌತುಕವಿದ್ಯಾಸು ವಾಚಾಲೋ ಗಾಯಕಃ ಶತಃ |

ವಶಂಕರೋ ಭೈರವಾದ್ಯೈಃ ಮಂತ್ರೈಃ ವೇದವಿನಿದಕಃ || ೩ ||

ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮತ್ತು ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣ ನಾಗಿದ್ದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ವಾಕ್ಪಟುತ್ವ ಇತ್ತು. ಸಂಗೀತಗಾರನಾಗಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ಮೂರ್ಖ. ಭೈರವಾದಿ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಜನರನ್ನು ವಶಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ವೇದಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಕದಾಚಿದಾಗತೋ ವೇಷೀ ಭಿಕ್ಷಾಕಾಂಕ್ಷೀ ಚ ಮದ್ಭ್ರೂಮ್ |

ಕೌತುಕಂ ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ಯೇನ ಲೋಕೋ ವಶಂ ಭವೇತ್ || ೪ ||

ಒಂದು ದಿವಸ ಒಬ್ಬ ವೇಷಧಾರಿಯು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಭಿಕ್ಷಾಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ. ಯಾವ ವಿದ್ಯೆಯ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಜನರನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೋ ಅಂತಹ ಕೌತುಕ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದನು.

ಭಿಕ್ಷಾ ದತ್ತಾ ಮಯಾ ತಸ್ಯೈ ಗೃಹೀತ್ವಾಂತರಧೀಯತ |

ತತೋ ಮಹತ್ಸ್ವಬುದ್ಧಾಸ್ತಿಸ್ಥಿನ್ ಪ್ರಣವಸ್ತು ಮಯಾ ಕೃತಃ || ೫ ||

ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣಿರೆಯಾದ. ಈತನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಮಹತ್ವವಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದೆ.

ಅಸ್ತುವಂ ಕಪಟಿಂ ನೇಷಂ ದಂಡನತ್ಪತಿತೋ ಭುವಿ |

ತ್ವಂ ರುದ್ರೋಽಸಿ ನ ಸಂದೇಹೋ ಭಾಗ್ಯಾ ದೃಷ್ಟಿಪಥಂ ಗತಃ || ೬ ||

ಆ ಕಪಟವೇಷಧಾರಿಯು ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹನೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಸಹ ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ದಂಡಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಿದೆ. “ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ರುದ್ರದೇವರೇ ಸರಿ. ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ದರ್ಶನಕೊಟ್ಟಿರುವಿ.

ತಸ್ಮಾತ್ಪುನರದೃಶ್ಯೋಽಸಿ ಕೃಪಾಂ ಕುರು ಕೃಪಾನಿಧೇ |

ತವ ವಾಗ್ಮುತೇ ಸಮ್ಯಗ್ಮಾಂಜ್ಞೇವಯ ತಾಪಸ || ೭ ||

ನಿಷ್ಕಲಾ ದೃಶ್ಯತೇ ಕ್ವಾಪಿ ಜಾತಾ ದೃಷ್ಟಿರ್ನುಹಂತ್ಮನಾಮ್ |

ತ್ವದರ್ಥಂ ಜೀವನಂ ಚೇದಂ ರಕ್ಷ ವಾ ಭುಂಕ್ಷ್ವ ವಾ ಪ್ರಭೋ || ೮ ||

ಈಗ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿರುವಿ. ನನ್ನಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು, ಹೇ ಕೃಪಾನಿಧೇ ! ನನ್ನ ಅಮೃತಸದೃಶವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ, ತಪಸ್ವಿಯೇ ನನಗೆ ಜೀವನದ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ನೀಡು — ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನವು ಎಂದಿಗಾದರೂ ವಿಫಲವಾಗುವುದೇ ? ಆದುದರಿಂದ ಕೃಪೆಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ಇಲ್ಲವೆ ಸಂಹರಿಸು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ.

ಪಶ್ಚಾದಾವಿರಭೂತ್ಪಾಪೀ ಜಟಿಲಃ ಸಿದ್ಧಪಾದುಕಃ |

ಕೃತ್ವಾ ತು ಪಾದಯೋರ್ಲೀಪಂ ತರಿತ್ವಾ ಮೇರುಪರ್ವತಮ್ || ೯ ||

ನಂತರ ಆ ಪಾಪಿಯಾದ ಜಟಾಧಾರಿಯು ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಪಾದಗಳಿಗೆ ಏನನ್ನೋ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ನಂತರ ಮೇರು ಪರ್ವತವನ್ನೇರಿದನು.

ಜಗಾಮ ತತ್ರ ಸರ್ವಾಣಿ ವಿಶೇಷಾಣಿ ಚ ತಾನಿ ಚ |

ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ವಿಪ್ರಾಯ ಸೂರ್ಯಂ ದೇವಾನ್ಮನೀನಪಿ || ೧೦ ||

ಹಿಮವಂತಂ ತತೋ ಗತ್ವಾ ಮದ್ಗೃಹಂ ಪುನರಾಗತಃ |

ಭುಕ್ತ್ವಾ ತು ಮದ್ಗೃಹೇ ಪಶ್ಚಾತ್ ಸ್ವಯಂ ಗಂತುಮುಪಾಕ್ರಮತ್ ||

ಅಲ್ಲಿಗೆ ನನಗೆ ಅನೇಕ ಅಶ್ವರ್ಯಕರವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದನು. ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ, ಮುನಿಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಮವತ್ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಪುನಃ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಉಟವಾಡಿ ಮುಂದೆ ಹೊರಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

ಪಾದೌ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತಂ ಪಾಪಗೃಹೇ ಪ್ರಸ್ಥಾತುಮರ್ಹಥ |

ಪ್ರಾರ್ಥಿತೋಽಸಿ ಮಯಾ ಸೋಪಿ ತಸೌ ವಾರ್ಷಿಕಮಾಸಕಮ್ || ೧೧ ||

ಆಗ ನಾನು ಆ ಪಾಪಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೆಲವುಕಾಲ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಅವನು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಾಲ ಇದ್ದನು.

ಸ್ಥಿತಾ ಪಾಖಂಡಮಾರ್ಗೇಣ ಮಾಂ ಬುಬೋಧ ಪುನಶ್ಚ ಸಃ |

ತೇನಾಹಂ ಬೋಧಿತಃ ಶೀಘ್ರಂ ಪಾಖಂಡೇ ಬೋಧಿತೋಽಭವಮ್ ||೧೩||

ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನನಗೆ ಪಾಖಂಡಮತವನ್ನು ಪುನಃ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಅವನಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದು ನಾನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪಾಖಂಡಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. (ಪಾಖಂಡಮತಃ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದು ವೇದವಿರೋಧವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಮತ)

ಮಾಂ ವಿಧಾಯ ತತಃ ಶಿಷ್ಯಂ ಸೋಽಗಮದ್ವಿಷಯಾಂತರಮ್ |

ತಸ್ಮಾದನುಪಥಂ ಮಾಘಮಾಸೋಽಪಿ ಹ್ಯಗಮತ್ತದಾ || ೧೪ ||

ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿಟ್ಟು ಅವನು ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೋ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆಗ ಮಾಘಮಾಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಭಾರ್ಯಾ ನೇ ಸ್ನಾತುಕಾಮಾಸೀದ್ಯಯಾಚೇ ಮಾಂ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ನಾಪಿ ಚಾಜ್ಞಾ ನುಯಾ ದತ್ತಾ ವೇದಮಾರ್ಗವಿನಿಂದಕಮ್ || ೧೫ ||

ವೇದಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ತಾನು ಮಾಘ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೋರಿದಳು. ನಾನು ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಪಿ ಮಾಂ ಬೋಧಯಾಮಾಸ ಧರ್ಮವಾಕ್ಯೈಃ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ವೇದಾಭ್ಯಾಸೀ ಕುಲೀನಶ್ಚ ಜಮದಗ್ನಿಕುಲೋದ್ಭವಃ || ೧೬ ||

ಕಥಂ ಪಾಖಂಡಮಾರ್ಗೇಷು ವರ್ತಸೇ ಜ್ಞಾನದುರ್ಬಲ |

ಮಾಂ ನಿಷೇಧಸಿ ಕಸ್ಮಾದ್ವಾ ಮಾಘಸ್ನಾನವಿಧೌ ರತಾಮ್ || ೧೭ ||

ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಅನೇಕ ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಧರ್ಮಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. “ನೀವು ಒಳ್ಳೆಯ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾದವರು ; ಜಮದಗ್ನಿಗೋತ್ರದವರು ; ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರು. ಜ್ಞಾನದುರ್ಬಲರಾದ ನೀವು ಈಗ ಪಾಖಂಡಮತವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ ? ಮಾಘಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆ ಯುಳ್ಳ ನನ್ನನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಡವೆಂದು ನಿಷೇಧಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ ?”

ಇತಿ ಬ್ರುವಾಣಾಂ ತಾಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ದಂಡೇನಾಹಂ ನೈವರ್ತಯಮ್ |

ಸಾ ದುಃಖಾತ್ತತ್ಯಜೇ ಮಾಘಸ್ನಾನಂ ಬಾಷ್ಪಾ ಕುಲೇಕ್ಷಣಾ || ೧೮ ||

ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕೋಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆದಿ. ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಅವಳು ಮಾಘಸ್ನಾನಮಾಡುವ ಕರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಳು.

ನ ಕೃತಂ ತು ಮಯಾ ಸ್ನಾನಂ ದೂಷಿತಂ ತು ಪುನಃ ಪುನಃ |

ತೇನ ದೋಷೇಣ ಚಾಲ್ಪಾಯುರಸ್ತಾನ್ವಾಪಾನ್ಮೃತೋಽಸ್ಮ್ಯಹಮ್ || ೧೯ ||

ನಾನು ಒಂದು ದಿನವೂ ಮಾಘಸ್ನಾನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮಾಘಸ್ನಾನವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ನಾನು ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಯಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಸತ್ತುಹೋದೆ.

ಜಾತೋಕ್ರಹಂ ಗುಣನಾಮೈವಂ ಪಿಪ್ಪಲೇ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ |

ಅಮಾಘೇಽ ನೈವ ಮುಕ್ತೇ ತು ದೂತಿಗೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ || ೨೦ ||

ನಾನು ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ "ಅಮಾಘ"ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾದೆ." ಅಮಾಘನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿಯಲು ದೂತಿಗನು ಹೇಳಿದನು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ—ಪತಿಯು ಅಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಆತನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳುವುದು ಪತಿವ್ರತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕರ್ತವ್ಯ— ಅಧರ್ಮಸ್ಥಮಪಿ ಹ್ಯೇನಂ ಸಾಂತಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಬೋಧಯೇತ್—ವಿಷ್ಣು ರಹಸ್ಯ.]

ದೂತಿಗಾ ಉವಾಚ—

ಅಹಂ ಕಾಶ್ಮೀರದೇಶೀಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೇದಪಾರಗಃ |

ಧನೀ ಶೈವಲಗೋತ್ರೋಕ್ರಹಂ ನಾಮ್ನಾ ಬಾಷ್ಪಲಸಂಜ್ಞಿತಃ || ೨೧ ||

ದೂತಿಗನು ಹೇಳಿದನು :—

ನಾನು ಹಿಂದೆ ಕಾಶ್ಮೀರದೇಶದವನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಶೈವಲಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಹಣವಂತನಾಗಿದ್ದೆ ಆಗ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಬಾಷ್ಪಲ.

ಮೃತೇ ಪಿತರಿ ಮೇ ಚಾಸೀತ್ಕಾಲಃ ಷೋಡಶವಾರ್ಷಿಕಃ |

ಪಿತುಃ ಸಕಾಶಾಚ್ಚಾಧೀತಂ ವೇದವೇದಾಂಗಪಂಚಕಮ್ || ೨೨ ||

ವಿಸ್ಮೃತಂ ಚ ಮಯಾ ಸರ್ವಂ ನ ಪುನಸ್ತದ್ವಿಮರ್ಶಿತಮ್ |

ಜ್ಞಾನೇ ಉಪ್ತೇ ತತಃ ಪಶ್ಚಾದ್ವಾಸೀಸಂಗೇ ರತೋಽಸ್ಮ್ಯಹಮ್ || ೨೩ ||

ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಮೃತರಾದಾಗ ನನಗೆ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷ. ತಂದೆಯವರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೇದವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಮರೆತೆ. ಪುನಃ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಮರ್ಶನೆ ಯನ್ನಾಗಲೀ, ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವು ನಾಶಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಸದಾ ದಾಸಿಯರ ಜತೆ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ತೃಕ್ತಾ ಗುಣವತೀ ಭಾರ್ಯಾ ಕಾಕಪಕ್ಷಾತ್ಮಜಾ ನುಯಾ |

ಹವ್ಯಂ ನಾನುಷ್ಕಿತಂ ಕಿಂಚಿನ್ನ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿ ನುಯಾ ಕೃತಮ್ || ೨೪ ||

ಗುಣವಂತೆಯಾದ, ಕೋಗಿಲೆಯ ಕಂಠದಂತೆ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತೊರೆದೆ. ಹವ್ಯ, ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಭಾರ್ಯಾತ್ವೇ ಸ್ಥಾಪಿತಾ ದಾಸೀ ದಾಸೀತ್ವೇ ಚ ಕುಲಾಂಗನಾ |

ದಾಸೀಪುತ್ರಾಶ್ಚ ಮೇ ಪುತ್ರಾಶ್ಚತ್ವಾರಸ್ತೇ ಮನುಜಾಃ || ೨೫ ||

ದಾಸಿಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯೆಂತಲೂ, ಪತ್ನಿಯನ್ನು ದಾಸಿಯೆಂತಲೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ. ದಾಸಿಯಿಂದ ನನಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆ ಪುತ್ರರು ನನ್ನ ಹಾದಿಯಲ್ಲೇ ಬರುವರೆಂದು ತಿಳಿದೆ.

ಏನಂ ಕಾಲೋ ಮಯಾ ನೀತಃ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಠೇನಂ ದುರಾತ್ಮನಾ |

ತತೋ ವೃತ್ತಿಮವಾಪ್ನೋಹಂ ಸರ್ವಧರ್ಮಬಹಿಷ್ಕೃತಃ || ೨೬ ||

ದುರಾತ್ಮನಾದ ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದೆ. ಸಕಲ ಸತ್ಯರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಾನು ವೃತ್ತನಾದೆ.

ಕರ್ಮಣಾ ತೇನ ಜಾತೋಹಂ ದೂತಿಕೋ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ |

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ವಿರರಾಮಾಥ ನಿಂದಕೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ || ೨೭ ||

ಅಂತಹ ದುಷ್ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ “ದೂತಿಕ”ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ದೂತಿಕನು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ನಂತರ ‘ನಿಂದಕನು’ ನುಡಿದನು. (ನಿಂದಕನೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ)

ಶೃಣು ವಿಪ್ರ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನುನು ವೃತ್ತಾಂತಮಂಜಸಾ |

ಪುರಾಹಂ ಮಗಧೇ ದೇಶೇ ಗ್ರಾಮೇ ಪಂಚಜನಾಹ್ವಯೇ || ೨೮ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ನನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಲಾಲಿಸು. ನಾನು ಹಿಂದೆ ಮಗಧ ದೇಶದಲ್ಲಿ ‘ಪಂಚಜನ’ವೆಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ನಾನು ಪೈಂಗ್ಯಗೋತ್ರಸಮುದ್ಭವಃ |

ಶಂಕುವರ್ಣಸ್ಯ ಶಿಷ್ಯೋಹಂ ತತ್ರಾಧೀಶಾಃ ಸಮಸ್ತಶಃ || ೨೯ ||

ನನ್ನ ಹೆಸರು ಕಾಶ್ಯಪ, ಪೈಂಗ್ಯ ಗೋತ್ರದವನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಶಂಕುವರ್ಣ ರೆಂಬುವರ ಶಿಷ್ಯ. ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೆ.

ವೇದಾಃ ಷಡಂಗಃ ಸ್ಮೃತಯಃ ಪುರಾಣಂ ಚೇತಿಹಾಸಕಮ್ |

ಅನ್ವೀಕ್ಷಿಕೇ ತಥಾ ವಿದ್ಯಾ ಮೀಮಾಂಸಾ ದ್ವಯಮೇವ ಚ || ೩೦ ||

ಗೀತಾಯಾಶ್ಚ ಕಲಾಃ ಸರ್ವಾ ನಾಥೀತಂ ವಿದ್ಯತೇ ಮಯಾ |

ಷಡಂಗ ಸಹಿತ ವೇದಗಳನ್ನು, ಪುರಾಣಗಳನ್ನು, ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು, ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು, ತರ್ಕವಿದ್ಯೆಯನ್ನು, ಎರಡು ವಿಾಮಾಂಸಗಳನ್ನು, ಅರ್ಥಸಹಿತ ಸಮಗ್ರ ಗೀತೆಯನ್ನು, ಸಕಲ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಒಂದುವರ್ಣರೇಂಬುವರಿಂದ ಕಲಿತಿದ್ದೆ. (ವಿಾಮಾಂಸ—ಪೂರ್ವ ವಿಾಮಾಂಸ ; ಉತ್ತರ ವಿಾಮಾಂಸ) ನಾನು ಕಲಿಯದೇ ಇದ್ದದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ದ್ವಾಪರಸ್ಯ ಯುಗಸ್ಯಾಂತೇ ರಾಜ್ಞೋ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠತೀಪತೇಃ || ೩೧ ||

ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಮಾಪನ್ನಃ ಪಾರೋಹಿತೈಃ ನಿಯೋಜಿತಃ |

ಲೋಪಾಮುದ್ರಪ್ರಸಾದೇನ ಜಯಶೀಲೋ ನಿರಾಕುಲಃ || ೩೨ ||

ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠತೀ ಪಟ್ಟಣದ ರಾಜನಿಂದ ನಾನು ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪುರೋಹಿತನಾಗಿ ನಿಯೋಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆ. ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಶೀಲನಾಗಿಯೂ, ಭಯರಹಿತನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದೆ.

ರಾಜದ್ವಾರಿ ಮಯಾ ಸರ್ವೇ ವಿದ್ವಾಂಸೋ ನಿರ್ಜಿತಾಃ ಕ್ಷಣಾತ್ |

ಅವಿದ್ವಾನಯಮಿತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯಪಾದಿ ಸುಧೀರಸಿ || ೩೩ ||

ನ ದಾಹಿತಂ ಯಾಜಕಸ್ಯ ಕ್ವಾಪಿ ಪುಣ್ಯದಿನೇಷ್ವಪಿ |

ಮದೀಯಾಃ ಪೋಷಿತಾಃ ಸರ್ವೇ ತೇನ ರಾಜ್ಞಾ ಮಹಾತ್ಮನಾ || ೩೪ ||

ಅರಮನೆಯ ಸಭಾಂಗಣದ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಎಂತಹ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಬಂದರೂ ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಇವನಿಗೆ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಎಂತಹ ಪುಣ್ಯದಿನವವು ಬಂದರೂ ರಾಜನಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಏನನ್ನೂ ದಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಜನಿಂದ ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಧನಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಕೇನಾಪಿ ಅಧರ್ಮೇ ಧರ್ಮ ಇತ್ಯಪಿ |

ಸಾಧಯಿತ್ವಾ ಕ್ವಚಿದ್ಧರ್ಮಮಧರ್ಮಮಿತಿ ಚಾನದಮ್ || ೩೫ ||

ನಾನು ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಅಧರ್ಮದಿಂದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಧರ್ಮವೆಂತಲೂ, ಇತರರು ಧರ್ಮವಾರ್ಗದಿಂದ ಪಡೆದರೂ ಅಧರ್ಮವೆಂತಲೂ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಆಚಾರಾದ್ವ್ಯವಹಾರಾಶ್ಚ ಮಯಾ ಸರ್ವೇಽಪಿ ನಿಂದಿತಾಃ |

ನ ಕೋಽಪಿ ಸದ್ಭೂತೋ ಲೋಕೇ ನ ಭೂತೋ ನ ಚ ವರ್ತತೇ || ೩೬ ||

ಇತ್ಯಹಂಕಾರಮೂಢೇನ ಮಹಾಂತೋಽಪಿ ವಿನಿಂದಿತಾಃ |

ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ-ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ದೂಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಸಮಾನನಾದವನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ, ಈಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ ದಿಂದ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನೂ ಸಹ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಕದಾಚಿತ್ ಗುರುಪುತ್ರೋಽಪಿ ಯಜ್ಞಾಫೀ ರಾಜಮಂದಿರಮ್ || ೩೭ ||

ಅಗತೋ ಮಮ ಸಖ್ಯೇನ ಸ ಮಯಾಪಿ ನಿರಾಕೃತಃ |

ದೂಷಿತೋ ಬಹುವಿದ್ಯಾ ನಾಂ ಪ್ರಸಂಗೇನ ದುರಾತ್ಮನಾಮ್ || ೩೮ ||

ಸ ತೂರ್ಣಮಗಮದ್ಗೇಹಂ ಮಯಾಸೌ ವಿಮನೀಕೃತಃ |

ತತಃ ಮೃತಿಂ ಗತಃ ಸಾಪೀ ಕರ್ಮಣಾನೇನ ದುಷ್ಪಥೀ || ೩೯ ||

ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಗುರುಪುತ್ರನು ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಯಾಚಿಸಲು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹದ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಅವನನ್ನೂ ಸಹ ನಾನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಅವನು ವಿದ್ಯಾನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಆಗಲೂ ಸಹ ನಾನು ಅವನನ್ನು ತಾತ್ಸಾರಮಾಡಿದೆ. ಇಂತಹ ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ನಾನು ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ನಾಮ್ನಾ ಚ ನಿಂದಕೋ ನಾನು ಜಾತೋಽಹಂ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ |

ತಸ್ಯ ವಾಕ್ಯವಿರಾಮಾಂತೇ ಷಷ್ಠೋ ವಾಕ್ಯಮುಪಾಬ್ರವೀತ್ || ೪೦ ||

ನಿಂದಕನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾದೆ. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತರ ಅರನೆಯವನಾದ ಮಲಭೋಜನನು ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಮಲಭೋಜ ಉವಾಚ—

ದೇವಯಾಜೀತಿನಾಮ್ನಾಹಂ ವಂಗದೇಶೇ ಧನಾಧಿಪಃ |

ಅಗಸ್ಯಗೋತ್ರೇ ಚೋತ್ಪನ್ನೋ ಗ್ರಾಮೇ ಮಂಡಲಸಂಜ್ಞಕೇ || ೪೧ ||

ಮಲಭೋಜನನು ನುಡಿದನು—

ನಾನು ಹಿಂದೆ ವಂಗದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ಯಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಮಂಡಲ ವೆಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ದೇವಯಾಜೀ. ಐಶ್ವರ್ಯವಂತನಾಗಿದ್ದೆ.

ದೃಷ್ಟಿಹೀನೌ ಮಹಾತ್ಮಾನ್ೌ ಜರತ್ಸೌ ಪಿತರೌ ಮಮ |

ನಾರ್ಜಿತೌ ಪಿತರೌ ತೌ ತು ಕಲತ್ರಾಧಿನಚೇತಸಾ || ೪೨ ||

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರು ಕುರುಡರು, ವೃದ್ಧರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಪತ್ತಿಯ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಒಂದು ದಿನವೂ ಸತ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಗೌರವಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಕಷ್ಟಾನ್ನಂ ದೀಯತೇ ತಾಭ್ಯಾಂ ಮಿಷ್ಯಮಶ್ನಾಮಿ ಸಾರ್ಭಕಃ |

ಅದ್ಯ ಕ್ಷೋ ವಾ ಮರಿಷ್ಯಾವಃ ಸ್ವಾದು ಕಿಂಚಿತ್ ಪ್ರದೀಯತಾಮ್ || ೪೩ ||

ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆತಾಯಿಯರಿಗೆ ತುಂಬ ತುಚ್ಛವಾದ, ರುಚಿಯಿಲ್ಲದ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ಉಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರು ಕೇಳಿದರು. “ಪುತ್ರನೇ, ನಾವು ಇಂದೋ, ನಾಳೆಯೋ, ಮೃತರಾಗುತ್ತೇವೆ; ರುಚಿಕರವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕೊಡು.”

ಅವಯೋರಿದಮಶ್ಯನ್ನಂ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ಯುದಿತೇಪಿ ಚ |

ನ ದತ್ತಂ ಚ ನ ಮಯಾ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರತ್ಯಿತಾ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೪೪ ||

‘ಈಗ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಅನ್ನವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ’ ಹೀಗೆಂದು ಅವರು ಪದೇ ಪದೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವರನ್ನು ದಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಅತಿಥೇನಾಗತೇ ವಿಪ್ರೇ ಚಾನ್ನಮನ್ಯತ್ಪ್ರದೀಯತೇ |

ಮಯಾ ಚ ಭುಜ್ಯತೇ ಮಿಷ್ಯಂ ನಾರ್ಜಿತಾ ಮಿಕ್ಷುಕಾ ಮಯಾ || ೪೫ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಆಹಾರ ಕೊಟ್ಟು ನಾನು ಮಾತ್ರ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರಿಗೆ ಉಪಚಾರ, ಸತ್ಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಶಾಕೇನ ಮಹತಾ ಮುನಿಪುಂಗವ |

ನಾಮ್ನಾ ಚ ಕರ್ಮಣಾ ಚಾಪಿ ಜಾತೋದ್ಧಂ ಮಲಭೋಜನಃ || ೪೬ ||

ಅಂತಹ ಮಹತ್ತರವಾದ ಕರ್ಮದ ಕಾರಣದಿಂದ, ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ನಾನು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ, ಕರ್ಮದಿಂದಲೂ, ಮಲಭೋಜನ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ.

ಮಲಭೋಜನವಾಕ್ಯಾಂತೇದೈವತೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |

ಮಲಭೋಜನನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು ಅದೈವತನೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನು ನುಡಿದನು.

ಶೃಣು ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ನಿದಾನಂ ಮಮ ಜನ್ಮನಃ || ೪೭ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ನನ್ನ ಈಗಿನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಲಾಲಿಸು.

ಪುರಾಹಂ ಗಣಕಶ್ಚಾಸ್ತಿ ಕಾಶ್ಯಾಂ ಕಾಪೇಯಗೋತ್ರಜಃ |

ನಾಮ್ನಾಗ್ನಿದೂತ ಇತ್ಯಾಸಂ ನೇದವೇದಾಂಗಪಾರಗಃ || ೪೮ ||

ಹಿಂದೆ ನಾನು ಕಾಶಿಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕಾಪೇಯಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಅಗ್ನಿದೂತ. ಜೋಯಿಸನಾಗಿದ್ದೆ. ವೇದವೇದಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾಗಿದ್ದೆ.

ರಾಜ್ಞಾ ದತ್ತಾಧಿಕಾರಸ್ತು ತತೋ ದೇವಾಲಯೇ ನುಯಾ |

ಹೃತಂ ದೇವಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ವಂ ಧಾನ್ಯಂ ತೈಲಂ ಘೃತಂ ತಥಾ || ೪೯ ||

ಪಿಷ್ಪಂ ಶಾಕಂ ಗುಡಂ ಚೈವ ತಂಡುಲಾನುರಿಜಾದಯಃ |

ಕುಡ್ಯಾದ್ಯಾರಂಭಕಾರ್ಯೇಷು ಜೀವಿಕಾರ್ಥೇ ನುಯಾ ಹೃತಮ್ || ೫೦ ||

ರಾಜನಿಂದ ನಾನು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನೇಮಿತನಾದೆ. ದೇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ನಾನು ಅಪಹರಿಸಿದೆ. ದೇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲ ಬೇಕಾದ ಅಕ್ಕಿ ಮೊದಲಾದ ಧಾನ್ಯಗಳು, ಎಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪ, ಹಿಟ್ಟು, ತರಕಾರಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಮೆಣಸು-ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಅಪಹರಿಸಿದೆ.

ಗೃಹೀತಮತುಲಂ ದ್ರವ್ಯಮತಿಕ್ರಮ್ಯೈವ ವೇತನಮ್ |

ರಾಜದ್ವಾರಿ ಪ್ರವಕ್ತ್ವಾಣಾಂ ದೇವಸ್ವಂ ದೀಯತೇ ನುಯಾ || ೫೧ ||

ಅಪಿ ಸರ್ವಪನಾತ್ರಂ ವಾ ಧರ್ಮಾರ್ಥಂ ನೋಪಸಾದಿತಮ್ |

ವ್ಯಯಂ ಕೃತಂ ತು ದೇವಸ್ವಮಪಾತ್ರೇ ಕೀರ್ತಿಮಿಚ್ಛಯಾ || ೫೨ ||

ಈ ರೀತಿಯಾದ ದುಷ್ಟವರ್ತನೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಸಂಬಳಕ್ಕಿಂತ ಬಹಳ ಅಧಿಕವಾದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದೆ. ರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದವರಿಗೆ ದೇವಾಲಯದ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನೂ ಸಹ ನಾನು ದಾನಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಲು ಅಪಾತ್ರರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

ನಾರ್ಹೇರ್ಹೇ ಚ ವ್ಯಯಂ ಕರ್ತುಂ ವ್ಯಯೋ ಮೇ ಬಹುರೇವ ತು |

ನ ಶಿಷ್ಯಾಃ ಪೂಜಿತಾಃ ಕ್ವಾಪಿ ಪೂಜಿತಾಶ್ಚ ನಟಾದಯಃ ||

ಪಶ್ಯಾತ್ತಾಪೋ ನ ಚೈವಾಸೀತ್ ಸಂತೋಷೋ ವರ್ಧತೇ ಮನು || ೫೩ ||

ಅಪಾತ್ರರಿಗೆ ಹಣಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಹು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಶಿಷ್ಯರು, ಸಾಧು-ಸಜ್ಜನರನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಸತ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಟರು, ಗಾಯಕರು ಇವರಿಗಾಗಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದಾನಮಾಡಿದೆ. ಈ ನನ್ನ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಪಶ್ಯಾತ್ತಾಪ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂತೋಷವೇ ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ದೇವದ್ವೇಷೋ ವೇದವಿಶ್ವಾಸಹಾನಿ-

ಗೀತಾಸಕ್ತೋ ನರ್ತವಿದ್ಯಾರತಿಶ್ಚ |

ಭೋಗೇ ಲಾಲ್ಯಂ ನಿಂದಯಾ ಕರ್ಮಣಾಂ ಚ

ಸ್ಥಿತಿರ್ಜಾತಾ ಪಾಪಿನೋ ಮೇನ್ರಿನಿಶಂ ಚ || ೫೪ ||

ಆಗ ನಾನು ದೇವರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ, ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಗಾನ, ನರ್ತನ, ಶ್ರೀಭೋಗ, ಇತರರನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಪಾಪಜನರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

✓ ನ ಧ್ಯಾತಂ ಪದಮೀಶ್ವರಸ್ಯ ಮಹತೀ ಸಂಧ್ಯಾಪಿ ನಾನುಷ್ಠಿತಾ |

ಸಂತಃ ಕ್ವಾಪಿ ನ ಸೇವಿತಾ ಮಹದಪಿ ಸ್ಥಾನಂ ನ ಯಾತಂ ಮಯಾ ||

ನೋ ದೇವಾಃ ಪರಿಪೂಜಿತಾ ಅಪಿ ಮಖ್ಯೈರ್ಧರ್ಮಾ ಹಿ ನೋಪಾರ್ಜಿತಾ |

ಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಾ ಸ್ತೃತಿಬಂಧನೋಚನಕರೀ ವಿದ್ಯಾ ಮಯಾ ಸಾಧಿತಾ || ೫೫ ||

ಜಗದೀಶನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಲಿಲ್ಲ; ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲಿಲ್ಲ; ಸಾಧು-ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಮಹಾತ್ಮರು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿಲ್ಲ; ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಲ್ಲ; ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಲಿಲ್ಲ.

ತೇನ ಚಾದ್ಯವತೋ ನಾಮ ಜಾತೋಽಹಂ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಃ || ೫೬ ||

ಇಂತಹ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಾನು 'ಅದ್ಯವತ'ವೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ.

ಭಿನ್ನದೇಶಂ ಮೃತಾನಾಂ ಚ ಸಂಗತಿಂ ನೋ ವದಾಮ್ಯಹಮ್ |

ಪುರಾ ಸಸ್ತಾಪಿ ಚ ವಯಂ ನಿಷಾದಾಧಿಪತೇಃ ಸುತಾಃ || ೫೭ ||

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದ ನಮ್ಮ ಏಳು ಜನರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾವು ಏಳು ಜನರೂ ನಿಷಾದರಾಜನ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದೆವು.

ಸುಬಾಹುರ್ವೀರಬಾಹುಶ್ಚ ದೀರ್ಘಬಾಹುರ್ವಿಲೋಚನಃ |

ದೀರ್ಘಕಾಯೋ ದೀರ್ಘಜಂಘೋ ದಿಘೋಽಷ್ಟ ಇತಿ ಸಪ್ತ ತೇ || ೫೮ ||

ನಮ್ಮ ಏಳು ಜನರ ಹೆಸರುಗಳು ಹೀಗಿದ್ದುವು: ಸುಬಾಹು, ವೀರಬಾಹು, ದೀರ್ಘಬಾಹು, ವಿಲೋಚನ, ದೀರ್ಘಕಾಯ, ದೀರ್ಘಜಂಘ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘೋಽಷ್ಟ.

ವನೇಚರಾಶ್ಚಾರ್ಯಕರ್ಮನಿರತಾಃ ಪಾಪಚಾರಿಣಃ || ೫೯ ||

ಅಸ್ಥಿನ್ವನೇ ಚರಂತಶ್ಚ ಧನುರ್ಬಾಣಧರಾಂತಕಾಃ |

ಏತದಶ್ವತ್ಥಮೂಲೇ ತು ಕದಾಚಿತ್ ವೈಶ್ಯಪುತ್ರಕಾಃ || ೬೦ ||

ಮಾರಿತ್ಯಾಧನಿನೋಸ್ತಾಭಿಯುಗಪತ್ಸಪ್ತ ತೇ ವನೇ |

ಪಾಪಿಗಳಾದ ನಾವು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನ, ದರೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದೆವು. ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಸಲ ಈ ಅಶ್ವತ್ಥಮರದ ಬಳಿ ಬಂದೆವು. ಇಲ್ಲಿ ಏಳು ಜನ ವೈಶ್ಯರು ಇದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಲು ನಾವು ಆ ಏಳು ಜನರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಹರಿಸಿದೆವು.

ತತಃ ಕಿಯತಕಾಲೇನ ಸ್ವಾಮಿಕ್ಷೇತ್ರಮನುತ್ತಮಮ್ || ೬೦ ||

ಪ್ರಯಾತಂ ಮಾತುಲಾಹೂತೈರಸ್ಮಾಭಿಃ ಶುಭಕರ್ಮಣಿ |

ಕಾರ್ತಿಕಾಂ ಕೃತ್ತಿಕಾಯೋಗಸ್ತದಾಸೀತ್ಪುಣ್ಯವರ್ಧನಃ || ೬೧ ||

ನಮ್ಮ ಸೋದರಮಾವನಿಂದ ಒಂದು ಶುಭಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾವು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸ್ವಾಮಿಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಆಗ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಮಾಡುವ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಕೃತ್ತಿಕಾನಕ್ಷತ್ರದ ದಿವಸವಾಗಿತ್ತು.

ತತ್ರಾಸ್ಮಾಭಿಃ ಕೃತಂ ಸ್ವಾಮಿದರ್ಶನಂ ಮಾತುಲಾಜ್ಞಯಾ |

ತೇನಾಸ್ಮಾಭಿಸ್ತು ಪುಣ್ಯೇನ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ವಿಪ್ರಕುಲೇ ಜನಿಃ || ೬೨ ||

ನಮ್ಮ ಸೋದರಮಾವನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಆ ಸ್ವಾಮಿಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು. ಆ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಾವು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆವು.

ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುರೋಧೇನ ನಾಸ್ಮಾಭಿಃ ಸುಕೃತಂ ಕೃತಮ್ |

ತದ್ದೇಶೇ ತಾದೃಶೇ ಕಾಲೇ ತಸ್ಮಿನ್ನೈ ಪಿಪ್ಪಲೇ ದ್ರುಮೇ || ೬೩ ||

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಪ್ರಸಂಗೇನ ಮಿಲಿತಾಶ್ಚ ಸ್ವಕರ್ಮಣಾ |

ನಯಂ ತು ಮೃತಮಾಪನ್ನಾ ವಸಾನೋಽತ್ರ ತತೋಽಧುನಾ || ೬೪ ||

ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ಕರ್ಮ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ನಮ್ಮಿಂದ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಪುಣ್ಯ-ಕರ್ಮವೂ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಅಶ್ವತ್ಥಮರದ ಬಳಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ನೆಪದಿಂದ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಈವರೆವಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾನುರೋಧೇನ ಸುಹೃದಶ್ಚ ಪರಸ್ಪರಮ್ |

ಸ್ವಾಮಿದರ್ಶನಪುಣ್ಯೇನ ಫಲಿತಂ ತವ ದರ್ಶನಮ್ || ೬೫ ||

ಹಿಂದಿನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ಇದ್ದೇವೆ. ಸ್ವಾಮಿಕ್ಷೇತ್ರದ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಇಂದು ನಮಗೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸಿತು.

ಜಾತಿಸ್ಥಿರತ್ವಂ ಚೇದೀನಾಂ ಜಾಯತೇ ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಃ |
ಅದ್ಯ ನೋ ಭಗವಾಂಸ್ತುಷ್ಪೋ ಗತಿರದ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೬೭ ||

ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಬಂದಿತು. ಭಗವಂತನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ನಮಗೆ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸುವುದು.

ನ ಕ್ವಾಪಿ ಚ ವೃಥಾ ಯಾತಿ ಮಹತಾಂ ದರ್ಶನಂ ಶುಭಮ್ |
ಇತ್ಯೇತತ್ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಚೋದಿತಂ ಸಾಪಕಾರಣಮ್ || ೬೮ ||
ಅಸ್ಮಾಕಂ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ರಕ್ಷ ತ್ವಂ ಕರುಣಾಬಲಾತ್ |
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತೇ ಪ್ರಣೇಮುಸ್ತಂ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಂಜಲಯೋಽಭವನ್ || ೬೯ ||

ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನವು ಎಂದಿಗೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವಿಚಾರ ವನ್ನೂ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಕರುಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದರು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಹಾತ್ಮ್ಯೈ ಏಕಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಲ್ಲಿ
ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಕೂಷ್ಮಾಂಡಾ ಉಚುಃ—

ಶೃಣು ನಾಮಾನಿ ಸಾರ್ಥಾನಿ ನ ಕರ್ಮಾಣಿ ಶುಭಾನಿ ಚ |

ಕಾರಣಾನಿ ಚ ದುರ್ಯೋನೇರ್ವದತಾಂ ಪಾಪಕಾರಿಣಾಮ್ || ೧ ||

ಕೂಷ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ನುಡಿದವು—

ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗಲು ನಾವು ಆಚರಿಸಿದ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ, ಲಾಲಿಸು.

ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನಶ್ಚಾದ್ಯೋ ದ್ವಿತೀಯೋಽಭದ್ರಸಂಜ್ಞಕಃ |

ತೃತೀಯೋ ನೀರಸೋ ನಾಮ ಚತುರ್ಥೋ ಹೀನನಾಮಕಃ || ೨ ||

ಪಂಚಮೋ ನಿಷ್ಕುರೋ ನಾಮ ಷಷ್ಠಶ್ಚಾಪಿ ನಿರಾಶ್ರಯಃ |

ಶಾಸ್ತ್ರೋದ್ವರ್ತಃ ಸಪ್ತಮಸ್ತು ಕರ್ಮಾಣ್ಯಥ ನಿಶಾಮಯ || ೩ ||

ಮೊದಲನೆಯವನ ಹೆಸರು ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನ, ಎರಡನೆಯವನು ಅಭದ್ರ, ಮೂರನೆಯವನು ನೀರಸ, ನಾಲ್ಕನೆಯವನು ಹೀನ, ಐದನೆಯವನ ಹೆಸರು ನಿಷ್ಕುರ, ಆರನೆಯವನು ನಿರಾಶ್ರಯ, ಏಳನೆಯವನು ಶಾಸ್ತ್ರೋದ್ವರ್ತ. ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವಿವರಗಳನ್ನು ಕೇಳು.

ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನ ಉವಾಚ—

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಹಂ ಪುರಾ ಚಾಸೀತ್ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಛಾಯಾಗುಹಾಹ್ವಯೇ |

ವೀತಿಹೋತಸ್ಯ ತನಯಃ ಕಲಿಂಗ ಇತಿ ನಾಮಕಃ || ೪ ||

ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ನುಡಿಯಿತು—

ನಾನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಛಾಯಾಗುಹವೆಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವೀತಿಹೋತನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗನಾಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಕಲಿಂಗ.

ಚಾಮುಂಡೀದೇವತಾಭಕ್ತೋ ವೇದಕರ್ಮಬಹಿಷ್ಕೃತಃ |

ಪಿಶಾಚಯಕ್ಷನಾಗಾನಾಂ ಗಂಧೀಯಾನ್ ಪೂಜಕೇಷು ಚ || ೫ ||

ಪಿಶಾಚಯಕ್ಷನಾಗಾನಾಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಭುಕ್ತಮನ್ವಹಮ್ |

ಹರೇರ್ನಿಷೇವಿತಂ ಕ್ವಾಪಿ ಭಕ್ಷಿತಂ ನ ಮಯಾ ದ್ವಿಜ || ೬ ||

ಚಾಮುಂಡೀ ಎಂಬ ದೇವತೆಗೆ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದೆ. ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಿಶಾಚಿಗಳು, ಯಕ್ಷರು, ನಾಗ ಇವುಗಳ ಅರ್ಚಕರಲ್ಲಿ

ಹಿಂದಿನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ಇದ್ದೇವೆ. ಸ್ವಾಮಿಕ್ಷೇತ್ರದ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಇಂದು ನಮಗೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸಿತು.

ಜಾತಿಸ್ವರತ್ನಂ ಚೇದೀನಾಂ ಜಾಯತೇ ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಃ |
ಅದ್ಯ ನೋ ಭಗವಾಂಸ್ತುಷ್ವೋ ಗತಿರದ್ಯ ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೬೭ ||

ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಬಂದಿತು. ಭಗವಂತನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ನಮಗೆ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸುವುದು.

ನ ಕ್ವಾಪಿ ಚ ವೃಥಾ ಯಾತಿ ಮಹತಾಂ ದರ್ಶನಂ ಶುಭಮ್ |
ಇತ್ಯೇತತ್ಸರ್ವಮಾಖ್ಯಾತಂ ಚೋದಿತಂ ಸಾಪಕಾರಣಮ್ || ೬೮ ||
ಅಸ್ಮಾಕಂ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ರಕ್ಷ ತ್ವಂ ಕರುಣಾಬಲಾತ್ |
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ತೇ ಪ್ರಣೇಮುಸ್ತಂ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಂಜಲಯೋಽಭವನ್ || ೬೯ ||

ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನವು ಎಂದಿಗೂ ನಿಷ್ಕಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವಿಚಾರ ವನ್ನೂ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ಕರುಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದರು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಏಕಾದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಲ್ಲಿ
ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಕೂಷ್ಮಾಂಡಾ ಉಚುಃ—

ಶೃಣು ನಾನಾನಿ ಸಾರ್ಥಾನಿ ನ ಕರ್ಮಾಣಿ ಶುಭಾನಿ ಚ |

ಕಾರಣಾನಿ ಚ ದುರ್ಯೋನೇರ್ವದತಾಂ ಪಾಪಕಾರಿಣಾಮ್ || ೧ ||

ಕೂಷ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ನುಡಿದವು—

ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನ ರಾಗಲು ನಾವು ಆಚರಿಸಿದ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ, ಲಾಲಿಸು.

ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನಶ್ಚಾದ್ಯೋ ದ್ವಿತೀಯೋಽಭದ್ರಸಂಜ್ಞಕಃ |

ತೃತೀಯೋ ನೀರಸೋ ನಾಮ ಚತುರ್ಥೋ ಹೀನನಾಮಕಃ || ೨ ||

ಪಂಚಮೋ ನಿಷ್ಕುರೋ ನಾಮ ಷಷ್ಠಶ್ಚಾಪಿ ನಿರಾಶ್ರಯಃ |

ಶಾಸ್ತ್ರೋದ್ವರ್ತಃ ಸತ್ತಮಸ್ತು ಕರ್ಮಾಣ್ಯಥ ನಿಶಾಮಯ || ೩ ||

ಮೊದಲನೆಯವನ ಹೆಸರು ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನ, ಎರಡನೆಯವನು ಅಭದ್ರ, ಮೂರನೆಯವನು ನೀರಸ, ನಾಲ್ಕನೆಯವನು ಹೀನ, ಐದನೆಯವನ ಹೆಸರು ನಿಷ್ಕುರ, ಆರನೆಯವನು ನಿರಾಶ್ರಯ, ಏಳನೆಯವನು ಶಾಸ್ತ್ರೋದ್ವರ್ತ. ನಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವಿವರಗಳನ್ನು ಕೇಳು.

ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನ ಉವಾಚ—

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽಹಂ ಪುರಾ ಚಾಸೀತ್ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಛಾಯಾಗುಹಾಹ್ವಯೇ |

ವೀತಿಹೋತಸ್ಯ ತನಯಃ ಕಲಿಂಗ ಇತಿ ನಾಮಕಃ || ೪ ||

ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ನುಡಿಯಿತು—

ನಾನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಛಾಯಾಗುಹವೆಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವೀತಿಹೋತನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗನಾಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಕಲಿಂಗ.

ಚಾಮುಂಡೀದೇವತಾಭಕ್ತೋ ವೇದಕರ್ಮಬಹಿಷ್ಕೃತಃ |

ಪಿಶಾಚಯಕ್ಷನಾಗಾನಾಂ ಗರೀಯಾನ್ ಪೂಜಕೇಷು ಚ || ೫ ||

ಪಿಶಾಚಯಕ್ಷನಾಗಾನಾಂ ನೈವೇದ್ಯಂ ಭುಕ್ತಮನ್ವಹಮ್ |

ಹರೇರ್ನಿಷೇವಿತಂ ಕ್ವಾಪಿ ಭಕ್ಷಿತಂ ನ ಮಯಾ ದ್ವಿಜ || ೬ ||

ಚಾಮುಂಡೀ ಎಂಬ ದೇವತೆಗೆ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದೆ. ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಿಶಾಚಿಗಳು, ಯಕ್ಷರು, ನಾಗ ಇವುಗಳ ಅರ್ಚಕರಲ್ಲಿ

ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದೆ. ಪಿಶಾಚಿ, ಯಕ್ಷ, ನಾಗ-ಇವುರುಗಳಿಗೆ ಅವರ ಭಕ್ತರು ನೈವೇದ್ಯ ಕಾಣಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆನೇ ವಿನಹ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೇವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಊಟಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪಿಶಾಚಯಕ್ಷನಾಗಾನಾಂ ಹೀನಜಾನಾಂ ಮುನೀಶ್ವರ |

ನಿಂದಿತಾನಾಂ ಚ ದಾಸೋಕ್ತಹಂ ತತ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನಃ || ೭ ||

ಹೀನ ಮತ್ತು ನೀಚ ಜಾತಿಯ ಜನರು ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಅರ್ಚಿಸುವ ಪಿಶಾಚ, ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ನಾಗ ಈ ದೇವತೆಗಳ ಉಪಾಸಕನಾಗಿ ಅವರ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯಾದಕಾರಣ ನನಗೆ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಜಾತೋಕ್ತಿಸ್ಮಿ ವಟಿಸಾದಪೇ |

ಕೂಷ್ಮಾಂಡಾಖ್ಯಗಣೇ ವಿಪ್ರ ಶಿರೋಹೀನೇ ಭುಜಾಂಸಕೇ || ೮ ||

ಅಂತಹ ಪಾಪಕರ್ಮದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಈ ವಟವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿರುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಭುಜ ಮತ್ತು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಕೂಷ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಪಿಶಾಚಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದೇನೆ.

ನಿತನ್ಯೋಚ್ಛಿಷ್ಟವಾಕ್ಯಂ ತು ಹ್ಯಭದ್ರೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |

ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಭೋಜನನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಭದ್ರನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ನುಡಿದನು :—

ಪುರಾ ಭೀಮರಥೀ ತೀರೇ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ನೀಲಾಹ್ವಯೇ ಶುಭೇ || ೯ ||

ಜೈಮಿನೀಗೋತ್ರಜಶ್ಚಾಹಂ ನಾಮ್ನಾ ಜೈತ್ರೋ ಮಹಾತ್ಮನಃ |

ನಿಶಂಕಾಖ್ಯಸ್ಯ ತನಯೋ ವೇದತತ್ಪಾರ್ಥಕೋವಿದಃ || ೧೦ ||

ಹಿಂದೆ ಭೀಮರಥೀ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ನೀಲ ಎಂಬ ಶುಭಪ್ರದವಾದ ಊರಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಜೈಮಿನೀಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಜೈತ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೆ. ವೇದ, ವೇದಗಳ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ತಂದೆಯವರು ನಿಶಂಕರೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು.

ಪಾಖಂಡಿನಾಂ ಚ ಸಂಸರ್ಗಾತ್ ಪಠಿತಾಸ್ತೇ ದುರಾಗಮಾಃ |

ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಶ್ಚ ಮಯಾ ತೇನ ಬಹುಶೋಭ ನಿರಂಕುಶಾಃ || ೧೧ ||

ಪಾಖಂಡಮತದ ಜನರ ಸಹವಾಸದೋಷದಿಂದ ಅವರ ದುಷ್ಟಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪಡೆದು ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಭಯರಹಿತನಾಗಿ ಬಹುಪರಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಕರೋಮಿ ಭೈರವಂ ಚಕ್ರಂ ಕಾರಯಾಮಿ ಪರೈರಪಿ |
ಅಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರವೃತ್ತೇ ವಿಪ್ರೇಂದ್ರ ಸಾಜಾತ್ಯಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೧೨ ||

ಭೈರವ ಯಂತ್ರವನ್ನು ತಯಾರುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ಇತರರಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ಭೈರವ ವಿದ್ಯಾಕಲಿತರೇ “ಭೈರವ”ವೆಂಬ ಗಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಅಷ್ಟಾದಶಾನಾಂ ವರ್ಣಾನಾಂ ಯಾವತ್ ವ್ರತಸಮಾಪನಮ್ |
ಯೋಷಿದ್ವಿನಿಮಯೋ ಯತ್ರ ನ ಫಲಂ ಪಾಪಕರ್ಮಣಃ || ೧೩ ||

ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ “ಭೈರವ” ವ್ರತ ಮಾಡಿ ಸಮಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಎಂತಹ ನೀಚ ಕೃತ್ಯ ಮಾಡಿದರೂ ಪಾಪವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಯಾವ ನಿಯಮವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಚಾಂಡಾಲೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಗಚ್ಛೇತ್ ಶ್ವಪಚೀಮಪಿ ವೈ ದ್ವಿಜಃ |
ಸ್ತ್ರೀತ್ವಂ ಪುಂಸ್ತ್ವಂ ದ್ವಯಾ ಜಾತಿರಿತರಾ ಭ್ರಾಂತಿಕಲ್ಪಿತಾಃ || ೧೪ ||

ಚಾಂಡಾಲನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಚಾಂಡಾಲಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ ಘೋರಿಸಬೇಕು. “ಸ್ತ್ರೀ” ಮತ್ತು “ಪುರುಷ” ಎರಡೇ ಜಾತಿ. ಉಳಿದ ಜಾತಿಗಳು ಭ್ರಾಂತಿಕಲ್ಪಿತ.

ಇನೇ ಭೋಗಾಶ್ಚ ಬುದ್ಧೇ ಸ್ಯುಃ ಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ವ್ಯಾತ್ಮನಿ ವೈ ಮತಿಃ |
ಕರ್ಮಣಾ ಜಾಯತೇ ಜಂತುರ್ನ ಪರೋಽಸ್ತಿ ಹಿ ಕರ್ಮಣಃ || ೧೫ ||

ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿಗಳು ಆತ್ಮನಿಗಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಎಂದು ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಜಗದೀಶ್ವರನೆಂಬ ವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲ. ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ತಾವಾಗಿಯೇ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಮವೇ ಆತ್ಮಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಕರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಅಪ್ರಧಾನಂ ತು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಂ ಕರ್ತಾ ಕರ್ಮ ನಿಗದ್ಯತೇ |
ಚರಾಚರಂ ದೃಶ್ಯಮಾನಂ ಜಗದೇತನ್ನಿರೀಶ್ವರಮ್ || ೧೬ ||

ಸರ್ವಕರ್ತಾ ಎಂಬ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಕರ್ಮವಶದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅಪ್ರಧಾನವಾದುದೇ ಕರ್ತಾ, ಪ್ರಧಾನವಾದುದೇ ಕರ್ಮ. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತು ಈಶ್ವರನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಈಶ್ವರನೇ ಇಲ್ಲ.

ವೈರಾಗ್ಯಾತ್ಪರಮಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂವಿದ್ಧಿ ಚೈದಸಂಜ್ಞಕಃ |
ಆತ್ಮನೋ ಜಾಯತೇ ಮೋಕ್ಷೋ ವಿಕಲ್ಪೋ ಯತ್ರ ನಶ್ಯತಿ || ೧೭ ||

ಆತ್ಮನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಹುಟ್ಟಲು ವಿಚ್ಛತ್ತಿರಹಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. (ನಡುವೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಾರದ uninterrupted-ಮೋಕ್ಷ) ಈ ರೀತಿ ಮೋಕ್ಷ ದೊರೆಯಲು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತವೆ.

ಇತ್ಯಾದಿತಃ ಮಿತ್ಯೇನ ಜ್ಞಾತಂ ವೈ ಬೋಧಿತಂ ನುಯಾ |

ಕುತಕೇಃ ವೇದವಿದ್ಯಾಶ್ಚ ಮಖಾದ್ಯಾ ಅಪಿ ದೂಷಿತಾಃ || ೧೮ ||

ಇಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸತ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿ ಇತರರಿಗೂ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದೆ. ಕೆಟ್ಟ ತರ್ಕಗಳಿಂದ ವೇದವಿದ್ಯೆಗೆ ವಿರೋಧಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ದೂಷಿಸಿದೆ.

ಮದಾವಾಸೇನ ತತ್ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ನೀಲ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ |

ತತೋ ಮೃತಿಮವಾಪನ್ನೋ ನರಕಾನ್ ಪ್ರತಿಪದ್ಯ ವೈ || ೧೯ ||

ತೇನಾಭದ್ರೇಣ ಜಾತೋಹಂ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಾನಾಂ ಗಣೇಗ್ರಣೀಃ |

ಇತ್ಯಭದ್ರವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ವ್ಯಜಹಾರ ಚ ನೀರಸಃ || ೨೦ ||

ನಾನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನೀಲ ಎಂಬ ಹೆಸರು. ನಂತರ ನಾನು ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅನೇಕ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅಭದ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದೆ. ಕೂಷ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಗುಂಪಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದೆ. ಹೀಗೆಂಬ ಅಭದ್ರನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನಂತರ 'ನೀರಸ' ನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ಮಾತನಾಡಿದನು.

ಹ್ರಿಯಾ ನಮ್ರಮುಖೋ ದೀನಸ್ತಥಾ ಗದ್ಗದಭಾಷಣಃ |

ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ದೀನನಾಗಿ ಗದ್ಗದಕಂಠದಿಂದ ನುಡಿದನು.

ಪುರಾ ಯವನದೇಶೇಷು ಮಾಲತೀನಾಮ ವೈ ಪುರೀ || ೨೧ ||

ತಸ್ಯಾಂ ಸುದ್ಯುಮ್ನಯಿತ್ಯಾಸೀತ್ ಕಾಶೇಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮಃ |

ತಸ್ಯಾಹಮಭವತ್ಪತ್ರೋ ನಾಮ್ನಾ ತಿಗ್ಮದ್ಯುತಿಶ್ಚಾ || ೨೨ ||

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯವನದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಲತೀ ಎಂಬ ನಗರವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಪಿ-ಗೋತ್ರದ ಸುದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಉತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ನಾನು ಆತನ ಮಗ. ಹೆಸರು ತಿಗ್ಮದ್ಯುತಿ.

ಗತೇ ತು ಪಿತರಿ ಸ್ವರ್ಗೇ ರಸವಿಕ್ರಯಿಕೋಽಭವಮ್ |

ಅಜಾವಿಗೋಮಹಿಷ್ಯಶ್ಚ ನುಯಾ ಸಂಪಾದಿತಾ ದ್ವಿಜ || ೨೩ ||

ತಂದೆಯು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದಮೇಲೆ ಹಾಲು-ಮೊಸರು ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದೆ. ಆಡು, ಕುರಿ, ಹಸು, ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದೆ.

ತಾಸಾಂ ದಧಿ ಘೃತಂ ಕ್ಷೀರಂ ವಿಕ್ರೀತಂ ಭೂರಿಶೋ ಮಯಾ |
ಘೃತೇನ ಪಯಸಾ ದಧ್ನಾ ಸ್ನಾಪಿತೋ ನೈವ ಕೇಶವಃ || ೨೪ ||

ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲುಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಾರಿದೆ. ಆದರೆ ತುಪ್ಪದಿಂದ, ಹಾಲಿನಿಂದ, ಮೊಸರಿನಿಂದ ಕೇಶವನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ನ ದೀಪೋ ಜ್ವಲಿತಃ ಕ್ವಾಪಿ ಹರಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ |
ನನನೀತಂ ದಧಿ ಕ್ಷೀರಂ ಶಿಶೂನಾಂ ನೋಪಸಾದಿತಮ್ || ೨೫ ||

ಶ್ರೀ ಹರಿಗೋಸ್ಕರ ಒಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ದೀಪ ಹಚ್ಚಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಬೆಣ್ಣೆ, ಹಾಲು-ಮೊಸರುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಪ್ರಸ್ಥಂ ಹಿ ಘೃತಂ ಹಿ ಜಾಯತೇನ್ನಹಮ್ |
ದಧ್ನಾಂ ಚ ಪಯಸಾಂ ಚೈವ ಪ್ರಮಾಣಂ ನೈವ ವಿದ್ಯತೇ || ೨೬ ||

ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ಇಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಕೊಡ ತುಪ್ಪ ಶೇಖರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊಸರು ಹಾಲಿನ ಅಳತೆಯು ತಿಳಿಯುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅಸಿ ಸರ್ಷಪಮಾತ್ರಂ ವಾ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ನೈವ ವಿದ್ಯತೇ |
ವಿನಾ ಶಿಶೂನ್ ಗೃಹೇ ಕೃಶ್ಚಿತ್ ಕ್ವಾಪಿ ನಾಸ್ವಾದಿತೋ ರಸಃ || ೨೭ ||

ಸಾಯಂಕಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಸಾಸಿವೆ ಕಾಳಿನಷ್ಟು ಉಳಿದಿರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಮಾರಾಟವಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಯಾರೂ ಈ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ತಥಾ ಧಾರಾಘೃತಾದೀನಾಂ ಶ್ರಾದ್ಧಂ ನ ಕ್ರಿಯತೇ ಮಯಾ |
ಅಜಾವಿಗೋಮಹಿಷ್ಯಾಣಾಂ ಕ್ರೀಯತೇ ಕ್ರಿಯವಿಕ್ರಯಃ || ೨೮ ||

ಕ್ರಿಯವಿಕ್ರಯದ್ರವ್ಯಾಣಾಂ ಗಣನಾ ನೈವ ವಿದ್ಯತೇ |
ವಿನಂ ಕಾಲೋ ಮಯಾ ನೀತೋ ನ ಧ್ಯಾತೋ ಹರಿರಿತ್ವರಃ || ೨೯ ||

ನನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ-ಹಾಲು ಮೊದಲಾದ ರುಚಿಕರವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಡು, ಕುರಿ, ಹಸು, ಎಮ್ಮೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮಾರುವುದು ಇದೇ ನನ್ನ ದಿನಚರಿ. ಈ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬಂದ ಹಣಕ್ಕೆ ಲೆಕ್ಕವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದ ನಾನು

ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಆ ಪ್ರಭುವಾದ, ಪಾಪಪರಿಹಾರಕನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಕರ್ಮಣಾ ತೇನ ಜಾತೋದ್ರಹಂ ನಾಮ್ನಾ ನೀರಸನಾಮಕಃ |

ತೂಷ್ಟಿಂ ಸ್ಥಿತೇ ನೀರಸೇ ತು ಹೀನೋ ವೃತ್ತಿಮಬೋಧಯತ್ || ೩೦ ||

ಇಂತಹ ದುಷ್ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ “ನೀರಸ”ನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ನೀರಸನು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು “ಹೀನ” ನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯೂ ನುಡಿಯಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿತು.

ಪುರಾ ಪುಷ್ಕಲದೇಶೇಷು ಗ್ರಾಮೇ ಮುಷ್ಕೃಭಿಧೇ ದ್ವಿಜಃ |

ಜಾತೋದ್ರಹಂ ಚ ಸೃಭೋಃ ಪುತ್ರೋ ನಾಮ್ನಾ ವಿಶ್ರಾಮಸಂಜ್ಞಿತಃ || ೩೧ ||

ಹಿಂದೆ ನಾನು ಪುಷ್ಕಲವೆಂಬ ದೇಶದ ಮುಷ್ಕಿಯೆಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಪೃಥು, ನನ್ನ ಹೆಸರು ವಿಶ್ರಾಮ.

ವಾತ್ಸಾಯನಕುಲೋತ್ಪನ್ನೋ ಗ್ರಾಮಿಣ್ಯಖಿಲಸಂಶ್ರಯಃ |

ಪೌರೋಹಿತೈಃ ನಿಯುಕ್ತಶ್ಚ ತಥೈವಾಯಾಜ್ಯಯಾಜಕಃ || ೩೨ ||

ನಾನು ವಾತ್ಸಾಯನ ಗೋತ್ರದವನಾಗಿ ಗ್ರಾಮದ ಜನರ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದು ಗ್ರಾಮದ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆ; ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ವಿಪ್ರೇಷು ಕ್ಷತ್ರೇಷು ತಥೈವ ವೈಶ್ಯ -

ಶೂದ್ರೇಷು ಗೋಪೇಷು ತಥಾವಿಕೇಷು |

ಕುಲಾಲಹೈಮೇಷು ಚ ಚರ್ಮಕೇಷು ಚ

ಪರೋಪಜೀವಿಷ್ವಥ ಪುಲ್ಕಸೇಷು || ೩೩ ||

ರಜೇಷು ವ್ರಾತೈಷ್ವಥ ನಾಪಿತೇಷು

ತಥೈವ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿಷು ವೃತ್ತಿರಾಸೀತ್ |

ಮೌಂಜೀವಿವಾಹಾದಿಷು ಯಚ್ಚ ಕರ್ಮ

ಯದೌರ್ಧ್ವದೇಹಾದಿಕರ್ಮಜಾತಮ್ || ೩೪ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯರು, ಶೂದ್ರರು, ಗೋಪಾಲಕರು, ಕುರುಬರು, ಕುಂಬಾರರು, ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರು, ಚರ್ಮದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು, ಪರಸೇವೆಯಿಂದ ಜೀವನ ಮಾಡುವವರು, ಅಗಸರು, ವ್ರಾತೃರು, ಹಜಾಮರು, ಮೀನುಹಿಡಿಯುವವರು, ಈ ಜಾತಿಗಳ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂಜಿ, ವಿವಾಹ, ಉತ್ತರ-ಕ್ರಿಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ತಥೈವ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಶಶಿಗ್ರಹಾದಿ ಹೋಮಾದಿ ತೇಷಾಂ ಚ ತಥಾ ವಿಧೀಯತೇ |
ಶಾಂತಿಶ್ಚ ಪುಷ್ಪಿಶ್ಚ ಭವೇದಿತಿ ಸ್ಮ ಚಿಂತಾಕುಲಾ ಬುದ್ಧಿರಹರ್ನಿಶಂ ಚ || ೩೫ ||

ಇಂತಹ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರ ಗ್ರಹಣ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇನ್ನೇನನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನನಗೆ ಶಾಂತಿ, ಪುಷ್ಪಿ ದೊರೆಯುವುದೋ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೋಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಶ್ರಾದ್ಧೇಷು ದರ್ಶೇಷು ಚ ಜನ್ಮವಾರೇಷ್ವನ್ನೇಷು ಯೋಗಾದಿಷು ತೈಃ ಪರಿಗ್ರಹಃ |
ತಥೋತ್ಕ್ರಾಂತಿವೈತರಣೀಗೋದಾನಾದೀತ್ಯನೇಕಶಃ || ೩೬ ||

ಶ್ರಾದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ, ಜನ್ಮದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ, ಇತರ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಜನರಿಂದ ದಾನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಪರ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವೈತರಣೀಗೋದಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯಃ ನಾನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಪ್ರತಿಗ್ರಾಹ್ಯ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಹ್ಯ ಸುಖಮಾಸಂ ನಿರಾಕುಲಮ್ |

ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟೇ ತಥಾ ಶ್ರಾದ್ಧೇ ಭೋಜನಂ ತು ಮಯಾ ಕೃತಮ್ || ೩೭ ||

ಹೀಗೆ ದಾನದಿಂದ ಬಂದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಹಣವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನ ಜೀವನವು ಸುಖವಾಗಿತ್ತು, ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರ-ಕ್ರಿಯಾ ಕಲಾಪಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ “ಏಕೋದ್ದಿಷ್ಟ”ವೆಂಬ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರಾದ್ಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಶೂದ್ರಾದಿಜ್ಞಾತಿಕ್ಷತ್ರಾಣಾಂ ಗೃಹಾಣಾಂ ಚೈವ ಚಿಂತನಾ |

ಪ್ರಾತರ್ಮೇ ಹೃಟಿತೋ ಸಾಯಂ ಸಾಯಾಹ್ನೇಽಪಿ ನ ಭುಜ್ಯತೇ || ೩೮ ||

ಶೂದ್ರರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಮುಂತಾದ ಜನರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಯಾರ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ, ಯಾರ ಮನೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದೆ ಚಿಂತೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಯೆ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟರೆ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಸಾಯಂ ಕಾಲವೇ ಮತ್ತೆ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಳಲಿ ರಾತ್ರಿ ಊಟವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾತ್ರೌ ಗೃಹಾಣಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಬಲಾಬಲವಿಚಿಂತನಮ್ |

ಕ್ರಿಯಾಮಾತ್ರಂ ಸದಾ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತರ್ಮಯಾ ಕೃತಾ || ೩೯ ||

ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಗಳ ಜನರ ಗ್ರಹಗತಿಗಳು ಹೇಗಿವೆ ಎಂಬುದೇ ನನ್ನ ರಾತ್ರಿಯ ಚಿಂತನೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಯನ್ನು ಕೇವಲ ನೆಪಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

ನಾವಕಾಶೋ ಹರೇರ್ಧ್ಯಾನೇ ಚಿಂತಾಕುಲಿತಮಾನಸಃ |

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಹೀನಃ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಯೋನಿಜಃ || ೪೦ ||

ಜಾತೋಽಹಂ ಮುನಿಶಾದೂಲ ವೃಕ್ಷೇಽಸ್ಮಿನ್ ನಟಿಸಾದಪೇ |

ಇತ್ಯಾಕರ್ಣೋದಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ನಿಷ್ಕುರೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ || ೪೧ ||

ಹೀಗೆ ಚಿಂತೆಯಿಂದಲೇ ವ್ಯಗ್ರಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ನನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಸಮಯವೇ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ದುಷ್ಕರ್ಮ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೀನನಾಗಿ ಕೂಷ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಪಿಶಾಚ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಈ ನಟವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಾಸ. ಹೀಗೆಂದು “ಹೀನ”ನು ನುಡಿಯಲು “ನಿಷ್ಕುರ”ನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ಮಾತನಾಡಿತು.

ಪುರಾಹಂ ಚಂಡಕೋ ವಿಪ್ರಃ ಕೌಷೀತಕಕುಲೋದ್ಭವಃ |

ಸುಭಗಸ್ಯ ತಥಾ ಪುತ್ರೋ ಧನಾಢ್ಯೋ ವೇದಸಾರಗಃ || ೪೨ ||

ಶುದ್ಧಗೋದಾವರೀಸಂಗೇ ಜಾತೋ ನಿಷ್ಕುರಭಾಷಣಃ ||

ವೈಶ್ಯವೃತ್ತೌ ಪ್ರವೃತ್ತೋಽಹಂ ಸದೈವಾತಿಕೋಪನಃ || ೪೩ ||

ಹಿಂದೆ ನಾನು ಚಂಡಕನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಕೌಷೀತಕ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಹಣವಂತನಾಗಿಯೂ, ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಯೂ ಇದ್ದೆ. ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು “ಸುಭಗ”. ಪರಮಸವಿತ್ರವಾದ ಗೋದಾವರೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದರೂ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪಿ, ಮತ್ತು ನಿಷ್ಕುರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಅರ್ಥಾತುರಸ್ಯ ನೇ ಚಾಸೀನ್ನ ಗುರುವಾ ನ ವಾ ಸುಹೃತ್ |

ಸದಾ ವಾರ್ಧುಷಿಕಃ ಕ್ರೂರಃ ಕೃತ್ಯಾಕೃತ್ಯೇಷು ಮೂಢಧೀಃ || ೪೪ ||

ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಇದ್ದ ನನಗೆ ಗುರು, ಮಿತ್ರ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ವಸೂಲಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಕ್ರೂರಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಮಾಡಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ಮಾಡಬಾರದಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದೆ.

ಕದಾಚಿದ್ಗುರವೇ ದತ್ತಂ ಯುಣಂ ವೃದ್ಧ್ಯಾ ಭಿಕಾಂಕ್ಷಯಾ |

ತತ್ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಗುರುಃ ಪ್ರಾಯಾತ್ಸನಂದೋ ನಾಮ ವೈ ದ್ವಿಜಃ || ೪೫ ||

ಒಂದು ದಿನ ನನ್ನ ಕುಲಗುರುಗಳಾದ ಸನಂದರೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನ್ನ ಬಳಿ ಸಾಲ ಕೇಳಿದರು. ಬಡ್ಡಿಯ ಆಸೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟೆ.

ಪ್ರಯಾಗಂ ಭಾರ್ಯಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಪುತ್ರೇ ಭಾರಂ ನಿಧಾಯ ಚ |
ಪ್ರಯಾಗಮುತ್ಪನುಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಗತ್ವಾ ಕತಿಪಯ್ಯದ್ವಿನೈಃ || ೪೬ ||
ಪಂಚತ್ವನುಭವಿದ್ಯಾಥ ನೋಕ್ಷನಾರ್ಗಮುಪೇಯಿನಾನ್ |

ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿ ಸಹಿತರಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಪ್ರಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು.

ಭಾರ್ಯಾ ಚ ಬಂಧುಭಿಃ ಸಾರ್ಥಂ ಪುತ್ರಾಂತಿಕಮುಪಾಯಯೌ || ೪೭ ||

ಗುರುಗಳ ಪತ್ನಿಯು ಇತರ ಬಂಧುಜನರ ಸಹಿತ ತಮ್ಮ ಮಗನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು.

ತಸ್ಯ ಶ್ರುತ್ವಾ ತಥಾಪತ್ತಿಂ ತತ್ಪುತ್ರಂ ಜಗೃಹೇ ಕುಧೀಃ |
ಪಿತಾ ತೇ ಸ್ವರ್ಗತಃ ಪಾಪೀ ಹ್ಯಕೃತ್ವಾ ಯಣನಿಷ್ಠ ತಿಮ್ || ೪೮ ||
ಯಣಂ ಸನ್ಯದ್ಧಿ ಕಂ ದೇಹಿ ಮಾ ವಿಲಂಬಿತುನುಹಸಿ |
ಕ್ಷಣಂ ನ ಸ್ಥೀಯತೇ ಪುತ್ರ ನೋ ಗೃಹೀತ್ವಾ ನ ಗನ್ಯತೇ || ೪೯ ||

ಈ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಾನು ಗುರುಪುತ್ರನನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದೆನು : “ ಪಾಪಿಯಾದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ನನ್ನಿಂದ ಪಡೆದ ಸಾಲವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೊಡದೆ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದನು. ತಡಮಾಡದೆ ಸಾಲವನ್ನು ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು. ಹಣವನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ಪಡೆಯದೇ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ತಡವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಡ.”

ಇತ್ಯುಕ್ತೇನ ತು ಶಿಷ್ಯೇಣ ಗುರುಪುತ್ರಸ್ತು ಮೇವದತ್ |
ಕೃತ್ವಾರ್ಥದೇಹಿಕಂ ಕರ್ಮ ಯದ್ದೇಯಂ ತಚ್ಚ ದೀಯತೇ || ೫೦ ||
ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ಚ ಮಹಾಪತೌ ತ್ವದ್ವಾಸಃ ಖಲು ಬಾಂಧವಃ |
ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ತು ಪುನಶ್ಚೋಕ್ತಂ ಮಯಾ ಪಾಪೇನ ಚೇತಸಾ || ೫೧ ||

ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಗುರುಪುತ್ರನು ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದನು : “ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ನಿನಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ ಕ್ಷಮಿಸು. ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ದಾಸನೆಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಬಂಧುವೆಂದಾಗಲೀ ತಿಳಿದು ಕಾಲಾವಕಾಶಕೊಡು.” ಹೀಗೆಂಬ ಗುರುಪುತ್ರನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದ ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು :

ತ್ವಮರ್ಭಕೋ ನಾರ್ಜಯಿತುಂ ಸಮರ್ಥೋ
 ನ ವಾ ಗೃಹೇ ಚಾಸ್ತಿ ಪಿತುರ್ಮಹದ್ಧನಮ್ |
 ನ ವಿಶ್ವಸೇ ತ್ವಾಂ ಚಪಲಂ ಯುವಾನಂ
 ತಾವತ್ತ್ವಯಾ ದೇಯಮನರ್ಘ್ಯವಸ್ತು || ೫೨ ||

“ನೀನಾದರೋ ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕ, ಸಂಪಾದಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣವೂ ಇಲ್ಲ, ಚಪಲಚಿತ್ತವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುವವರೆವಿಗೂ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಬೆಲೆಬಾಳುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರು.”

ಇತ್ಯುಚಿವಾಸಂ ಕೃಪಣಂ ಮಹಾತ್ಮಾ
 ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಸ್ತೇ ತ್ವರಯಾ ಕಿಮಸ್ತಿ
 ಅಹಂ ಚ ಭಾರ್ಯಾ ಮಮ ಚೈವ ಮಾತಾ
 ತ್ವದ್ಧಾಸತಾಮೇತ್ಯ ವಸಾಮ ಗೇಹೇ || ೫೩ ||

ಹೀಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಗುರುಪುತ್ರನು ನುಡಿದನು. “ಇಷ್ಟು ಅವಸರವಾಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ಬಳಿ ಏನಿದೆ ? ಆದುದರಿಂದ ನಾನೂ, ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯೂ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಾಯಿಯೂ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವಕರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತೇವೆ.”

ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಮುನಿಪುತ್ರೇಣ ಅಹಂ ವಾಕ್ಯಮುದಾಹರಮ್ |
 ತ್ವಂ ಸಭಾರ್ಯಾಃ ಸುಖಂ ತಿಷ್ಠ ಚರನ್ ಕ್ವಾಪಿ ಚ ಮದೃಣಮ್ || ೫೪ ||
 ಪ್ರತಿದೇಹಿ ತು ಮದ್ಧಾಸ್ಯೇ ಮಾತೃಷಾ ತು ವಿಧೀಯತಾಮ್ |

ಗುರುಪುತ್ರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಹೀಗೆಂದೆನು “ನೀನು ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿರು. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತಿರುಗಿ ನನ್ನ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸು. ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯಾಗಿಡು.”

ತದೇತದ್ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಿಸ್ಮಿತೋ ಮುನಿಪುತ್ರಕಃ || ೫೫ ||
 ಮಾತೃಷಾ ಚಾನಯೋಸ್ತಾತ ಶಿಷ್ಯಂ ಪುತ್ರೇಣ ಪತ್ಯತಿ |
 ಕಿಂ ನ ಜಾನಾಸಿ ತ್ವಂ ಮೂಢ ಭವತ್ಯೇಷಾ ಗೃಹೇ ತವ || ೫೬ ||
 ಭಾರ್ಯಾ ಮೇ ಸ್ಥೀಯತಾಂ ತಾವದ್ಯಾವನೇ ಋಣಿನಿಷ್ಠತಿ ||

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಗುರುಪುತ್ರನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದನು : “ಗುರು-
 ಪತ್ನಿಯು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಮಗನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಮೂರ್ಖನಾದ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟು
 ಸಹ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆ ? ತಾ ಯಿ ಯ ನ್ನು ದಾಸೀ ವೃತ್ತಿಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೀಯಲ್ಲ !

ಇದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸುವವರೆಗೆ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ನಿನ್ನ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿ.”

ಇತ್ಯುಕ್ತೇ ಮುನಿನಾ ತೇನ ತಥಾಸ್ವೀತಿ ಮಯೋದಿತಮ್ || ೫೭ ||

ಗುರುಪುತ್ರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ನಾನು “ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು” ಎಂದೆನು.

ಆಸ್ತಿ ತಾ ಮದ್ವಶೇ ಪುಣ್ಯಾ ತ್ರಿದಿನಂ ಚ ಪತಿವ್ರತಾ |

ಆದದೇ ಮುನಿಪುತ್ರೋಽಪಿ ನ ಗತ್ವಾ ರಾಜಮಂದಿರಮ್ || ೫೮ ||

ವ್ರತಂ ನಿರಶನಂ ಕೃತ್ವಾ ತ್ರಿದಿನಾಂತೇ ಋಣಂ ದದೌ |

ನೋಚಯಿತ್ವಾ ಸಪತ್ನೀಂ ಚ ಜನಕಸ್ಯ ಚಕಾರ ಸಃ || ೫೯ ||

ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮೂರು ದಿನಗಳಕಾಲ ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಗುರುಪುತ್ರನು ಮೂರು ದಿವಸ ಉಪವಾಸ ವ್ರತ ಕೈಗೊಂಡು, ರಾಜನ ಅರಮನೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದು, ನನಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿದನು. ನಂತರ ಅವನ ಪತ್ನಿಯು ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದಳು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಪೂರೈಸಿದನು.

ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ಸ ಮಹಾನಾಸೌ ಸಕಲಂ ಪಾರಲೌಕಿಕಮ್ |

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಕೂಷ್ಮಾಂಡೋ ನಿಷ್ಕುರೋಽಭವಮ್ || ೬೦ ||

ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉತ್ತರ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗುರುಪುತ್ರನು ಮಾಡಿದನು. ಅಂತಹ ಗುರುಪುತ್ರನನ್ನು ನಿಷ್ಕುರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿಂದಿಸಿದನಾದ ಕಾರಣ ನಾನು ಕೂಷ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕುರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪಿಶಾಚಿಯಾದೆ.

ಏವಂ ನಿಷ್ಕುರವಾಕ್ಯಂ ತು ಶ್ರುತ್ವಾ ಚಾಹ ನಿರಾಶ್ರಯಃ || ೬೧ ||

ಹೀಗೆಂಬ ನಿಷ್ಕುರನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ “ನಿರಾಶ್ರಯ”ನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ನುಡಿಯಿತು.

ಸಮಿತ್ರಸ್ಯಾತ್ಮಜಃ ಪೂರ್ವಂ ನಾಮ್ನಾ ಗೋಪೀಥ ಸಂಜ್ಞಿತಃ |

ಗಾಗ್ಯಗೋತ್ರೇ ಸಮುತ್ಪನ್ನಃ ಪುರೇ ನಾಗಾಹ್ವಯೇ ದ್ವಿಜ || ೬೨ ||

ಹಿಂದೆ ನಾನು ಗೋಪೀಥ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನು. ಸಮಿತ್ರನೆಂಬುವನ ಮಗ ಗಾಗ್ಯಗೋತ್ರದವನು. ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಲ್ಲಿ ವಾಸ.

ಪಿತ್ರಾ ಮಯಾ ಚ ಸಂಪೂರ್ಣಮುಪಾಯೈರ್ಬಹುಧಾರ್ಜಿತಮ್ |

ಧನಂ ಪಶ್ಚಾದ್ವಿಸಷ್ಟೇ ಚ ಚಕ್ಷುಷೀ ಚ ಪಿತುರ್ಮನು || ೬೩ ||

తతస్సు ధనలోభేన మరతా మూఢధీరహమా ।

నిష్కాశితౌ జ పితరౌ బాంధవాశ్చ మదాశ్రయాః ॥ ౬౪ ॥

నానూ నన్న తందేయూ సేరి బహళ హణ సంపాదಿಸಿದೆవు. స్వల్ప కాలద సంతర నన్న తందేయ కణ్ణు కాణీసదంతాయితకు. హణద వ్యామోహ దింద అత్యంత కేట్ట బుద్ధియుళ్ళ నాను నన్న తందే-తాయీయరన్నూ హాగూ నన్న ఆశ్రయదల్లిదొ ఇతర బంధుగళన్నూ మనీయింద హొరగే హాకదే.

నో వృద్ధాః పూజితాః శ్వాపి న జ భిక్షాపిః పరే ।

పితరౌ తు మయా త్యక్తౌ మృతౌ స్వర్గపురిం గతౌ ॥ ౬౫ ॥

యావ వృద్ధరన్నూ యావరేతియిందలూ సత్కరిసలిల్ల. భిక్షే బేడు వవరిగే ఒందు దినవూ భిక్షే నీడలిల్ల. నన్నింద హొరగే హాకల్పట్ట తందే-తాయీయరు మృతరాగి స్వర్గకే హొదరు.

తంతుమాత్రేణ సకలం కృతం వృ శారలోకికమా ।

న కృతాః పంచయజ్ఞాశ్చ నాధీతం నేష్యమేవ జ ॥ ౬౬ ॥

సమ్మ తందే-తాయీయర టుత్తరక్రియాదిగళన్నూ హణద లోభదింద సుమ్మనే శాస్త్రశ్వాగి మాడిదే. ఒందు దినవూ పంచయజ్ఞగళన్నూ మాడలిల్ల. వేదాధ్యయన, యజ్ఞగళంతూ ఇల్లవే ఇల్ల.

(విశేషాంతః—బ్రహ్మయజ్ఞో దేవయజ్ఞః పితృయజ్ఞస్తథేవ జ ।

భూతయజ్ఞో నృయజ్ఞశ్చ పంచయజ్ఞాః ప్రకీర్తితాః ॥

బ్రహ్మయజ్ఞ (ఋషియజ్ఞ), దేవయజ్ఞ, పితృయజ్ఞ, భూతయజ్ఞ, మనుష్యయజ్ఞ ఓగే ఐదు యజ్ఞగళన్నూ బ్రాహ్మణనాదవను ప్రతిదిన దల్లియూ ఆచరిసబేకు. ఇవుగళ విసరణిగళన్నూ ఆహ్నిక మంజరి ముంతాద గ్రంథగళల్లి కాణబడదు).

తేన కర్మవిశాళేన కౌష్మాండస్త్రి నిరాశ్రయః ।

నిరాశ్రయోదితం శ్రుత్వా శాస్త్రోద్వృత్తః తనుబ్రనిత ॥ ౬౭ ॥

ఈ శాసకృత్యగళ ఫలవాగి నాను కౌష్మాండవేంబ పిశాచగణదల్లి 'నిరాశ్రయ'నెంబ హేసరినంద హుట్టరుత్తేనే. నిరాశ్రయను హేళిద్దన్ను కేళిద సంతర శాస్త్రోద్వృత్తను నుడిదను :

ಪುರಾಹಂ ಚಾಂಧ್ರದೇಶೇಷು ಗ್ರಾಮೇ ಕುಕ್ಕುಟಸಂಜ್ಞಕೇ |

ಸುಕಚ್ಛಯಿನಾನಾನ್ನಾಹಂ ಸುಚ್ಛಾಯಸ್ಯ ಸುತೋ ಮಹಾನ್ || ೬೮ ||

ನಾನು ಹಿಂದೆ ಅಂಧ್ರದೇಶದ ಕುಕ್ಕುಟವೆಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ಸುಕಚ್ಛ, ಸುಚ್ಛಾಯನ ಮಗ.

ಸರ್ವಾನ್ವೇದಾನ್ನಧೀತ್ಯಾಹಂ ಸೇತಿಹಾಸಪುರಾಣಕಾನ್ |

ನ ಕೃತಂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತಂ ಜಾನತಾಪಿ ಮಹಾಮುನೇ || ೬೯ ||

ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳನ್ನು, ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಧರ್ಮಸ್ಯ ವಕ್ತಾ ಸಂಪೂರ್ಣಂ ನಾನುಷ್ಠಾತಾ ಕದಾಚನ |

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಶಾಸ್ತ್ರೋದ್ವೃತ್ತೋ ಭವಾಮ್ಯಹಮ್ || ೭೦ ||

ಇತರರಿಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೇ ಹೊರತು ನಾನು ಒಂದು ಬಾರಿಯೂ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪಾಪಕರ್ಮದ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಾನು ಶಾಸ್ತ್ರೋದ್ವೃತ್ತನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯಾದೆ.

ಏತೇಷಾಮೇವ ಸಸ್ತಾನಾಂ ಜಾತಾ ದೈವಾಚ್ಛ ಸಂಗತಿಃ |

ವಟೀಕ್ಯಸ್ಮಿನ್ ವಿನಿನೇ ಘೋರೇ ಮೃತಾ ಮತ್ತಗಜಾದ್ವಯಮ್ || ೭೧ ||

ನಾವು ಏಳು ಜನರೂ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದೆವು. ಮದಿಸಿದ ಅನೆಯಿಂದ ನಾವು ಏಳು ಜನರೂ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟು ಈ ಘೋರವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಟವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ವಟೇ ಕೂಷ್ಮಾಂಡತಾಂ ಯಾತಃ ಸಪ್ತ ವೈ ನಿಧನಂ ಗತಾಃ |

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಷ್ಮಾಂಡನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಈ ವಟವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮೃತ್ಯುವು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂತು.

ಪುರಾ ಸೋಮಾನ್ವಯೇ ಜಾತಾ ಅಸ್ಮಿನ್ನಾಗಾಹ್ವಯಾಂ ಪುರೀಮ್ || ೭೨ ||

ಸುಬರ್ಹಿಷಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಸ್ಯ ಸುತಾಃ ಸಸ್ತಾಪಿ ಮಾನದ |

ಬಹಿರ್ಜನಪದೇ ಗಾಶ್ವ ಹೃತಾಶ್ಲೋಕೈಃ ಕದಾಚನ || ೭೩ ||

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದೆ ನಾಗಾಹ್ವಯವೆಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಬರ್ಹಿಷನೆಂಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದೆವು. ಒಂದು ಸಲ ಊರಹೊರಗೆ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಸುಗಳನ್ನು ಕಳ್ಳರು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಪೃಷ್ಠಾನುಯಾಯಿನಸ್ತೇಷಾಮುಭವನ್ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಯಃ |

ಭೀತಾಕ್ಷೋರಾ ವಟೀ ಯಸ್ಮಿನ್ ನಿಷಣ್ಣಾನ್ ಧ್ಯಾನಕರ್ಮಣಿ || ೭೪ ||

ನಾವು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಳ್ಳರನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಿವು. ಆ ಕಳ್ಳರು ಹೆದರಿ ಈ ವಟವೃಕ್ಷದವರೆವಿಗೂ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿದರು. ವಟವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಅಜ್ಞಾತಲಿಂಗಾ ಅಭಿಶೋಲೀನಾಸ್ತೇ ದುದ್ರುವುದ್ರುತಮ್ |

ತಾಡಯಾಮಾಸ ತಾನ್ ವಿಪ್ರಾನ್ ಶಸ್ತ್ರೈಃ ಉನ್ಮಾರ್ಗವರ್ತಿನಃ || ೭೫ ||

ಕಳ್ಳರು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಉನ್ಮತ್ತರಾದ ನಾವು ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದಿವು.

ಶಕಪುಸ್ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನೋ ದುರ್ವಿಚಾರಣತಪ್ಪರಾನ್ |

ಮತ್ತತ್ಪಾತ್ ಭವತಾಂ ಭೂಯಾತ್ ಮೃತಿರ್ಮತ್ತಮತಂಗಜಾತ್ || ೭೬ ||

ವಿಚಾರಮಾಡದೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ದಂಡಿಸಿದ ನಮಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟರು : 'ದುರಹಂಕಾರದಿಂದ ನಮಗೆ ಮದಿಸಿದ ಆನೆಯಿಂದ ಮರಣ ಸಂಭವಿಸಲಿ.'

ಅಸ್ಮಿ ವಟವನೇ ಹ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಸಮಕಾಲೇ ಮೃತಿಂ ಯಯುಃ |

ಅಸ್ಮಾತ್ ಪಾಪಾದ್ವಯಂ ಸರ್ವೇ ದೈವಾತ್ಸಂಗತಿಮಾಗತಾಃ || ೭೭ ||

ಯುಗಪತ್ ಮತ್ತಮಾತಂಗಾತ್ ಮೃತಾಃ ಸರ್ವೇ ವಟೇ ವಯಮ್ || ೭೮ ||

ಈ ಶಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದಾಗ ಈ ವಟವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮದಿಸಿದ ಆನೆಯಿಂದ ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವು.

ಇತ್ಯೇತತ್ ಕಥಿತಂ ಸರ್ವಂ ಅಸ್ಮಾನ್ ಉದ್ಧರ ಪಂಡಿತ |

ದಯಾಲೂನಾಂ ಚ ಮಹತಾಂ ನ ವಯೋ ಹಿ ಸಮೀಕ್ಷತೇ || ೭೯ ||

ಪಂಡಿತನಾದ ಮುನಿಪುತ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇದುವರೆಗೂ ವರ್ಣಿಸಿದೆವು. ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು. ಮಹಾತ್ಮರಿಗೂ, ದಯಾವಂತರಿಗೂ ಮುಸ್ಸಿನ ಗಣನೆಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ !

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ

ಹನ್ನೆರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಡಾಕಿನೀಗಣಾ ಉಚುಃ—

ಡಾಕಿನೀಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ನುಡಿದುವು :—

ವೃತ್ತಾಂತಮಪಿ ಚಾಸ್ತಾಕಂ ಶೃಣು ವಿಪ್ರ ಸಮಾಹಿತಃ |

ಡಾಕಿನೀತ್ವಮವಾಸ್ತಾನಾಂ ಶಾಲ್ಮಲೀತಟವಿರಾಯುಷಾವಾನ್ || ೧ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಡಾಕಿನೀಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಈ ಶಾಲ್ಮಲೀ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ನಮು, ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಲಾಲಿಸು.

ಜಾನುಶಿರ ಉವಾಚ—

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಕ್ತಂ ಪುರಾ ಚಾಂಧ್ರೇ ದೇಶೇ ಕಾಂಡಿನೈಗೋತ್ರಜಃ |

ಸುಬಲೇಶ್ವನಯೋ ನಾಮ್ನಾ ವರ್ಚಿಷ್ಮಾಂತಿ ವಿಶ್ರುತಃ || ೨ ||

ಜಾನುಶಿರನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ಹೇಳಿತು :—

ನಾನು ಹಿಂದೆ ಅಂಧರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಂಡಿನೈ ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಸುಬಲಿ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗನಾಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರು ವರ್ಚಿಷ್ಮಾನ್.

ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಕರ್ಮಭಿಃ ಪೂರ್ವಂ ಪರೀತೋಹ್ಯಗಮಂ ಬಲೀ |

ಕುಟುಂಬಭರಣೇ ಸಕ್ತಃ ಕೃತ್ಯೈರ್ಬಹುವಿಧೈರಪಿ || ೩ ||

ಹಿಂದಿನ ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಕುಟುಂಬ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಪಶ್ಚಾದ್ಧೇಮಪುರೀ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಮಯಾ ಹ್ಯಾಪಣಜೀವಿನಾ |

ಮಯಾ ದ್ವಾದಶವರ್ಷಂ ತು ಕೃತಂ ಚೈಕಾದಶೀವ್ರತಮ್ || ೪ ||

ಅಂಧ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಮಪುರಿ ಎಂಬ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಅಂಗಡಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಜೀವನ ಮಾಡಿದೆನು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದೆ.

ದಾನಯಜ್ಞತಪೋಭಿಶ್ಚ ತೀರ್ಥಚರ್ಯಾದಿಭಿಸ್ತಥಾ |

ಯತ್ಪುಣ್ಯಮಧಿಕಂ ಸ್ಮೋಕ್ತಂ ನೇದೈಃ ಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಕೈಃ || ೫ ||

ಅಕೃತ್ವಾ ಸಾಪಮಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಮುಂಶಯಮ್ |

ವರಂ ಸ್ವಮಾತ್ಮಗಮನಂ ವರಂ ಗೋಮಾಂಸಭಕ್ಷಣಮ್ || ೬ ||

ಕಾಶ್ಯಾಂ ಪಿತ್ರೋರ್ವಧಶ್ಚಾಪಿ ತಥಾ ಹ್ಯತ್ಯಾಧಿಪಂಚಕಮ್ |

ಗೋವಧಾದಿ ಮಹಾಪಾಪಂ ಸ್ತ್ರೀವಧಾದ್ಯುಪಸಾತಕಮ್ || ೭ ||

ಅನಸ್ಥಿ ಜೀವಹನನಂ ತೇಭ್ಯಃ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮಂ ಮತಮ್ |

ಕುಗತಿ ಪಾಪಿನಾಂ ಲೋಕೇ ಕಲಾನೇಕಾದಶೀ ವ್ರತಮ್ || ೮ ||

ವೇದ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ, ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು ಮಹಾಪುಣ್ಯದಾಯಕವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಯಾವ ಸತ್ಯರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಪಾಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತ. ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸಂಗಡ ರಮಿಸುವುದು, ಗೋಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವುದು, ಕಾಶಿಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದು, ಹಾಗೂ ಪಂಚ ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು, ಗೋಹತ್ಯೆ, ಸ್ತ್ರೀವಧೆ, ಅಸ್ಥಿರಹಿತವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಹಾರ—ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪಾತಕಗಳೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸದೇ ಇರುವ ಜನರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ನೀಚವಾದ ಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಏಕಾದಶೀವ್ರತಜಪುಣ್ಯಮನಂತರಾಧಸಃ

ಪ್ರೀತ್ಯೈ ಕೃತಂ ಪಿತೃಕುಲೋತ್ತರಣೈಕಹೇತುಮ್ |

ಕ್ರೀತಂ ಮಯಾ ಸುಕೃತಮಸ್ಯ ವ್ರತಸ್ಯ ಕಾರಣಂ

ಮೋಕ್ಷಾದಿದಿವ್ಯಪುರುಷಾರ್ಥಕುಲಸ್ಯ ಪಾವನಮ್ || ೯ ||

ಪಿತೃಕುಲಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ, ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ, ಅತ್ಯಂತ ಸುವಿತ್ರವಾದ ಏಕಾದಶೀವ್ರತವನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ಆಚರಿಸಿ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ.

ದತ್ತಂ ವಣಿಗೈಃ ಧನಕಾಂಕ್ಷಯಾ ಮಯಾ

ದ್ವಿಷಟ್ಪು ವರ್ಷೇಷು ಕೃತಂ ಚ ಭೂರಿಶಃ |

ತೇನೈವ ಪಾಪೇನ ಧನಂ ಚ ನಷ್ಟಂ

ಕುಲಂ ಚ ಸರ್ವಂ ನರಕೇಷು ಪಾತಿತಮ್ || ೧೦ ||

ಅಂತಹ ಉತ್ತಮ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಧನದ ಆಶೆಯಿಂದ ವರ್ತಕರಿಗೆ ಮಾರಿದೆ. ಆ ಪಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಯಿತು ; ನನ್ನ ಕುಲದವರೆಲ್ಲ ನರಕ ದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು.

ಅರ್ಜಿತಂ ತು ಮಯಾ ಭೂರಿ ಧನಂ ಪಾಪೇನ ಕರ್ಮಣಾ |

ಗೃಹಿತಾ ಶಾಲ್ಮಲೀಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಚೋರಾಃ ಸಮಾಯಯುಃ || ೧೧ ||

ನಿಹತ್ಯ ಮಾಂ ದ್ರುಮೇ ಕಸ್ಮಿನ್ ಧನಮಾದಾಯ ತೇ ಯಯುಃ |

ಡಾಕಿನೀ ಹೃಭವಂ ನಾಮ್ನಾ ಜಾತೋಽಸ್ಮಿನ್ ಶಾಲ್ಮಲೀದ್ರುಮೇ || ೧೨ ||

ಹೀಗೆ ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಅಪಾರ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಈ ಶಾಲ್ಮಲೀ ವೃಕ್ಷದ ಬಳಿ ಬಂದೆ. ಕಳ್ಳರು ನನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಈ ಶಾಲ್ಮಲೀ ಮರದಲ್ಲಿ ಡಾಕಿನೀ ಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪಿಶಾಚಿಯಾದೆ.

ಅಥಾಸ್ಥಲಂ ಪಿತೃಕುಲಂ ಪ್ರಾಪಿತಂ ಪುಣ್ಯವಿಕ್ರಯಾತ್ |

ಅನಂತಪುಣ್ಯಮಾಲ್ಯೈಶ್ಚ ಉರುಜೇಭ್ಯಶ್ಚ ನಿಶ್ಚಲಮ್ || ೧೩ ||

ಈ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕ್ರಯಕ್ಕಾಗಿ ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಮಾರಿದ ಕಾರಣ ನನ್ನ ಪಿತೃಕುಲವು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು.

ದ್ವಿತೀಯೋಽಯಂ ಮಮ ಗ್ರಾಮಾ ಉರುದೇಶೇ ಶಿರಾ ಅಯಮ್ |

ಮಾತುಲೋ ಮಮ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಕ್ರೂರಃ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಗೋತ್ರಜಃ || ೧೪ ||

ಮೊಳಕಾಲಿನಲ್ಲಿ (ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ) ತಲೆಯುಳ್ಳ ಈ ಎರಡನೆಯವನು ನನ್ನ ಊರಿನವನೇ, ನನ್ನ ಸೋದರಮಾವ, ಶ್ಯಾಂಡಿಲ್ಯ ಗೋತ್ರದವನು, ಮಹಾಪಾಪಿ ಮತ್ತು ಕ್ರೂರಿ.

ಧೀಮತೋ ವೇದಕೀರ್ತಿಶ್ಚ ತನಯೋ ಧರ್ಮಸಂಜ್ಞ ಕಃ |

ಹೇಮನಾಮ್ನಾಂ ಪುರಿಮೇವ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ವೈಶ್ಯೋಪಜೀವಕಃ || ೧೫ ||

ಇವನು ಒಳ್ಳೆ ಜ್ಞಾನಿ. ವೇದಕೀರ್ತಿಯೆಂಬವರ ಮಗ. ಧರ್ಮ ಎಂದು ಹೆಸರು. ನನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಮಪುರಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಂ ಸ್ಥಿತಂ ತೇನ ಮಯಾ ಸಾರ್ಧಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |

ಕುಟುಂಬಭರಣಾಸಕ್ತೋ ಧನಸ್ಯಾರ್ಜನತತ್ಪರಃ || ೧೬ ||

ಸಂಸಾರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತನಾದ ಇವನು ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಇದ್ದನು.

ಅಮುನಾ ಜಾಹ್ನವೀಯಾತ್ರಾ ದಶ ವಾತಂ ಕೃತಾ ಆಪಿ |

ಕ್ರೀತಂ ತಸ್ಯಾ ಮಹತ್ಪುಣ್ಯಂ ಉರುಜೇಭ್ಯಸ್ತತೋ ಹೃಹಮ್ || ೧೭ ||

ಇವನು ಹತ್ತುಬಾರಿ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಅದರ ಪುಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯದ ಆಸೆಯಿಂದ ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಮಾರಿದನು. ನಂತರ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯಾಯಿತು.

ಉರುದೇಶಿರೋಜಾತೋ ಡಾಕಿನೀ ಶಾಲ್ಮಲೀದ್ರಮೇ |

ಮಯೈವ ಸಾಕಮಭ್ಯಾಗಾಚ್ಛೋರೇಭ್ಯಶ್ಚ ಮೃತಿಂ ಗತಃ || ೧೮ ||

ಇವನೂ ಸಹ ನನ್ನ ಸಂಗಡಲೇ ಕಳ್ಳರಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ. ಈ ಶಾಲ್ಮಲೀ ಮರದಲ್ಲಿ ಡಾಕಿನೀ ಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ತೃತೀಯೋಽಯಂ ಭುಜಶಿರಾ ಪುರಾ ಪದ್ಮೇತಿ ಚಾಭಿಧಃ |

ಋಕ್ಷಗೋತ್ರಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ ವಾಜಿನಾಮ್ನಸ್ತನೂದ್ಭವಃ || ೧೯ ||

ಭಾಗಿನೇಯೋ ಮಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಯಯೌ ಹೇಮಪುರೀಂ ದ್ವಿಜ |

ಶಿಷ್ಯಾನಭ್ಯಾಪಯಾಮಾಸ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಂ ಅತಂದ್ರಿತಃ || ೨೦ ||

ಭುಜದಲ್ಲಿ ತಲೆಯಿರುವ ಈ ಮೂರನೆಯವನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ವಾಜಿಯೆಂಬುವನ ಮಗ, ನನಗೆ ಸೋದರಳಿಯ, ಋಕ್ಷಗೋತ್ರ ದವನು. ಅವನೂ ಸಹ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಹೇಮಪುರೀ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಕ್ರೀತಂ ತಪ್ತಾಣ್ಯಮತುಲಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತುಲ್ಕಮೌಲ್ಯಕಮ್ |

ಧನಂ ಹೇಮಪುರೀಕ್ಷೇತ್ರೇ ಶಿಷ್ಯೇಭ್ಯೋ ಗುರುದಕ್ಷಿಣಾಮ್ || ೨೧ ||

ಗೃಹೀತ್ವಾಪಿ ಮಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ನೈ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಶಾಲ್ಮಲೀದ್ರಮಮ್ |

ಚೋರೇಭ್ಯಶ್ಚ ಮೃತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಡಾಕಿನೀಭುಜಶೀರ್ಷಕಃ || ೨೨ ||

ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ ಸಹ ವೇದಾಧ್ಯಾಯನ ಮಾಡಿಸಿದ ಅತುಲ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹೇಮಪುರೀ ನಗರದ ಜನರಿಗೆ ಮಾರಿ ವಿಶೇಷ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಆ ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಶಾಲ್ಮಲೀವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಕಳ್ಳರಿಂದ ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಡಾಕಿನೀ ಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪಿಶಾಚಿ ಯಾಗಿ ಭುಜದಲ್ಲಿ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

ಬಾಹುಜಾಯ ಯತಃ ಕ್ರೀತಂ ತಸ್ಮಾತ್ ಭುಜಶಿರಾ ಅಯಮ್ |

ವಿದ್ಯೋಪಜೀವಿನೀ ವೃತ್ತಿರ್ಬಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಶ್ರುತೀರಿತಾ || ೨೩ ||

ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗ ಮಾರಿದ್ದರಿಂದ ಭುಜದಲ್ಲಿ ತಲೆಯಾಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಉಪಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಅಯಾಚಿತೇಭ್ಯಃ ಶಿಷ್ಯೇಭ್ಯಃ ಶುಶ್ರೂಷುಭ್ಯಶ್ಚ ಮಾನದ |

ದಕ್ಷಿಣಾ ಗುರನೇ ದತ್ತಾ ಸಾ ವೃತ್ತಿಃ ಶ್ರುತಿಚೋದಿತಾ || ೨೪ ||

ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುಗಳಿಂದ ಯಾಚಿತರಾಗದೇ ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಾ ರೂಪವಾಗಿ ಏನು ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅದೇ “ಗುರು ದಕ್ಷಿಣೆ”, ಹೀಗೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರಿಯವೈಶ್ಯಶ್ಚ ಧನಾಢ್ಯಶ್ಚ ಮಹಾತ್ಮಭಿಃ |

ವೇದಾಧ್ಯಯನಶೀಲೇಭ್ಯೋ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನೇಭ್ಯೋ ಮುನೀಶ್ವರ || ೨೫ ||

ಷಷ್ಠಾಂಶೋ ದೇಯ ಇತ್ಯೇವಂ ಚೋದನಾ ಶ್ರುತಿಚೋದಿತಾ |

ಅರ್ಜುನಾಂ ಚ ಷಷ್ಠಾಂಶೋ ವಿಸ್ರಾಜಾಂ ಸ್ವೀಯ ಉಚ್ಯತೇ || ೨೬ ||

ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಇವರು ವೇದಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ವೇದವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹಣದಲ್ಲಿನ ಆರನೇ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಜನರು ತಾವು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಹಣದಲ್ಲಿ ಆರನೇ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿ ವಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಷಷ್ಠಾಂಶೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂ ಚ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಧನಿನಾಂ ಭವೇತ್ |

ಇತಿ ವಿದ್ಯೋಪಜೀವಿತ್ವಂ ವಿದ್ಧೀದಂ ಶ್ರುತಿಚೋದಿತಮ್ || ೨೭ ||

ಧನಿಕರ ಹಣದ ಆರನೇ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಕಾಲದ್ರವ್ಯಮಿತಿಂ ಕೃತ್ವಾ ಯೋಽಧ್ಯಾಪಯತಿ ಮೂಢಭಿಃ |

ಶಿಷ್ಯಾನಧ್ಯಾಪಿತಾ ವೇದಾಸ್ತಥಾ ವೇದಾಂಗಪಂಚಕಮ್ || ೨೮ ||

ಸ ವೇದವಿಕ್ರಯೋ ನಾನು ತೇನ ಪಾತಯತಿ ಧ್ರುವಮ್ |

ಶತಂ ಕುಲಾನಿ ನರಕೇ ವಿಷ್ಣು ಕೂಪೇ ಚ ರೌರವೇ || ೨೯ ||

ಕಾಲ, ಹಣ, ಇವುಗಳನ್ನು ಮಿತಿಗೊಳಿಸಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸುವ ಮೂರ್ಖ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ‘ವೇದವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾರುವವನು’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಪಾಪದಿಂದ ತನ್ನ ನೂರು ಕುಲದವರನ್ನು, ‘ವಿಷ್ಣು ಕೂಪ’ ಮತ್ತು ‘ರೌರವ’ ಎಂಬ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಡವುತ್ತಾನೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಸಹಸ್ರಾಣಿ ಸ್ವಯಂ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಚ ಯಾತನಾಮ್ |

ಸ ಡಾಕಿನೀ ಭವೇತ್ಸಾಪೀ ಮತಂ ವೇದವಿದಾಂತ್ವಿದಮ್ || ೩೦ ||

ತಾನೂ ಸಹ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪದ ಪರ್ಯಂತ ನರಕ ಯಾತನೆ ಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ನಂತರ ಪಾಪಿಯಾದ ಅವನು ಡಾಕಿನೀಗಣದಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ವೇದಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಈ ರೀತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ತಸ್ಮಾದಯಂ ಮಹಾಪಾಪೀ ಕ್ರೀತ್ವಾ ವೈ ಬಾಹುಜಾಯ ಚ |
ಗೃಹೀತ್ವಾ ಧನಮತ್ಯಂತಂ ಮಯಾ ಸಾಕಮಗಾಧ್ರುಮಮ್ || ೩೧ ||
ಚೋರೇಭ್ಯಶ್ಚ ಮೃತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಪಾಪೀ ತೇನೈವ ಕರ್ಮಣಾ |
ಅಯಂ ಜಾತೋ ಭುಜಶಿರಾ ಡಾಕಿನೀ ಶಾಲ್ಮಲೀದ್ರಮೇ || ೩೨ ||

ಮಹಾಪಾಪಿಯಾದ ಇವನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ವೇದವಿಕ್ರಯಮಾಡಿ ವಿಫಲವಾದ ಹಣದೊಡನೆ ನನ್ನ ಸಹಿತ ಈ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಕಳ್ಳರಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ಇವನು ತನ್ನ ಪಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಡಾಕಿನೀ ಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಭುಜಶಿರಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈ ಶಾಲ್ಮಲೀ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ.

ತುರ್ಯಶ್ಚ ಪೈತ್ಯಪ್ಸಸ್ರೇಯೋ ಮದ್ಗ್ಗಾಮೀಣೋ ದುರಾತ್ಮವಾನ್ |
ಭಾರದ್ವಾಜಕುಲೋತ್ಪನ್ನಃ ಸುಚರಿತ್ರಸುತೋ ಬಲಃ || ೩೩ ||

ನಾಲ್ಕನೆಯವನು ನನ್ನ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗ ಸುಚರಿತ್ರನ ಮಗ, ಭಾರದ್ವಾಜ ಗೋತ್ರದವನು, ಬಲಿಷ್ಠ, ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು. ನನ್ನ ಊರಿ ನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದವನು.

ನಾಮ್ನಾ ದರಿದ್ರಃ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಬಹುಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದಃ |
ಮಯಾ ಹೇಮಪುರೀಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ವೈಶ್ಯೇಭ್ಯೋ ದತ್ತಮೌಲ್ಯಕಃ || ೩೪ ||
ತೇಭ್ಯ ಏವ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ ಹ್ಯಭವತ್ ಕುಲಪಾಂಸನಃ |
ಯಜ್ಞಾನ್ ಬಹುವಿಧಾನ್ ಕ್ರೀತ್ವಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾತಂ ಚ ಮೌಲ್ಯಕಮ್ || ೩೫ ||

ಅವನ ಹೆಸರು ದರಿದ್ರ, ಪಾಪಿಷ್ಠ, ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನು. ನನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಮಪುರೀ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ವೇದವಿದ್ಯೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಮಾರಿ ಬಹಳ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಮಾರಿ ದ್ರವ್ಯ ಗಳಿಸಿದನು.

ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ ಮುನಿಕ್ರೀತಂ ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಬಹುಶೋಭಮುನಾ |
ಉರುಜೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಯದ್ದತ್ತಂ ಪೂರ್ವಪಾಪವಶಾದಪಿ || ೩೬ ||
ಯತೋ ಲಬ್ಧಾ ಯಶಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಕಟಿದೇಶಶಿರಾ ಅಯಮ್ |
ಶಾಲ್ಮಲೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಜಾತ್ಮಾಭಿಃ ಚೋರೇಭ್ಯಶ್ಚ ಮೃತಿಂ ಗತಃ || ೩೭ ||

ಪೂರ್ವಪಾಪಕರ್ಮ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ವೇದವಿಕ್ರಯಮಾಡಿ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಇವನು ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ತಲೆಯುಳ್ಳವನಾದನು. ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಶಾಲ್ಮಲೀ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಕಳ್ಳರಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು.

ಪಂಚನೋ ಮಾತೃಷ್ಟಸ್ತ್ರೀಯಸ್ತಥಾ ಸಂಕೃತಿಗೋತ್ರಜಃ |

ಅನಘಸ್ಯ ತಥಾ ಪುತ್ರೋ ನಾಮ್ನಾ ಸಂಕೃತಿರಿತ್ಯಪಿ || ೩೮ ||

ಐದನೆಯವನು ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಗ, ಸಂಕೃತಿ ಗೋತ್ರದವನು, ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಅನಘ, ಅವನ ಹೆಸರು ಸಂಕೃತಿ.

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಹೇಮಪುರೀಮೇಭಿಃ ಸಾಹಾಯ್ಯಂ ಧಾನಕಾತರಃ |

ತುಲಾಮಾಸೇ ಮೇಷಮಾಸೇ ಮಾಘಮಾಸೇ ದ್ವಿಜಾಧನುಃ || ೩೯ ||

ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನಂ ತಥಾ ಸಮ್ಯಕ್ ಕೃತ್ವಾಯಂ ಪ್ರತಿವಾರ್ಷಿಕಮ್ |

ತಜ್ಜಾತಮತುಲಂ ಪುಣ್ಯಂ ಕುಲಕೋಟ್ಯುದ್ಧರಕ್ಷಮಮ್ || ೪೦ ||

ಕ್ರೀತ್ವಾ ಪ್ರಭುಭ್ಯಸ್ತೇಭ್ಯಶ್ಚ ಗೃಹೀತಂ ಭೂರಿ ವೈ ಧನಮ್ |

ಧಾರಾಪೂರ್ವಂ ಯತೋ ಹಸ್ತಾತ್ ಗೃಹೀತಂ ಪಾಪೈನಾಮುನಾ || ೪೧ ||

ಇವನು ಹೇಮಪುರೀ ಊರಿಗೆ ಇತರರಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಬಂದನು. ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಕಾತುರನಾಗಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ತುಲಾಮಾಸದಲ್ಲಿ, (ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ) ಮೇಷಮಾಸದಲ್ಲಿ (ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ), ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾನ ವನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ಕೋಟಿ ಕುಲವನ್ನು, ರಕ್ಷಿಸುವಂತಹ ಆ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯನ್ನು ಹಣವಂತರಿಗೆ ದ್ರವ್ಯದ ಆಶೆಯಿಂದ ಜಲಧಾರಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾರಿ ತುಂಬ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು.

ತತಃ ಪ್ರಕೋಷ್ಠಮೂರ್ಧಾಯಂ ಡಾಕಿನೀ ಶಾಲ್ಮಲೀದ್ರುಮೇ |

ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಪ್ರೇತ್ಯ ತನ್ಮೂಲಂ ಚೋರೇಭ್ಯೋ ನಿಧನಂ ಗತಃ || ೪೨ ||

ಶಾಲ್ಮಲೀ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಬಂದ ಇವನು ಕಳ್ಳರಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಮೊಳಕೈಕೆಳಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಡಾಕಿನೀ ಗಣದಲ್ಲಿ ಸಿಶಾಚಿಯಾದನು.

ಷಷ್ಠೋಽಯಂ ಮಮ ದೌಹಿತ್ರಸ್ತಥಾ ಮೌದ್ಗಲ್ಯಗೋತ್ರಜಃ |

ಸನಾಮಕೋ ಮಹಾಪಾಪೀ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಹೇಮಪುರೀಮಿಮಾಮ್ || ೪೩ ||

ಆರನೆಯವನು ನನ್ನ ಮಗಳ ಮಗ, ಮೌದ್ಗಲ್ಯ ಗೋತ್ರದವನು ಹೆಸರೂ ಸಹ ಮೌದ್ಗಲ್ಯ, ಮಹಾಪಾಪಿ. ಇದೇ ಹೇಮಪುರಿಗೆ ಬಂದನು.

ಅಪುತ್ರಾಯ ತ್ರಯಃ ಪುತ್ರಾಃ ಕ್ರೀಡಾಃ ಸಾಪೇನ ಚೇತಸಾ |
 ಗುಣಾಢ್ಯಾಃ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಃ ಪುಣ್ಯಾಃ ಕುಲೋದ್ಧರಣಾರ್ಹೇತವಃ || ೪೪ ||
 ಕ್ರೀಡಾಃ ಯೇನಾರಸಾಃ ಪುತ್ರಾಸ್ತೇನ ವೈ ಸ್ತನಮೂರ್ಧಜಃ |
 ಕ್ರಯಾಲಬ್ಧಧನಂ ಭೂರಿ ಗೃಹೀತ್ವಾಸ್ಥಾಭಿರೇವ ಚ || ೪೫ ||
 ಚೋರೇಭ್ಯೋ ಮರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಶಾಲ್ಮಲ್ಯಾಂ ಡಾಕಿನೀಪತಿಃ |

ಈ ಪಾಪಾತ್ಮನು ಹಣದ ಆಸೆಯಿಂದ ಗುಣವಂತರಾದ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ, ಕುಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ತನ್ನ ಮೂರುಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾರಿ, ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲ್ಮಲೀ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಕಳ್ಳರಿಂದ ಹತನಾಗಿ, ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಡಾಕಿನೀ ಗಣಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಪಿಶಾಚಿಯಾದನು.

ಸಖಾಯಂ ಸಪ್ತಮೋ ನಾಮ್ನಾ ಕುಶಃ ಶ್ರೀವತ್ಸಗೋತ್ರಜಃ || ೪೬ ||
 ವಾಚಸ್ಪತೇಸ್ತಥಾ ಪುತ್ರಃ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಹೇಮಪುರಿಮಿಮಾಮ್ |
 ಅನಾಥಪ್ರೇತಸಂಸ್ಕಾರಂ ಪರೇಭ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಮಾಪ್ಯ ಚ || ೪೭ ||

ಏಳನೆಯವನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ಕುಶನೆಂದು ಹೆಸರು, ಶ್ರೀವತ್ಸಗೋತ್ರದವನು, ವಾಚಸ್ಪತಿಯೆಂಬುವನ ಮಗ. ಈ ಹೇಮಪುರಿಗೆ ಬಂದನು. ಅನಾಥ ಪ್ರೇತ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕೃತಂ ದ್ವಾದಶವರ್ಷೇಷು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಸಾಪಚೇತಸಾ |
 ಅನಾಥಪ್ರೇತಸಂಸ್ಕಾರಾತ್ ಕೋಟಿಯಜ್ಞ ಫಲಂ ಲಭೇತ್ || ೪೮ ||

ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅನಾಥಪ್ರೇತ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಈ ಪಾಪಿಯು ಆಚರಿಸಿ ಕೋಟಿಯಜ್ಞ ಗಳಿಂದ ಬರುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು.

ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾಪಿ ತಪ್ಪಣ್ಯಂ ಮೂರ್ಛಾ ಸಾದೌ ನೃಧಾಯ ಚ |
 ಕ್ಷತ್ರಿಯೇಭ್ಯೋ ದದೌ ಪುಣ್ಯಂ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಮೌಲ್ಯಮೇವ ಚ || ೪೯ ||

ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಆ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಯನ್ನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಮಾರಿ ಬಹಳ ಹಣವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು.

ತಸ್ಮಾದಯಂ ಸಾಣಿಮೂರ್ಧಾ ಸೋಽಪ್ಯಸ್ಥಾಭಿಃ ಸಹಾಯಯೌ |
 ಪಂಚತ್ವನೇತ್ಯ ಚೋರೇಭ್ಯೋ ಡಾಕಿಣೀ ಶಾಲ್ಮಲೀದ್ರುಮೇ || ೫೦ ||

ನಮ್ಮ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಶಾಲ್ಮಲೀವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದ ಇವನು ಕಳ್ಳರಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಇದೇ ಮರದಲ್ಲಿಯೇ ಡಾಕಿಣೀ ಗಣದ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಇದೆ.

ದತ್ವಾ ಮೌಲ್ಯಾತ್ಪುರೋಕ್ತೇಭ್ಯಃ ಪಾಪೇಭ್ಯಃ ಪುಣ್ಯಮುತ್ತಮಮ್ |
ಪೂರ್ವಸ್ಮಾತ್ ಕೋಟಿಗುಣಿತಂ ಭವತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ೫೦ ||

ಪಾಪಿಷ್ಠರಾದ ಜನರಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರಿದರೆ ಅನಂತಕೋಟಿ ಪಾಪವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ, ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಮೌಲ್ಯಮಾದಾಯ ಯದ್ವತ್ತಂ ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪೇನ ಚೇತಸಾ |
ಅಸ್ಮಾಕಂ ಗತಿನಾಪ್ನೋತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೫೧ ||

ಪಾಪಾತ್ಮರು ಹಣದ ಆಸೆಯಿಂದ ತಾವು ಗಳಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾರಿದರೆ ನಮಗೆಲ್ಲ ಬಂದಿರುವ ಗತಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ, ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಪರೋಪಕಾರಃ ಪುಣ್ಯಾಯ ಸಾಪಾಯ ಪರಪೀಡನಮ್ |
ಪುರಾ ಕೈಲಾಸಶಿಖರೇ ಪಾರ್ವತ್ಯೈ ಶಂಕರೋದವದತ್ || ೫೨ ||

ಪರೋಪಕಾರದಿಂದ ಪುಣ್ಯವೂ, ಪರಪೀಡನೆಯಿಂದ ಪಾಪವೂ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಯೆಂದು ಹಿಂದೆ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ರುದ್ರದೇವರು ಹೇಳಿದರು.

ದುಃಸಹಂ ಕಿಂ ನ ಸಾಧೂನಾಂ ಕಿಮಕಾರ್ಯಂ ದುರಾತ್ಮನಾಮ್ |
ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ಅಸ್ಮದ್ವೃತ್ತಾಂತಮುತ್ತಮಮ್ || ೫೪ ||
ತ್ವಯ್ಯಾದ್ಯ ಸುಖಿನೋ ಜಾತಾ ಯತಃ ತಸ್ಮಾತ್ ಸಮುದ್ಧರ |
ಇತಿ ವಿಜ್ಞಾಪ್ಯ ತೇ ತೂಷ್ಣೀಂ ಬಭೂವುರ್ಮುನಿಪುತ್ರಕಮ್ || ೫೫ ||

ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಪಾಪಿಷ್ಠರಿಗೆ ಸತ್ಕರ್ಮ ಯಾವುದು, ದುಷ್ಕರ್ಮ ಯಾವುದು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಲಾಭದಿಂದ ನಾವು ಸುಖಿಗಳಾದೆವು ; ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು—ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿ ಆ ಡಾಕಿಣೀಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಸುಮ್ಮನಾದವು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘನಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘನಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
ಹದಿಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ ೧೪

ಉದ್ಗ್ರಿಗ್ನಾ ಉಚುಃ—

ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಕಿನೀಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಮಾತನಾಡಿದುವು.

ವೃಕಾನನ ಉವಾಚ—

ಮೊದಲು ವೃಕಾನನನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ಹೇಳಿತು :—

ಪುರಾಹಂ ತುದಿಲೋ ನಾಮ ಗಂಧರ್ವೋ ದೇವಗಾಯಕಃ |

ಆಗಾಧವೇಂದ್ರಸದನೇ ಕದಾಚಿತ್ಸಾನುಗೋ ಮುನೇ || ೧ ||

ಮುನಿಯೇ! ಹಿಂದೆ ನಾನು ತುದಿಲ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗಂಧರ್ವ. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗಾಯಕ. ಒಂದು ಬಾರಿ ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಭೆಗೆ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಹೋದೆ.

ಶಂಬರಾರೇಃ ಸಭಾಯಾಂ ತೇ ನಿವಿಷ್ಟಾ ವಿಜರಾ ಇಮೇ |

ವಸವೋಷ್ಟಾ ದ್ವಾದಶಾರ್ಕಾ ಅಷ್ಟಾ ದಿಕ್ಪಾಲಕಾಸ್ತಥಾ || ೨ ||

ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜರಾ (ಮುಪ್ಪು)ರಹಿತರಾದ ಎಂಟು ಜನ ವಸುಗಳು, ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಸೂರ್ಯರು, ಎಂಟು ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಇದ್ದರು.

ವಿಕಾದಶ ತಥಾ ರುದ್ರಾ ಮನವಶ್ಚ ಚತುರ್ದಶ |

ದೇವರ್ಷಯೋ ನಾರದಾದ್ಯಾಃ ತಥಾ ಸಪ್ತರ್ಷಯೋ ಮುನೇ || ೩ ||

ಯಕ್ಷಾಃ ಕಿಂಪುರುಷಾ ನಾಗಾಃ ಕರ್ಮಜಾಃ ಪಿತರಸ್ತಥಾ |

ವಿದ್ಯಾಧರಾಃ ಕಿನ್ನರಾಶ್ಚ ಭೂಮಿಸಾ ಬಹವೋಽಪಿ ಚ || ೪ ||

ಹನ್ನೊಂದು ಜನ ರುದ್ರರು, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳು, ಕರ್ಮಜದೇವತೆಗಳು, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು, ನಾರದರೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವರ್ಷಿಗಳು, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು, ಯಕ್ಷರು, ಕಿಂಪುರುಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಕಿನ್ನರರು, ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಹೀಗೆ ಬಹಳ ಜನರು ಇದ್ದರು.

ಪ್ರಸಂಗಾ ಬಹವೋ ಜಾತಾ ನಾನಾಖ್ಯಾನಪುರಃಸರಾಃ |

ತದಾ ಪ್ರಸಂಗಾ ಬಹವಃ ಕಲಾವಿದ್ಯಾಸು ವೈ ಕೃತಾಃ || ೫ ||

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಾದ-ವಿವಾದಗಳೂ, ನಾನಾ ಕಲೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳೂ ಜರುಗಿದುವು.

ಪ್ರತ್ಯವಸ್ಥಾಯಿ ಮುನಿನಾ ಮತಂಗೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ |

ಸ ನಿಂದಿತೋ ಮಯಾ ದುಷ್ಪಚಿತ್ತೇನಾತ್ಮಪ್ರಶಂಸಿನಾ || ೬ ||

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮತಂಗಮುಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಾದಸರಣಿಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸನಾಕನಾದ ನಾನು ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಂದಿಸಿದೆ.

ಕ್ಷ ಪಲಾಶಾಶನಸ್ತು ಚ ಕ್ಷ ಚಾಲಾಪಾಃ ಕಲಾಃ ಶುಭಾಃ |
ಕ್ಷ ಶ್ಯಾಮಾ ತರುಣೀ ಪ್ರೌಢಾ ವೃದ್ಧೋ ವಿದಶನಃ ಕ್ಷಚಿತ್ || ೭ ||

ಮತಂಗನೇ, ಹಣ್ಣು ಲೆಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಬದುಕಿರುವ ನೀನೆಲ್ಲಿ? ರಮಣೀಯ ವಾದ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಾದ-ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ? ಸುಂದರಳಾದ ತರುಣಿಯಲ್ಲಿ? ಹೆಲ್ಲಗಳಲ್ಲದ ವೃದ್ಧನಾದ ನೀನೆಲ್ಲಿ?

ಕ್ಷ ವ್ಯಾರಸಿಕಹೃದ್ಯಾಸ್ತೇ ಕೇಯಮಾನ್ವೀಕ್ಷಿಕೇ ಕಲಾ |
ಕ್ಷ ವಾ ಮುಕ್ತಾಮಯೀ ಮಾಲಾ ಕ್ಷ ವಾ ಶಾಖಾಮೃಗಾಶ್ಚಲಾಃ || ೮ ||

ರಸಿಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ನೀನೆಲ್ಲಿ, ಕಲೆಗಳ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲಿ? ಮುತ್ತಿನಹಾರಗಳಲ್ಲಿ? ಮರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಕಪಿಗಳಲ್ಲಿ?

ಜರಾಕರ್ಕಶದುಷ್ಪಾಂಗಃ ಸ್ವಯಮೇಕೋ ಗುಹಾಶಯಃ |
ಸುಶಿಕ್ಷಿತಃ ಸದಾಭ್ಯಾಸೀ ಸದಾ ಲಕ್ಷ್ಯಪರೀಕ್ಷಕಃ || ೯ ||
ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಸಂವೇತ್ತಾ ತಾದೃಶೋಕ್ತಹಂ ಸಭಾಂತರೇ |
ಅನಾತ್ಮಜ್ಞೇನ ಮುನಿನಾ ಪ್ರತ್ಯವಸ್ಥಾಯಿ ಕೋಪನಃ || ೧೦ ||

ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಕೃಶವಾದ ಅವಯವಗಳನ್ನುಳ್ಳ, ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ವಾಸಮಾಡುವ ನೀನು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿತನಾದ, ನಿತ್ಯವೂ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಸರ್ವಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ನನ್ನನ್ನು, ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದೇ? ಲಕ್ಷ್ಯ ಯಾವುದು, ಲಕ್ಷಣ ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನಾತ್ಮಜ್ಞನಾದ ನೀನು ಏನೆಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಿ?

ತದ್ವ್ಯಾಸಾವಶಪನ್ನೂಢಮಹಂಕಾರೇಣ ದೂಷಿತಮ್ |
ಅತ್ಯಹಂಕಾರಯುಕ್ತತ್ವಾತ್ ತ್ವಂ ಭೂಮೌ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋ ಭವ || ೧೧ ||
ಇತಿ ಶಪ್ತಸ್ತತಸ್ತೇನ ಮುನಿನಾತಿದಯಾಲುನಾ |
ಭೋಜನಂಶೇ ತ್ವಹಂ ನಾಮ್ನಾ ಶ್ರುತಿಕೀರ್ತಿರಿತಿ ಕ್ಷಣಾತ್ || ೧೨ ||

ಅತ್ಯಂತ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದ ನನಗೆ ದಯಾಳುಗಳಾದ ಮತಂಗ ಮುನಿಗಳು ಶಾಪಕೊಟ್ಟರು—“ಮೂಢನೇ, ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿದ ನೀನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟು”. ಹೀಗೆ ಶಾಪಗಸ್ತನಾದ ನಾನು ಭೋಜ-ವಂಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಕೀರ್ತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದೆ.

ಬಲೀ ಸುರಾಪೋ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯೋ ಜಾತೋ ರುಕ್ಮರಥಾತ್ಮಜಃ |
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನ್ ನಿಷ್ಕುರಂ ವಾದೀ ಸದ್ಯಾಹಂಕಾರದೂಷಿತಃ || ೧೩ ||
 ತಾದೃಶೇನ ಮಯಾ ಕ್ಷೌರಕರ್ಮ ವಿಷ್ಣೋರ್ದಿನತ್ರಯೇ |
 ಕೃತಂ ನಿಷಿದ್ಧದಿನಸೇ ವಾರೇ ಋಷ್ಯಾದ್ಯವಜ್ಞಯಾ || ೧೪ ||

ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದ, ಸುರಾಪಾನನಿರತನಾಗಿದ್ದ, ವಿದ್ಯಾಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದ, ಹಾಗೂ ರುಕ್ಮರಥನ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಅಹಂಕಾರಯುಕ್ತನಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಿಷ್ಕುರವಾಗಿ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅಂತಹ ನಾನು ಋಷಿ ಮುಂತಾದ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ದಶಮೀ, ಏಕಾದಶೀ, ದ್ವಾದಶೀಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಷಿದ್ಧವಾದ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಷಿದ್ಧವಾದ ವಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ಷೌರಕರ್ಮ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ.

ತೇನ ಕರ್ಮವಿಪಾಕೇನ ಜಾತೋ ವೃಕಸಮಾನನಃ |
 ಅನಯಾ ಶಾಕಿನಂ ಸ್ರಾಪ್ಯ ಶಾಕಿನೀತ್ವಮವಾಪ್ನುಯಾಮ್ || ೧೫ ||

ಈ ಪಾಪಗಳ ಫಲವಾಗಿ ತೋಳನ ಮುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಈ ಶಾಕಿನೀಗಣದಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ.

ಪುರಾ ದಿಗ್ವಿಜಯೇ ಕಾಲೇ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನೋ ಬಲೀ |
 ಭೋಜೇಶಮಗಮುಚ್ಛೇತುಂ ಮಹಾಹಂಕಾರದೂಷಿತಮ್ || ೧೬ ||
 ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಿತಂ ಶೌರ್ಯಮದಾನ್ಮಯಾ ಮತ್ತೇನ ಧೀಮತಾ |
 ಅಭೂತ್ ಘೋರಂ ಮಹಾಯುದ್ಧಂ ಹೈಹಯಾಧಿಪತೇರ್ಮಮ || ೧೭ ||
 ತದಾರ್ಜುನಶ್ಚ ಚಿಚ್ಛೇದ ಪಾದೌ ಮೇ ಯುಧಿ ನಿಷ್ಕುರಮ್ |
 ಏತತ್ ವೃಕ್ಷತಲೇ ಮಹ್ಯಂ ವೃತ್ತಿದೈವೇನ ಚೋದಿತಾ || ೧೮ ||

ಹಿಂದೆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನೆಂಬ ರಾಜನು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೋಜವೇಶದ ರಾಜನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ಮದಾಂಧನಾದ ನಾನು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನೊಡನೆ ಕಾದಾಡಲು ಹೋದೆ. ನನಗೂ ಹೈಹಯದೇಶಾಧಿಪನಾದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನಿಗೂ ಘೋರವಾದ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ಮಹಾ ನಿಷ್ಕುರನಾದ ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮರಣವು ಈ ವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಸಂಭವಿಸಿತು.

ರಣರಂಗೇ ಮೃತಸ್ಯಾಪಿ ನ ಸ್ವರ್ಗೋಽಭೂದ್ಧುರಾತ್ಮನಃ |

ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮರಣವಾದರೂ ನನಗೆ ವೀರಸ್ವರ್ಗ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ವಿಷ್ಣುಪ್ರಿಯತಮೇ ಶುದ್ಧೇ ವ್ರತೇ ವಾ ತ್ರಿದಿನಾತ್ಮಕೇ || ೧೯ ||

ನಿರಾಕೃತ್ಯ ದ್ವಿಜಾನ್ ವಕ್ತ್ರಾನ್ ಕ್ಷೌರಕರ್ಮ ಕೃತಂ ನುಯಾ |
ಇತಿವಾಚಾಂ ನಿರಾನೇ ತು ತುಂದಿಲಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೨೦ ||

ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, “ಪವಿತ್ರವಾದ ವಿಷ್ಣು ದಿನತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಕ್ಷೌರಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.” ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ತುಂದಿಲನು ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ವ್ಯಾಘ್ರಾನನಸ್ತು ಮುನಯೇ ಸ್ವವೃತ್ತಾಂತಮಸಾದಯತ್ |
ಮತ್ಸ್ಯದೇಶಪತೇಶ್ಚಾಹಮುರ್ಮಿಲೋ ನಾನು ವೀರ್ಯವಾನ್ || ೨೧ ||

ಧೃಷ್ಟಕೇತೋಃ ಸುತಃ ಸಾಹೀ ವೀರ್ಯೈಶ್ಚಯಮದಾನ್ವಿತಃ |
ನಿತ್ಯಾಭ್ಯಂಗವ್ರತತ್ವೇನ ದಿವಸಃ ಸಾಧಿತೋ ನುಯಾ || ೨೨ ||

ಋಷಿಪುತ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ವ್ಯಾಘ್ರಾನನನೆಂಬ ಪಿಶಾಚಿಯು ನುಡಿಯಿತು. ನಾನು ಹಿಂದೆ ಮತ್ಸ್ಯದೇಶದ ರಾಜನಾದ ಧೃಷ್ಟಕೇತುವಿನ ಮಗ, ನನ್ನ ಹೆಸರು ಉರ್ಮಿಲ, ಒಳ್ಳೆ ವೀರ್ಯಶಾಲಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ-ವೀರ್ಯಗಳಿಂದ ಅಹಂಕಾರಯುಕ್ತ ನಾಗಿದ್ದೆ. ಪಾಪಿಯಾದ ನಾನು ನಿತ್ಯವೂ ಅಭ್ಯಂಗವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಕೃತಂ ವೈಕುಂಠದಿವಸೇ ಅಭ್ಯಕ್ತಂ ಸಾಪಬುದ್ಧಿನಾ |
ತೇನ ಸಾಪೇನ ಮಹತಾ ಜಾತೋ ವ್ಯಾಘ್ರಸಮಾನನಃ || ೨೩ ||

ಏಕಾದಶೀ ದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಪಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಾನು ಅಭ್ಯಂಗವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಸಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ವ್ಯಾಘ್ರಮುಖವನ್ನುಳ್ಳ ಪಿಶಾಚಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಾಂಜಯಾ ವೃಕ್ಷಮೂಲೇ ವಸತಿ ಕಾರಣಮ್ |
ಏತದ್ದೇಶಪತೇಃ ಕನ್ಯಾ ನಾಮ್ನಾ ಚೈತ್ರರಥಸ್ಯ ಚ || ೨೪ ||

ದತ್ತಾ ಕಾಂತಿಮತೀ ನಾನು ವೈದೇಹಾಯ ಸ್ವಯಂವರೇ |
ನುಯಾ ಹೃತಾ ತು ಸಾ ಕನ್ಯಾ ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಃ ಸಭಾಂತರೇ || ೨೫ ||

ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಮರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆಂಬ ವಿಷಯ ವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ದೇಶದ ರಾಜನಾದ ಚೈತ್ರರಥನ ಮಗಳಾದ ಕಾಂತಿಮತೀ ಯೆಂಬುವಳನ್ನು ವಿದೇಹರಾಜನಿಗೆ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನವಾಯಿತು. ಆದರೆ ನಾನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದೆ.

ವಿದೇಹಾಧಿಪತಿಸ್ತೂರ್ಣಂ ಸಬಲಃ ಸಾನುಗೋ ಬಲೀ |
ಯುಯುಧೇ ಚ ಮಹಾವೀರ್ಯಃ ತ್ವಹನದ್ಬಲಮಂಜಸಾ || ೨೬ ||

ಹಯಾನ್ ರಥಾನ್ ಗಜಾನ್ ಪತ್ತೀನ್ ನಿರೋಧ್ಯ ಚ ಮದೋದ್ಧತಃ |

ಗೃಹೀತ್ವಾ ಮಾಂ ತಥಾ ಬಧ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ಪಂಚಶಿಖಂ ಶಿರಃ || ೨೭ ||

ಕೋಪಿಷ್ಠನಾದ ವಿದೇಹರಾಜನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಬಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ನನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡಿದನು. ಕುದುರೆ, ರಥ, ಆನೆ, ಕಾಲಾಳುಗಳು—ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ನನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿ ತಲೆಯಲ್ಲಿನ ಕೂದಲಿನಲ್ಲಿ ಐದು ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬೋಳಿಸಿದನು.

ವಿಹಾಯ ಮಾಂ ಯಯೌ ಕನ್ಯಾಮಾದಾಯ ಸ್ವಪುರೀಂ ನೃಪಃ |

ವ್ರೀಡಯಾ ಮೇ ಪುರೀಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಮನ ಆಸೀನ್ನ ಜಾತುಚಿತ್ || ೨೮ ||

ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೋದನು. ತುಂಬ ಲಜ್ಜಿತನಾದ ನಾನು ನನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ.

ವಿಕಾಕೀ ಭ್ರಮಮಾಣಸ್ತು ವೃಕ್ಷಮೂಲಮುಪಾಶ್ರಿತಃ |

ರಾತ್ರೌ ವೃಕ್ಷೇ ಶಯಾನಂ ಚ ಸಿಂಹೋ ಮಾಂ ಅವಧೀದ್ವಲೀ || ೨೯ ||

ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನದೋಷೇಣ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪುಣ್ಯದಿನತ್ರಯೇ |

ಶಾಕಿನೀಯೋನಿಮಾಶ್ರಿತೃ ಜಾತೋ ವ್ಯಾಘ್ರಸಮಾನನಃ || ೩೦ ||

ಒಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಈ ವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಸಿಂಹವು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿತು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತೈಲಾಭ್ಯಂಜನ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ವ್ಯಾಘ್ರದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಶಾಕಿನೀಗಣದಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಿಯಾದೆ.

ಇತಿ ಉರ್ಮಿಲವಾಕ್ಯಾಂತೇ ತ್ರಯ ಊಚುಃ ಕದಂಬಗಾಃ |

ವಯಂ ಕ್ಷೇತ್ರಿಯದಾಯಾದಾಃ ಕುಂತಿಭೋಜಸುತಾಸ್ತ್ರಯಃ || ೩೧ ||

ನೀಲಕೇತುಃ ಪೀತಕೇತುಶ್ಚಿತ್ರಕೇತುರಿತಿ ತ್ರಯಃ |

ಶೌರ್ಯದಾರ್ಯಾದಿಸುಗುಣೈರ್ಮಹೇಂದ್ರಸದೃಶಾ ವಯಮ್ || ೩೨ ||

ಹೀಗೆ ಉರ್ಮಿಲನ ಮಾತು ಮುಗಿಯಲು ಅದೇ ಗಣದಲ್ಲಿನ ಇನ್ನು ಮೂರು ಪಿಶಾಚಗಳು ನುಡಿದುವು. ನೀಲಕೇತು, ಪೀತಕೇತು, ಚಿತ್ರಕೇತು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾವು ಕುಂತಿಭೋಜನೆಂಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಪುತ್ರರು. ಸಾಹಸ, ಔದಾರ್ಯ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ಸದೃಶರಾಗಿದ್ದೆವು.

ಕದಾಚಿದಟಿವೀಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಮೃಗಯಾಸಕ್ತಚೇತಸಃ |

ಭ್ರಮಮಾಣಾ ವಾಗುರಿಕೈರ್ಬಹುಭಿಶ್ಚ ಸಮಾವೃತಾಃ || ೩೩ ||

ಒಂದು ದಿನಸ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಾವು ಬೇಟೆಗಾರರಿಂದ ಸಹಿತ ರಾಗಿ ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ (ಅಲೆದೆವು).

ಮೃಗಾ ನಾನಾಭಿಧಾಶ್ವಾಪಿ ಜ್ವಾಲಾಭಿವಕ್ರದಾರುಭಿಃ |

ರಣತೋ ಧಾನತೋ ಲೀನಾಂಶ್ಚ ಲಿತಾನ್ ಪತಿತಾನಸಿ || ೩೪ ||

ನಾನಾವಿಧವಾದ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು ಸಾಯಿಸಿದೆವು. ಕೆಲವು ಮೃಗಗಳು ಹೆದರಿ ಓಡಿದವು, ಕೆಲವು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಕೊಂಡವು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವು.

ಮೃಗಾನ್ನಾನಾವಿಧಾನ್ ಹತ್ವಾ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತಾನ್ ಮದಾನ್ವಿತಾಃ |

ಸ್ರಾಪ್ತಂ ಶೋಣಿತಟಂ ಭೋಕ್ತುಂ ಅಸ್ಮಾಭಿರನುಗೃಃ ಸಹ || ೩೫ ||

ಅಹಂಕಾರಯುಕ್ತರಾದ ನಾವು ನಾನಾವಿಧವಾದ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕೊಂದು, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಶೋಣಿತಟವೆಂಬ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಸಂಗಡಿಗ ರೊಂದಿಗೆ ತಿನ್ನಲು ಸಿದ್ಧವಾದೆವು.

ತತ್ರ ದೇವಾಲಯಂ ದಿವ್ಯಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ದೇವಸ್ಯ ಚಕ್ರಣಃ |

ತದ್ಧೃಷ್ಟಂ ಗತಮಸ್ಮಾಭಿರ್ಲೀಲಯಾ ಚಾನುಗೃಃ ಸಹ || ೩೬ ||

ಅಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ದೇವಾಲಯವಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಲು ನಾವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಅನುಚರರೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆವು.

ತದಾ ವಿಸ್ರಾಸ್ತ ಬಹವೋ ಋಷಯಃ ಶಂಸಿತವ್ರತಾಃ |

ಆಜಗ್ಮುರ್ದೇವಸೇವಾರ್ಥಂ ವಿನಿಶ್ಚುಶ್ಚ ತದಾಲಯಮ್ || ೩೭ ||

ಬಹಳ ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ವ್ರತಸ್ಥರಾದ ಋಷಿಗಳು ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು.

ಮಾನಿತಾಸ್ತು ಪುರಾ ತೇ ನೈ ಧರ್ಮಚಿತ್ತಾ ದಯಾಲವಃ |

ತದಾ ದೈಶಿಕಮಾಹೂಯ ಕೃಧಾ ದೇವಲಕಂ ವಯಮ್ || ೩೮ ||

ಅನದಾನು ತದಾ ರೋಷಾದ್ವಿಸ್ಮೃತಿಸ್ತು ಕುತಸ್ತನ |

ನ ಜ್ಞಾತಂ ಕ್ವಿಂ ತ್ವಯಾ ಲೋಕಪತಯೋ ಹ್ಯಾಗತಾ ಇತಿ || ೩೯ ||

ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅರ್ಚಕನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತರಾದ ದಯಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ನೊದಲು ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಕೂಡಲೇ ಅರ್ಚಕನನ್ನು ಕರೆದು ಹೀಗೆ ದಂಡಿಸಿದೆವು. “ಅರ್ಚಕನೇ ನೀನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸ್ಮೃತಿ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ರಾಜರಾದ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ?”

ಭಿಕ್ಷುಕಾಃ ಮಾನಿಶಾಃ ಪೂರ್ವಂ ತ್ವಯಾ ನಯಂ ಅಮಾನಿಶಾಃ |

ತಸ್ಮಾತ್ತೇವಿದುಷೋ ಲೋಕೇ ದಂಡೋಽಸ್ಮಾಭಿವಿಧೀಯತೇ || ೪೦ ||

ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವ ಜನರಿಗೆ ಮೊದಲು ಸತ್ಕರಿಸಿ ನಮಗೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿರುವಿ. ಜ್ಞಾನರಹಿತನಾದ ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಅನಾತ್ಮಜ್ಞಾ ಕೃತಘ್ನಾಶ್ಚ ವೃಥಾಹಂಕಾರದೂಷಿತಾಃ |

ರಾಜಾ ಲೋಕಸಿತಾ ಶ್ರಾತಾ ದಾತಾ ಮಾತಾ ಚ ಶಿಕ್ಷಕಃ || ೪೧ ||

ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನರಹಿತರು, ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಮಾಡದವರು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗುಣ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವೃಥಾವಾಗಿ ಅಹಂಕಾರಪಡುವವರು ; ಆದರೆ ರಾಜರು ಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಜನರಿಗೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯಂತೆ ರಕ್ಷಕರು, ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರು, ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುವವರು.

ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಸುಖಿನೋ ಹ್ಯೇತೇ ಕಥಮೇತಚ್ಚ ವಿಸ್ತೃತಮ್ |

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಬಹಿರಾಗತ್ಯ ಕೃದ್ಧಾ ತಾಮ್ರವಿಲೋಚನಾಃ || ೪೨ ||

ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ರಾಜರಾದ ನಮ್ಮ ದಯದಿಂದ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆ ಮರೆತೆ ?" ಹೀಗೆಂದು ಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು.

ಅಹರಾಮ ಚ ದೇವಸ್ಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಮಖಿಲಂ ತತಃ |

ಸ್ವದತ್ತಂ ಪರದತ್ತಂ ಚ ಭೂಮಿಧಾನ್ಯಧನಾದಿಕಮ್ || ೪೩ ||

ಆ ದೇವಾಲಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ಪೂರ್ವಿಕರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿ, ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಅಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡೆವು. ಇತರ ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ನಾನೇ ಹಿಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಅಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಸಿದುಕೊಂಡೆವು.

ತಸ್ಮಾದ್ಲೋಷಾನ್ಮೃತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಅನುಭೂಯ ಚ ಯಾತನಾಮ್ |

ಬಹುಧಾ ಕಲ್ಪಸಾಹಸ್ರಂ ಪಶ್ಚಾದೇತತ್ಕದಂಬಗಾಃ || ೪೪ ||

ಶಾಕಿನೀಂ ಯೋನಿಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಗೃಧ್ರಶೀರ್ಷಾ ಭಯಾನ್ವಿತಾಃ |

ಶಿಷ್ಣಾಮಃ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ ವಹ್ನಿಜ್ವಾಲಾಸಮಾಕುಲಮ್ || ೪೫ ||

ಆ ದೋಷ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಸಹಸ್ರ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ನಂತರ ಶಾಕಿನೀಗಣದಲ್ಲಿ ಹದ್ದಿನ ತಲೆಯಂತೆ ತಲೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಭಯಂಕರರಾದ ಪಿಶಾಚಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದುಃಖಪಡುವವರಂತೆ ನಾವು ನಾನಾ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ನಿಂತಿರುತ್ತೇವೆ.

ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಚ ವಯಂ ಯವನಾಧಿಪತೇಃ ಸುತಾಃ |
ಅಸ್ಮಿನ್ ಕದಂಬೇ ಚಾಸ್ಮಾಭಿರ್ಗರ್ಭಿಣ್ಯೋ ಗಾ ಹತಾಸ್ತಥಾ || ೪೬ ||
ಅಸ್ಮಿನ್ ಜನ್ಮನ್ಯಪಿ ತತಃ ಕದಂಬೇಽಸ್ಮಿನ್ ಮಹಾದ್ಭವೇ |
ವಸಂತೇ ಯತುಕಾಲೇ ಚ ವನೇಽಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಮದಾಗಣೈಃ || ೪೭ ||

ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾವು ಯವನರಾಜನ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದೆವು. ಈ ಕದಂಬ ವೃಕ್ಷದ ಕೆಳಗೆ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸಿದೆವು. ಹಸುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದೆವು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವಸಂತಯುತುವಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ರಮಿಸಲು ಕದಂಬ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೆವು.

ಉಪವಿಷ್ಣಂ ಸಹಾಸ್ಮಾಭಿರ್ಭೋಕ್ತುಂ ವೃಷ್ಟಿಸ್ತದಾಭವತ್ |
ತದಾ ಚಾಶನಿಸಾತೇನ ವೃತಿರ್ಜಾತಾ ದುರಾತ್ಮನಾಮ್ || ೪೮ ||

ಭೋಗಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುಡುಗು, ಸಿಡಿಲಿನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ದೊಡ್ಡ ಮಳೆ ಬಂತು. ಸಿಡಿಲಿನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ದುರಾತ್ಮರಾದ ನಾವು ಮರಣಹೊಂದಿದೆವು.

ತಸ್ಮಾತ್ ಏತದ್ಧ್ರುಮೇ ವಾಸೋ ಭವಿತಾ ಕರ್ಕಶೋ ಮಹಾನ್ |
ವಾಕ್ಯಾಂತೇ ಗೃಧ್ರಶಿರಸಃ ಪ್ರೇತಾವೌದುಂಬರಾಶ್ರಯೌ || ೪೯ ||

ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ವಾಸಿಸುವ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಹೀಗೆಂದು ಹದ್ದಿನ ತಲೆಯಂತೆ ತಲೆಯುಳ್ಳ ಪಿಶಾಚಿಯು ತನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಲು ಅತ್ತಿಯ ಗಿಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ಪ್ರೇತಗಳು ನುಡಿದುವು :

ಪುರಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಸುತೌ ವೀರೌ ವಸುಷೇಣ ಮಹೀಭೃತಃ |
ಸಮಾಕಾರೌ ಸಮಾಚಾರೌ ಯಮೌ ಸಮವಿಭೂಷಣೌ || ೫೦ ||
ಸಮಾಂಬರೌ ಸಮರಥೌ ಸನಾಮಾಸೌ ಬಲಾನ್ವಿತೌ |
ವಿಧೋಷಾವಿತಿವಿಖ್ಯಾತೌ ಕಾಲನ್ಯತ್ಯಾ ಇವಾಪರೌ || ೫೧ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ! ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹಿಂದೆ ವಸುಷೇಣನೆಂಬ ಅರಸನ ಅವಳಜವಳ ಮಕ್ಕಳು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ರೂಪ, ಆಕಾರ, ಆಚಾರ ಆಭರಣಾದಿಗಳು, ವಸ್ತ್ರಗಳು, ರಥಗಳು, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ವಿಧೋಷಾ ಎಂಬುದಾಗಿ ಒಂದೇ ಹೆಸರು, ಬಲಿಷ್ಠರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಯಮನಂತೆ ಇದ್ದೆವು.

ನಂಗದೇಶಪತಿ ಆವಾಂ ಪ್ರಜಾಪೀಡಾಪರಾಯಣೌ |
ನಂದನತ್ಯಾಂ ಮಹಾಪುರ್ಯಾಽ ಸ್ಥಿತೌ ಲೋಕಸ್ಯ ಕಂಟಕೌ || ೫೨ ||

ವಂಗದೇಶಕ್ಕೆ ರಾಜರಾಗಿದ್ದ ನಾವು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ, ರೋಕಕಂಟಕರಾಗಿ ನಂದವತೀ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದೆವು.

ಅವಾಘ್ಯಾಂ ಪಾಲಿತೇ ರಾಜ್ಯೇ ನಾಸೀತ್ಯೋಽಪಿ ಸುಖೀಜನಃ |

ವಿನಾಪರಾಧಂ ಸರ್ವೇಽಪಿ ದಂಡಿತಾ ವಿಷಯಾಂತರೇ || ೫೩ ||

ನಾವು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸುಖವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಪರಾಧ ವನ್ನೇ ಮಾಡದಿದ್ದ ಜನರವೇಲೆ ಸುಳ್ಳು ಅಪರಾಧವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ದಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಶ್ವೋ ಭೋಕ್ತುಂ ವಿತ್ತಂ ಕಸ್ಯಾಪಿ ನಾಸೀದ್ರಾಜ್ಯೇ ಮುನೀಶ್ವರ |

ಅವಾಂ ಕದಾಚಿದಟಿವೀನಾಪತುರ್ವಿಷಯೇಚ್ಛಯಾ || ೫೪ ||

ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಮಾರನೆಯದಿನದ ಊಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಹಣವು ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಂದು ದಿವಸ ವಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು.

ವಸಂತೇ ಕೋಕಿಲಾರಾವಕೋಮಲೇ ಕುಸುಮೋತ್ಕರೇ |

ಜ್ಯಂಭಜ್ಜಂಪಕಶೋಭಾಢ್ಯೇ ಕಿಂಶುಕಾಶೋಕಮಂಡಿತೇ || ೫೫ ||

ವಸದಲ್ಲಿ ವಸಂತಋತುವಿನ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಮಂಜುಳವಾದ್ಧ್ವನಿ, ಅರಳಿದ ಹೂಗಳುಳ್ಳ ಗಿಡ-ಮರಗಳು, ರಮಣೀಯವಾದ ವಿಕಸಿತ ಸಂಪಿಗೆ ಪುಷ್ಪ ಗಳು, ಮುತ್ತುಗದ ಮತ್ತು ಮಾವಿನಗಿಡಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಪಲಾಶನೀಲಗಗನಭ್ರಾಜದ್ವ ಕುಲತಾರಕೇ |

ಮತ್ತಭ್ರಮರರಂಜಾರಜನಿತಾಟೋಪನಿರ್ಭರೇ || ೫೬ ||

ಮರ-ಗಿಡಗಳು ಚಿಗುರಿದ್ದವು, ಆಕಾಶವು ನೀಲಿಬಣ್ಣದಿಂದಿತ್ತು, ಮದಿಸಿದ ದುಂಬಿಗಳು ಝೇಂಕಾರ ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತಿದ್ದವು, ಬಕುಲಪುಷ್ಪಗಳು ತುಂಬಿದ್ದವು.

ಕೋಕಿಲಾಕಲ್ಪಲಾರಾವಮಿಲದ್ವಂಶಸ್ವನೇ ಶುಭೇ |

ರೇಮಾತೇ ರಮಣೀಸ್ರಾಣೌ ಕುಟೀರೇಷು ಯಥೇಚ್ಛಯಾ || ೫೭ ||

ಇಂಪಾದ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಧ್ವನಿ ಒಂದಾಗ, ಬಿದಿರು ಗಿಡಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಿಕ್ಕಿ ಅದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯಾದ ಧ್ವನಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಹಿತಕರವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಟೀರಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಕ್ರೀಡಿಸಿದೆವು.

ತತಃ ಸಾಯಂ ಪುರಿಂ ಗಂತುಮುದ್ಯತಾವುದ್ಯತಾಯುಧೈಃ |

ಗ್ರಾಮಂ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಶ್ವಗಾಲಾಖ್ಯಂ ನಾನಾಜನಪದಾಶ್ರಯಮ್ || ೫೮ ||

ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಲು ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ವಾಸಸ್ಸು ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ, ಆಯುಧಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಹೊರಟು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾಜನಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ “ಶೃಗಾಲ” ಎಂಬ ಊರಿಗೆ ಬಂದೆವು.

ಪದ್ಮಕಾಖ್ಯಸ್ಯ ಶೂದ್ರಸ್ಯ ತತ್ ಗ್ರಾಮಾಧಿಪತೇಃ ಸುತೌ |

ಶ್ರೀಡಂತೌ ನೃಗಯಾಮಾಗ್ಗೇ ಶೈನಾಭ್ಯಾಂ ತೌ ಮಹಾಬಲೌ || ೫೯ ||

ಅಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಪದ್ಮಕನೆಂಬ ಶೂದ್ರನ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಬೇಟೆಯಾಡುವ ನೆಪದಿಂದ ಎರಡು ಶೈನ ಪಕ್ಷಿಗಳೊಡನೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗ್ರಸದ್ಭ್ಯಾಂ ಕಲವಿಂಕಾದೀನ್ ಶಿಕ್ಷಿತಾಭ್ಯಾಂ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ |

ಅವಾಭ್ಯಾಂ ಯಾಚಿತೌ ಶೈನೌ ಶ್ರೀಡಂತೋಃ ಶೂದ್ರಪುತ್ರಯೋಃ || ೬೦ ||

ಆ ಶೈನ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಈ ಹುಡುಗರಿಂದ ಪೀಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಇತರ ಕ್ಷುದ್ರ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನುಂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಆ ಶೂದ್ರ ಹುಡುಗರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಆ ಶೈನ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಕೇಳಿದೆವು.

ಲೋಭಾತ್ ದುದ್ರುವತುಃ ಶೂದ್ರಕುಮಾರೌ ಸುಂದರೌ ಶುಭೌ |

ಅನಾಂ ಕೋಪಕಷಾಯಾಕ್ಸೌ ಪೃಷ್ಠಮನ್ವೀಯತುಃ ಕ್ಷಣಾತ್ || ೬೧ ||

ಶರೈಸ್ತಯೋಃ ಶಿರಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಾಭ್ಯಾಂ ಶೈನೌ ಹೃತೌ ತದಾ |

ಅವಯೋಸ್ತೇನ ದೋಷೇಣ ನಾಭೂತ್ಸಂತಾನಮುತ್ತಮಮ್ || ೬೨ ||

ಸುಂದರವಾದ ಆ ಶೂದ್ರಪುತ್ರರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ನಾವೂ ಸಹ ಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರ ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡಿ ಬಂದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಆ ಇಬ್ಬರ ಹುಡುಗರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಶೈನಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದೆವು. ಈ ದೋಷದಿಂದ ನಮಗೆ ಸಂತತಿ ಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನಿಸಂತಾನೌ ತತಃ ಕಾಲಾತ್ ಕಾಲಧರ್ಮಮುಪಾಗತೌ |

ಪ್ರೇತಾನೌದುಂಬರೇ ವೃಕ್ಷೇ ಬಹುದುಃಖಸಮಾಕುಲೌ || ೬೩ ||

ಸಂತಾನಹೀನರಾದ ನಾವು ಕೆಲವು ಕಾಲದನಂತರ ಮೃತಪಟ್ಟು ಈ ಔದುಂಬರ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಹುದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರೇತಯೋನಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ.

ಮೃತಿರೌದುಂಬರೇ ವೃಕ್ಷೇ ಚಾವಯೋಃ ಕಾರಣಾಂತರಾತ್ |

ಪುರಾ ತು ಕೌಶಿಕೋ ನಾನು ಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ ಗೃಹಮಾಗತಃ || ೬೪ ||

ಯಯಾಚೇ ದ್ರವಿಣಂ ಸೋಽಪಿ ಆವಾಭ್ಯಾಂ ಚ ನಿರಾಕೃತಃ |
ಅನಾಂ ಲೋಕಗೃಹೀತಾರೌ ನ ದಾತಾರೌ ಕದಾಚನ || ೬೫ ||

ಈ ಔದುಂಬರ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮರಣವಾಗಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ : ಹಿಂದೆ ಕೌಶಿಕನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಯಜ್ಞ ಕ್ರೋಸ್ಕರ ಹಣವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದನು. ನಾವು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಲೋಕದ ಜನರಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವವರೇ ಹೊರತು ನಾವು ಯಾರಿಗೂ ಏನನ್ನೂ ಕೊಡುವವರಲ್ಲ.

ತ್ವದೀಯಂ ಚೇದಸ್ತಿ ಧನಂ ದತ್ತ್ವಾ ಗಚ್ಛೇತಿ ವೈ ಮುನಿಃ |
ಸ ಕೋಪಾದಶಪನ್ನೌ ಚ ಮದಾದ್ವಿಸ್ತೃತಸಜ್ಜನೌ || ೬೬ ||
ಅರಣ್ಯಾದುಂಬರೇ ವೃಕ್ಷೇ ಮೃತಿರ್ವಾ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಸ್ಫುಟಿಮ್ |
ಪುತ್ರೌ ಚಿತ್ರರಥಸ್ಯಾಥ ಗಂಧರ್ವಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೬೭ ||
ಆಜಗ್ಮತುಃ ಸನಾರೀಕಾವಸ್ತತ್ ಕ್ರೀಡಾವನಂ ಶುಭಮ್ |
ತತ್ ಶ್ರುತ್ವಾ ತು ತದಾ ಶೀಘ್ರಮಾವಾಂ ಜಾತಕೃಧೌ ತತಃ || ೬೮ ||

ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಏನಾದರೂ ಹಣವಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಹೋಗು ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾವು ಆ ಕೌಶಿಕನಿಗೆ ಹೇಳಲು ಕೋಪಗೊಂಡ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮದಾಂಧರಾಗಿ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ ನೀವು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಔದುಂಬರ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಿ ಎಂದು ಶಪಿಸಿದನು. ನಂತರ ಗಂಧರ್ವನಾದ ಚಿತ್ರರಥನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ವಿಹರಿಸಲು ಈ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಮಗೆ ಬೇಗನೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು.

ಶಾಭ್ಯಾಂ ಯುದ್ಧಂ ಚಕ್ರವಹೇ ಜಿತೌ ದುದ್ಧವತುರ್ಭಯಾತ್ |
ಶಾವೂಚತುಃ ಸುತೌ ಪಿತ್ರೇ ದುಃಖಂ ಚಿತ್ರರಥಾಯ ಚ || ೬೯ ||
ಶ್ರುತ್ವಾ ಪರಾಭವಂ ಕ್ರೋಧಾದಾರುರೋಹ ರಥಂ ಶನೈಃ |
ಗಂಧರ್ವಮಾಯಯಾನೀಯ ವೃಕ್ಷೇಽಸ್ಮಿನ್ ಕಂಠಮಾವಯೋಃ || ೭೦ ||

ನಾವು ಅವರ ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಜಯಿಸಲು ಅವರು ಭಯದಿಂದ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಚಿತ್ರರಥನಿಗೆ ತಮಗಾದ ಪರಾಭವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಚಿತ್ರರಥನು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಗಂಧರ್ವ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಈ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಕುತ್ತಿಗೆಗಳನ್ನೂ

ಛಿತ್ವಾನಯೋಽಸ್ತೌ ಶಾದಾಯ ಶಿರಸೀ ಪುತ್ರಯೋಃ ಪುರಃ |
ನಿಧಾಯ ಸುಖಮಾಪೇದೇ ನಿರ್ವ್ಯಲೀಕಂ ಮಹಾಮತಿಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಔದುಂಬರೇ ವೃಕ್ಷೇ ಚಾನಯೋರಾಶ್ರನೋಽಭವತ್ || ೭೧ ||

ಕತ್ತರಿಸಿ, ಪುನಃ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನಮಗೆ ಔದುಂಬರ ವೃಕ್ಷವೇ ಆಶ್ರಯವಾಯಿತು.

ಅರಾಜಕಂ ತತೋ ರಾಜ್ಯಂ ಪರೈರಾಕ್ರಾಂತಮಾಸ ಚ |

ಪುತ್ರಾಭಾವಾದಾನಯೋಶ್ಚ ಪ್ರೇತತ್ವಂ ದುಃಖಪೂರಿತಮ್ || ೭೨ ||

ನ ನಿವೃತ್ತಮಿದಾನೀಂ ಚ ಕರ್ತವ್ಯಾ ಭವತಾ ದಯಾ || ೭೩ ||

ರಾಜನಿಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯವು ಇತರರಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೆ ಪ್ರೇತಜನ್ಮವು ಬಂದಿತು. ಬಹಳ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆವು. ಅದು ಇನ್ನೂ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಚತುರ್ದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ

ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

ತತಃ ಸಂಭೂಯ ತೇ ಸರ್ವೇ ಪಿಶಾಚಾ ಗತಕಲ್ಮಷಾಃ |

ಅತ್ಮವಾಚ್ಯಮನೂದ್ಯೈವಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ಮುನಿಮ್ || ೧ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನುಡಿದರು :

ಎಲ್ಲ ಪಿಶಾಚಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮುನಿಪುತ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದುವು.

ತುಷ್ಟವುರ್ವಿವಿಧೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಸಂತೋಷಾತ್ತಂ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ |

ನಮಸ್ತೇ ಮುನಿಶಾರ್ದೂಲ ನಮಸ್ತೇ ಕರುಣಾಕರ || ೨ ||

ಮಹಾಪಾತಕಿನಾಂ ಪಂಕಜೋಷಣೇ ತತ್ಪಕೋವಿದ |

ಅಸ್ಮತ್ ಪ್ರಬೋಧಾಬ್ಧಿನಿಶಾಕರಾಯ

ನಮೋಸ್ತು ಶೋಕಾಬ್ಧಿಕರೀರಜನ್ಮನೇ || ೩ ||

ಸಂತೋಷದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅವರು ಆ ಮುನಿಪುತ್ರನನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಸಾನಾವಿಧದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದರು : ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ದಯಾಶಾಲಿಯೇ, ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜಿನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನೇ, ಮಹಾಪಾತಕಿಗಳ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕುಶಲನೇ, ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಶೋಕವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಕುಂಭೋದ್ಭವ ಋಷಿಯೇ, ನಿನಗೆ ಅನೇಕ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ನಮೋಸ್ತು ಚಿದ್ಧ್ವಂತದಿವಾಕರಾಯ

ನಮೋಸ್ತು ತೇ ಭೂರಿವಿಭೂತಿದಾಯ

ಭವಾಜಗರದಷ್ಟಾನಾಂದೀನಾನಾಮುಕ್ಯತಾತ್ಮನಾಮ್ || ೪ ||

ಕೃಪಾಸುಧಾಷಧಂ ದೇಹಿ ಕೃಪಾಲೋ ತ್ರಾತುಮರ್ಹಸಿ |

ಪುರಾ ಮಹಾಂತಸ್ತರಿಮತ್ರ ಯಾತಾ

ನಿಧಾಯ ಧೀರಾಃ ಸುಕಥಾಭಿಧಾಂ ಚ || ೫ ||

ದಟ್ಟಿವಾದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವವನೇ, ಸಾನಾವಿಧವಾದ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ಸಮರ್ಥಶಾಲಿಯೇ, ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಅಜಗರದಿಂದ ಕಚ್ಚಿಲ್ಪಟ್ಟ, ಅತಿದೀನರಾದ, ಕೃತಘ್ನರಾದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯೆಂಬ ಅಮೃತವನ್ನು ನೀಡಿ ರಕ್ಷಿಸು. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬಹಳ ಜನರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿದ್ದಾರೆ.

ಏವಂ ಪುರಾ ಭಾಗವತಾ ಭವಾದ್ಯಶಾಃ
ತೀರ್ತ್ವಾ ಸ್ವಯಂ ತಾರಯಿತಾರ ಏತೇ |
ಭವಾದ್ಯಶಾನಾಂ ಖಲು ಸೇವಯ್ಯನ
ಲಭ್ಯಾಃ ಪುನುರ್ಥಾ ಇತಿ ವೇದವಾದಃ || ೬ ||

ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ನಿನ್ನಂತೆ ಇರುವ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರ
ವನ್ನು ಸ್ವಯಂ ದಾಟಿ ಇತರರನ್ನು ಅದರಿಂದ ದಾಟಿಸಿರುವರು. ನಿನ್ನಂತೆ ಇರುವ
ಸಜ್ಜನರ ಸೇವೆಯು ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ದೊರಕಿಸುವುದೆಂದು ವೇದ
ಗಳು ನುಡಿಯುತ್ತಿವೆ.

✓ ಭವಾಪಹೋ ಮಾಧವ ಏಷ ವಿಷ್ಣು -
ಭವತ್ಸು ಯಜ್ಞೇಷು ಚ ಗೋಷು ಯಸ್ಮಾತ್ |
ಭವಾದ್ಯಶಾನಾಂ ಖಲು ಸಂಗಮೋಽಪಿ
ಹ್ಯನೇಕಜನ್ಮಾರ್ಜಿತಸಾಪನಾಶಾತ್ || ೭ ||

ಸಂಸಾರದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ವಿಷ್ಣು ವು ಯಜ್ಞ
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾದ
ಸನ್ನಿಧಾನ ಇಟ್ಟಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ತಮ್ಮಂಥವರ ದರ್ಶನ ಸಹವಾಸಗಳು ಅನೇಕ
ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಸಮಸ್ತ ಪುಣ್ಯೋದಯಪಾದಪತ್ನ
ಫಲತ್ಯಹೋ ನಾನ್ಯ ಉಪಾಯಕೃತ್ |
ಮಹಾನುಭಾವಾಃ ಸಮದರ್ಶಿನೋ ಯೇ
ಸುದುರ್ಲಭಾ ಭಾಗವತಾ ಹಿ ಲೋಕೇ || ೮ ||

ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಮರಗಳು ಫಲಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗು
ತ್ತವೆ, ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲ. ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವೇಷ ಕ್ರೌರ್ಯ ಮುಂತಾದ
ಭಾವನೆಗಳಿಲ್ಲದೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕಾಣುವ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ಮಹಾನು
ಭಾವರಾದ ನಿಮ್ಮಂಥವರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭರು.

ದುರಾತ್ಮನಾಂ ಸಂಗವತಾಂ ಹಿ ಸಂಗಃ
ತನುಸ್ಯ ಪಾರೇ ಪತನಾಯ ಸೋ ಭವೇತ್ |
ಗರೇಣ ಪ್ರಕ್ತಾ ಮೃತಸಂಘಿಸಂಗಿನೋ
ಭೋಗಾಃ ಸಮಸ್ತಾಃ ಶುಭದೇಹನಾಶಕಾಃ || ೯ ||

ವಿಷಪೂರಿತವಾದ ಆಹಾರವು ಈ ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇಹನಾಶಕ್ಕೂ ದೇಹದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾದ ಭೋಗಗಳ ನಾಶಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಜನರ ಸಹವಾಸವು ತಮಸ್ಸೆಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲು ಸಾಧನ.

✓ ಅಂತಃಕರಣನೈರ್ಮಲ್ಯೇ ನಿಧಾನಂ ಸತ್ಕ್ರಿಯಾ ಯಥಾ |

ಪುನುರ್ಥಾನಾಂ ನಿಧಾನಂ ವಾ ಮಹತ್ಸೇವಾ ಸಮೀರಿತಾ || ೧೦ ||

ಅಂತಃಕರಣವು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿರಲು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳು ಹೇಗೆ ಕಾರಣವೋ, ಅದರಂತೆ ಧರ್ಮಾದಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮಾಹಾತ್ಮರ ಸೇವೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.

✓ ಕ್ಷೇತ್ರಾಣಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ಚ ದೈವತಾನಿ

ಪುನಂತಿ ಶಶ್ವತ್ ಖಲು ಸೇವಯಾಂತೇ |

ಗತಾಂಹಸೋ ವೀತಮಲಾಃ ಸುಶಿಕ್ಷಿತಾಃ

ಪುನಂತಿ ಲೋಕಾನ್ ಖಲು ದರ್ಶನಾದನು || ೧೧ ||

ಕಾಶಿ, ರಾಮೇಶ್ವರಾದಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ದೇವತಾಸಂಬಂಧವಾದ ಗಂಗಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಬಹಳಕಾಲ ಸೇವೆಮಾಡಿದನಂತರ ಅಂತಃಕರಣಶುದ್ಧಿಯೇ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮನ್ನು ಪವಿತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ದೋಷವರ್ಜಿತರೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರೂ ಆತ ಸತ್ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಲೋಕನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಜನರನ್ನು ಪಾವನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ ಅಗ್ನಿಚಿತ್ ಕಪಿಲಾ ಸಪ್ರೀ ರಾಜಾ ಭಿಕ್ಷುರ್ಮಹೋದಧಿಃ |

ದೃಷ್ಟಮಾತ್ರಾಃ ಪುನಂತೇತೇ ತಸ್ಮಾತ್ ಪಶ್ಯೇತ ನಿತ್ಯತಃ || (ಸುಭಾಷಿತ)

ಹೋಮಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿ, ಗೋವು, ಯಾಗಮಾಡುತ್ತಿರುವವನು, ರಾಜ, ಯತಿ, ಸಮುದ್ರ—ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಜನರು ಪವಿತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ ; ಆದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು.

ನ ಹ್ಯಮ್ನಯಾನಿ ತೀರ್ಥಾನಿ ನ ದೇವಾ ಮೃಚ್ಛಿಲಾನುಯಾಃ |

ತೇ ಪುನಂತ್ಯುರುಕಾಲೇನ ದರ್ಶನಾದೇವ ಸಾಧವಃ || (ಭಾಗವತ)

ಜಲಮಯವಾಗಿರುವ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥಗಳು, ಮಣ್ಣು-ಕಲ್ಲು-ಲೋಹಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ದೇವತಾವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಬಹಳಕಾಲ ಸೇವಿಸಿದ ನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸತ್ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ].

ತೀರ್ಥಾನಾಂ ಸೇವಯಾ ಕರ್ಮಕರಣಾತ್ಸಂಗತಿಃ ಸತಾಮ್ |
ಸತ್ಸಂಗಃ ತತ್ ಕ್ಷಣಾದೇವ ಪುನಾತ್ಯೇವ ನ ಸಂಶಯಃ || ೧೨ ||

ಗಂಗಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಸತ್ಕರ್ಮಮಾಡಲು ಬುದ್ಧಿಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಸತ್ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸವು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬಹು ತೀರ್ಥವಾಗಿ ಪವಿತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ ಗಂಗಾದಿತೀರ್ಥಸೇವಾ ಚ ಫಲಂ ದಾತುಂ ಯದೋನ್ಮುಖಾ |
ಜನ್ಮಾಂತರೇಷು ಜಾಯತೇ ತದಾ ಸತ್ಸಂಗತಿರ್ಭವೇತ್ ||
ಯದೈವ ಸ್ಯಾತ್ಸತಾಂ ಸಂಗಸ್ತದೈವಾತ್ಮಾ ಪ್ರಸೀದತಿ || ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ

ಗಂಗಾದಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಸೇವೆಯು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಫಲಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಾದಾಗ, ಸಾಧು ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ಸಾಧು-ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸವು ಲಭಿಸುವುದೋ, ಆಗಲೇ (ಆಗ ಮಾತ್ರವೇ) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ].

ನಿರ್ಧೂತಪಾಪಾನಸ್ಮಾಕಂ ದರ್ಶನಾತ್ ಜಾತಸಂಪದಃ |
ಗತದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವಾಂಶ್ಚ ತ್ವನುದ್ಧರ್ತುಮಿಹಾರ್ಹಸಿ || ೧೩ ||

ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಲಾಭದಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾದುವು. ನಮ್ಮ ನೀಚ ಸ್ವಭಾವವೂ ಸಹ ನಾಶವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವಿ.

ಇತ ತೈಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಃ ಸಮ್ಯಕ್ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ ಮುನೀಶ್ವರಃ |

ಹೀಗೆ ಅವರಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಮುನಿಪುತ್ರನು ಉತ್ತರ ನೀಡಿದನು.

ಮಾ ಬಿಭೃತ ಭವಂತಶ್ಚ ಮಾ ವಿಷೀದಥ ವಾ ಕ್ವಚಿತ್ || ೧೪ ||
ಭವತಾಂ ಭವಿತಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಸಾದೋ ಬಂಧಮೋಚನಃ |
ಅವಿದೂರೇಣ ಕಾಲೇನ ತ್ರಸ್ತಂ ಮಾಮಶರೀರವಾಕ್ || ೧೫ ||

ಪಿಶಾಚಿಗಳಿರಾ, ಇನ್ನು ನೀವು ಭಯಪಡಲೂ, ದುಃಖಿಸಲೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನುಗ್ರಹವು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮಗೆ ದೊರೆಯಲಿದೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಹೆದರಿದ ನನಗೆ ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿತು.

ಅಹ ಮಾ ಭೈಷೀಸ್ತಾತೇತಿ ಸಂಚೋದ್ಯ ನೈಹರೀರ್ಮನುಮ್ |
ಉಪದಿಶ್ಯ ಭವದ್ವಂಧಾನೋಚಕಂ ಫಲದಂ ಶುಭಮ್ || ೧೬ ||

ಮುನಿಪುತ್ರನೇ, ಪಿಶಾಚಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಪಡಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಂಧ
ಮೋಚಕವಾದ, ಶುಭಕರವಾದ, ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವ ನರಸಿಂಹ
ಮಂತ್ರವನ್ನು ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿತು.

ಮಾಘೋತ್ರಯಂ ವರ್ತತೇ ಮಾಸೋ ಮಘಾಯುಕ್ತಾ ಚ ಪೌರ್ಣಮಾ |
ನದೀ ಚ ಕೌಶಿಕೀನಾಮು ಸ್ರಾತಕಾಲೋ ಮಹಾನಯಮ್ || ೧೭ ||

ಈಗ ಮಾಘಮಾಸ, ಈ ದಿನ ಮಘಾನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಪೌರ್ಣಮೆ,
ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವುದು ಕೌಶಿಕೀ ಎಂಬ ನದಿ, ಈಗ ರಮಣೀಯವಾದ
ಪ್ರಾತಃಕಾಲ.

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭವಾನ್ವರ್ವಂ ಪಶ್ಚಾದೇಶಾಂಶ್ಚ ಸಿಂಚಯ |
ತೇನ ತೇ ಶುದ್ಧಭಾವಾಃ ಸ್ಯುಃ ಭವತಶ್ಚ ಯಶೋಮಲಮ್ || ೧೮ ||

ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ನೀನು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡು, ನಂತರ ನದೀ
ನೀರನ್ನು ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸಿಂಪಡಿಸು. ಅದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ
ಅಂತಃಕರಣಯುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಿನಗೂ ಯಶಸ್ಸು
ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಅದ್ಯೈವ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಸ್ರಾಯಃ ಶ್ರೇಯೋ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ |

ಬಹುಶಃ ಈ ದಿನವೇ ಆ ಪಡ್ಡುಣೈಶ್ವರ್ಯಪೂರ್ಣನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ
ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ - ಹೀಗೆಂದು ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ನುಡಿಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

ಇತ್ಯಾಶ್ಚಾಸ್ಯ ತತಃ ತಸ್ಮಾತ್ ಕೌಶಿಕ್ಯಾಂ ಸ ಮುನೀಶ್ವರಃ || ೧೯ ||

ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ನಾಮಗೋತ್ರಾಣಿ ಮುನಿಃ ಶುದ್ಧೇನ ಚೇತಸಾ |

ಸಮುಚ್ಚಾರ್ಯಾಕರೋಹಿತ್ ಸ್ನಾನಂ ವೃದಾಲಿಶ್ಯ ಮಹಾಮತಿಃ || ೨೦ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು (ನಾರದರಿಗೆ) ನುಡಿದರು :

ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಮುನಿಪುತ್ರನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ತಾನು
ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ನಾಮ-ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಪರಿಶುದ್ಧ
ವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೌಶಿಕೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತ್ತಿಕಾಲೇಪನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ
ಮಾಡಿದನು.

ದದೌ ತತ್ಕರ್ಮಜಂ ಪುಣ್ಯಂ ತಸ್ಮಾನ್ಮುಕ್ತಿಃ ಕ್ಷಣಾದಭೂತ್ |
 ಶರೀರಾಣ್ಯಪಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾರ್ಜಿತಾನಿ ಚ || ೨೦ ||
 ವಿಹಾಯ ಪೂರ್ವದೇಹಾಂಶ್ಚ ಸ್ರಾಪುಃ ಶುದ್ಧೇನ ಕರ್ಮಣಾ |
 ತತಃ ಪರಸ್ಪರಾಲಾಪಮುದಿತೇಂದ್ರಿಯಗಾತ್ರಕಾಃ || ೨೧ ||
 ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಚ ಪ್ರಣೇಮುಸ್ತೇ ಮುನಿಂ ತಂ ಸಂಶಿತವ್ರತಮ್ |
 ತಾನುತ್ಥಾಪ್ಯ ಸುಯಜ್ಞೋಽಸಿ ಸ್ವಸ್ವಜೇ ಪ್ರೇಮಕಾತರಃ || ೨೨ ||

ಆ ಸ್ನಾನದ ಫಲವನ್ನು ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟನು. ಇದರ
 ಫಲವಾಗಿ ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡಲೇ ಆ ಜನ್ಮದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ
 ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ವಿಮುಕ್ತರಾದ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ದೇಹಗಳನ್ನು
 ಪಡೆದರು. ನಂತರ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾತುಗಳ
 ನ್ನಾಡಿಕೊಂಡರು. ವ್ರತನಿಷ್ಠನಾದ ಮುನಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ
 ದರು. ಸುಯಜ್ಞನಾದರೋ ಅವರನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಂದ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡನು.

ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ಚಾಸೀತ್ ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಮಹಾದ್ಭುತಮ್ |
 ಉಲ್ಕಾಪಾತಾ ನಿಶೇತುಶ್ಚ ದಿಶೋ ಭೂಮ್ರಾಶ್ಚ ಸರ್ವಶಃ || ೨೪ ||
 ಗೋಮಾಯವೋ ದಿವಾಕ್ರೋಶನ್ ಕುರ್ವಂತ್ಯೂರ್ಧ್ವಮುಖಾಸ್ತದಾ |
 ರಕ್ತವೃಷ್ಟಿಸ್ತದಾ ಚಾಸೀತ್ ದಿವಾರಾತ್ರಂ ಗುಹಾಶಯಾತ್ || ೨೫ ||

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಪಶಕುನಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಉಲ್ಕಾಪಾತ
 ಗಳಾದವು. ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ನರಿಗಳು
 ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಕೆಟ್ಟ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗಿದುವು. ರಾತ್ರಿ-
 ಹಗಲು ಆಕಾಶದಿಂದ ರಕ್ತದ ಹನಿಗಳು ಬಿದ್ದವು.

ಚಲಂತಿ ವಾಮಗಾತ್ರಾಣಿ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ತಥಾ ದಕ್ಷಿಣಗಾತ್ರಾಣಿ ಧರ್ಮಪತ್ನಾಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೨೬ ||

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶಾಂಡಿಲ್ಯರ ದೇಹದ ಎಡಭಾಗದ ಅವಯವಗಳು ಅದರಿದವು.
 ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ಶರೀರದ ಬಲಭಾಗದ ಅವಯವಗಳು ಹಾರಿದವು.

ತದಾ ಭಯಾಕುಲಾ ಪತ್ನೀ ಸ್ವಾಶ್ರಮೇ ಜಾತಮದ್ಭುತಮ್ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಮಿದಂ ಸ್ತ್ರಾಹ ಪತಿಂ ಸಂಧ್ಯಾಪರಾಯಣಮ್ || ೨೭ ||

ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅದ್ಭುತಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಪಟ್ಟ
 ಶಾಂಡಿಲ್ಯರ ಪತ್ನಿಯು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ
 ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು :

ಅಹ ಮಾ ಭೈಷೀಸ್ತಾತೇತಿ ಸಂಚೋಧ್ಯ ನೈಹರೀರ್ಮನುಮ್ |
ಉಪದಿಶ್ಯ ಭವದ್ವಂಧಾನೋಚಕಂ ಫಲದಂ ಶುಭಮ್ || ೧೬ ||

ಮುನಿಪುತ್ರನೇ, ಪಿಶಾಚಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಪಡಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಂಧ
ಮೋಚಕವಾದ, ಶುಭಕರವಾದ, ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವ ನರಸಿಂಹ
ಮಂತ್ರವನ್ನು ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿತು.

ಮಾಘೋತ್ರಯಂ ವರ್ತತೇ ಮಾಸೋ ಮಘಾಯುಕ್ತಾ ಚ ಪೌರ್ಣಿಮಾ |
ನದೀ ಚ ಕೌಶಿಕೀನಾಮು ಪ್ರಾತಃಕಾಲೋ ಮಹಾನಯಮ್ || ೧೭ ||

ಈಗ ಮಾಘಮಾಸ, ಈ ದಿನ ಮಘಾನಕ್ಷತ್ರದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಪೌರ್ಣಿಮೆ,
ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವುದು ಕೌಶಿಕೀ ಎಂಬ ನದಿ, ಈಗ ರಮಣೀಯವಾದ
ಪ್ರಾತಃಕಾಲ.

ತತ್ರ ಸ್ನಾತ್ವಾ ಭವಾನ್ವೂರ್ವಂ ಪಶ್ಚಾದೇಶಾಂಶ್ಚ ಸಿಂಚಯ |
ತೇನ ತೇ ಶುದ್ಧಭಾವಾಃ ಸ್ಯುಃ ಭವತಶ್ಚ ಯಶೋಮಲಮ್ || ೧೮ ||

ಅದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ನೀನು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡು, ನಂತರ ನದೀ
ನೀರನ್ನು ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸಿಂಪಡಿಸು. ಅದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ
ಅಂತಃಕರಣಯುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಿನಗೂ ಯಶಸ್ಸು
ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಅದೈವ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರಾಯಃ ಶ್ರೇಯೋ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ |

ಬಹುಶಃ ಈ ದಿನವೇ ಆ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಪೂರ್ಣನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ
ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ — ಹೀಗೆಂದು ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ನುಡಿಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ—

ಇತ್ಯಾಶ್ವಾಸ್ಯ ತತಃ ತಸ್ಮಾತ್ ಕೌಶಿಕ್ಯಾಂ ಸ ಮುನೀಶ್ವರಃ || ೧೯ ||

ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ನಾಮಗೋತ್ರಾಣಿ ಮುನಿಃ ಶುದ್ಧೇನ ಚೇತಸಾ |

ಸಮುಚ್ಚಾರ್ಯಾಕರೋಹತ್ ಸ್ನಾನಂ ವೃದಾಲಿಪ್ಯ ಮಹಾಮತಿಃ || ೨೦ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು (ನಾರದರಿಗೆ) ನುಡಿದರು :

ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಮುನಿಪುತ್ರನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ತಾನು
ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ನಾಮ-ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಪರಿಶುದ್ಧ
ವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೌಶಿಕೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತ್ತಿಕಾಲೇಪನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ
ಮಾಡಿದನು.

ದದೌ ತತ್ಕರ್ಮಜಂ ಪುಣ್ಯಂ ತಸ್ಮಾನ್ಮುಕ್ತಿಃ ಕ್ಷಣಾದಭೂತ್ |
 ಶರೀರಾಣ್ಯಪಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಾರ್ಜಿತಾನಿ ಚ || ೨೦ ||
 ವಿಹಾಯ ಪೂರ್ವದೇಹಾಂಶ್ಚ ಪ್ರಾಪ್ತುಃ ಶುದ್ಧೇನ ಕರ್ಮಣಾ |
 ತತಃ ಪರಸ್ಪರಾಲಾಸಮುದಿತೇಂದ್ರಿಯಗಾತ್ರಕಾಃ || ೨೧ ||
 ಸಾಷ್ಟಾಂಗಂ ಚ ಪ್ರಣೇಮುಸ್ತೇ ಮುನಿಂ ತಂ ಸಂಶಿತವ್ರತಮ್ |
 ತಾನುತ್ಥಾಪ್ಯ ಸುಯಜ್ಞೋಽಪಿ ಸ್ವಸ್ವಜೇ ಪ್ರೇಮಕಾತರಃ || ೨೨ ||

ಆ ಸ್ನಾನದ ಫಲವನ್ನು ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟನು. ಇದರ
 ಫಲವಾಗಿ ಆ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡಲೇ ಆ ಜನ್ಮದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ
 ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ವಿಮುಕ್ತರಾದ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ದೇಹಗಳನ್ನು
 ಪಡೆದರು. ನಂತರ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾತುಗಳ
 ನ್ನಾಡಿಕೊಂಡರು. ವ್ರತನಿಷ್ಠನಾದ ಮುನಿಪುತ್ರನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ
 ದರು. ಸುಯಜ್ಞನಾದರೋ ಅವರನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಂದ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡನು.

ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ಚಾಸೀತ್ ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಮಹಾದ್ಭುತಮ್ |
 ಉಲ್ಕಾಪಾತಾ ನಿಪೇತುಶ್ಚ ದಿಶೋ ಧೂಮ್ರಾಶ್ಚ ಸರ್ವಶಃ || ೨೪ ||
 ಗೋಮಾಯವೋ ದಿವಾಕ್ರೋಶನ್ ಕುರ್ವಂತ್ಯೂರ್ಧ್ವಮುಖಾಸ್ತದಾ |
 ರಕ್ತವೃಷ್ಟಿಸ್ತದಾ ಚಾಸೀತ್ ದಿವಾರಾತ್ರಂ ಗುಹಾಶಯಾತ್ || ೨೫ ||

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಪಶಕುನಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಉಲ್ಕಾಪಾತ
 ಗಳಾದವು. ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ನರಿಗಳು
 ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಕೆಟ್ಟ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗಿದುವು. ರಾತ್ರಿ-
 ಹಗಲು ಆಕಾಶದಿಂದ ರಕ್ತದ ಹನಿಗಳು ಬಿದ್ದವು.

ಚಲಂತಿ ವಾಮಗಾತ್ರಾಣಿ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
 ತಥಾ ದಕ್ಷಿಣಗಾತ್ರಾಣಿ ಧರ್ಮಪತ್ನಾ ಮಹಾತ್ಮನಃ || ೨೬ ||

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶಾಂಡಿಲ್ಯರ ದೇಹದ ಎಡಭಾಗದ ಅವಯವಗಳು ಅದರಿದವು.
 ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ಶರೀರದ ಬಲಭಾಗದ ಅವಯವಗಳು ಹಾರಿದವು.

ತದಾ ಭಯಾಕುಲಾ ಪತ್ನೀ ಸ್ವಾಶ್ರಮೇ ಜಾತಮದ್ಭುತಮ್ |
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಮಿದಂ ಪ್ರಾಹ ಪತಿಂ ಸಂಧ್ಯಾಪರಾಯಣಮ್ || ೨೭ ||

ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅದ್ಭುತಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಪಟ್ಟ
 ಶಾಂಡಿಲ್ಯರ ಪತ್ನಿಯು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ
 ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು :

ಮುನೇಽದ್ಭುತಾನ್ಯತ್ರ ಭವಂತಿ ಚಾಶ್ರಮೇ
 ನ ಭೂತಪೂರ್ವಾಣಿ ಚ ಹಾನಿದಾನಿ |
 ಪುತ್ರಾ ಇಮೇ ಮೇ ಸುಖಮೇವ ಚಾಂತಃ
 ಸಮಾಸತೇ ತತ್ಪಪಯಾ ನಿಯುಕ್ತಾಃ || ೨೮ ||

ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದ ಭಯಂಕರವಾದ ಅಪಶಕುನಗಳು ನಮ್ಮ ಆಶ್ರಮ
 ದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿವೆ. ಇವು ಏನೋ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ
 ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಈ ಮಕ್ಕಳೇನೋ ಸುಖದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಶಿವಾ ಇಮೇ ಪಾದಪಾಶ್ಚ ಗಾವಶ್ಚಾಗ್ನಿಃ ತಥಾಪಥಿಃ |
 ಶಿಷ್ಯೋ ವನಂ ಗತೋ ನ್ಯಾಗಾತ್ ಕಾಲೋ ಭೂಯಾನ್ ಗತೋ ಬತ ||

ಇಲ್ಲಿರುವ ಗಿಡ-ಮರಗಳೂ, ಆಕಳುಗಳೂ, ಅಗ್ನಿಕುಂಡಗಳೂ, ವನಸ್ಪತಿಗಳೂ
 ಸುಖವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ವನಕ್ಕೆ ಹೋದ ಸುಯಜ್ಞನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಇನ್ನೂ
 ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಕಿಂ ವ್ಯಾಘ್ರೈಃ ಪಿಂಡಿತೋ ಬಾಲಃ ಕಿಂ ವಾ ಮತ್ತೈರ್ಗಜೈರ್ನೃತಃ |
 ಅಶಿವಂ ವಾ ಭವೇತ್ತಸ್ಯ ನಾನ್ಯಥಾ ತತ್ ವೃಥಾ ಭವೇತ್ || ೩೦ ||

ಸುಯಜ್ಞನು ಹುಲಿಗಳ ಹಿಂಸೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಾನೋ, ಇಲ್ಲವೇ ಮದಿಸಿದ
 ಆನೆಗಳಿಂದ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿರುವನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಏನೇ ಆಗಲೀ ಈ
 ಅಪಶಕುನಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಅವುಗಳವು ಆಗುತ್ತದೆ.

ಇತಿ ತಸ್ಯಾ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶಾಂಡಿಲ್ಯೋ ಮುನಿಸತ್ತಮಃ |
 ಸ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾನ್ಯಭದ್ರಾಣಿ ಸ್ವೀಯಾನ್ಯಪ್ಯಶಿವಾನಿ ಚ || ೩೧ ||

ಹೀಗೆಂಬ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು
 ಆ ಅಪಶಕುನಗಳನ್ನೂ, ತಮಗೇ ಆದ ಎಡ ಅವಯವಗಳು ಅದರುವುದನ್ನೂ
 ವಿಮರ್ಶಿಸಿದರು.

ಶಿಷ್ಯಸ್ಯ ವಿಪದಂ ಮೇನೇ ಸಂದ್ರಷ್ಟುನುಗಮನ್ ಮುನಿಃ |
 ಪುತ್ರೈಃ ಕತಿಪಯೈಃ ಶಿಷ್ಯೈಃ ತತಃ ಶಂಕಾಕುಲೇಕ್ಷಣಃ || ೩೨ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಚ ಶಿಷ್ಯಸ್ಯ ಪದಾನ್ಯೇವ ಚ ಪದ್ಧತೌ |
 ಗಚ್ಛಂಸ್ತೇನೈವ ಮಾರ್ಗೇಣ ದಿವ್ಯಪೂರುಷಸೇವಿತಮ್ || ೩೩ ||
 ಶಿಷ್ಯಂ ದದರ್ಶ ದೇವಾಭಂ ರಾಹೋರ್ಮುಕ್ತಮಿವೋಡುಪಮ್ |
 ಅಶಿಷ್ಯಾಶಿಷ್ಯ ತಂ ಶಿಷ್ಯಂ ಮೂರ್ಛಾನ್ಯಾಘ್ರಾಯ ತಂ ಮುರುಃ || ೩೪ ||

ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಏನೋ ವಿಪತ್ತು ಸಂಭವಿಸಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದ ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಕೆಲವು ಜನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ದುಃಖಾಶ್ರುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಶಿಷ್ಯನ ಪಾದಗಳ ಗುರುತುಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ದಿವ್ಯಪುರುಷರಿಂದ ಸೇವಿತನಾದ ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ಕಂಡರು. ಅವನು ದೇವತೆಗಳಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದ. ರಾಹುವಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಇದ್ದ ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿದರು.

ನಂದ್ಯಮಾನಶ್ಚ ತೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಶಾಂಡಿಲ್ಯೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ |
ಕುತ ಅಸೀದಿಯಾನ್ ಕಾಲಃ ಪೂರ್ವಂ ನೈವ ನಿಲಂಚಿತಮ್ || ೩೫ ||

ಸುಯಜ್ಞ ಮತ್ತು ಇತರರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕೇಳಿದರು : “ ನೀನು ಎಂದೂ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರಲು ಇಷ್ಟು ತಡಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಇಷ್ಟು ತಡವಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು ?

ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಾನ್ಯಹಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಅಪಿ ಶಂಕಾಸಮಾಕುಲಃ |
ಆಗತಂ ತು ಮಯ್ಯಾರಣ್ಯಂ ಕಚ್ಚಿತ್ತೇ ಸ್ಪಸ್ತಿ ಮೇ ವದ || ೩೬ ||

ಅನೇಕ ಅಪಶಕುನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ಆತಂಕಗೊಂಡು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದೆ ; ನೀನು ಸುಖವಾಗಿರುವೆಯಾ ?

ಶ್ರುತ್ವಾ ತದ್ವಚನಂ ಪೂರ್ವಂ ಶಿಷ್ಯೋ ವೃತ್ತಮಚೋದಯತ್ |
ತೇಽಪಿ ಪ್ರೋಚುಶ್ಚ ವೃತ್ತಾಂತಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೩೭ ||

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸುಯಜ್ಞನು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನೂ ಅರುಹಿದನು. ದಿವ್ಯಪುರುಷರೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಶಾಂಡಿಲ್ಯರಿಗೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದರು.

ಶ್ರುತ್ವಾ ಶಿಷ್ಯನಿಪತ್ತಿಂ ಚ ಶ್ರುತ್ವಾ ತೇಷಾಂ ಚ ಸಂಸ್ಥಿತಮ್ |
ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಂ ತತಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ನಿಸ್ಸಿತೋ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್ || ೩೮ ||

ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ವಿಪತ್ತನ್ನೂ, ಅದು ಪರಿಹಾರವಾದ ಬಗೆಯನ್ನೂ, ದಿವ್ಯಪುರುಷರ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆದ ಅಪಶಕುನಗಳ ನೆನಪನ್ನೂ ತಂದಕೊಂಡು ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು ನುಡಿದರು :

ಶಾನಾಮಂತ್ರೈಃ ತತೋ ಶಿಷ್ಯಃ ಸಹಿತೋ ಗಂತುಮುದ್ಯತಃ |
ಸುಯಜ್ಞಂ ತೇ ಪುರಸ್ಕತ್ಯ ಸುನಮ್ರಾ ದಿವ್ಯಪೂರುಷಾಃ || ೩೯ ||
ಶಾಂಡಿಲ್ಯಂ ತಂ ಮಹಾತ್ಮಾನಂ ಪಪ್ರಚ್ಛುರ್ಮುನಿಪುಂಗವಮ್ |

ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸುಯಜ್ಞನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ನಮ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ದಿವ್ಯಪುರುಷರು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶಾಂಡಿಲ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದರು :

ದಿವ್ಯಪುರುಷಾ ಉಚುಃ—

ದಿಷ್ಟ್ಯಾಸ್ತಾಕಂ ಶಿಷ್ಯತೋ ಮುಕ್ತಿರಾಸೀತ್

ಜಾತಂ ಯುಷ್ಮದ್ಧರ್ಶನಂ ವಿಪ್ರವರ್ಯ || ೪೦ ||

ದಿವ್ಯಪುರುಷರು ನುಡಿದರು :

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಮಗೆ ನೀಚಯೋನಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸಿತು.

ಜ್ಞಾನಂ ಯಥಾ ನ ಸ್ಪೃಶತೇ ಚ ಮಾಯಯಾ

ಭೂಯೋ ನಾಲಂ ಲಭ್ಯತೇ ಜನ್ಮಜಾತಮ್ |

ಕೇನ ವಾ ಜಾಯತೇ ಜಂತುಃ ಕೇನ ವಾ ಬಧ್ಯತೇ ಪುನಃ || ೪೧ ||

ಕೇನ ವಾ ಮುಚ್ಯತೇ ಬಂಧಾದೇತದ್ವಿಸ್ತಾರ್ಯ ನೋ ವದ |

ಇತಿ ನಮ್ರಧಿಯಾಂ ತೇಷಾಂ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಮಹಾಮತಿಃ || ೪೨ ||

ತಾನ್ ಪ್ರಕೃವಾಚ ಶಾಂಡಿಲ್ಯಃ ಪ್ರಸನ್ನೇನಾಂತರಾತ್ಮನಾ ||

ಅಜ್ಞಾನವು ಯಾವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ಅನೇಕ ಜೀತನರು ಯಾರಿಂದ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ? ಜನ್ಮ ಪಡೆದವರು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ? ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ಪುನಃ ಜನ್ಮವು ಬಾರದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ? ಯಾರಿಂದ ಜೀವರು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ—ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ. ಹೀಗೆಂದು ಕೇಳಿದ ದಿವ್ಯಪುರುಷರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು ಹೇಳಿದರು :

ಬದ್ಧವೃಕ್ಷಾತ್ರಯಾ ಹ್ಯೇಷಾ ಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚ ಗುಣತ್ರಯಾ || ೪೩ ||

ಸಂಸಾರಬಂಧನವೆಂಬ ಈ ಜಗತ್ತೆಂಬ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಮೂಲಂ ಮಾತ್ರಾಃ ಶಿಖಾ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ಫಲೇ ತಥಾ |

ಪರಿಣಾಮಸ್ತಥಾ ಸತ್ತಾ ಹ್ಯಪಾಯಶ್ಚ ಜನಿಸ್ತಥಾ || ೪೪ ||

ಈ ಜಗತ್ತಿಂಬ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಿಯವಿಷಯಗಳು ಮೂಲಭಾಗ, ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೇ ಫಲಗಳು, ಸ್ಥಿತಿಯು ಪರಿಣಾಮವು, ನಾಶವೇ ಜನನ.

ಹ್ರಾಸವೃದ್ಧೀಷಡಾತ್ಮಾಸ್ಯ ಮೇದೋಽಸ್ಥಿರುಧಿರಾಣಿ ಚ |

ತ್ವಕ್ಮನಾಂಸಚರ್ಮಮಜ್ಜಾಶ್ಚ ಧಾತವೋ ವಿಟಿಸಾಸ್ತಥಾ || ೪೫ ||

ವೃದ್ಧಿ, ಹ್ರಾಸವೇ ಮುಂತಾದ ಆರು ಪರಿಣಾಮಗಳು ಈ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಭಾಗ. ಮೇದಸ್ಸು, ಅಸ್ಥಿ, ರಕ್ತ, ಚರ್ಮ, ಮಾಂಸ, ತ್ವಕ್, ಮಜ್ಜ ಎಂಬ ಏಳು ಧಾತುಗಳು ಈ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕೊಂಬೆಗಳು.

ದೇವದಾನವಗಂಧರ್ವಾ ತೀರ್ಯಕ್ನರಪಿಶಾಚಕಾಃ |

ರಾಕ್ಷಸಾ ಸ್ಥಾವರಾಣ್ಯಾಷ್ಠಾ ಕೋಟಿರಂ ತ್ವಕ್ಷಗೋಲಕಮ್ || ೪೬ ||

ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಪಶುವೇ ಮೊದಲಾದ ಮೂಕಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಮನುಷ್ಯರು, ಪಿಶಾಚಿಗಳು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಸ್ಥಾವರರು (ಮರ, ಪೊದೆ ಮುಂತಾದುವು) ಎಂಬ ಎಂಟು ಈ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ತೊಗಟೆಗಳು. ಗೋಲಕವೇ ಅಕ್ಷ.

ದಶೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಪತ್ರಾಣಿ ಕುಡ್ಮಲಂ ಭೂತಪಂಚಕಮ್ |

ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗಸೌಖ್ಯಗೌನಿತ್ಯಂ ಸಮಾಶ್ರಿತೌ || ೪೭ ||

ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು (ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು) ಈ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಎಲೆಗಳು; ಪಂಚಭೂತಗಳು ಮೊಗ್ಗು; ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗಕರ್ಮ, ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವೆಂಬ ಎರಡು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಈ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿವೆ.

ಏತತ್ಕಾರಣಕಂ ದೇಹಂ ವೃಕ್ಷಮೇತನ್ನಿಶಾನುಯ |

ಬ್ರಹ್ಮಾಶ್ರಯಸ್ತಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಂ ನೈ ನಿವೃತ್ತಿಕಮ್ || ೪೮ ||

ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಈ ದೇಹವೆಂಬ ವೃಕ್ಷದ ಉದ್ದಿಶ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಈ ದೇಹಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಶ್ರಯ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಎರಡು ಫಲಗಳು.

ತಿಸ್ತೋನಸ್ಥಾಃ ಜಾಗರಾದ್ಯಾಸ್ತನ್ಮೂಲಂ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಮ್ |

ತಮಶ್ಚೈವ ಪ್ರಕಾಶಶ್ಚ ಸ್ವಗೋ ಮೋಕ್ಷಶ್ಚತೂರಸಃ || ೪೯ ||

ಜಾಗರ, ಸುಷುಪ್ತಿ, ಸ್ವಪ್ನ, ಎಂಬ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳು; ತಮಸ್ಸು, ಪ್ರಕಾಶ, ಸ್ವರ್ಗ, ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುವು ನಾಲ್ಕು ರಸಗಳು.

ತಥೈವ ಕರ್ಮಮೂಲಾನಿ ಪಂಚಪ್ರಾಣಾಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ |

ಶೋಕಮೋಹಜರಾವೃತ್ಯುಃ ಪಿಸಾಸಾ ಅಶನಾನಿ ಚ || ೫೦ ||

ಏತತ್ ಷಡಾತ್ಮಾ ಭಂದಾಂಸಿ ಧಾತವೋ ಭೂತಪಂಚಕಮ್ |
ಮನೋ ಬುದ್ಧಿರಹಂಕಾರೋ ಹೃಷ್ಪಾ ಚ ವಿಟಿಪಾಃ ಸ್ಪೃತಾಃ || ೫೦ ||

ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳೇ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮೂಲಗಳು. ಶೋಕ, ಮೋಹ, ಮುಪ್ಪು, ಮರಣ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಹಸಿವು ಈ ಆರು ಭಂದಸ್ಸುಗಳು (ಉರ್ಮಿಗಳು), ಧಾತುಗಳು, ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರ ಎಂಬ ಎಂಟು ರೆಂಬೆಗಳು.

ವ್ಯವಹಾರಾಃ ಕೋಟಿರಾಣಿ ದಶ ಪ್ರಾಣಾಶ್ವದಾನಿ ಚ |
ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಾದಿ ಬಂಧಸ್ಯೈತಸ್ಯ ಕಾರಣಮ್ || ೫೧ ||

ದೇಹದಿಂದ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೇ ತೊಗಟೆಗಳು, ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಎಲೆಗಳು. ಇಂತಹ ದೇಹವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವು ಅವಿದ್ಯಾ, ಕಾಮ, ಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಬಂಧನಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ.

ಜಗದ್ವೀಜಪ್ರಧಾನಸ್ಯ ತ್ರಯಃ ಸತ್ತ್ವಾದಯೋ ಗುಣಾಃ |
ಚಿದ್ರೂಪೀ ನಿರ್ಗುಣೋ ಜೀವಃ ತಯೋರ್ಜೀವಪ್ರಧಾನಯೋಃ || ೫೨ ||

ಅಹಂಕಾರನಿದಾನೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಸಂಗತಿರ್ಭವೇತ್ |
ಪ್ರಕೃತ್ಯಾ ಭಿನ್ನರೂಪಸ್ತು ಜಾತೋಽಜಾತೋ ಮೃತೋಽಮೃತಃ || ೫೪ ||
ಭ್ರಮತ್ಯಯಂ ಮಹಾಘೋರೇ ಸಂಸಾರಾಬ್ಧೌ ಪುನಃ ಪುನಃ |
ಸತುಷಂ ತು ಯಥಾ ಬೀಜಂ ಪುನರ್ಬೀಜತ್ವಮೇತಿ ಚ || ೫೫ ||

ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಂದ (ಸತ್ತ್ವ, ರಜ, ತಮ) ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಜೀವನು ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಚಿದ್ರೂಪೀ (ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕನು), ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಸತ್ತ್ವರಜತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ರಹಿತನು. ಹೀಗೆ ಗುಣತ್ರಯ ಯುಕ್ತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಜೀವರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೇ (ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು, ನಾನೇ ಕರ್ಮಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಇದರಿಂದ ಫಲ ಬರಲೇ ಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ—ಎಂಬ ಮನೋಭಾವವೇ ಅಹಂಕಾರ) ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ. ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಪರದೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಜೀವನು ಅನೇಕಬಾರಿ ಹುಟ್ಟುವುದೂ, ಅನೇಕಬಾರಿ ಸಾಯುವುದೂ—ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಘೋರವಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವನು ಸುತ್ತುತ್ತಾನೆ. ಹೊಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಮೇಲಿನ ಹೊದಿಕೆಯಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಬೀಜವನ್ನು, ಬಿತ್ತಿದರೆ ಅದು ಗಿಡವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಬೀಜವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವಂತೆ ಜೀವನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮವೆತ್ತಲು ತಾನೇ ಅವಕಾಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ತಥಾ ಪ್ರಕೃತಿಬದ್ಧಸ್ತು ಪುನಃ ಸಂಸ್ಕೃತಿನೀತಿ ಚ |

ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಬಂಧಿತನಾದ ಜೀವನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಯಥಾ ದಗ್ಧತುಷಂ ಬೀಜಂ ಉಪ್ತಂ ನೈವಾಧಿರೋಹತಿ || ೫೬ ||

ಏನಂ ದಗ್ಧಪ್ರಧಾನಾಖ್ಯಲಿಂಗದೇಹೋ ನ ಜಾಯತೇ |

ಹೇಗೆ ಹುರಿದ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಲು ಗಿಡವೇ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಲಿಂಗದೇಹವು (ಸ್ವರೂಪದೇಹದ ಮೇಲೆ ಕವಚದಂತೆ ಇರುವ ಲಿಂಗದೇಹವು) ನಾಶವಾಗಲು ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಭೂತಾನಿ ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಾ ಮನೋಬುದ್ಧಿರಹಂಕೃತಿ || ೫೭ ||

ಮಹತ್ತತ್ವಂ ದಶಾಕ್ಷಣಿ ಪ್ರಧಾನಂ ಚೈತದಾತ್ಮಕಮ್ |

ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ನಿತ್ಯಂ ಜಗದ್ವೀಜಂ ಮಿತಂ ತ್ರಾತಂ ಚ ವಿಷ್ಣುನಾ || ೫೮ ||

ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳೂ, ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಾಗಳೂ (ರೂಪ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಗಂಧ, ಶೋತ್ರು, ರಸ) ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಹತ್ತತ್ವ, ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು (ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು)—ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ “ಪ್ರಧಾನ” ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಪ್ರಧಾನವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ, ನಿತ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಇರುತ್ತದೆ, ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾ ಅವನಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಅಷ್ಟಧೇತಿ ವದಂತ್ಯನ್ಯೇ ಸಪ್ತವಿಂಶತಿ ಚಾಪರೇ |

ಪಂಚವಿಂಶತಿಧಾ ಕೇಚಿತ್ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶತ್ತಥಾ ಜಗುಃ || ೫೯ ||

ಈ “ಪ್ರಧಾನ”ವು ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಕೆಲವರೂ, ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಪ್ರಕಾರವೆಂದು ಕೆಲವರೂ, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪ್ರಕಾರವೆಂದು ಕೆಲವರೂ, ಮೂವತ್ತು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವೆಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ತೇ ತು ವ್ಯಾಸಸಮಾಸಾಭ್ಯಾಂ ತತ್ತ್ವಾತ್ಮಕಮಿದಂ ಸ್ಮೃತಮ್ |

ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದಲೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಈ ತತ್ತ್ವಗಳ ವಿಂಗಡಣೆ ಈ ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ.

ಯಥಾಗ್ನಿಶಿಖಯಾ ಹ್ವಬ್ಧಂ ಜತುನಾ ಹೇನು ಲಿಪ್ಯತೇ || ೬೦ ||

ತಥಾ ಮಹಾವಿದ್ಯಯಾ ಚ ಕ್ಷೋಭಿತಾತ್ಮಾಮಕರ್ಮಭಿಃ |

ಪ್ರಧಾನಾತ್ ಬಧ್ಯತೇ ಜೀವಃ ತಸ್ಮಾತ್ ದುಃಖಾನಿ ವಿಂದತಿ || ೬೧ ||

ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕರಗಿದ ಅರಗು ಬಂಗಾರದ ಮೇಲೆ ಲೇಪವಾಗುವಂತೆ, ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಕಡಡಿದ ಪ್ರಧಾನದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಜೀವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ತತ್ಸಂಬಂಧಾದಯಂ ಜೀವಃ ಕರ್ಮಾಣ್ಯನ್ಯಾನ್ಯನೇಕಶಃ |

ದೇಹಾಂತರಾರಂಭಕರ್ಮ ಕರೋತ್ಯದ್ಧಾ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೬೨ ||

ಈ ಅಜ್ಞಾನದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಜೀವನು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದವಾಗಿ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾನೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ : ನ ಹಿ ಕಶ್ಚಿತ್ ಕ್ಷಣಮತಿ ಜಾತು ತಿಷ್ಠತ್ಯಕರ್ಮಕೃತ್ |

ಕಾರ್ಯತೇ ಹ್ಯವಶಃ ಕರ್ಮ ಸರ್ವಃ ಪ್ರಕೃತಿಜೈರ್ಗುಣೈಃ ||-ಗೀತಾ

ಯಾವ ಜೀವನೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡದೆ ಎಂದಿಗೂ ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಕಾರ್ಯಗಳಾದ ಸತ್ತ್ವ ರಜಸ್ತಮೋಗಳಿಂದ ಕರ್ಮವು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.]

IV

ಮುನಿಃ ಸುಕರ್ಮಶೀಲೋಽಪಿ ಜೀವನ್ನೇಕದಿನೇನ ವೈ |

ದಶಾವರಾಣಾಂ ದೇಹಾನಾಂ ಕಾರಣಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ || ೬೩ ||

ಮನನಶೀಲನಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಷ್ಠನಾದ ಸುಜೀವಿಯು ಸಹ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ತನಗೆ ಹತ್ತು ಜನ್ಮಗಳು ಬರಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತಾದೃಗ್ಬಂಧಮಹಾಗುಲ್ಮಮೂಲಂ ಸತ್ಕರ್ಮಸಂಗತಿಃ |

ಅನಿರ್ಮೂಲಂ ದಹತೈಷಾ ನೇಣುಗುಲ್ಮಮಿವಾನಲಃ || ೬೪ ||

ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಡೆಯುವ ಕರ್ಮರಾಶಿಯು, ಬಿದಿರಿನ ಮರಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಅದು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ, ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಮಣಃ ಕರ್ಮಜಾತಾನಾಂ ನ ಹ್ಯಾತ್ಯಂತಿಕನಿಷ್ಠತಿಃ |

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನಿ ಚೋಕ್ತಾನಿ ಮುನಿಭಿರ್ಭಾವಿತಾತ್ಮಭಿಃ || ೬೫ ||

ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ರಾಶಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶವೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಅಂತಹ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

[**ವಿಶೇಷಾಂಶ :** ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವಾಗಲು, ಅಪರೋಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಆಚರಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಅಪರೋಕ್ಷಾನಂತರ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಲೇಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾರಬ್ಧವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೂ ಉಪಮರ್ಧ ಉಂಟು—ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿನ 'ತದಧಿಗಮಾಧಿಕರಣ'ದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.]

ತಾನಿ ಲೋಕೇ ಚ ಜಂತೂನಾಮಜ್ಞಾನಂ ಚ ಜಡಾತ್ಮನಾಮ್ |

✓ ಜ್ಞಾನಯೋಗೋ ದಹತ್ಯಾಶು ಬಂಧಗುಲ್ಮಂ ಸಮೂಲಕಮ್ || ೬೬ ||

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳೂ, ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವೂ ಜಡವಸ್ತುಗಳಂತೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಜನರ ಬಂಧನವನ್ನು ಮೂಲಸಹಿತ ನಾಶಮಾಡುತ್ತವೆ.

[**ವಿಶೇಷಾಂಶ :** ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಃ ಸರ್ವ ಕರ್ಮಾಣಿ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕುರುತೇ ತಥಾ |

ನ ಹಿ ಜ್ಞಾನೇನ ಸದೃಶಂ ಪವಿತ್ರಮಿಹ ವಿದ್ಯತೇ || -ಗೀತಾ

ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಾರಬ್ಧೇತರವಾದ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ ಬೇರೊಂದು ಶುದ್ಧವಾದ ವಸ್ತುವು ಇಲ್ಲ]

✓ ಗ್ರೀಷ್ಮೇ ಘರ್ಮಃ ಪಂಕಮಿವ ನೀಹಾರಮಿವ ಭಾಸ್ಕರಃ |

ತತ್ ಜ್ಞಾನಂ ಕರ್ಮಣಾ ಸಾಧ್ಯಂ ಕರ್ಮ ಸನ್ಯಕ್ ಪ್ರಯೋಜಿತಮ್ ||

ಉತ್ಪಾದಯತಿ ತತ್ ಜ್ಞಾನಂ ತಸ್ಮಾತ್ಕರ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್ |

ವಿನಾ ಕರ್ಮ ಚ ತತ್ ಜ್ಞಾನೀ ನ ಸ್ವಾರ್ಥಾನಭಿಪದ್ಯತೇ || ೬೮ ||

ಗ್ರೀಷ್ಮಮುತುವಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೆ ಕೆಸರನ್ನು ಒಣಗಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಹಿಮವನ್ನು, ಹೇಗೆ ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಸಂಸಾರಬಂಧನವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಜ್ಞಾನವು ಅವಶ್ಯಕ. ಆ ಜ್ಞಾನವಾದರೋ ಸತ್ಕರ್ಮಚರಣೆಯಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ನೋಡಲು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸತ್ಕರ್ಮನುಷ್ಠಾನ ವಿನಹ ಜ್ಞಾನವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ಕೈಗೂಡುವುದಿಲ್ಲ.

✓ ಅಹಂಕಾರವಿಹೀನಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಫಲಂ ಯಥಾ |

ವಿನಾ ಕರ್ಮಾಣ್ಯಯಂ ಜೀವಃ ಫಲಂ ನಾಪ್ನೋತಿ ಜಾತುಚಿತ್ || ೬೯ ||

ಅಂತಹ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಹಂಕಾರವಿರಬಾರದು (ನಾನೇ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂಬ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅಭಿಮಾನ). ಇಂತಹ ಅಹಂಕಾರ-

ರಹಿತನಾದ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಬಂಧನವೃತ್ತಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ಕರ್ಮದ ಹೊರತಾಗಿ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅನ್ಯ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ.

✓ ಸಹಕಾರವಿಹೀನಸ್ಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ಫಲಂ ಯಥಾ |

ಕರ್ಮಾಣ್ಯವ ವಿನಾ ಜ್ಞಾನಾತ್ ಫಲಂ ನಾಪ್ನೋತಿ ಜಾತುಚಿತ್ || ೭೦ ||

ಇತರರ ಸಹಕಾರವಿಲ್ಲದೇ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮದ ಸಹಕಾರವಿಲ್ಲದೇ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ, ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಬಂಧನವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಫಲವಿಲ್ಲ.

ಶಾಲ್ಯಲೀಫಲಮಾದಾಯ ಭೋಕ್ತುಮಿಚ್ಛೋರ್ಯಥಾ ಕ್ರಿಯಾ |

ಉಭೇ ವಿಧೇ ಚ ತೇ ಜ್ಞೇಯೇ ತಸ್ಮಾದ್ಧಿ ತಮಭೀಪ್ಸುನಾ || ೭೧ ||

ಅನುಷ್ಠಾನವಿಧಿಜ್ಞೇನ ಯೋಗಿನಾಂ ಚರಿತೇನ ಚ |

ಕರ್ಮಜಾ ಕ್ಷೀಯತೇ ಮೃತ್ಯುಃ ಸಂಸಾರಾಖ್ಯಃ ಸಹಾನುಗಃ || ೭೨ ||

ಬೂರುಗದ ಮರದ ಫಲವನ್ನು ತಂದು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವವನ ಕಾರ್ಯ ಹೇಗೆ ನಿಷ್ಫಲವೋ, ಅದರಂತೆ ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಜ್ಞಾನಾಪೇಕ್ಷಿಯ ಪ್ರಯತ್ನ ನಿಷ್ಫಲ. ಅದುದರಿಂದ ತನಗೆ ಹಿತವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನು ಅನುಷ್ಠಾನವಿಧಿಯನ್ನು ಬಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೂ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ಸತ್ಕರ್ಮದಿಂದ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮೃತ್ಯುವು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : ಯದ್ಯದಾಚರಿತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ತತ್ತದೇವೇತರೋ ಜನಃ |

ಸ ಯತ್ಪ್ರಮಾಣಂ ಕುರುತೇ ಲೋಕಸ್ತದನುವರ್ತತೇ || -ಗೀತಾ

ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನು ಯಾವ ಯಾವ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವನೋ ಇತರ ಜನರೂ ಸಹ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆತನು ಯಾವ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವನೋ ಇತರ ಜನರೂ ಸಹ ಅವನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ.]

ಯೋಗೀ ಮೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನೋತಿ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಸಂಪದಾ |

✓ ಕರ್ಮ ಕುರ್ಯಾತ್ಸದಾ ವಿದ್ವಾನ್ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ತ್ವಂ ವಿಹಾಯ ಚ || ೭೩ ||

ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಬಾಹ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಪಡೆದು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಆದಕಾರಣ ನೋಡ್ವಾಧಿಕಾರಿಯು ತಾನೇ ಕರ್ತನೆಂಬ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಭಿಮಾನವನ್ನು ತೋರಿದು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

✓ ಕರ್ತಾ ಕಾರಯಿತಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಪ್ರೇರಕಃ ಸಾಕ್ಷಿಚೇತನಃ |

ಕರ್ಮಣಾಂ ಫಲಭೋಕ್ತಾ ಚ ಸ್ಥಿತಃ ಕರ್ಮಣ್ಯಕರ್ಮಣಿ || ೭೪ ||

ಸಮಸ್ತ ಜೀತನರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದು, ಸಮಸ್ತರಿಂದಲೂ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವವನೂ, ಮಾಡಿಸುವವನೂ, ಕರ್ಮಮಾಡಲು ಪ್ರೇರಣೆಮಾಡುವವನೂ, ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾನೇ ನಿಂತು, ಅವುಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವವನೂ ವಿಷ್ಣುವೇ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ : ಈಶ್ವರಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಹೃದ್ವೇಶೇರ್ಜುನ ತಿಷ್ಠತಿ |

ಭ್ರಾಮಯನ್ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯಂತ್ರಾರೂಢಾನಿ ಮಾಯಯಾ ||

—ಗೀತಾ

ಸರ್ವರಿಗೂ ನಿಯಮಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಾರಾಯಣನು ಶರೀರವೆಂಬ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು, ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಾನಾ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ].

ಏನಂ ಜ್ಞಾನೀ ಸದಾ ಕುರ್ವನ್ ನ ಸ ಲಿಪ್ಯತಿ ಕರ್ಮಣಾ |

ಯಥಾದಾಯ ಶಿಶುಂ ಮಾತಾ ಪಾಯಯಿತ್ವಾ ಸ್ತನಂ ಸ್ವಯಮ್ || ೭೫ ||

ಪರಿಸಾತಿ ತಥಾ ವಿಷ್ಣುರ್ವಾತಾ ಕಾರಯಿತಾ ಸ್ವಯಮ್ |

ಕರ್ತಾಹಮಿತಿ ಮತ್ಸ್ಯಾಯಂ ಜೀವಃ ಸಂಸರತಿ ಧ್ರುವಮ್ ||

ಹೀಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಭಿಮಾನರಹಿತನಾದ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಕರ್ಮಗಳ ಲೇಪವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯು ಮಗುವನ್ನು ತಾನೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸ್ತನೈಪಾನ ಮಾಡಿಸುವಂತೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಎಲ್ಲ ಜೀತನರಿಗೂ ಅವರವರ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿ ಜೀವನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅವರವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಜೀವನು ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಾನೆ.

✓ ಶಾಂತಂ ದಾಂತಂ ವಿನೀತಂ ಚ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾಸು ಕೋವಿದಮ್ || ೭೬ ||

ನಿಸಂಶಯಂ ಗುರುಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶಾಸ್ತ್ರೇಣ ಚೋದಿತಮ್ |

ವಿಧಾನಂ ಕರ್ಮಣೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತತಃ ಸಮ್ಯಕ್ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೭೭ ||

ಈ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ—
ಭಗವನ್ನಿಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ ಹೊಂದಿರುವ, ಅಹಂಕಾರರಹಿತನಾದ,

ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಸಂಶಯರಹಿತನಾದ, ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ತೆರಳಿ, ಅವರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನೂ, ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : ತಸ್ಮಾಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ತೇ ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯವ್ಯವಸ್ಥಿತೌ |
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನೋಕ್ತಂ ಕರ್ಮ ಕರ್ತುಮಿಹಾರ್ಹಸಿ ||

—ಗೀತಾ

ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಆಚರಿಸದೆ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಫಲ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ, ಕಾರ್ಯ ಯಾವುದು, ಅಕಾರ್ಯ ಯಾವುದು ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನಿನಗೆ (ಅರ್ಜುನನಿಗೆ) ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣ ; ಆ ದು ದ ರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಾಯಕವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರುತ್ತೀಯೆ].

✓ ಕುರ್ವನ್ಯಮಫಲಶ್ಚಾಗಂ ಕುರ್ವನ್ ವಿಷ್ಣುರ್ಪಣಂ ತಥಾ |

ತತಃ ಕರಣಶುದ್ಧಿಂ ಚ ತದ್ದ್ವಾರಾ ಜ್ಞಾನಮಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೭೮ ||

ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವಾಗ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸದೇ, ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಂತಃಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಿ ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಬಂಧದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : ಮಯಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸಂನ್ಯಸ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮಚೇತಸಾ |

ನಿರಾಶೀರ್ನಿಮನೋ ಭೂತ್ವಾ ಯುಧ್ಯಸ್ವ ವಿಗತಜ್ವರಃ || —ಗೀತಾ

ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಫಲೇಚ್ಛಾರಹಿತನಾಗಿ, ಕರ್ತೃತ್ವ ಅಭಿಮಾನ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ) ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ, ವಿಷ್ಣುಪೂಜಾತ್ಮಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಭಯ-ದುಃಖರಹಿತನಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡು].

ಕರ್ಮಾಣಿ ತ್ರಿವಿಧಾನ್ಯಾ ದುರ್ಗುಣಭೇದಭಲಾನ್ಯಪಿ |

ಗುಣಾನುಸಂಗಾಜ್ಞೇವಾಶ್ಚ ಪದ್ವಿಧಾಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ || ೭೯ ||

ಕರ್ಮಗಳು ಮೂರು ವಿಧ, ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಫಲಗಳೂ ಸಹ ಗುಣಭೇದದಿಂದ ಮೂರು ವಿಧ. ಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜೀವರು ಆರು ಬಗೆಯಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಸಾತ್ವಿಕಾಃ ಶುದ್ಧಸತ್ವಾಶ್ಚ ರಾಜಸಾಃ ಶುದ್ಧರಾಜಸಾಃ |

ತಾಮಸಾಶ್ಚ ತಥಾ ಶುದ್ಧತಾಮಸಾ ಲಕ್ಷಣಂ ಬ್ರೂನೇ || ೮೦ ||

ಸಾತ್ವಿಕರು, ಶುದ್ಧಸಾತ್ವಿಕರು, ರಾಜಸರು, ಶುದ್ಧರಾಜಸರು, ತಾಮಸರು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧತಾಮಸರೆಂದು ಜೀವರಲ್ಲಿ ಆರು ಬಗೆ; ಅವರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾದನ್ಯಾದ್ಭಿನ್ನರೂಪಾತ್ಸಂಗಾತ್ಸತ್ವಂ ಸಮಾವಿಶೇತ್ |

ಯೋ ನಿಜಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ಯಾಯಾತ್ಸ ಸತ್ವೋ ಜೀವ ಉಚ್ಯತೇ || ೮೧ ||

ತಮಗಿಂತ ಭಗವಂತನು ನಿತ್ಯನೂ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನನೆಂದೂ ತಿಳಿದು, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಸತ್ಯರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಹಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಆಚರಿಸುವವರು ಸಾತ್ವಿಕರು.

ಕ್ಷಿತಿಪಾ ಮನುಗಂಧರ್ವಾ ದೇವಾಶ್ಚ ಪಿತರಶ್ಚಿರಾತ್ |

ಅಜಾನಜಾಃ ಕರ್ಮಜಾಶ್ಚ ದೇವಾ ಯೇ ಸಾತ್ವಿಕಾ ಮತಾಃ || ೮೨ ||

ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು (ಜನಕರಾಜ, ಉತ್ತಾನಪಾದ ಮೊದಲಾದವರು), ಮನುಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಪಿತೃಗಳು, ಅಜಾನಜ ದೇವತೆಗಳು, ಕರ್ಮಜ ದೇವತೆಗಳು ಸಾತ್ವಿಕರು.

ಸಾಪರೋಕ್ಷಾ ಹರೌ ಯೇ ಶು ನಾನ್ಯಭಾವಸಮಾಶ್ರಯಾಃ |

ಯೋಗಾದ್ಭಾವಂ ವರ್ಧಯಂತಃ ಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವಾ ಇಮೇ ಮತಾಃ || ೮೩ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಪರೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವವರು, ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅನನ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಶುದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕರು.

ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿನೋ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ |

ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೆಂದೆನಿಸುವರು.

ರಜೋಮಿಶ್ರಸ್ವಭಾವಾ ಯೇ ಭಜಂತ್ಯಜ್ಞಾನಕರ್ಮಭಿಃ || ೮೪ ||

ಸತ್ತ್ವಾದ್ಗುರುಪ್ರಭಾವೇನ ಶುದ್ಧಭಾವಮುಪೇಯುಷಃ |

ಜೀವಾಶ್ಚೇ ರಾಜಸಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ಮುಕ್ತಿಗಾ ಮಾನುಷೋತ್ತಮಾಃ || ೮೫ ||

ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಮಿಶ್ರವಾದ ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು ಮೊದಲು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ನಂತರ ಯೋಗ್ಯ ಗುರುಗಳ ಉಪದೇಶಬಲದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಸಾತ್ವಿಕಭಾವವನ್ನು

ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಜೀವರೇ ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮರೆಂದೂ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ಷಚಿತ್ ತಾಮಸಭಾವಾಶ್ಚ ಕ್ಷಚಿತ್ ಮಿಶ್ರಸ್ವರೂಪಿಣಃ |

ಸತ್ತ್ವಾರಂಭವಿಹೀನಾ ಯೇ ತೇ ಸ್ಪೃತಾಃ ಶುದ್ಧರಾಜಸಾಃ || ೮೬ ||

ಕೆಲವು ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತಾಮಸಭಾವನೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಸಸ್ವಭಾವದ ಮಿಶ್ರಣ ಉಳ್ಳವರಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಕರ್ಮಹೀನರೂ ಆಗಿರುವರೂ ಅವರು ಶುದ್ಧ ರಾಜಸರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಸತ್ಯಶೌಚದಯಾಹೀನಾ ಸದಾ ಯೇ ಮಿಶ್ರಬುದ್ಧಯಃ |

ಉಚ್ಛ್ರಾವಚೇಷು ಲೋಕೇಷು ಭವಂತಸ್ತಾಮಸಾಃ ಸ್ಪೃತಾಃ || ೮೭ ||

ಸತ್ಯ, ಬಾಹ್ಯಾಂತರಶುದ್ಧಿ, ದಯಾ—ಇವುಗಳಿಲ್ಲದೇ ಸದಾ ಮಿಶ್ರಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಉತ್ತಮಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಲವು ವೇಳೆ ನೀಚಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೇ ತಾಮಸರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಇತ್ಥಂ ಸಂಸೃತಿಬುದ್ಧಾಸ್ತೇ ಜೀವಾ ಮಾನುಷಸಂಜ್ಞಿತಾಃ |

ದುರಾಚಾರಾ ದಯಾಹೀನಾ ಭಕ್ತಿಲೇಶವಿವರ್ಜಿತಾಃ || ೮೮ ||

ಅನೂರ್ವಲೋಕಗಾಃ ಕ್ವಾಪಿ ತೇ ಜೀವಾಃ ಶುದ್ಧತಾಮಸಾಃ |

ತೇ ಜೀವಾ ಯಾತುಧಾನಾದ್ಯಾ ದೈತ್ಯದಾನವರಾಕ್ಷಸಾಃ || ೮೯ ||

ಮನುಷ್ಯಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಕೇವಲ ಸಾಂಸಾರಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನರಾಗಿ, ದುರಾಚಾರಿಗಳಾಗಿ, ದಯಾರಹಿತರಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಉರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ಜೀವರು ಶುದ್ಧ ತಾಮಸರು. ಅವರು ದೈತ್ಯರು, ರಾಕ್ಷಸರೇ ನೊದಲಾದವರು.

ಏನಂ ಜೀವಸ್ಯ ಪಾಂಡನಿಧ್ಯಾತ್ಮರ್ಮಾಣ್ಯಪಿ ಗುಣಾಶ್ರಯಾತ್ |

ದ್ವೈವಿಧ್ಯೇನ ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಪಡ್ವಿಧಾನಿ ವಿದುರ್ಬುಧಾಃ || ೯೦ ||

ಹೀಗೆ ಜೀವರು ಆರು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಆಚರಿಸುವ ಕರ್ಮಗಳೂ ಸಹ ಆರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥಾ ಇಮೇ ಜೀವಾಃ ಸ್ವಾನುರೂಪಗುಣೇರಿತಾಃ |

ಸ್ವಾನುರೂಪಕ್ರಿಯತ್ವಾಚ್ಚ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ನಿಜಾಂ ಗತೀಮ್ || ೯೧ ||

ಪ್ರಕೃತಿಯಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಈ ಜೀವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನೈಸರ್ಗಿಕಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರಿಯಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ—ಶ್ರೀವಿಧಾ ಭವತಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ದೇಹಿನಾಂ ಸಾ ಸ್ವಭಾವಜಾ |
 ಸಾತ್ವಿಕೇ ರಾಜಸೀ ಚೈವ ತಾಮಸೀ ಚೇತಿ ತಾಂ ಶೃಣು ||
 ಸತ್ವಾನುರೂಪಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭವತಿ ಭಾರತ |
 ಶ್ರದ್ಧಾನುಯೋಗ್ಯಯಂ ಪುರುಷೋ ಯೋ ಯಚ್ಛ್ರದ್ಧಃ
 ಸ ಏವ ಸಃ || —ಗೀತಾ

ಜೀವರ ಆಸ್ತಿತ್ವಬುದ್ಧಿಯು ಅವರ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದುದೇ. ಆ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಸಾತ್ವಿಕೇ, ರಾಜಸೀ, ತಾಮಸೀ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿವೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳು— ಸಮಸ್ತಜೀವರ ಆಸ್ತಿತ್ವಬುದ್ಧಿಯು ಆಯಾ ಜೀವಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಜೀವನು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವನೋ ಅವನು ಅಂತಹ ಸ್ವಭಾವದವನೇ—ಸ್ವಭಾವವು ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಜೀವರ ಸ್ವಭಾವವು ನೈಸರ್ಗಿಕ ; ಎಂದಿಗೂ ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿವರಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ಉಭಯಲಿಂಗಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. 'ಓಂ ಆಪಿ ಸ್ಮರ್ಯತೇ ಓಂ' ಎಂಬ ಅದೇ ಅಧಿಕರಣ ಸೂತ್ರವೂ, ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಉದಾಹೃತವಾಗಿರುವ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ ವಚನವೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ.]

ತತ್ರ ಯಃ ಸದ್ಗತಿಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಪುಮಾನಿಚ್ಛತಿ ಚೇತ್ತದಾ |
 ವರ್ಣಾಶ್ರಮೋಚಿತೇಷ್ಟೇವ ಪ್ರಯತೇತ ಸ್ವಕರ್ಮಸು || ೯೨ ||

ಸದ್ಗತಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ಕರ್ತಾ ಕಾರಯಿತಾ ವಿಷ್ಣುರಿತಿ ಯದ್ಯಪಿ ಸಂಮತಮ್ |
 ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾತ್ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವಾತ್ ಹರಿಯತ್ಸವತಾಂ ನೃಣಾಮ್ || ೯೩ ||
 ಕಾರಯಿತ್ವಾ ಪ್ರೇರಯಿತ್ವಾ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮ ಚ ತತ್ಫಲಮ್ |
 ದದಾತಿ ಸದೃಶಾಕಾರಂ ನಾನ್ಯಥಾ ತು ಕದಾಚನ || ೯೪ ||

ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವವನೂ, ಮಾಡಿಸುವವನೂ ವಿಷ್ಣುವೇ ಎಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ವಿಷಯ. ಜೀವರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪ್ರೇರಿಸಿ, ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಜೀವರಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆಯಲ್ಲದೇ ಅನ್ಯಥಾ ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ—ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈಘೃಣ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲ. ಜೀವರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಪ್ರಮೇಯವು ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ಯಾಧಿಕರಣ (ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ) ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. “ಪುಣ್ಯೇನ ಪುಣ್ಯಂ ಲೋಕಂ ನಯತಿ ಪಾಪೇನ ಪಾಪಂ” ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ—ಅಂದರೆ ಜೀವನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳನ್ನೂ ಜೀವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ ನರಕಾದಿ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಸಮೋದಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು ನ ಮೇ ದ್ವೈಷೋಽಸ್ತಿ ನ ಪ್ರಿಯಃ |

ಯೇ ಭಜಂತಿ ತು ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಯಿ ತೇ ತೇಷು ಚಾಸ್ಯಹಂ ||

—ಗೀತಾ

ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಜೀತನರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮನು—ಅಂದರೆ ನನಗೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲ; ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯಾರ ಮೇಲೆಯೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲ. ಯಾರು ನನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ, ನಾನೂ ಸಹ ಅವರಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಕರ್ತುಮಿಚ್ಛೋಃ ಸ್ವಯಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಕರ್ತಾ ಕಾರಯಿತಾ ಸದಾ |

ಸ್ವಯಂ ಗಂತುಮಶಕ್ತಸ್ಯ ಪಾತುಮಿಚ್ಛೋಸ್ತನಂ ಶಿಶೋಃ || ೯೫ ||

ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಮಾತುರೇವಾಸೀತ್ ತದಧೀನಸ್ತದಾಶ್ರಯಃ |

ತತ್ ಕರ್ತೃತಾ ತದಾಧೀನಾ ತಥಾ ಜೀವಸ್ಯ ಕರ್ತೃತಾ || ೯೬ ||

ಯಾವ ಜೀವನಿಗೆ ಸತ್ಕರ್ಮಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿದೆಯೋ ಅವನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತಾನೇ ಕರ್ತೃವಾಗಿ ನಿಂತು ಅವನಿಂದ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸ್ತನ್ಯಪಾನಮಾಡಲು ಮಗುವಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯಾದಾಗ ಮಗುವೇ ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ತಾಯಿಯೇ ಮಗುವಿಗೆ ಸ್ತನ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಗುವು ತಾಯಿಯ ಅಧೀನ; ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಯಾವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲೂ ಅಸಮರ್ಥ. ತಾಯಿಯೇ ಆಶ್ರಯಳು. ಅದರಂತೆ ಜೀವನ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವೇ.

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ “ಕರ್ತೃತ್ವಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ” ಜೀವನ ಪರಾಧೀನ ಕರ್ತೃತ್ವವು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಜೀವನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ. “ಓಂ ಪರಾತ್ಮತಚ್ಛ್ರೇತೇಃ ಓಂ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನವೇ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಯಥಾ ಪ್ರಕೃತಿಜೀವಾನಾಂ ಇಚ್ಛಾ ಸಂಜಾಯತೇ ಸದಾ |

ಯಥೇಚ್ಛತಿ ತಥಾ ವಿಷ್ಣುರ್ಜೀವಂ ಕಾರಯತೇ ಧ್ರುವಮ್ || ೯೭ ||

ಜೀವನ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಮಾಡಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವಾದಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜೀವನಿಂದ ಆ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. (ಈ ಪ್ರಮೇಯದ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು “ಕರ್ತೃತ್ವಾಧಿಕರಣ”ದಲ್ಲಿನ “ಓಂ ಕೃತಪ್ರಯತ್ನಾ-ಪೇಕ್ಷಸ್ತು ವಿಹಿತಪ್ರತಿಷೇಧಾವೈಯರ್ಥಾದಿಭ್ಯಃ ಓಂ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು)

ಹಿಪೀಲಿಕಾಂತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾ ಜೀವಾ ನ ಚಾಂಡಗೋಚರಾಃ |

ತೇಷು ಕೋಽಪಿ ಕ್ವಚಿತ್ಕಾಪಿ ನ ಕರ್ತುಂ ಕ್ಷಮತೇ ನರಃ || ೯೮ ||

ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಇರುವೆಯಂಥ ಪ್ರಾಣಿ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವರೆವಿಗೂ ಇರುವ ಯಾವ ಜೀವನೂ, ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ, ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕರ್ಮಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲ.

ಯದಾಶ್ನಾತಿ ತದಾಶ್ನಾತಿ ಯದಾ ವಕ್ತಿ ತದೈವ ಸಃ |

ಯದಾ ಜಿಘ್ರತಿ ಜಿಘ್ರತಿ ತದಾ ಜೀವಃ ಪರಾನುಗಃ || ೯೯ ||

ಯದಾ ಗಚ್ಛತಿ ವಾ ದೇವಸ್ತದಾ ಗಚ್ಛತಿ ದೇಹಭೃತ್ |

ಶೃಣೋತಿ ಚ ಯದಾ ಬ್ರಹ್ಮ ತದಾ ಜೀವಃ ಶೃಣೋತಿ ಚ || ೧೦೦ ||

ಯದೈವಂ ಸ್ಪೃಶತೇ ಕಿಂಚಿತ್ ತದಾಯಂ ಸ್ಪೃಶತೇ ಜನಃ |

ಕಿಮತ್ರ ಬಹುನೋಕ್ತೇನ ನಾಕೃತಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಜನೈಃ || ೧೦೧ ||

ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ (ಬಿಂಬನಾದ) ಶ್ರೀಹರಿಯು ಉಟಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನಾದ ಜೀವನು ಉಟಮಾಡುತ್ತಾನೆ ; ಬಿಂಬನು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ಜೀವನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬಿಂಬನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಾಸನೆನೋಡಲು ಪ್ರತಿ ಬಿಂಬನಾದ ಜೀವನು ವಾಸನೆ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಬಿಂಬನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಡೆಯಲು ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ಜೀವನು ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಜೀವನು ಶ್ರವಣಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಲು ಜೀವನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸು ತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವುದೇನಿದೆ ? ಬಿಂಬನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡದೇ ಇರುವ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ಜೀವನು ಮಾಡಲಾರನು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : ಜೀವನ ಅಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಅನುಭವಸಿದ್ಧ. ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೊಬ್ಬನೇ. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಪ್ರತಿ ಜೀವನಿಗೂ ಬಿಂಬ. ಪ್ರತಿ ಜೀವನೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ. ಬಿಂಬ ಮಾಡದೇ ಇರುವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಮಾಡಲಾರದೆಂಬ ವಿಷಯವೂ ಅನುಭವಸಿದ್ಧ. ಕನ್ನಡಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ

ನಾವು ನಿಂತುಕೊಂಡು ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾವು ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದರೆ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೂ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಬಿಂಬನ ಅಧೀನ. ಕನ್ನಡಿಯು ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಒಂದು ಉಪಾಧಿ. ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಬಿಟ್ಟರೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇದರಂತೆ ಜೀವನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾಗಿರಲು ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಉಪಾಧಿ. ಬಿಂಬನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಭಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಗೆ ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವನೂ ಸಹ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅನಾದಿ ನಿತ್ಯ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪದೇಹದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಇರುತ್ತಾನೆಯೆಂಬ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು

ದ್ವಾಸುಪೇಕ್ಷಾ ಸಯುಜಾ ಸಖಾಯಾ ಸಮಾನಂ ವೃಕ್ಷಂ ಪರಿಷ್ಪಜಾತೇ |

ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜೀವನ ಬಿಂಬನೆಂಬುದೂ ಜೀವನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನೆಂಬ ಪ್ರಮೇಯವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ ಅಂಶಾಧಿಕರಣದ “ಓಂ ಆಭಾಸ ಏವ ಚ ಓಂ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.]

ಏವಂ ಕರ್ತರಿ ದೇವೇಶೇ ಕರ್ತಾಹಮಿತಿ ಮನ್ಯತೇ |

ತೇನ ಸಂಸರತೇ ಜೀವೋ ದುಃಖೀ ಜನ್ಮಸು ಜನ್ಮಸು || ೧೦೨ ||

ಈ ರೀತಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರತಿಜೀವವನ್ನೂ ನಿಯಮನಮಾಡಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಜೀವನು ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಆ ಪಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಏವಂ ವಿದ್ವಾನ್ ವಿನೀತಃ ಸನ್ ನಿಸ್ಪೃಹಶ್ಚ ಫಲೇಷು ಚ |

ಅನುಧ್ಯಾಯನ್ ಸದಾ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಂ ಸರ್ವಕರ್ತೃತಾಮ್ ||

ಫಲದತ್ತಂ ತದೀಶತ್ವಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಕರ್ಮವಿಚಕ್ಷಣಃ |

ಅನುಷ್ಠಾತಾ ತಪಸ್ವೀ ಚ ಸರ್ವಧರ್ಮಪರೋಽಪಿ ವಾ || ೧೦೪ ||

ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ತನ್ನ ಪರಾಧೀನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ತಾನು ಆಚರಿಸತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನೂ ನಿತ್ಯವೂ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ, ಕರ್ಮದ ಫಲವು ಭಗವಂತನ ಅಧೀನವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ :

ಕರ್ಮಣ್ಯೇನಾಧಿಕಾರಸ್ತೇ ಮಾ ಫಲೇಷು ಕದಾಚನ |

ಮಾ ಕರ್ಮಫಲಹೇತುರ್ಭೂರ್ನಾ ತೇ ಸಂಗೋಽಸ್ತೃಕರ್ಮಣಿ ||

—ಗೀತಾ

ನನಗೆ ಕರ್ಮಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಧಿಕಾರ ; ಫಲವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ; ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಫಲವನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕರ್ಮಮಾಡಬೇಡ. ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡದೆ ಇರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಡ—ಅಂದರೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ತಪಸ್ಸೆಂದರೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಆಸನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಮಾಡುವ ಧ್ಯಾನಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ (ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮಪೂಜೆ, ಏಕಾದಶೀವ್ರತ ಇತ್ಯಾದಿ) ತಪಸ್ಸೇ. ಇದು ನಿತ್ಯ, ನೈಮಿತ್ತಿಕ, ಕಾಮ್ಯವೆಂದೂ ದೈಹಿಕ, ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸಿಕವೆಂದೂ ಪ್ರಭೇದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು “ವಿಷ್ಣು ರಹಸ್ಯ”ದಲ್ಲಿಯೂ ಗೀತೆಯ ೧೭ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ೧೪, ೧೫, ೧೬ನೇ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಃಸಾಧ್ಯಂ ಸತ್ಕರ್ಮ ತಪ ಉಚ್ಯತೇ |

ನಿತ್ಯಂ ನೈಮಿತ್ತಿಕಂ ಕಾಮ್ಯಮಿತಿ ತತ್ತ್ವವಿಧಂ ಮತಮ್ ||

—ವಿಷ್ಣು ರಹಸ್ಯ

ವಿನಾ ಯದರ್ಪಣಂ ಸಮ್ಯಕ್ ಫಲಂ ನಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಶಯಮ್ |

ದೇಹಿನಾಂ ಯಾಃ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ಪ್ರಾತರಾರಭ್ಯ ಯಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ || ೧೦೫ ||

ತಾಶ್ಚ ವಿಷ್ಣ್ವರ್ಪಣಂ ಕುರ್ವನ್ ಕರ್ಮಸಾರ್ಥೈರ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ |

ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಕರ್ಮದ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಏನೇನು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವರೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ :

ನಿತ್ಯಂ ನೈಮಿತ್ತಿಕಂ ಕರ್ಮ ಕೃತ್ವಾ ವಿಷ್ಣೌ ಸಮರ್ಪಯೇತ್ |

ನೈವ ತದ್ವೀಜತಾಂ ಯಾನಿ ಭ್ರಾಷ್ಟ್ರ ಕ್ವಥಿತಧಾನ್ಯವತ್ ||

—ವಿಷ್ಣು ರಹಸ್ಯ

ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ (ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಇತ್ಯಾದಿ) ನೈಮಿತ್ತಿಕ (ಶ್ರಾದ್ಧ ಇತ್ಯಾದಿ) ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕರ್ಮವು, ಹುರಿದ ಬೀಜದಂತೆ, ನಿರ್ವೀರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಂದರೆ ಆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕರ್ಮವು ಹುಟ್ಟುವುದು ಮುಂತಾದ ಬಂಧನವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ನಾಸಿ ಯಜ್ಞುಹೋಷಿ ದದಾಸಿ ಯತ್ |

ಯತ್ತಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಮ್ || —ಗೀತಾ

ಅರ್ಜುನನೇ, ಯಾವ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೋ, ಯಾವುದನ್ನು ಉಟಮಾಡುತ್ತೀಯೋ, ಏನು ಹೋಮಮಾಡುತ್ತೀಯೋ, ಏನು ದಾನ ಕೊಡುತ್ತೀಯೋ, ಏನು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತೀಯೋ, ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ (ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ) ಅರ್ಪಿಸು.

ಅರ್ಪಣೆಯ ಅನುಸಂಧಾನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಪ್ರಭುಗಳ “ಪ್ರಾತಃ ಸಂಕಲ್ಪ ಗದ್ಯಂ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.]

ಸೇವಾರ್ಥಂ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಃ ದೇಶಕಾಲಕ್ರಿಯಾಶ್ರಯಾನ್ || ೧೦೬ ||

ಸೃಷ್ಟವಾನ್ ಭಗವಾನಾದೌ ತಸ್ಮಾತ್ಪರಿಚರೇನ್ನಿಜಮ್ |

ಇತಿ ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ ಚೋಕ್ತಾಯ ಸರ್ವಕರ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೧೦೭ ||

ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ಚರ್ಯನಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವು ಆಸ್ತಿಕರಿಗೆ ತನ್ನ ಸೇವೆಯು ದೊರೆಯ ಲೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶ್ರುತಿಸಮ್ಮತವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ದೇಶ, ಕಾಲ, ಅಧಿಕಾರಿ ಮುಂತಾದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದನು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಾನದಿಂದ ಆಚರಿಸಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣೋರರ್ಥೇ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಚಾಹರಾಮಿ ದದಾಮಿ ಚ |

ನಾತ್ಮಾರ್ಥಮಿತಿ ನೈ ಕ್ವಾಪಿ ವದೇತ್ಕರ್ಮ ಕರೋತಿ ಯಃ || ೧೦೮ ||

“ನಾನು ಮಾಡುವ ಸಕಲ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಅವನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ತರುತ್ತೇನೆ, ನನಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಅಲ್ಲ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹಾಗೂ ಬಾಯಿಂದಲೂ ಹೇಳಬೇಕು.

ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತೀ ಹರೇರಾಜ್ಞೇ ತಸ್ಯಾಹಮನುಗಃ ಸದಾ |

ತಸ್ಮಾತ್ ಆಜ್ಞಾ ಭರೋ ಭೂತ್ವಾ ಯಾವಜ್ಜೀವಂ ವಸಾಮ್ಯಹಮ್ ||

“ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಜ್ಞೆಗಳೇ ಸರಿ ; ನಾನಾದರೋ ಆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಸದಾ ಅನುಸರಿಸುವವನು. ಆದುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕನಾಗಿ ನನ್ನ ಜೀವನಪರ್ಯಂತವೂ ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ.”

**ಇತ್ಥಂ ತ್ಯಜನ್ ಸದಾ ಕುರ್ವನ್ ಧ್ಯಾಯೇತ್ ವಿಷ್ಣುಮಶ್ರಿತಃ |
ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನೋತಿ ನಾನ್ಯಥಾ ತು ಕದಾಚನ || ೧೧೦ ||**

ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲಸ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ; ಅನ್ಯಥಾ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಪಂಚದಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
ಹದಿನೈದನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಉವಾಚ—

ಸ್ವತಂತ್ರೋಽಸಿ ಸ್ವಯಂ ವಿಷ್ಣುರ್ದೇವೈಃ ಸತ್ವಾಭಿಮಾನಿಭಿಃ |
ಕರೋತಿ ತನುಭೃತ್ಯರ್ನು ರಾಜ್ಯಾಂಗೈರಿವ ಭೂಮಿಪಃ || ೧ ||

ಶಾಂಡಿಲ್ಯರು ಹೇಳಿದರು :

ವಿಷ್ಣುವು ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನೂ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ, ರಾಜನು ಹೇಗೆ ಅನೇಕ ಜನರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಕೂಡಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ, ಹಾಗೇ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತೆಂಬ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಷ್ಣುವು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅನಕ್ತತ್ವನಿರೂಪಿಣ್ಯಾ ಭಾರತೀ ಚ ಸರಸ್ವತೀ |

ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಮಹಾತ್ಮಾನೌ ಮಹತ್ತತ್ವವಿಧಾಯಕೌ || ೨ ||

ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಸರಸ್ವತೀ ಮತ್ತು ಭಾರತೀದೇವಿಯರೂ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರೂ, ವಾಯುದೇವರೂ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು.

ಶೇಷವೀಂದ್ರವೃದಾ ಹೈತೇ ಹ್ಯಾಹಂತತ್ವಾಭಿಮಾನಿನಃ |

ಮನಸ್ತತ್ತ್ವಸ್ವರೂಪೌ ತು ಶಚೀಶತಿಮನೋಭವೌ || ೩ ||

ಶೇಷ, ಗರುಡ, ರುದ್ರರು ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವಕ್ಕೂ, ಇಂದ್ರ, ಯಮರು ಮನಸ್ತತ್ತ್ವಕ್ಕೂ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು.

ಅಥವ್ಯಾವ್ಯಕ್ತತ್ವಾತ್ಮಾ ದೇವೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀರುದಾದೃತಾ |

ಮಹತ್ತತ್ವಾತ್ಮಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮೃಡೋಽಹಂಕೃತಿರೂಪವಾನ್ || ೪ ||

ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯರು ಅಭಿಮಾನಿ ; ಮಹತ್ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಯು ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರೂ, ಅಹಂಕಾರತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಯು ರುದ್ರದೇವರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

(ಒಂದೇ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಿದ್ದರೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ದೇವತೆಯು ಮುಖ್ಯಾಭಿಮಾನಿಯೆಂದೂ, ಇತರ ದೇವತೆಗಳು ಅವಾಂತರ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು).

ಮನಸ್ತತ್ತ್ವಂ ಸಾರ್ವತೀ ಚ ಕಾಮೇಂದ್ರಾವರ್ಥರೂಪಿಣೌ |

ದಿಗ್ವೀನತಾಶ್ಚಂದ್ರಮಾಶ್ಚ ಶ್ರೋತ್ರತತ್ವಾಭಿಮಾನಿನಃ || ೫ ||

ಪಾರ್ವತಿಯು ಮನಸ್ತತ್ವಕ್ಕೂ, ಇಂದ್ರಕಾಮರು ಅರ್ಥಾಭಿಮಾನಕ್ಕೂ, ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳೂ ಚಂದ್ರನೂ ಶ್ರೋತೃತತ್ವಕ್ಕೂ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು.

ಪ್ರಾಣಸ್ವಗಾತ್ಮಾ ಸೂರ್ಯಶ್ಚ ಚಕ್ಷುರಿದ್ರಿಯದೇವತಾ |
ಜಿಹ್ವಾತ್ಮಾ ವರುಣೋ ಘ್ರಾಣಸ್ವರೂಪಾನಶ್ಚಿನೌ ತಥಾ || ೬ ||

ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣನೂ, ಚಕ್ಷುರಿದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನೂ, ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ವರುಣನೂ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೂ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು.

ವಾಕ್ ತತ್ವಾತ್ಮಾ ತಥಾ ವಹ್ನಿಃ ಸಾಣ್ಯಾತ್ಮಾ ದಕ್ಷಸಂಜ್ಞ ಕಃ |
ಸಾದಾತ್ಮಾ ಚ ಜಯಂತಶ್ಚ ಮಿತ್ರಃ ಸಾಯ್ವಾತ್ಮಕಸ್ತಥಾ || ೭ ||

ವಾಕ್ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಯೂ, ಪಾಣಿ (ಹಸ್ತ)ಗಳಿಗೆ ದಕ್ಷನೂ, ಪಾದಗಳಿಗೆ ಜಯಂತನೂ, ವಾಯುವಿಗೆ ಮಿತ್ರನೂ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು.

ಉಪಸ್ಥಾತ್ಮಾ ಮನುಶ್ಚೈವ ಶಬ್ದಾತ್ಮಾ ಚ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ |
ಅಪಾನಃ ಸ್ಪರ್ಶತತ್ವಾತ್ಮಾ ರೂಪಾತ್ಮಾ ವ್ಯಾನನಾಮಕಃ || ೮ ||

ಉಪಸ್ಥಾಭಿಮಾನಿಯು ಮನು, ಶಬ್ದಾಭಿಮಾನಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕೆ ಅಪಾನನೆಂಬ ವಾಯು, ರೂಪಕ್ಕೆ ವ್ಯಾನನೆಂಬ ವಾಯು ಅಭಿಮಾನಿಗಳು.

ರಸಾತ್ಮಾ ಚ ಉದಾನಶ್ಚ ಸಮಾನೋ ಗಂಧ ಉಚ್ಯತೇ |
ವೈವಮಾತ್ಮಾ ಗಜನಕ್ರಶ್ಚ ವಾಯುರ್ವಾಯುಸ್ವರೂಪವಾನ್ || ೯ ||

ರಸದಲ್ಲಿ ಉದಾನ, ಗಂಧದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ, ಆಕಾಶ (ಭೂತಾಕಾಶ)ದಲ್ಲಿ ವಿನಾಯಕ, ವಾಯುತತ್ವದಲ್ಲಿ ವಾಯುವು ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು.

ತೇಜಸ್ತತ್ವಾತ್ಮಕೋ ವಹ್ನಿಃ ಜಲಾತ್ಮೋ ವರುಣೋ ಮಹಾನ್ |
ಪೃಥಿವ್ಯಾತ್ಮಾ ಚ ಪೃಥಿವೀ ದೇವಾಃ ವಿಷ್ಣೋರಧೀನಗಾಃ || ೧೦ ||

ತೇಜಸ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಯೂ, ಜಲತತ್ವಕ್ಕೆ ವರುಣನೂ, ಪೃಥಿವೀತತ್ವಕ್ಕೆ ಧರಾದೇವಿಯೂ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು. ಎಲ್ಲ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳೂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅಧೀನರು.

ಶಕ್ತಿಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸಂವಿಚ್ಛ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಸ್ಫೂರ್ತಿರೇವ ಚ |
ಕಲಾ ವಿದ್ಯಾ ಮತಿಶ್ಚೈವ ಮಾಯಾ ನಿಯತೀರೇವ ಚ || ೧೧ ||

ಕಾಲಶ್ಚ ಪುರುಷಶ್ಚೇತಿ ದ್ವಾದಶಾತ್ಮಾ ಹರಿಃ ಸ್ಮೃತಃ |
ಅನ್ಯಕ್ತ್ವಾದ್ಯಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಂತಾಯೇ ತತ್ತ್ವಾಹ್ವಾಃ ಸುರಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ || ೧೨ ||

ಶರೀರಿಣಾಂ ಶರೀರಸ್ಥಾಃ ತತ್ತತ್ತತ್ವಾಶ್ಚ ನಿತ್ಯತಃ |

ವಿಷ್ಣುನಾ ಪ್ರೇರಿತಃ ಸರ್ವೇ ಕಾರಯಂತ್ಯನಿಶಂ ಕ್ರಿಯಾಃ || ೧೩ ||

ಶಕ್ತಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ, ಸಂವಿತ್, ಪ್ರಕೃತಿ, ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ಕಲಾ, ವಿದ್ಯಾ, ಮತಿ, ಮಾಯಾ, ನಿಯತಿ, ಕಾಲ ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪಗಳು. ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದಿಂದ ಸೃಧಿವೀ ತತ್ವದ ವರೆವಿಗೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಾದೀವತೆಗಳು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಪ್ರೇರಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ತೇಷು ಸ್ಥಿತ್ವಾ ಸ್ವಯಂ ವಿಷ್ಣುಃ ತತ್ತ್ವಾನ್ವೇಷು ಶರೀರಿಷು |

ತತ್ತ್ವಾದ್ಯೈಃ ಕಾರಯತ್ಯದ್ಧಾ ಪೃಥಕ್ ಶಕ್ತಾ ನ ತೇ ಯತಃ || ೧೪ ||

ಈ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಾದೀವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ವಿಷ್ಣುವು ತಾನೇ ನಿಂತು ಅವರವರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ ; ತತ್ವಾಭಿಮಾನಾದೀವತೆಗಳಿಗೆ ತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ.

ವಿಷ್ಣುರ್ವಾಯುಂ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ಸರ್ವೇಷ್ಟೇತೇಷು ಸಂಚರನ್ |

ಕರೋತಿ ಕಾರಯತ್ಯದ್ಧಾ ಜಗತ್ಕಾರ್ಯಮತಂದ್ರಿತಃ || ೧೫ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವಯಂ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ವಾಯುದೇವರನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಂತು ಜಗತ್ತಿನ ಸಕಲಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಆಲಸ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ವಿಶೇಷಾಂಶ—ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರು ಪ್ರಥಮ ಅಂಗಭೂತರು. ಈ ವಿಚಾರವು ಶ್ರೀ ಮಹಾಭಾರತತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ :

ತಸ್ಯಾಂಗಂ ಪ್ರಥಮೋ ವಾಯುಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವತ್ರಯಾನ್ವಿತಃ |

ಪ್ರಥಮೋ ಹನುಮನ್ನಾಮ ದ್ವಿತೀಯೋ ಭೀಮ ಏನ ಚ |

ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞಸ್ತೃತೀಯಸ್ತು ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧಕಃ ||

ತ್ರೇತಾದ್ಯೇಷು ಯುಗೇಷ್ಟೇವ ಸಂಭೂತಃ ಕೇಶವಾಜ್ಞಯಾ ||

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ವಾಯುದೇವರು ಪ್ರಥಮ ಅಂಗಭೂತರು. ವಾಯುದೇವರು ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಜ್ಞೆಯಿಂದ ಮೂರು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಭಗವಂತನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸಾಧಕರು. ಮೊದಲನೆಯ ಅವತಾರವು ಹನುಮದ್ರೂಪ, ಎರಡನೆಯದು ಭೀಮರೂಪ, ಮೂರನೆಯದು ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞರೆಂಬ ರೂಪ.

ಮುಖ್ಯ ವಾಯುದೇವರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ, ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿಶೇಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯದ “ಅಣ್ವಾಧಿಕರಣ”ದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಅಧೀನರು, ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ನಿಯಮ್ಯರು. “ವಿಷ್ಣು ರಹಸ್ಯ”ದ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಜೀವರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಕಲ ವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ವಿಚಾರವು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ರಾಜಾಮಾತೃಜನಾಧ್ಯಕ್ಷಪ್ರಜಾಧೀನಾ ಜಗತ್ತ್ರಿಯಾಃ |

ತಥಾ ವಿಷ್ಣು ಮರುತ್ತಂತಾಃ ಪ್ರತಿಜೀವಕೃತಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ || ೧೬ ||

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯವು ಹೇಗೆ ರಾಜ, ಅವನ ಅಧೀನರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಮುಖ್ಯ ಜನರಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಜೀವನನ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳೂ ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ವಾಯುದೇವರಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಏತೇ ಜೀವಾದಿವಿಷ್ಣ್ವಂತಾಃ ಕರ್ತಾರಶ್ಚೋತ್ತರೋತ್ತರಮ್ || ೧೭ ||

ಈ ಜೀವರಿಂದ ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಪರ್ಯಂತ ಸಕಲರೂ ಉತ್ತರೋತ್ತರರಾಗಿ ಕರ್ತೃಗಳೇ.

ಜೀವಂ ವಿನಾ ತು ತತ್ವೇಶಾಃ ದಕ್ಷಾ ಜೀವಕ್ರಿಯಾಸು ಚ |

ತಥಾ ತತ್ವಾಭಿಧಾನ್ ಹಿತ್ವಾ ದಕ್ಷೋ ವಾಯುಶ್ಚ ತತ್ ಕೃತಾ || ೧೮ ||

ಜೀವರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೇ ಸಮರ್ಥರು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ವಾಯುದೇವರ ಸಹಾಯವು ಅವಶ್ಯಕ. ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯ ಬೇಕಿಲ್ಲ.

ವಿನಾ ವಾಯುಂ ಸ್ವಯಂ ದಕ್ಷಸ್ತತ್ಸರ್ವಕ್ರಿಯಾಸು ಚ |

ವಿಷ್ಣುಂ ವಿನಾ ತಥಾ ಸರ್ವೇ ನಾಪಿ ತೇ ಚಲನೇ ಕ್ಷಮಾಃ || ೧೯ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಾಯುದೇವರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೇ ತಾನೇ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೇ ಯಾವ ದೇವತೆಯೂ ಚಲನವಲನಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರನು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : “ತೇನ ವಿನಾ ತೃಣಮಪಿ ನ ಚಲತಿ”, “ನ ಋತೇ ತ್ವತ್ ಕ್ರಿಯತೇ ಕಿಂಚನಾರೇ” ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮಾಣವಾಕ್ಯಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಯಾರೂ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡಲಾರರು ಎಂಬ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ವುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತವೆ].

ಅಹಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಭವೋ ಮತ್ತಃ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ || —ಗೀತಾ

ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉತ್ಪಾದಕನು. ನನ್ನಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.]

ಅಧಿಕಾರಸ್ಯ ಹೇತುತ್ವಾತ್ ತೇಷಾಂ ಮುಕ್ತಾ ತಥಾ ಹರಿಃ |

ಅಧಿಕಾರಂ ಪ್ರಾಪಯಿತ್ವಾ ತತೋ ನೋಕ್ಷಂ ದದಾತಿ ಚ || ೨೦ ||

ಈ ತತ್ವಾಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳ ನೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರಿಗೆ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಅಧಿಕಾರ ಕೊಟ್ಟು ನಂತರ ನೋಕ್ಷವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತತ್ವಾಹ್ವಾನಾಂ ಚ ದೇವಾನಾಂ ಆತ್ಮಾರಾಮಃ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಃ || ೨೧ ||

ತತ್ವಾಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಇರುತ್ತಾನೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ—ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ “ಓಂ ಅಂತರ್ಯಾಮ್ಯಧಿದೈವಾದಿಷು ತದ್ಧರ್ಮ ವ್ಯಪದೇಶಾತ್ ಓಂ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ).

ಅಹಮಾತ್ಮಾ ಗುಡಾಕೇಶ ಸರ್ವಭೂತಾಶಯಸ್ಥಿತಃ || —ಗೀತಾ

ನಾನು ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದು, ಆಯಾ ಜೀವರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇನೆ.]

ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಚ ಕರ್ತೃತ್ವಂ ಜಾನೀಯಾಚ್ಚ ಕ್ರಿಯಾಫಲಮ್ |

ತತ್ತತ್ಕರ್ಮಫಲಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶ್ರದ್ಧಾವಾನ್ ಜಯತೇ ಯತಃ || ೨೨ ||

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಂತರ್ಯಾಮಿತ್ವ, ಸರ್ವಕರ್ತೃತ್ವ, ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಫಲಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರದ್ಧಾ ಜನಿತ್ರೀ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಶ್ರದ್ಧಾ ಮಾತಾ ಪರಾಮತಾ |

ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ ಸರ್ವಾಃ ನ ಫಲಂತಿ ಕದಾಚನ || ೨೩ ||

ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ (ಆಸ್ತಿಕೃಬುದ್ಧಿ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ) ಸತ್ಕರ್ಮ ಮಾಡಲು ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಸತ್ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ತಾಯಿ. ಶ್ರದ್ಧಾರಹಿತನಾದವನು ಮಾಡುವ ಸಕಲ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತವೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : ಶ್ರದ್ಧಾವಾನ್ ಲಭತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಮತ್ಪರಃ ಸಂಯತೇಂದ್ರಿಯಃ |

ಜ್ಞಾನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪರಾಂ ಶಾಂತಿಮುಚಿರೇಣಾಧಿಗಚ್ಛತಿ ||—ಗೀತಾ

ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವುಳ್ಳ, ಶ್ರದ್ಧೆ (ಆಸ್ತಿಕ್ಯಬುದ್ಧಿ)ಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬ ದೃಢವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಂತರ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಅಜ್ಞಶ್ಚಾಶ್ರದ್ಧಧಾನಶ್ಚ ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ |

ನಾಯಂ ಲೋಕೋಽಸ್ತಿ ನ ಪರೋ ನ ಸುಖಂ ಸಂಶಯಾತ್ಮನಃ ||-ಗೀತಾ

ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನನೂ, ಅಜ್ಞಾನಿಯೂ, ವಿರುದ್ಧಜ್ಞಾನಿಯೂ, ಸಂಶಯಯುಕ್ತನಾದವನೂ ನರಕಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತನಿಗೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕವೂ ಇಲ್ಲ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳೂ ಇಲ್ಲ, ಸುಖವೂ ಇಲ್ಲ.]

ತಾಂ ಪ್ರಾಹುರಾಸ್ತಿಕೀಂ ಬುದ್ಧಿಂ ವಿದ್ಯಾ ಕರ್ಮಫಲಂ ಯತಃ |

ತತ್ರಾಪ್ರಾಮಾಣಿಕೀಂ ಬುದ್ಧಿಂ ನ ಕುರ್ಯಾತ್ಕರ್ಮಣಃ ಫಲೇ || ೨೪ ||

ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದ ಜ್ಞಾನ, ಕರ್ಮಫಲದ ವಿವೇಕಕ್ಕೆ “ಆಸ್ತಿಕ್ಯ ಬುದ್ಧಿ” ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬರುವ ಫಲದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಇರಬಾರದು.

ಕ್ರಿಯಾಫಲಾನ್ಯರ್ಥವಾದಾನ್ ಯೇ ವದಂತಿ ನರಾಧಮಾಃ |

ತೇ ಸರ್ವೇ ನರಕಂ ಯಾಂತಿ ಯಾನದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವನ್ || ೨೫ ||

ಕರ್ಮಫಲದ ವಿನಿಯೋಗದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ನರಾಧಮರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಳಯಕಾಲದವರೆಗೂ ನರಕದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮಹದಸ್ಯಲ್ಪದಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಿಂಚಿದಲ್ಪಂ ಚ ಭೂರಿದಮ್ |

ಕಿಂಚಿತ್ಸಮಫಲಂ ಕರ್ಮ ಗಹನಾ ಕರ್ಮಣೋ ಗತಿಃ || ೨೬ ||

ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಕರ್ಮವು ಮಹತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಪ ಫಲವೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಅಲ್ಪ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತಾದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆತಕ್ಕ ಸಮನಾದ ಪ್ರತಿಫಲ ಸಿಗುತ್ತದೆ; ಕರ್ಮದ ಜ್ಞಾನವು ಬಹಳ ಗಹನವಾದುದು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ ಕರ್ಮಣೋಽಹ್ಯಪಿ ಬೋದ್ಧವ್ಯಂ ಬೋದ್ಧವ್ಯಂ ಚ ವಿಕರ್ಮಣಃ |

ಅಕರ್ಮಣಶ್ಚ ಬೋದ್ಧವ್ಯಂ ಗಹನಾ ಕರ್ಮಣೋ ಗತಿಃ ||-ಗೀತಾ

ಕರ್ಮಮಾಡುವ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಅರಿಯಬೇಕು, ವಿರುದ್ಧಕರ್ಮದ ಬಗೆಯನ್ನೂ, ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಆಗುವ ಪರಿಣಾಮದ ಬಗೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮದ ಜ್ಞಾನವು ಗಹನ (ಗೂಢ).

ಅಲ್ಪಮಾತ್ರಕೃತೋ ಧರ್ಮೋ ಭವೇತ್ ಜ್ಞಾನವತೋ ಮಹಾನ್ |
ಮಹಾನಸಿ ಕೃತೋ ಧರ್ಮೋ ಹ್ಯಜ್ಞಾನಾಂ ನಿಷ್ಫಲೋ ಭವೇತ್ ||

—ಭಾರತ

ಜ್ಞಾನಯುಕ್ತನಾಗಿ ಅಲ್ಪಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಹತ್ತಾದ ಫಲ,
ಜ್ಞಾನರಹಿತನಾಗಿ ಮಹತ್ತಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ನಿಷ್ಫಲವೇ.]

ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣೋಕ್ತಂ ಶ್ರದ್ಧೇಯಂ ಹಿತಮಿಚ್ಛತಾ |
ಕರ್ಮಣಾರಾಧ್ಯಮಾನೇನ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಃ ಸದಾ ಭವೇತ್ || ೨೭ ||

ತನಗೆ ಹಿತವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನು ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವಿಷ್ಣು
ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ : ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆ
ಯಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳದೇ ಇರುವ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆ
ಯಿಂದ ಫಲವಿಲ್ಲ.

ಯಃ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ವರ್ತತೇ ಕಾಮಕಾರತಃ |
ನ ಸ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನೋತಿ ನ ಸುಖಂ ನ ಪರಾಂ ಗತಿಮ್ || —ಗೀತಾ

ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ
ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವವನು ಪುರುಷಾರ್ಥೋಪಾಯವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.
ಐಹಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ತಸ್ಮಾಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ತೇ ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯವ್ಯವಸ್ಥಿತಾ |
ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನೋಕ್ತಂ ಕರ್ಮಕರ್ತುಮಿಹಾರ್ಹಸಿ || —ಗೀತಾ

ಹೇ ಅರ್ಜುನ, ಸತ್ಕರ್ಮಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದವು ಯಾವವು, ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ
ಹೇಳದೇ ಇರುವ ಕರ್ಮಗಳು ಯಾವವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ
ಪ್ರಕಾರವೇ ನೀನು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ
ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣ.]

ಷಡಪ್ಯಂಗಾಢಿ ಚೈತಾಢಿ ತ್ರಿಯಮಾಣಸ್ಯ ಕರ್ಮಣಃ |
ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಾಢಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ಸತ್ಸಂಗತಿಸ್ತಥಾ || ೨೮ ||
ಅರಾಧ್ಯದೇವತಾಭಕ್ತಿಸ್ತಥಾ ಕರ್ತೃತ್ವವರ್ಜಮ್ |
ನಿಯಮಶ್ಲೇಷಿ ಚತ್ವಾರಿ ತತ್ಸಾಧ್ಯಾಂಗಾಢಿ ತಾಢಿ ತು || ೨೯ ||

ಆಚರಿಸುವ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಆರು ಅಂಗಗಳು : ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವಿಕೆ, ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸ ಮತ್ತು ಸಹಾಯ, ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆಯಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿ, ನಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತೃವಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ನಿಯಮ. ಈ ಆರು ಮುಖ್ಯ ಅಂಗಗಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯಾಂಗಗಳೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಇರುತ್ತವೆ.

ಕಾಲೇ ಕಾಲೇ ಪ್ರಬೋಧಶ್ಚ ಯಥಾ ಶಕ್ತಿವಿನುರ್ಶನಮ್ |

ಮನಃಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಂ ಶುಚಿತ್ವಂ ಚ ಪ್ರಧಾನಾಂಗಂ ತ್ವಿದಂ ಮತಮ್ || ೩೦ ||

ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪದೇಶ, ಶಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ಕೇಳುವುದು ಮತ್ತು ವಿನುರ್ಶ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸು, ಬಾಹ್ಯಾಂತರ ಶುಚಿತ್ವ.

ವಿಷ್ಣೋರಪರ್ಣಮೇಕೈಕಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಕರ್ಮಣಾಂ ಮತಮ್ |

ನಿಷ್ಕಾಮತ್ವಂ ಹರೇಃ ಪ್ರೀತಿಃ ಕಾಮನಾಲೋಚನದ್ವಯಮ್ || ೩೧ ||

ಸಕಲ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು, ಫಲಾಪೇಕ್ಷಾರಹಿತವಾಗಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಹೇಗೆ ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಹರಿಪ್ರೀತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : ಯತ್ಕರೋಷ್ವ ಯದಶ್ನಾಸಿ ಯಜ್ಞಹೋಷ್ವ ದದಾಸಿ ಯತ್ |

ಯತ್ರ ಪಸ್ಯಸಿ ಕಾಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಮ್ || —ಗೀತಾ

ಯಾವ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತೀಯೋ, ಏನನ್ನು ಭುಂಜಿಸುತ್ತೀಯೋ, ಏನು ಹೋಮಮಾಡುತ್ತೀಯೋ, ಏನು ದಾನಮಾಡುತ್ತೀಯೋ, ಯಾವ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತೀಯೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ) ಅರ್ಪಿಸು.]

ತಥೈವ ತದುಪಾಂಗಾನಿ ತಾನ್ಯೇತಾನಿ ವಿದೋ ವಿದುಃ |

ಗಂಡೂಷಂ ದಂತಕಾಷ್ಠಂ ಚ ಶೌಚಾಚಾರೌ ತಥೈವ ಚ || ೩೨ ||

ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಉಪಾಂಗಗಳೂ ಸಹ ಇವೆ; ಹೀಗೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ—ಹಲ್ಲನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶುಭ್ರಗೊಳಿಸುವುದು, ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರಿಂದ ಬಾಯಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸುವುದು, ಶೌಚವಿಧಿ (ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ].

ಸ್ನಾನಂ ವಸ್ತ್ರಪರೀಧಾನಂ ಸಪ್ತಮಂ ಪುಂಡ್ರಧಾರಣಮ್ |

ಏನಂ ಕರ್ಮ ವಿಜಾನೀಯಾತ್ ಪಶ್ಚಾತ್ಕರ್ಮ ಸಮಾಚರೇತ್ || ೩೩ ||

ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ನಾನ, ಶುದ್ಧಾಚಮನ, ಮಡಿವಸ್ತ್ರಧಾರಣ, ಮತ್ತು
ವಿಳನೆಯದಾಗಿ ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರಧಾರಣ—ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯೇ ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮ
ದಲ್ಲಿ (ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ, ದೇವರಪೂಜಾ ಇತ್ಯಾದಿ) ತೊಡಗಬೇಕು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ: ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವಿಹೀನಸ್ಯ ಶ್ಮಶಾನಸದೃಶಂ ಮುಖಮ್ |

ಅವಲೋಕ್ಯ ಮುಖಂ ತೇಷಾಂ ಅದಿತ್ಯಮವಲೋಕಯೇತ್ ||

(ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್)

ಉರ್ಧ್ವಪುಂಡ್ರವಿಲ್ಲದವನ ಮುಖವು ಸ್ಮಶಾನ ಸದೃಶ. ಅಂಥವನ ಮುಖ
ನೋಡಿದರೆ ಆ ಪಾಪದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರಂಭೂಯಸ್ತತೋಽಪಿ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಲಿಖೇತ್ |

ಸ್ವಸ್ತವರ್ಣೋಕ್ತಪುಂಡ್ರೇಷು ಹೃದಿಬಾಹೂದರಾದಿಷು ||

ಚಕ್ರಾದೀನಿ ಯಥಾಸ್ಥಾನಂ ದ್ವಾರವತ್ಕಾದಿವೃತ್ಸಯಾ ||—ವಿಷ್ಣುರಹಸ್ಯ

ವಿಷ್ಣುವಿನ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವುದು ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತಿಕರವಾದ
ಕರ್ಮ. ಅವರವರ ಜಾತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಗೋಪಿಚಂದನದಿಂದ
ನಾಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಚಕ್ರವೇ ಮುಂತಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಎದೆ, ಬಾಹುಗಳು,
ಉದರ ಮುಂತಾದ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಧರಿಸಬೇಕು.]

ಕರ್ಮಜಾನೇನ ಸಜ್ಞಾನಂ ಜಾಯತೇ ನೋಕ್ಷಸಾಧನಮ್ |

ಏತತ್ ಜ್ಞಾನಂ ವಿನಾ ಕರ್ಮ ಕೃತಂ ವಾ ಬಹುಶೋ ನರೈಃ || ೩೪ ||

ನ ತೇನ ವರ್ಧತೇ ಕ್ವಾಪಿ ನೋ ಕನೀಯಾನ್ ಭವೇತ್ ಕ್ವಚಿತ್ |

ವೇದಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣೇಷು ಯಾ ಚೋಕ್ತಾ ಫಲಸಾಧನಾ || ೩೫ ||

ಈರೀತಿಯಿಂದ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ
ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮದ ಈ ಮರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅದರ
ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ ಜನರು ಎಷ್ಟು ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು
ಆಚರಿಸಿದರೂ ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪುಣ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಪಾಪವೂ ಇಲ್ಲ. ವೇದ-ಸ್ಮೃತಿ-
ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವೇ ಫಲಸಾಧನ—ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ.

ಯೇ ಕರ್ಮವಿಮುಖಾ ಮಂದಾಸ್ತೇಷಾಮಾದೌ ಪ್ರವೃತ್ತಯೇ |

ರುಚ್ಯರ್ಥಮುದಿತಾ ಸಾ ಚ ನಿಸಂಗಃ ಸರ್ವತಃ ಸುಖೀ || ೩೬ ||

ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಇಂತಹ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯದಿಂದಾಗಲೀ, ಅಜ್ಞಾನ
ದಿಂದಾಗಲೀ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗದವರಿಗೆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಪ್ರೇರಿಸಲು

ರುಚಿಗೋಸ್ಕರ ನಿಸಂಗವಾದ, ಎಲ್ಲ ಐಹಿಕ ಆಮುಷ್ಮಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಮೊದಲು ಕೊಡುವ ಕರ್ಮದ ಬಗೆಯನ್ನು ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಯಥಾ ಮಾತಾ ಶಿಶೋರಾದೌ ಮಹಾರೋಗಿಪ್ರಶಾಂತಯೇ |
ಔಷಧಂ ದಾತುಕಾಮಾ ಸಾ ಗುಡಂ ದತ್ವಾ ತತಃ ಪರಮ್ || ೩೭ ||
ಪ್ರಯಚ್ಛತ್ಯಾಷಧಂ ಪಶ್ಚಾತ್ ತಥೈವ ಶ್ರುತಿಚೋದಿತಾಮ್ |
ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಾನಿ ಪಶ್ಚಾನ್ನಿಷ್ಕಾಮಚೋದನಾಮ್ || ೩೮ ||

ರೋಗದಿಂದಿರುವ ಮಗುವಿಗೆ ಔಷಧಕೊಡುವ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಂತರ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ, ಸಂಸಾರವೆಂಬ ರೋಗದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಗಳು ಮೊದಲು ಐ ಹಿ ಕ ಸು ಖ ವ ನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಕಾಮಕರ್ಮವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ, ನಂತರ ವೈರಾಗ್ಯ ಬಂದಮೇಲೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತವೆ.

ತಥಾ ವೇದಾಶ್ಚ ಸರ್ವತ್ರ ಕ್ರಿಯಾ ತಾತ್ಪರ್ಯಕಾಃ ಪುರಾ |
ತಥೈವಾನುಖ್ಯವೃತ್ತಾತು ದೇವತಾಸ್ತ್ವಿತರಾ ಅಪಿ ||
ಸರ್ವೇ ವೇದಾಃ ಸಘೋಷಾಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ವರ್ಣಾಶ್ಚಮಾ ಅಪಿ || ೩೯ ||
ಸಮಾತ್ರಾಃ ಸವಿಸರ್ಗಾಶ್ಚ ಸಾನುಸ್ವರಪದಾನಿ ಚ |
ಗುಣಸಾಂದ್ರೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣೌ ಮಹಾತಾತ್ಪರ್ಯಗೌರವಾಃ || ೪೦ ||
ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ ಹೈಷಾ ಮುಖ್ಯಾದ್ವಿಷ್ಣುಂ ತತಃ ಪರಮ್ |
ತದಧೀನಾಂ ದೇವತಾಂ ಚ ಪಶ್ಚಾತ್ಕರ್ಮ ಯಥಾಕ್ರಮಮ್ || ೪೧ ||

ವೇದಗಳಿಗೆ ಸರ್ವತ್ರ ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಚೋದನೆ, ತನ್ಮೂಲಕ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿ, ನಂತರ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ; ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳೂ, ವೇದಗಳ ಘೋಷಗಳೂ, ಸರ್ವವರ್ಣಾಶ್ಚಮಗಳೂ, ವೇದಗಳ ಮಾತೃಗಳೂ, ವಿಸರ್ಗಗಳೂ, ಅನುಸ್ವರಗಳೂ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದವೂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವಿನ ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾತಾತ್ಪರ್ಯ ಉಳ್ಳವು ಗಳು. ಹೀಗೆ ವೇದಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ, ನಂತರ ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಅಧೀನರಾದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಆಮೇಲೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : ವೇದೇ ರಾಮಾಯಣೇ ಚೈವ ಪುರಾಣೇ ಭಾರತೇ ತಥಾ |

ಆದಾವಂತೇ ಚ ಮಧ್ಯೇ ಚ ವಿಷ್ಣುಸ್ಸರ್ವತ್ರ ಗೀಯತೇ || ಇತಿ ಹರಿವಂಶೇಷು

ಸಕಲ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಹಾಗೂ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆದಿಯಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ-ಸರ್ವತ್ರ-ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವೇ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ].

ಇತಿ ಜಾನನ್ನೇದವಿಧಿಂ ಯ ಆಚರತಿ ಸನ್ಮನಾಃ |

ಸ ಕರ್ಮಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ನಾನ್ಯಥಾ ತು ಕಥಂಚನ || ೪೨ ||

ಇಂತಹ ವಿಷ್ಣು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಆಗ ಫಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯಥಾ ಫಲವಿಲ್ಲ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ : ಸತ್ಕರ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಕೃತಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಸಮರ್ಪಿತಮ್ |

ಫಲಾಧಿಕೃಂ ಭವೇತ್ಸ್ಯ ನೋಕ್ಷಬೀಜಂ ಚ ಜಾಯತೇ || —ವಿಷ್ಣು ರಹಸ್ಯ

ವಿಷ್ಣು ವನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸತ್ಕರ್ಮವು ವಿಷ್ಣು ವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ, ಆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧಿಕ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದಲ್ಲದೇ, ಅದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಆಗುತ್ತದೆ].

ಜ್ಞಾತ್ವೈವ ಕುರ್ಯಾತ್ಕರ್ಮಾಣಿ ಯಸ್ಮಾತ್ಪಲಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ತಸ್ಮಾತ್ ಗುರುಕುಲೇ ವಾಸಃ ಸರ್ವತ್ರಾದೌ ವಿಧೀಯತೇ || ೪೩ ||

ಕರ್ಮದ ಮರ್ಮಗಳನ್ನರಿತು ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದ ಫಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಯಾದುದರಿಂದ ಆ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಗುರುಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಅವರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ.

ಯಜ್ಞಾದಿಸರ್ವ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಗುರುಸೇವಾ ಪರಾ ಸ್ಮೃತಾ |

ತತೋ ಗುರುಂ ಸಮಾಸಾದ್ಯ ವಿನಯಾತ್ತಂ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಚ || ೪೪ ||

ಜ್ಞಾನಯೋಗಂ ಕ್ರಿಯಾಯೋಗಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಗುರ್ವನುಜ್ಞಯಾ |

ಕ್ರಿಯಾಯೋಗಂ ಜ್ಞಾನಯೋಗಂ ಸಾಧಯೇತ್ಸುಸಮಾಹಿತಃ ||

ಜ್ಞಾನಾದ್ವಿಷ್ಣುಂ ಪ್ರಸಾದ್ಯಾಥ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ನೋಕ್ಷಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೪೫ ||

ಯಜ್ಞವೇ ಮುಂತಾದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುಸೇವೆಯೆಂಬುದು ಬಹಳ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಯೋಗ್ಯ ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ವಿನಯದಿಂದ, ಸೇವೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗ, ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ನಂತರ ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಜ್ಞಾನಯೋಗ-ಕರ್ಮಯೋಗಗಳನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿ

ಅದರಿಂದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಅನುಗ್ರಹದ ಫಲವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ : ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳ ಪಾತ್ರವು ಬಹಳ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ತದ್ವಿಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಸ ಗುರುಮೇವಾಭಿಗಚ್ಛೇತ್ |

ಸಮಿತ್ಪಾಣಿಃ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಕಮ್ || —ಭಾಷ್ಯ

ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಜ್ಞಾನೇಚ್ಛುವು ದರ್ಭಪಾಣಿಯಾಗಿ ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ, ಸದಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವ ಗುರುಗಳನ್ನೇ ಶರಣುಹೊಂದಬೇಕು.

ಯಸ್ಯ ದೇವೇ ಪರಾಭಕ್ತಿಯುಥಾ ದೇವೇ ತಥಾ ಗುರೌ |

ತಸ್ಯೈತೇ ಕಥಿತಾ ಹೃಥಾಃ ಪ್ರಕಾಶಂತೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ || —ಭಾಷ್ಯ

ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿರಹಿತವಾದ, ಭಕ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿ ಇರಬೇಕು. ಆಗ ಗುರುಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪದೇಶವಾಕ್ಯಗಳ ಅರ್ಥಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದರೆ ಗುರುಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡದೇ ಇರುವ ಅರ್ಥಗಳೂ ಸಹ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ.

ಗುರುಗಳಿಂದಲೇ ಉಪದೇಶ ಪಡೆಯುವುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆ, ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ, ಗುರುಸೇವಾದಿಂದ ಬರುವ ಫಲ ಮುಂತಾದ ರಹಸ್ಯಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ “ಪ್ರದಾನಾಧಿಕರಣ” ಹಾಗೂ “ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾಧಿಕರಣ” ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. “ಯಥಾ ಗುರುದತ್ತಂ ತಥೈವ ಭವತಿ”—ಗುರುಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪದೇಶಕೊಡುವರೋ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. “ಗುರುಪ್ರಸಾದೋ ಬಲವಾನ್ ನ ತಸ್ಮಾದ್ಬಲವತ್ತರಮ್”—ಗುರುಪ್ರಸಾದವೇ ಬಲವತ್ತರವಾದುದು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಬಲವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಸ್ವಯಾರ್ಜಿತ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಮೋಕ್ಷ ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಬಲವಾದುದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರಸಾದ.

ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ

ತಸ್ಯೈಷ ಆತ್ಮಾ ನಿವೃಣುತೇ ತನೂಂ ಸ್ವಾಮ್ || —ಭಾಷ್ಯ

ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಯಾರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಯತೋ ನಾರಾಯಣಪ್ರಸಾದಮೃತೇ ನ ಮೋಕ್ಷಃ

ನ ಚ ಜ್ಞಾನಂ ವಿನಾತ್ಯರ್ಥಪ್ರಸಾದಃ || —ಭಾಷ್ಯ

ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೇ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲ. ಭಗವದಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಗ್ರಹವು ಇಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಷಯದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು].

ಭುಂಜಂತಂ ಪಥ್ಯಮೇವಾನ್ನಂ ನ ತುದಂತೇ ರುಚೋ ಯಥಾ |

ನೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ತುದಂತೈನಂ ಶನೈರ್ನಿಮಿಷಕಾರಣಮ್ || ೪೬ ||

ರೋಗದಿಂದ ಬಳಲುವ ಜನರು ನೈದ್ಯರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಪಥ್ಯದ ಊಟಮಾಡುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ನಿಷಿದ್ಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಪ್ರವರ್ತಂತೇ ವಿಷಯೇಷು ಸ್ವಭಾವತಃ |

ತೇಷಾಂ ಜಯೇ ಯತೇತಾದೌ ಪಶ್ಚಾದ್ಯೋಗಮವಾಪ್ನುಯಾತ್ || ೪೭ ||

ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ವಿಷಯಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಮೊದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಜ್ಞಾನಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ : ಯತತೋ ಹ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ಪುರುಷಸ್ಯ ವಿಸತ್ತಿತಃ |

ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಪ್ರಮಾಥೀನಿ ಹರಂತಿ ಪ್ರಸಭಂ ಮನಃ || —ಗೀತಾ

ಐಹಿಕ ವಿಷಯಾನುಭವವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ವಿಷಯಸುಖದಕಡೆಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಸಹ, ದುಃಖಪಡಿಸುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಷಯಗಳಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುತ್ತವೆ.

ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಸಂಯಮ್ಯ ಯುಕ್ತ ಆಸೀತ ಮತ್ಪರಃ |

ನಶೇ ಹಿ ಯಸ್ಯೇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ತಸ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾ || —ಗೀತಾ

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಕೃಷ್ಣನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡಬೇಕು. ಯಾರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಇರುತ್ತವೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವು ನಿಶ್ಚಿತ.]

ಸಹಾಯಂ ಮನ ಏತೇಷಾಂ ದುರ್ಜನಾನಾಂ ಸ್ವಭಾವತಃ |

ತತ್ರಾಪಿ ದುರ್ಜಯಂ ಚಿತ್ತಂ ವಾಯೋರಿವ ಸುದುರ್ಗ್ರಹಮ್ || ೪೮ ||

ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗಾಳಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸಹ ಪ್ರಯಾಸವೇ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶಃ : ಚಂಚಲಂ ಹಿ ಮನಃ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಮಾಥಿ ಬಲವದ್ವೃಥಮ್ |

ತಸ್ಯಾಹಂ ನಿಗ್ರಹಂ ಮನ್ಯೇ ವಾಯೋರಿವ ಸುದುಷ್ಕರಮ್ ||

—ಗೀತಾ

ಅರ್ಜುನನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ—ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲ ; ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೋಭೆ ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು, ಬಲಿಷ್ಠವಾದುದು. ಸಾಧು ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗು ವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅಶಕ್ಯ ; ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಗ್ರಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಗಾಳಿಯ ನಿಗ್ರಹಣ ದಂತೆ ಕಠಿಣವೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು :

ಅಶಂಶಯಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ಮನೋ ದುರ್ನಿಗ್ರಹಂ ಚಲಮ್ |

ಅಭ್ಯಾಸೇನ ತು ಕೌಂತೇಯ ವೈರಾಗ್ಯೇಣ ಚ ಗೃಹ್ಯತೇ || —ಗೀತಾ

ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವೇ, ಶಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ವಿಷಯಗಳಕಡೆಗೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾಧೀನವಾಗುತ್ತದೆ.]

ಸತತಂ ಶ್ರವಣೇನ್ನೈವ ಮನೋ ನೈ ಜಯತಿ ಧ್ರುವಮ್ |

ನಾನೋಽಸ್ತು ಸಾಯೋ ಮನಸೋ ವಿನಾ ಶ್ರವಣಮಾದರಾತ್ || ೪೯ ||

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವುದೊಂದೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಉಪಾಯ. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅನ್ಯೋಪಾಯವಿಲ್ಲ.

[ವಿಶೇಷಾಂಶ—ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಬಾರಿ ಆಚರಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕಂಡಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಒಂದೆರಡುಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಲದು. ಪ್ರತಿ ನಿತ್ಯವೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ವಿನಹ ಕೇವಲ ಒಂದೆರಡುಬಾರಿ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಚಾರವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯದ “ಅವೃತ್ತ್ಯಧಿಕರಣ”ದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ನಿತ್ಯಶಃ ಶ್ರವಣಂ ಚೈವ ಮನನಂ ಧ್ಯಾನಮೇವ ಚ |

ಕರ್ತವ್ಯಮೇವ ಪುರುಷೈಃ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನಮಿಚ್ಛುಭಿಃ || —ಬೃಹತ್ತಂತ್ರ

ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಪುರುಷನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಶ್ರವಣ, ಮನನ ಮಾಡಬೇಕು-ಹಾಗೂ ನಿತ್ಯವೂ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಅಶ್ವೀತಾ ಪಶುವನ್ಮರ್ತ್ಯಃ ಸದಸನ್ನಿವ ನೇತ್ತಿ ಸಃ ||

ವೃಥಾ ಜನ್ಮ ಭವೇತ್ತಸ್ಯ ಮಾತೃಯಾವನಹಾರಿಣಃ |

ಅಧರ್ಮಂ ನ ವಿಜಾನಾತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾಪಿ ನ ತ್ಯಜತ್ಯಮುಮ್ ||

ಅಶ್ವಿನ್ ಪುರುಷಸ್ತಸ್ಮಾಚ್ಛ್ರವಣಂ ಸರ್ವದಾ ಚರೇತ್ |

ಈದೃಶಂ ಶ್ರವಣಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರನುಂ ಹಿತಮ್ ||

ಅತಃ ಸದ್ಭಿಕ್ಷುನಿಶಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಶ್ರವಣಂ ತೇನ ಸದ್ಗತಿಃ |

ತದ್ವಿನಂ ದುರ್ದಿನಂ ವಿದ್ಧಿ ನೇಘಚೈನ್ನಂ ನ ದುರ್ದಿನಮ್ ||

ಯದ್ವಿನಂ ಹರಿಸಂಕೀರ್ತಿತಃ ಪವಿತ್ರವರ್ಜಿತಮ್ || —ವಿಷ್ಣು ರಹಸ್ಯ

ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡದೇ ಇರುವವನು ಪಶುವಿಗೆ ಸಮಾನ. ಅವನಿಗೆ ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯಗಳು, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಜನ್ಮವು ವೃಥಾ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಯೌವನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹವನು ಅಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದರೂ ತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಶ್ರವಣಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಶ್ರವಣವು ಸರ್ವರಿಗೂ ಹಿತ. ಸಾಧುಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದು ನಿತ್ಯವೂ ಶ್ರವಣಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದಲೇ ಸದ್ಗತಿ. ಯಾವ ದಿನ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕೀರ್ತನ ಶ್ರವಣಗಳಿಂದ

ರಹಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ದಿನವೇ ದುರ್ದಿನ. ಪೇಘಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟ ದಿನವು ದುರ್ದಿನವಲ್ಲ.]

ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ಧಾವಮಾನಂ ಗುಣೇಷು ತತ್ |

ಶ್ರವಣಾತ್ ಜಾತವಿಜ್ಞಪ್ತೌ ಮನೋ ವಾರಯಿತುಂ ಕ್ಷಮಾ || ೫೦ ||

ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಷಯಸುಖಗಳ ಕಡೆಗೆ ಓಡುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ನಿರಂತರ ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥಿನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಷಟ್ ಸಪತ್ನಾನ್ ಜಿಗೀಷುಃ ಸನ್ ಗೃಹಂ ಪೂರ್ವಂ ಚ ಸಂಶ್ರಯೇತ್ |

ತಥಾ ದುರ್ಗಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ದುರ್ಬಲೋ ಜಯತಿ ಹೃದೀನ್ || ೫೧ ||

ದುರ್ಬಲನಾಗಿರುವವನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವ ಮೊದಲು ಕೋಟೆಯಿಂದ ಭದ್ರವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವಂತೆ, ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಮೊದಲು ಒಂದು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಕ್ರಮಾತ್ ಜಿಗೀಷುರ್ವಿಷಯಾನ್ ಶನೈರ್ನೋಕ್ಷಾಯ ಕಲ್ಪತೇ |

ತೂರ್ಣಂ ನೈ ಜಯತಃ ಪುಂಸಃ ಸಮಾಕರ್ಷಂತಿ ನೈ ಬಲಾತ್ || ೫೨ ||

ತಾನಿ ಚಿತ್ವಾ ಕ್ರಮೇಣೈವ ಯೋಗೀ ಯೋಗತ್ವಮಾಪ್ನುಯಾತ್ |

ನಂತರ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವು ವಿಷಯಸುಖಗಳಕಡೆಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆಯಬೇಕು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಾದರೋ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಕಷ್ಟವೇ. ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಆ ವಿಷಯಸುಖಗಳಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಮೋಕ್ಷೇಚ್ಛುವು ಅವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜಯಿಸಿ ಜ್ಞಾನೋಪಾಯದಿಂದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆ ಫಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಮಣ್ಯಧಿಕೃತಾ ಯೇ ಚ ದೇವಾಃ ಸೂರ್ಯಾದಯೋಽಪಿಲಾಃ |

ವಿನಾ ವಿಷ್ಣುಂ ಸ್ವಾಂತರಸ್ಥಂ ಸ್ವಾಂಶ್ಚ ಪೂಜಯತೋ ಜನಾನ್ |

ತಾನಧಃ ಸಾತಯತ್ಯದ್ಧಾ ಸಂಸಾರಾಬ್ಧೌ ಪುನಃ ಪುನಃ || ೫೪ ||

ಸೂರ್ಯನೇ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಸ್ಥನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ ಕೇವಲ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳೇ ನಮಗೆ ಫಲಕೊಡುತ್ತಾರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ಆ ದೇವತೆಗಳು ಅಂತಹ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೇ ಪೂಜಿಸಿದ ಜನರನ್ನು ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಕೆಡವುತ್ತಾರೆ.

ದೇವಾನನ್ಯಾನ್ ಪೂಜಯದ್ವಿರಯಂ ಯದ್ಯಪಿ ಪೂಜಿತಃ |

ದೇವಾ ನಿಷ್ಕರ್ಪಣಂ ಕೃತ್ವಾ ಪೂಜಾಂ ಸ್ವೀಯೈರುಸಾರ್ಜಿತಾಮ್ ||೫೫||

ಕಿಂಚಿದ್ವತ್ಸಾ ದಂಡಯತಿ ಸಂಸಾರಾಬ್ಧೌ ಪುನಃ ಪುನಃ |

ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಜನರು ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಸಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳು ತಮಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣು ವಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಜನರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಾ ಯಥಾ ಚೋರಾನ್ ತದೀಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ ಚ || ೫೬ ||

ನಿವೇದ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನೇ ಸರ್ವಂ ದಂಡಯಂತಿ ಚ ಯೇ ಭುವಿ |

ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತರಾದ ರಾಜಸೇವಕರು ಕಳ್ಳರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವರು ಕದ್ದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ರಾಜನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕಳ್ಳರನ್ನು ದಂಡಿಸುವಂತೆ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳು ತಮಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದವರನ್ನು ದಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತಸ್ಮಾತ್ಕರ್ಮಣ್ಯಧಿಕೃತಾನ್ ಪೂಜಯಂತಿ ಸುರಾನ್ ದ್ವಿಜಾಃ || ೫೭ ||

ಪೂಜಯಂತಿ ತರೀರಸ್ಥಂ ಹರಿಂ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನುಯುಃ |

ದೇವಾನ್ ಹಿತ್ವಾ ಯಜಂತೋಽಪಿ ವಿಷ್ಣುಂ ದೇವೇತಮವ್ಯಯಮ್ ||೫೮||

ಅದುದರಿಂದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ದ್ವಿಜರು ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಪೂಜಿಸಿ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿದರೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನಾಶರಹಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಾಧಿಗಚ್ಛಂತಿ ತೇ ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಸಾದಂ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಮ್ |

ಅಪೂಜಿತಾ ಅಧರ್ಮಾದಿದಾತಾರೋ ಯಜತಾಂ ಸುರಾಃ || ೫೯ ||

ಯಥಾ ಪ್ರಜಾಃ ಪಾತಯಂತಿ ಮಾನವೈರಪುರಸ್ಕೃತಾಃ |

ಅನಜ್ಞಾತಾ ರಾಜಭೃತ್ಯಾ ನೇಚ್ಛಂತಿ ಸ್ವಾಮಿಸೇವನಮ್ || ೬೦ ||

ಹಾಗೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರಸಾದವು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸದೇ ಕೇವಲ

ವಿಷ್ಣುವನ್ನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅಂತಹ ಜನರು ಧರ್ಮಶ್ರೇಷ್ಠರು. ರಾಜನನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದ ಜನರನ್ನು ರಾಜಸೇವಕರು ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ರಾಜನನ್ನು ಪುರಸ್ಕಾರಮಾಡಿದರೆ ರಾಜಸೇವಕರು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರಾಜನನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮದಿಂದ, ಗೌರವದಿಂದ, ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ರಾಜಭೃತ್ಯರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ. ಆದರೆ ರಾಜಭೃತ್ಯರನ್ನೂ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸದೆ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅವರಿಗೂ ಮರ್ಯಾದೆ ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಹರಿದ್ವಿಷೋ ದೇವಭಕ್ತಾ ಹರಿಭಕ್ತಾಃ ಸುರದ್ವಿಷಃ |

ಉಭಯೇ ತೇ ವ್ರಜಂತ್ಯದ್ಧಾ ದಾರುಣಾನ್ ಯಾತನಾಲಯಾನ್ || ೬೦ ||

ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡುವವರು, ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡಿ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವವರು—ಈ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಜನರೂ ದಾರುಣವಾದ ದುಃಖಪ್ರದವಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ (ನರಕಕ್ಕೆ) ಹೋಗುವರು.

(ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಜ್ಞಾನಪುರಸ್ಕರವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಸರಿವಾರದವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.)

[**ವಿಶೇಷಾಂಶಃ** : ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಇತರ ಅಂಗಾಶ್ರಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಅವರವರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಭಾಷ್ಯದ “ಅಂಗಾವ-ಬದ್ಧಾಧಿಕರಣ”ದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಅರಿತು ಅದರಂತೆ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರವರಲ್ಲಿ ಸ್ವೋತ್ತಮರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬಾರದು. ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮತರ್ಕವಚನ, ಬೃಹತ್ತಂತ್ರ ವಚನಗಳನ್ನು ಉದಹರಿಸಿರುವರು.

ಸರ್ವವರ್ಣಾಶ್ರಮೈಃ ವಿಷ್ಣುಃ ಏಕ ಏವೇಜ್ಯತೇ ಸದಾ |

ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಯಸ್ತತ್ರ ಪರಿವಾರತಯೈವ ತು || —ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯ

ಎಲ್ಲ ವರ್ಣ, ಎಲ್ಲ ಆಶ್ರಮದವರು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ರಮಾ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಾಯು, ರುದ್ರ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಿವಾರ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಅವರವರ ತಾರತಮ್ಯಪ್ರಕಾರ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ವಿಷ್ಣು ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದೆ :

ತಸ್ಮಾ ದ್ವೇವಪದಾರೂಢಾಃ ನಿಶ್ಚಯಾದಪರೋಕ್ಷಿಣಃ |
 ಸ್ವಾರಾಧಕಾನಾಮಿಷ್ಟಾನಿ ಪೂರಯಂತಿ ಮಮಾಜ್ಞಯಾ ||
 ತದ್ವೇವಾನಾನವಜಾನೀಯಾನ್ಮಭಕ್ತಸ್ತಾನ್ ಕಥಂಚನ |
 ಸೋಪಾನಭೂತಾಃ ಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಮತ್ಪರೀವಾರತೋಽಪಿಲಾಃ ||
 ಅಂತರಾಯೋ ಹಿ ಮದ್ಭಕ್ತೌ ಭವೇದುತ್ತಮಕೋಪತಃ |
 ತಸ್ಮಾದ್ಭಕ್ತಾಗುಣಂ ಸೇವ್ಯಾಃ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋಽಪಿಲಾಃ ||
 ತೇನ ನಿರ್ವಿಘ್ನಮಾಪ್ನೋತಿ ಮತ್ಪದಂ ನೇದಮನ್ಯಥಾ ||

ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳೇ. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ನನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ತಿರಸ್ಕಾರಭಾವನೆಯಿಂದ ನೋಡಬಾರದು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಪರಿವಾರದವರಾಗಿ ಭಕ್ತರು ನನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಮೆಟ್ಟಿಲಿನಂತೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಸ್ವೋತ್ತಮರು ಕುಪಿತರಾದರೆ ಭಕ್ತನ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂತತವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಾಹ ಹರಿಯಲು ನನ್ನ ಪರಿವಾರದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹವೂ ಅವಶ್ಯಕ. ಆದುದರಿಂದ ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲದೇವತೆಗಳೂ ಅವರ ಗುಣತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಂದ ಸೇವ್ಯರೇ. ಆ ಎಲ್ಲರ ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾದ ನನ್ನ ಪ್ರಸಾದ ದಿಂದಲೇ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ.]

ಯಥಾ ಶ್ರುತಿಸ್ತಥಾಚಾರಃ ಕರ್ತವ್ಯೋ ಹಿತಮಿಚ್ಛತಾ |
 ತಸ್ಮಾದ್ವಿಷ್ಣುನುಗಾನ್ ದೇವಾನ್ ವಿಷ್ಣುಂ ಚೈವ ಯಥಾಕ್ರಮಮ್ ||

ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತರಾದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಪೂಜಯನ್ ಕರ್ಮಣಾ ಸ್ವೇನ ನಿಯಮೇನ ಚ ವೈ ನರಃ |
 ನಿಜಾಂ ಗತಿಮವಾಪ್ನೋತಿ ನಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾ ವಿಚಾರಣಾ || ೬೩ ||

ಯಾರು ತನ್ನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ನಿಯಮದಿಂದ ಈರಿತಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನೂ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ, ತನ್ನ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವನೋ, ಅಂತಹವನು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಏವಂ ವಿಜ್ಞಾಯ ಯೋಗೇನ ಯತ್ಪತಂ ಕರ್ಮ ವಿದ್ಯತೇ |
ತದೇವ ಜ್ಞಾನಮುತ್ಪಾದ್ಯ ಕ್ರಮಾನೋಕ್ತಾಯ ಕಲ್ಪತೇ || ೬೪ ||

ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತು ಜ್ಞಾನೋಪಾಯದಿಂದ ಸತ್ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣೇ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೇ ಷೋಡಶೋಧ್ಯಾಯಃ

ಶ್ರೀ ವಾಯುಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಮಾಘಮಾಸಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯಲ್ಲಿ
ಹದಿನಾರನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು.